

การริบทรัพย์สิ้นในคดีอาเสพติด : ศึกษาตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา

สมฤทธิ สุวรรณโณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์

พ.ศ. 2556

**Asset forfeiture in narcotic drug case, Studies the judgment
by the Supreme Court**

SOMRIT SUWANNO

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws**

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

เลขทะเบียน.....	0226829
วันลงทะเบียน.....	- 3 ต.ค. 2556
เลขเรียกหนังสือ.....	วพ ว 2167 [2556]

2013

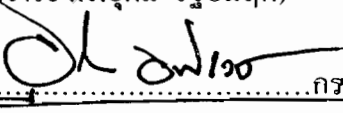
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

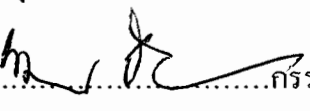
คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

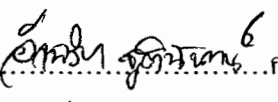
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การริบทรัพย์สินในคดีอาเสพติด : ศึกษาตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา
เสนอโดย สมฤทธิ์ สุวรรณโณ
สาขาวิชา นิติศาสตร์
หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.อุทัย อาทิเวช

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(อาจารย์ ดร.อุทัย อาทิเวช)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประธาน วัฒนวาณิชย์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์)

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต รับรองแล้ว

.....รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์วัลย์ สัตยรักษ์วิทย์)

วันที่ ๖๑ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ ดร.อุทัย อาทิวา ที่ได้กรุณา
สละเวลาอันมีค่าของท่านรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆของ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูงและ
ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์อุดม รัฐอมฤต รองศาสตราจารย์ ดร.ประธาน วัฒนวาณิชย์ และ
รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์ ที่กรุณามาเป็นกรรมสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้และเมตตาแก้
ผู้เขียนเป็นอย่างมาก

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ที่สละเวลามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
ในครั้งนี้ และให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชา สำนักงานอัยการสูงสุด ที่กรุณาส่งเสริม สนับสนุน
ให้ผู้เขียนได้มีโอกาสศึกษาจนสำเร็จการศึกษา และขอขอบคุณ บิดา มารดา และเพื่อนร่วมงานทุก
ท่าน ตลอดจนบุคคลท่านอื่นๆ ที่มีได้เอื้อนามไว้ ณ ที่นี้ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม และ
สนับสนุนในการศึกษาครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา สมาชิกในครอบครัวทุกท่านที่สนับสนุน
และเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนตลอดมา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้หากมีคุณค่าและประโยชน์ทางการศึกษาอยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบเป็น
กตเวทิตาแด่ บิดา มารดา และคณาจารย์ทุกท่านที่ประสาทวิชาความรู้ รวมทั้งมหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย์ ที่กรุณาให้โอกาสในการศึกษา หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียง
ผู้เดียว

สมฤทธิ สุวรรณโณ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ	๙
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2. แนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินในคดีอาญา	7
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล.....	7
2.2 ความหมาย วัตถุประสงค์ และลักษณะของโทษริบทรัพย์สิน.....	13
2.3 การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติมาตรการในการ ปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน	15
2.3.1 การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา	15
2.3.2 การริบทรัพย์สินพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความ ผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534	24
2.3.3 ความเป็นมา ความหมาย และลักษณะของการริบทรัพย์สินตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน	27
2.4 แนวคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติดตามกฎหมายไทย.....	44
2.5 ผลกระทบของการใช้ พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2524 และ พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล	47

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.6 ประเภทของสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	52
2.6.1 เสรีภาพในเคหสถาน	53
2.6.2 เสรีภาพในการสื่อสาร	58
2.6.3 เสรีภาพในการประกอบอาชีพ.....	60
2.6.4 สิทธิในทรัพย์สิน.....	61
2.6.5 เสรีภาพในชีวิตและร่างกาย.....	64
2.7 ความหมาย แนวความคิด และพัฒนาการของโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่า.....	67
2.7.1 ความหมายของการริบทรัพย์สินตามมูลค่า.....	67
2.7.2 แนวความคิดการลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่า.....	70
2.7.3 หลักของการลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่า.....	72
2.7.4 แนวทางในการนำโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาบังคับใช้กับ มาตรา 33 (2) และมาตรา 34 (1) (2)	73
3. มาตรการของรัฐในการริบทรัพย์สินในต่างประเทศ	75
3.1 การริบทรัพย์สินในประเทศสหรัฐอเมริกา	75
3.2 การริบทรัพย์สินในประเทศญี่ปุ่น.....	94
4. วิเคราะห์กรณีการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในคดียาเสพติด	97
4.1 การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา.....	97
4.2 ผลกระทบของการใช้บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญา	100
4.3 ผลกระทบของบทบัญญัติในเรื่องการริบทรัพย์สินพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	101
4.4 ปัญหาในทางปฏิบัติของการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในคดียาเสพติด	102
4.5 วิเคราะห์ปัญหาจากคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติด	104
4.6 วิเคราะห์เปรียบเทียบการริบทรัพย์สินในไทยกับต่างประเทศ.....	112

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.7 วิเคราะห์การริบทรัพย์สินค้าตามมูลค่า.....	115
4.7.1 ข้อดีของการริบทรัพย์สินค้าตามมูลค่า.....	115
4.7.2 ข้อเสียของการริบทรัพย์สินค้าตามมูลค่า.....	117
4.7.3 แนวทางการนำโทษริบทรัพย์สินค้าตามมูลค่ามาบังคับใช้ในประเทศไทย....	117
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	123
5.1 บทสรุป.....	123
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	127
บรรณานุกรม.....	132
ประวัติผู้เขียน.....	139

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การริบทรัพย์สินในคดียาเสพติด: ศึกษาตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา
ชื่อผู้เขียน	สมฤทธิ สุวรรณ โณ
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.อุทัย อาทิวะ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2555

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีข้อจำกัด คือ การริบทรัพย์ทางอาญาจะต้องมีการดำเนินคดีในคดีหลักก่อน ซึ่งจำเลยอาจให้สินบนเจ้าหน้าที่ หรือพยานบุคคลอื่นให้เบี่ยงความขัดกันหรือเพื่อให้ศาลเกิดความสงสัย โดยจะได้รับผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 227 จากปัญหาดังกล่าวประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ. 1988 โดยที่ประเทศไทยได้มีกฎหมายรองรับมาตรการต่างๆตามที่อนุสัญญาฯ ได้กำหนดไว้เป็นหลักเกณฑ์ให้แก่ประเทศที่ประสงค์จะเข้าเป็นภาคีสมาชิก รวมทั้งได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้น คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 19 สิงหาคม 2542 โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวได้กำหนดให้ความผิดอาญารวม 7 ประเภทเป็นความผิดมูลฐาน ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการชักออกหรือฉ้อโกงสถาบันการเงิน ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือริบเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอ้างอำนาจอั้งยี่หรือช่องโง่และความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากร 2 ต่อมาในปี พ.ศ. 2546 ได้มีการตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 กำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นความผิดอีกมูลฐานหนึ่ง โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 12 สิงหาคม 2546 และหลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2551 ก็ได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวอีกครั้ง โดยตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 กำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนันเป็นความผิดมูลฐานด้วยอีกมูลฐานหนึ่ง โดยให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือวันที่ 2 มีนาคม 2551 ทั้งนี้ นอกจากความผิดมูลฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจำนวน 9 มูลฐานดังกล่าวข้างต้นแล้วยังมีความผิดมูลฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายอื่นอีก 2 มูลฐานคือ ความผิด

เกี่ยวกับการทุจริตการเลือกตั้งตามความในมาตรา 53 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 และความผิดเกี่ยวกับการค้ำนุช้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำนุช้ พ.ศ. 2551 ขณะนี้จึงมีความผิดมูลฐานรวมทั้งสิ้น 11 มูลฐานอย่างไรก็ดี เพื่อให้การดำเนินการด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

จะเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (2) หากทรัพย์สินดังกล่าวแปรสภาพไปแล้วก็ไม่ถือว่าทรัพย์สินดังกล่าวนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดแล้วได้มีการอุดช่องว่างของปัญหาการริบทรัพย์สินในคดีดังกล่าวกล่าวคือ

มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยมุ่งเน้นไปที่การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีข้อจำกัด คือการริบทรัพย์สินทางอาญาจะต้องมีการดำเนินคดีในคดีหลักก่อนซึ่งจำเลยอาจให้สินบนเจ้าหน้าที่ หรือพยานบุคคลอื่นให้เบิกความขัดกันหรือเพื่อให้ศาลเกิดความสงสัย โดยจะได้รับผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 จึงต้องมีได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้น คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ในหลายๆ ภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าพนักงาน ตำรวจ อัยการ ศาล ในด้านของการริบทรัพย์สิน ในคดียาเสพติด ควรจะต้องดำเนินการอย่างมีเอกภาพเพื่อให้การดำเนินคดีในเรื่องทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

Thesis Title	Asset forfeiture in narcotic drug case, Studies the judgment by the Supreme Court
Author	Somrit Suwanno
Thesis Advisor	Dr. U-thai Artivej
Department	Jurisprudence
Academic Year	2555

ABSTRACT

The measures of suppression to Narcotic Drug Offenders Act, B.E. 2534 is limited because has to litigate a main case first before conduct a criminal asset forfeiture which defendant may offer a bribe to the officer or other testimony of a witness to testify in conflict with or in order to court has a suspicion by effect on penal code article 227, from such problem Thailand is the one that has a purpose to attend as associate member of Vienna Convention 1988. By Thailand has a law to support many measures of Vienna Convention specify as the standard to any country which has a purpose to be an associate member, including be legislated about prevention and suppression on launder money as the Money Laundering Prevention and Suppression Act B.E. 2542 which become effective on August 19, 2542 by such law be specified a criminal offence 7 categories as basis offence such as narcotic drug offence, sexuality offence, offence to fraud people, offence to fraud financial institute, offence to public service position, offence to blackmail or money extortion by a power of criminal association and customs offence, 2 years later B.E. 2546 has legislated amendment of the money laundering prevention and suppression act B.E. 2542 by specify an offence about terrorism as penal code and become effective on August 12, 2546, then in B.E. 2551 has amendment such act again as the money laundering prevention and suppression act B.E. 2551 (second edition) specify offence pertaining to gambling under the gambling law as a basic offence become effective a day after announcement in Government Gazette on March 2, B.E. 2551, all this unless as a basic offence as specify in the law of money laundering prevention and suppression 9 basic offences as describe above also has a basic offence that specify in other law 2 basic causes as offence pertaining to dishonest election to article 53(1) and (2) Constitution of Representative Election and Get Senator

Properly Act B.E. 2550 and penalties for human trafficking under the Human Trafficking Prevention and Suppression Act B.E. 2551, at present has all 12 basic offences, however in order that to conduct the money laundering prevention and suppression to be effective and according to international standard.

The asset forfeiture by offence to a penal code article 33(2) if such asset has transformed not be regarded as such asset is not an asset pertaining to offending, it has fill the gap of the asset forfeiture problem in such case as following:

Has enforcement measures to the offender suppression pertaining to Narcotic Drug Act B.E. 2534 by intent to the asset forfeiture pertain to narcotic drug offence

However Measures Narcotic Offender Suppression Act B.E. 2534 has limited as penalty asset forfeiture must conduct a main case court first, so the defendant may offer a bribe to officer or other testimony of a witness to testify in conflict with or in order to court has a suspicion by affect to a penal code article 227 so has a legislate about money laundering prevention and suppression as Money Laundering Prevention and Suppression Act B.E. 2542

Thus, in many sectors of duty such as officer, police, attorney, court in the field of asset forfeiture in narcotic case must perform as the unity performance to take legal proceedings in the asset offence effectively.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เงินหรือทรัพย์สิน เป็นมูลเหตุจูงใจที่สำคัญที่ทำให้บุคคลเข้ามาสู่ขบวนการค้ายาเสพติด และยังเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้ขบวนการค้ายาเสพติดมีความเข้มแข็งยากต่อการปราบปราม

ในประมวลกฎหมายอาญาได้มีบทบัญญัติว่าด้วยการริบทรัพย์สินในคดีอาญา คือประมวลกฎหมายอาญามาตรา 32 ถึงมาตรา 34 แต่การใช้ประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินดังกล่าวนี้จะต้องตีความโดยเคร่งครัด ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการบังคับใช้เป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้กระทำเป็นขบวนการ มีการโยกย้ายทรัพย์สิน อันได้มาจากการกระทำความผิดอยู่ตลอดเวลา ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในคดี ยาเสพติดมีการแปรสภาพไป แต่ประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยการริบทรัพย์สินไม่สามารถบังคับใช้ กับทรัพย์สินดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา อันเนื่องมาจากทรัพย์สินบางรายการไม่ใช่ทรัพย์สิน ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยตรงเช่นกรณีที่เงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด นั้นถูกแปรสภาพเปลี่ยนรูปหรือถูกแปลงให้เป็นทรัพย์สินใหม่เปรียบเสมือนการทำทรัพย์สินที่ ผิดกฎหมายให้กลายเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบหรือเป็นทรัพย์สินที่สะอาด จึงเรียกกระบวนการ นี้ว่า “การฟอกเงิน” เพื่อสกัดกั้นมิให้มีการนำเงินได้จากการกระทำความผิดไปฟอกโดยมีมาตรการ การจัดการกับเงินหรือทรัพย์สินทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเป็นการทำลายวงจร อาชญากรรม ทำให้อาชญากรไม่สามารถดำเนินการต่างๆกับเงินหรือทรัพย์สินเหล่านั้นได้

ปัญหาการฟอกเงินที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมนี้ประเทศต่างๆทั่วโลก รวมทั้ง ประเทศไทยกำลังประสบอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชญากรรมยาเสพติด ดังนั้นองค์การ สหประชาชาติจึงได้กำหนดให้มีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 (Vienna Convention) ขึ้นหรืออีกนัยหนึ่งเรียกกัน โดยทั่วไปว่า “อนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ. 1988” โดยอนุสัญญานี้ได้กำหนดมาตรการทาง กฎหมายไว้หลายประการ เพื่อให้ประเทศที่เป็นสมาชิกร่วมกันเป็นแนวทางในการแก้ไขหรือบัญญัติ กฎหมายภายในให้มีความสอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับอนุสัญญาดังกล่าว

จากปัญหาการบังคับใช้ จึงได้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยมุ่งเน้นไปที่การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีข้อจำกัด คือการริบทรัพย์สินทางอาญาจะต้องมีการดำเนินคดีในคดีหลักก่อน ซึ่งจำเลยอาจให้สินบนเจ้าหน้าที่ หรือพยานบุคคลอื่นให้เบิกความขัดกันหรือเพื่อให้ศาลเกิดความสงสัยโดยจะได้รับผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227

คดีตรวจสอบทรัพย์สินที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของมาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 กล่าวคือ เป็นคดีที่ผู้ต้องหาเป็นเพียงผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยมีทรัพย์สินไม่มาก แต่อยู่ในเงื่อนงำที่จะส่งตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติดังกล่าว การริบทรัพย์สินของจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) ถึงแม้ว่าจะได้มาโดยได้กระทำความผิดในครั้งก่อน ทำให้การริบทรัพย์สินเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้ผลดียิ่งขึ้นและจะเป็นการลดจำนวนคดีที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ทั้งนี้ การจะริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) หรือตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 นั้นขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานและทรัพย์สินว่าจำเลยได้กระทำความผิดในคดีหลักหรือไม่ หรือจำเลยมีทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือไม่ โจทก์สามารถนำสืบในคดีหลักได้หรือไม่ หากโจทก์ไม่สามารถนำสืบได้ศาลก็จะริบทรัพย์สินไม่ได้

จากปัญหาดังกล่าวประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ. 1988 โดยที่ประเทศไทยได้มีกฎหมายรองรับมาตรการต่างๆ ตามที่อนุสัญญาฯ ได้กำหนดไว้เป็นหลักเกณฑ์ให้แก่ประเทศที่ประสงค์จะเข้าเป็นภาคีสมาชิก รวมทั้งได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้น คือพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 19 สิงหาคม 2542 โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวได้กำหนดให้ความผิดอาญารวม 7 ประเภท เป็นความผิดมูลฐาน ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการชักยอกหรือฉ้อโกงสถาบันการเงิน ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชกหรือรีดเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอำนาจอั้งยี่หรือช่องโจร และความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากร ต่อมาในปี พ.ศ. 2546 ได้มีการตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 กำหนดให้ความผิด

เกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นความผิดอีกมูลฐานหนึ่ง โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 12 สิงหาคม 2546 และหลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2551 ก็ได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวอีกครั้งโดยตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 กำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนันเป็นความผิดมูลฐานด้วยอีกมูลฐานหนึ่ง โดยให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือวันที่ 2 มีนาคม 2551 ทั้งนี้ นอกจากความผิดมูลฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจำนวน 9 มูลฐานดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีความผิดมูลฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายอื่นอีก 2 มูลฐาน คือ ความผิดเกี่ยวกับการทุจริตการเลือกตั้งตามความในมาตรา 53(1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 และความผิดเกี่ยวกับการค้ำนุชย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำนุชย์ พ.ศ. 2551 ขณะนี้จึงมีความผิดมูลฐานรวมทั้งสิ้น 11 มูลฐาน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินการด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

จะเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) หากทรัพย์สินดังกล่าวแปรสภาพไปแล้วก็ไม่ถือว่าทรัพย์สินดังกล่าวนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดแล้ว ได้มีการอุดช่องว่างของปัญหาการริบทรัพย์สินในคดีดังกล่าวคือ

มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยมุ่งเน้นไปที่การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีข้อจำกัด คือการริบทรัพย์สินทางอาญาจะต้องมีการดำเนินคดีในคดีหลักก่อนซึ่งจำเลยอาจให้สินบนเจ้าหน้าที่ หรือพยานบุคคลอื่นให้เบิกความขัดกันหรือเพื่อให้ศาลเกิดความสงสัย โดยจะได้รับผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 227 จึงต้องมีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้นคือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

อีกทั้งตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยก็มีการตีความยืนยันหลักการที่ว่า การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 32 และมาตรา 33 ไม่หมายรวมถึงทรัพย์สินที่ถูกแปรสภาพไป ซึ่งต่อมาศาลฎีกาก็เปลี่ยนแนวไปโดยตีความการใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งให้รวมถึงทรัพย์สินที่มีการแปรสภาพไป

แล้วด้วย โดยศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ว่า การจะริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) หรือตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 27 นั้นขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานและทรัพย์สินว่า หากดำเนินการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) แล้วโจทก์สามารถนำสืบได้หรือไม่ และทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่แปรสภาพไปหรือไม่ หากไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอหรือเป็นทรัพย์สินที่แปรสภาพไปแล้วก็ไม่อาจจะริบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) ได้ต้องใช้มาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

จากการศึกษาเบื้องต้นทำให้ทราบว่าเหตุผลที่พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 บัญญัติไว้แตกต่างจากประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33 ในเรื่องหากทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้แปรสภาพไป โดยมีเหตุผลคือ ปัจจุบันมีความเห็นกันว่าในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นผู้กระทำความผิดนำเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดไปซื้อที่ดิน บ้าน หรือทรัพย์สินอื่น เมื่อถูกจับกุมผู้กระทำความผิดก็จะยอมรับโทษจำคุกไปตามคำพิพากษาของศาล แต่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดไม่อาจถูกริบได้เนื่องจากได้เปลี่ยนสภาพไปหมดแล้วจึงได้มีการพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวในระดับระหว่างประเทศผ่านทางองค์การสหประชาชาติ โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ผลักดันให้ประเทศภาคีสมาชิกองค์การสหประชาชาติซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วยเพื่อนำเอามาตรการในการริบทรัพย์สินมาใช้บังคับในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งต่อมามีผลให้ประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยนำเอาหลักการการริบทรัพย์สินในอนุสัญญาดังกล่าวมาใช้บังคับกับคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อต้องการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็มีปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเช่นเดียวกันจึงได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้น คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ดังนั้นการศึกษาคั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบการริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยได้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) และการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยศึกษาเทียบเคียงกับหลักการในเรื่องการริบทรัพย์สินในต่างประเทศด้วยเพื่อให้เห็นปัญหาและแนวทางในการบัญญัติกฎหมาย หรือตีความกฎหมายที่ถูกต้องต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาแนวความคิดของหลักการลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในคดีอาญาทั่วไปและคดีเกี่ยวกับยาเสพติดตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยและต่างประเทศ
2. ศึกษาหลักการและแนวความคิดของหลักการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542
3. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจากการตีความของศาลในการริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดแต่ถูกแปรสภาพไป
4. วิเคราะห์เพื่อหาแนวทางเพื่อปรับปรุงกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับการริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดแต่ได้แปรสภาพไป

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

จากปัญหาการบังคับใช้บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาเรื่องการริบทรัพย์สิน ส่งผลให้มาตรการริบทรัพย์อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดในคดียาเสพติด ไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งแม้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะได้วางหลักเกณฑ์ดังกล่าว เพื่ออุดช่องว่างไว้แต่ก็มีปัญหาทางกฎหมายอีก คือต้องรอให้คดีถึงที่สุดก่อน จึงได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้นเพื่ออุดช่องว่างจะเห็นได้ว่าริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดมีพัฒนาการการบังคับใช้กฎหมายอันเนื่องมาจากพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด ดังนั้นหากมีกฎหมายออกมาใช้อย่างรัดกุมและอุดช่องว่างทั้งหมดก็ย่อมส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแก่พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามยาเสพติดในส่วนที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อให้การริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดให้เกิดประสิทธิภาพโดยใช้กฎหมายที่ชัดเจนเพียงฉบับเดียว

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

จะทำการศึกษาและวิเคราะห์ถึงหลักการริบทรัพย์สินทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น และศึกษาหลักการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดแม้ได้แปรสภาพไปเพียงใดก็ตาม โดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะคดียาเสพติดเท่านั้น

เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงกฎหมายหรือการตีความเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาจากเอกสารเป็นหลัก (Documentary Research) ในการค้นคว้า โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ จากหนังสือ วารสาร ด้วบทกฎหมาย บทความ ตลอดจนคำพิพากษาศาลฎีกา เพื่อนำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ เพื่อหาข้อสรุปในการกำหนดบทบาท หน้าที่ และความจำเป็นในการตรวจสอบก่อน การพิจารณาคดีในชั้นใต้สวนมูลฟ้องและการพิจารณาคดีของศาล

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. ทราบถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542
3. ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการริบทรัพย์สินในคดีอาญาทั่วไปพระราชบัญญัติ มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542
4. ทราบถึงแนวทางการบัญญัติกฎหมายหรือแนวทางการตีความกฎหมายเพื่อให้การบังคับ โทษริบทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงกฎหมายหรือการตีความเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาจากเอกสารเป็นหลัก (Documentary Research) ในการค้นคว้า โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ จากหนังสือ วารสาร ด้วบทกฎหมาย บทความ ตลอดจนคำพิพากษาศาลฎีกา เพื่อนำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ เพื่อหาข้อสรุปในการกำหนดบทบาท หน้าที่ และความจำเป็นในการตรวจสอบก่อน การพิจารณาคดีในชั้นใต้สวนมูลฟ้องและการพิจารณาคดีของศาล

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. ทราบถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542
3. ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการริบทรัพย์สินในคดีอาญาทั่วไปพระราชบัญญัติ มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542
4. ทราบถึงแนวทางการบัญญัติกฎหมายหรือแนวทางการตีความกฎหมายเพื่อให้การบังคับ โทษริบทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

แนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินในคดีอาญา

การศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินควรที่กล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล ความหมาย วัตถุประสงค์ และลักษณะของการริบทรัพย์สินในสมัยโบราณจนถึงปัจจุบันว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างไรและเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้างและสำหรับการริบทรัพย์สินในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจำเป็นต้องศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 อันเป็นที่มาของกฎหมาย (Source of Law) เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของไทยด้วย โดยศึกษาตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยเป็นหลัก

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลได้วิวัฒนาการมาเป็นลำดับโดยในยุคก่อนศตวรรษที่ 19 ถือกันว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นของกษัตริย์ เอกชนมีเพียงสิทธิครอบครองเท่านั้น จนถึงศตวรรษที่ 19 ความคิดในเรื่องปัจเจกบุคคลนิยมได้รับการยอมรับและมีอิทธิพลทำให้แนวความคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเปลี่ยนแปลงไป โดยมีแนวคิดที่ว่า สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์¹ เช่นเดียวกับสิทธิเสรีภาพอื่นๆ จึงกำหนดให้มีการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินและต่อมามีแนวคิดว่าการยินยอมให้บุคคลใช้สิทธิในทรัพย์สินที่ตนเองเป็นเจ้าของจนเกินขอบเขตอาจทำให้สังคมเกิดความไม่ปกติสุข รัฐจึงจำกัดสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลซึ่งจะได้กล่าวถึงดังนี้

2.1.1 การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล

การศึกษาถึงการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลสมควรทำความเข้าใจคำว่า “สิทธิ” เสียก่อนเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อไป

---

¹ เพ็ญแข พรหมจินดา. (2527). สิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลกับอำนาจยึดและริบทรัพย์สินตามกฎหมาย
ศุลกากร. หน้า 9.

คำว่า “สิทธิ” นี้ ท่าน Alex Weill ศาสตราจารย์ทางกฎหมายแห่งประเทศฝรั่งเศส ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

“สิทธิ” (Right) คือ “อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น (เช่น สิทธิทวงหนี้ กรรมสิทธิ์ ฯลฯ) เป็นต้นว่าอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลคนหนึ่งในอันที่จะเรียกร้องให้แก่ผู้อื่นอีกคนหนึ่ง หรือหลายคนกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน เช่น เรียกร้องให้เขาชำระเงินให้หรือซ่อมแซมกำแพงบ้านให้ หรือละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เรียกร้องให้ผู้ที่ขายกิจการให้แก่ตน ละเว้นการประกอบกิจการอย่างเดียวกันกับที่ขายให้แก่ตนในเมืองเดียวกันแข่งกับตน ส่วนกรรมสิทธิ์ในบ้านหลังหนึ่ง เมื่อวิเคราะห์กันอย่างถึงที่สุดแล้วแท้ที่จริงก็คืออำนาจของผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านหลังนั้นในอันที่จะใช้สอยบ้านหลังนั้น เสวยประโยชน์จากบ้านหลังนั้นห้ามมิให้ผู้อื่นเข้าไปในบ้านหลังนั้นและใช้บ้านหลังนั้นด้วยประการใดๆโดยมิชอบนั่นเอง”²

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “สิทธิ” แล้วมีคำอีกคำหนึ่งที่สมควรทำความเข้าใจด้วยคือคำว่า “เสรีภาพ” เพราะปัจจุบันมีการใช้ปะปนกัน

“เสรีภาพ” คือ “อำนาจของบุคคลในอันที่จะกำหนดตนเอง (Self-determination) โดยอำนาจนี้บุคคลย่อมเลือกวิถีชีวิตของตนได้ด้วยตนเอง เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง”³

ความแตกต่างของสิทธิและเสรีภาพก็คือ สิทธิเป็นอำนาจของบุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นอีกคนหนึ่งหรือหลายคนกระทำการหรือละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะเจาะจงให้เกิดประโยชน์แก่ตน ส่วนเสรีภาพเป็นอำนาจของบุคคลในอันที่จะกระทำในสิ่งที่ตนประสงค์จะกระทำและไม่กระทำในสิ่งที่ตนไม่ประสงค์จะกระทำ และแม้การมีอำนาจดังกล่าวจะมีผลก่อให้เกิดหน้าที่แก่ผู้อื่น หน้าที่นั้นก็เพียงหน้าที่ที่จะต้องละเว้นจากการกระทำใดๆ ที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการใช้เสรีภาพของเขาเท่านั้น⁴

รองศาสตราจารย์ ดร. วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ได้เปรียบเทียบความแตกต่างของสิทธิและเสรีภาพไว้ดังนี้⁵

² Alex Weill, Francois Terre, Droit civil : Introduction generale, 4e edition, Paris, Dalloz, 1979, p. 20. อ้างถึงใน วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ* (ศึกษารูปแบบการจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ไว้อย่างเหมาะสม) (รายงานการวิจัย). หน้า 22.

³ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. เล่มเดิม. หน้า 22.

⁴ แหล่งเดิม.

⁵ แหล่งเดิม. หน้า 24.

“ตัวอย่างที่พอจะแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างสิทธิกับเสรีภาพ เช่น บุคคลมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ (Right to Information) และมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (Freedom of Expression) กล่าวคือเมื่อเรากล่าวว่ารัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการแก่ราษฎร เราหมายความว่าราษฎรมีอำนาจตามกฎหมายในอันที่จะขอออกเอกสารต่างๆ ที่ตนอยากทราบจากส่วนราชการผู้ครอบครองเอกสารนั้นได้และส่วนราชการก็มีหน้าที่ตามกฎหมายให้ผู้ร้องขอเอกสารนั้นด้วยแต่เมื่อเรากล่าวว่ารัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา ฯลฯ เราหมายความว่าราษฎรมีอำนาจตามกฎหมายในอันที่จะกล่าวถ้อยคำ เขียนหรือเผยแพร่ได้ โดยปราศจากการรบกวนขัดขวางขององค์กรต่างๆของรัฐ แต่ราษฎรหามีอำนาจตามกฎหมายที่จะเรียกร้องให้รัฐจัดหา วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้สำหรับการแสดงความคิดเห็นวิธีต่างๆนั้นไม่”

สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยอาจจำแนกออกเป็นประเภท โดยอาศัยวัตถุประสงค์แห่งสิทธิและเสรีภาพเป็นหลักเกณฑ์ได้ 6 ประเภท คือ

1. สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล เช่น ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย ซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติให้ความคุ้มครองจากการใช้อำนาจรัฐป้องกันและปราบปรามการกระทำ ความผิดอาญาตามบทบัญญัติที่ว่าบุคคลจะไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ อันเป็นการรับรองหลักไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย (Nullum crimen, nulla poena sine lege) บทบัญญัติที่สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนที่จะมีคำพิพากษาถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ บทบัญญัติที่ห้ามจับกุม คุมขัง หรือค้นตัวบุคคล เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนต้องถูกฟ้องเป็นคดีอาญา เป็นต้น
2. สิทธิและเสรีภาพในทางความคิดและการแสดงออกซึ่งความคิด เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา สิทธิในการศึกษาขั้นมูลฐาน เสรีภาพในการพูด การเขียน
3. สิทธิและเสรีภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิที่จะได้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมในกรณีที่อยู่อาศัยถูกเวนคืน หรือกิจการถูกโอนเป็นของชาติ เสรีภาพในการทำสัญญาก่อนนิติสัมพันธ์ระหว่างกัน
4. สิทธิและเสรีภาพในการรวมกลุ่ม เช่น เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหกรณ์

⁶ แหล่งเดิม. หน้า 29.

5. สิทธิและเสรีภาพทางการเมือง เช่น สิทธิเลือกตั้ง และสมัครรับเลือกตั้ง เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

6. สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกันตามบทบัญญัติที่รับรองว่าบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

สิทธิและเสรีภาพต่างๆตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นหากกล่าวโดยเฉพะ “สิทธิในทรัพย์สินของบุคคล” แล้วก็จะให้ความหมายว่า ความถูกต้องหรือความชอบธรรมของบุคคลที่มีต่อทรัพย์สินหรือเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและจะต้องได้รับความคุ้มครองโดยมีวัตถุประสงค์แห่งสิทธิเป็นทรัพย์สิน⁷

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลได้วิวัฒนาการมาเป็นลำดับในยุคก่อนศตวรรษที่ 19 ถือกันว่ากรรมสิทธิในทรัพย์สินเป็นของกษัตริย์ เอกชนมีเพียงสิทธิครอบครองหรือใช้สอยเท่านั้น แต่ในศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ความคิดในเรื่องปัจเจกชนนิยมได้รับการยอมรับและมีอิทธิพลทำให้แนวความคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเปลี่ยนแปลงไป โดยมีแนวความคิดว่าสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทำนองเดียวกันกับสิทธิเสรีภาพด้านอื่นดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่ากรรมสิทธิในทรัพย์สินมีความศักดิ์สิทธิ์และได้รับการคุ้มครองรัฐหรือเอกชนจะละเมิดกรรมสิทธิในทรัพย์สินของผู้อื่นมิได้ ยิ่งไปกว่านั้นการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินของเอกชนนี้ยังถือเป็นหน้าที่อันสำคัญของรัฐอีกด้วย

ความคิดดังกล่าวนี้ได้เด่นชัดและแพร่หลายมากในยุคหลังการปฏิวัติฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1989 สมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 โดยยกเลิกระบบฟิวดัล (Feudalism) ของฝรั่งเศส และได้มีการประกาศ “ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง” เน้นเรื่องสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งครอบคลุมถึงสิทธิในทรัพย์สินด้วยดังปรากฏข้อความในมาตรา 17 แห่งปฏิญญาดังกล่าวไว้ว่า “สิทธิในทรัพย์ย่อมศักดิ์สิทธิ์และไม่อาจละเมิดได้ บุคคลจะถูกตัดสิทธินี้ไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยชัดแจ้ง ...”⁸

หลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งรวมถึงทรัพย์สินด้วย คือ กฎบัตรแมกนา คาร์ตา (Magna Carta) ของอังกฤษ ซึ่งมีข้อความว่า⁹

(1) พระมหากษัตริย์จะเก็บภาษีโดยมิได้รับความยินยอมจากที่ประชุมพวกนักบวชและพวกบารอนชั้นสูงหาได้ไม่หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า “ไม่มีการเก็บภาษีถ้าไม่มีผู้แทน” (No taxation without representation)

⁷ ปรีดี เกษมทรัพย์. (2521). *กฎหมายแพ่งหลักทั่วไป*. หน้า 89.

⁸ วันชัย ศรีนวนนิต. (2532). *การใช้มาตรการทางกฎหมายลงโทษทรัพย์สินในคดีอาชญากรรม*. หน้า 78.

⁹ กุลพล พลวัน. (2537). *สิทธิมนุษยชนกับสหประชาชาติ*. หน้า 16-17.

(2) การรณรงค์ใช้กฎหมาย หรือการรณรงค์ไม่ใช้กฎหมายบังคับแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด จะกระทำมิได้ (Equality before the law)

(3) บุคคลจะถูกจับกุม กักขัง จับไล่ หรือริบทรัพย์สิน หาได้ไม่ เว้นเสียแต่จะได้รับการพิจารณาจากที่ประชุมขุนนาง (His Peers) และตามกฎหมายของบ้านเมือง

หลักการใน Magna Carta เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย ดังนั้นเมื่อมีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติ อันเป็นองค์การระหว่างประเทศมีความมุ่งหมายที่จะสร้างสันติภาพและความถูกต้อง ที่ประชุมองค์การสหประชาชาติ ซึ่งได้ประชุมกันเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 จึงได้มีการประกาศ “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” (Universal Declaration of Human Rights) ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในด้านต่างๆของบุคคล ซึ่งต่อมาประเทศต่างๆได้นำเอาหลักการที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลฉบับนี้ไปเป็นแนวทางในการร่างรัฐธรรมนูญของตน

ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อ 17(1) ได้กล่าวถึงสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้ว่า “ทุกคนมีสิทธิเป็นเจ้าของทรัพย์สิน โดยลำพังตนเอง เช่นเดียวกับโดยร่วมกับผู้อื่น” (Everyone has the right to own property alone as well as in association with others) ในข้อ 17(2) กำหนดว่า “บุคคลใดๆ จะถูกริบทรัพย์สินโดยพลการไม่ได้” (No one shall be arbitrarily deprived of his property) และในข้อ 30 กล่าวว่า “ข้อความต่างๆ ตามปฏิญญานี้ไม่สามารถจะแปลความได้ว่าให้สิทธิแก่รัฐ กลุ่มชน หรือบุคคลใดๆ ที่จะประกอบกิจกรรมหรือกระทำการใดๆ อันมุ่งต่อการทำลายสิทธิและเสรีภาพทั้งหลาย บรรดาที่ระบุไว้ในปฏิญญานี้” (Nothing in this declaration may be interpreted as implying for any state, group or person any right to engage in any activity or to perform any aimed at the destruction of any of the right and freedoms set forth herein)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าแนวความคิดในเรื่องปัจเจกชนนิยมซึ่งได้รับการยอมรับในสมัยศตวรรษที่ 19 ทำให้แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลซึ่งเห็นว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่รัฐพึงให้ความคุ้มครองและจะริบทรัพย์สินโดยพลการไม่ได้นั้นได้รับการยอมรับซึ่งปรากฏตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และประเทศต่างๆ ได้นำเอาไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของตน

2.1.2 การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล

รัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพให้แก่ราษฎรไว้ 2 ลักษณะ¹⁰ ด้วยกันคือบางกรณีรับรองไว้อย่างสมบูรณ์ (Absolute) กล่าวคือโดยไม่มีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดใดๆ แต่บางกรณีก็บัญญัติรับรองไว้อย่างสัมพัทธ์ (Relative) กล่าวคือรัฐสงวนไว้ซึ่งอำนาจในอันที่จะจำกัดการใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นๆ ในภายหลังได้

¹⁰ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. เล่มเดิม. หน้า 49.

สิทธิและเสรีภาพทางความคิดเท่านั้นที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้อย่างสมบูรณ์ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538 มาตรา 27 บัญญัติรับรองเสรีภาพในการนับถือศาสนาไว้ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในศาสนา ..” และในการใช้เสรีภาพนี้ “บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือทำให้เสียประโยชน์อันควรมีได้เพราะเหตุที่นับถือศาสนา นิกายศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา ... แตกต่างไปจากบุคคลอื่น” ซึ่งหมายความว่าบุคคลจะนับถือศาสนา นิกายศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนาใดก็ได้ หรือจะไม่นับถือศาสนาใดๆ เลยก็ได้ รัฐจะบังคับให้ราษฎรต้องนับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง โดยเฉพาะ แต่ละเลยไม่ให้การช่วยเหลือศาสนาอื่นๆ เลยไม่ได้¹¹

สำหรับสิทธิในทรัพย์สินนั้น รัฐธรรมนูญหาได้รับรองไว้อย่างบริบูรณ์ไม่ ดังนั้นเมื่อบุคคลได้ใช้ทรัพย์สินหรือได้ทรัพย์สินมาโดยฝ่าฝืนต่อข้อจำกัดห้ามของกฎหมาย นอกจากกฎหมายจะลงโทษผู้นั้นด้วยโทษอย่างอื่น เช่น ประหารชีวิต จำคุก หรือโทษอย่างอื่นแล้ว กฎหมายยังบังคับให้ทรัพย์สินนั้น ใ้คนอื่นด้วย แต่การริบทรัพย์สินจะมีได้เฉพาะที่เข้าลักษณะอันกฎหมายกำหนด ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของประชาชนทั่วไปและจะกระทำมิได้หากปราศจากกฎหมาย¹²

การยอมให้รัฐริบทรัพย์สินได้เนื่องจากมีแนวคิดว่าการจะยินยอมให้บุคคลใช้สิทธิในทรัพย์สินที่ตนเองเป็นเจ้าของอยู่จนเกินขอบเขตย่อมไม่ถูกต้องอาจทำให้สังคมเกิดความไม่ปกติสุขได้ รัฐจึงเข้ามาแทรกแซง โดยออกกฎหมายเพื่อกำหนดวิธีการได้มาและใช้สอย¹³ และวางข้อจำกัดสิทธิแห่งทรัพย์สินส่วนบุคคล โดยการกำหนดว่าผู้ใดทำหรือมิไว้เป็นความผิดโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าเป็นของผู้กระทำผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่¹⁴

กฎหมายดังกล่าวเป็นการตัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล โดยชัดแจ้ง แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่ามีความจำเป็นเพราะทรัพย์สินที่บุคคลทำหรือมิไว้เป็นความผิดนั้นย่อมแสดงอยู่ในตัวเองว่าเป็นทรัพย์สินที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนซึ่งเป็นหลักใหญ่ที่ต้องรักษาไว้ ดังนั้นความมุ่งหมายในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลก็เพื่อจะกำจัด

¹¹ แหล่งเดิม, หน้า 49-50.

¹² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538, มาตรา 37.

¹³ เนาวรัตน์ น้อยผล. (2537). การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมาตรการริบทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534. หน้า 46.

¹⁴ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 32.

ทรัพย์สินที่รัฐเห็นว่า ถ้าหากผู้หนึ่งผู้ใดมีไว้ในครอบครองแล้วจะก่อให้เกิดอันตรายหรือเป็นภัยแก่สังคมให้หมดสิ้นไปและป้องกันเจ้าของทรัพย์สินนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการกระทำความผิดอีก¹⁵

2.2 ความหมาย วัตถุประสงค์ และลักษณะของโทษริบทรัพย์สิน

การศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินควรทราบถึงความหมาย วัตถุประสงค์ และลักษณะของการริบทรัพย์สิน ดังนี้ คือ

2.2.1 ความหมายของโทษริบทรัพย์สิน

“การริบทรัพย์สิน” หมายถึงการที่รัฐไปพรากเอาทรัพย์สินจากบุคคลใด โดยไม่มีค่าตอบแทนให้เนื่องจากบุคคลนั้นได้กระทำความผิดขึ้น¹⁶ (Forfeiture is the taking by the Government of property illegally used or acquired without compensation the owner) กล่าวโดย เฉพาะการริบทรัพย์สินเป็นการบังคับเอาไปซึ่งทรัพย์สินเฉพาะอย่างอันมีความเกี่ยวพันกับการกระทำความผิด

จากความหมายของการริบทรัพย์สินดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินเป็นการที่รัฐ บังคับเอาทรัพย์สินของบุคคลไป โดยไม่มีค่าตอบแทนให้เนื่องจากทรัพย์สินนั้นเกี่ยวพันกับการ กระทำความผิดนั่นเอง

2.2.2 วัตถุประสงค์

การริบทรัพย์สินมิได้มีวัตถุประสงค์เป็นการลงโทษเท่านั้น แต่มีวัตถุประสงค์กว้างกว่า นั้นกล่าวคือ¹⁷

1) มุ่งหมายให้เป็นการลงโทษ เช่น ริบเอาไปซึ่งทรัพย์สินที่ “ได้ใช้” ในการกระทำความผิด หรือ “ได้มา” จากการกระทำความผิดอันทำให้ผู้กระทำความผิดประสบความเสียหายทาง เศรษฐกิจและสูญเสียประโยชน์ที่ตนคาดหวังว่าจะได้เป็นของตน โดยการกระทำความผิดนั้นไป

2) มุ่งหมายให้เป็นการป้องกันการกระทำความผิด เช่น การริบทรัพย์สินที่ “มิไว้เพื่อใช้” ในการกระทำความผิด เพราะเป็นการเอาไปซึ่งทรัพย์สินประเภทนั้นก่อนที่จะถูกนำไปใช้ในการกระทำความผิด หรือให้โอกาสที่จะกระทำความผิดหมดไปหรือลดน้อยลง

¹⁵ เนาวรัตน์ น้อยผล. เล่มเดิม. หน้า 46.

¹⁶ U.S. v. Eight (8) Rhodesian Statutes, 449 F.Supp. 193 (CD CAL.1978 : Mayo v. U.S., 413 F.Supp. 160 (ED ILL. 1976) : Kahn v. Janoski, 60 A. 2d 519 (MD. 1947) และกองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2521). การริบทรัพย์สินประเภทที่ใช้ในการกระทำความผิด (อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพนายประสิทธิ์ ศรีนทุ, ณ เมรุวัดศรีทศเทพ วันพฤหัสบดีที่ 15 มิถุนายน 2521). หน้า 62.

¹⁷ แหล่งเดิม. หน้า 62.

3) มุ่งหมายให้เป็นการควบคุมของการมีอยู่ของทรัพย์สินบางอย่าง คือ การริบทรัพย์สินประเภทที่ “ทำขึ้น” หรือ “มีไว้” เป็นความคิด เช่น สิ่งปลอมปน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 232 แสตมป์ปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 266 และเงินตราปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 240 เป็นต้น

2.2.3 ลักษณะของการริบทรัพย์สิน

ลักษณะของการริบทรัพย์สินนั้น ท่านศาสตราจารย์จิติ ดิงศภัทย์ ได้อธิบายไว้ว่า¹⁸

“การริบทรัพย์สินซึ่งจัดเป็นโทษสถานที่ 5 ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 มีลักษณะเฉพาะตัวอยู่บางประการคือ เช่น ทรัพย์สินที่ต้องริบตามมาตรา 32 ซึ่งผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความคิด อาจริบได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าเป็นของผู้กระทำผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ คือ ริบโดยไม่มีผู้ใดถูกศาลพิพากษาว่ากระทำผิดและให้ลงโทษ จึงอาจไม่ใช่อุปกรณ์ของโทษใดๆ เลยก็ได้ ต่างกับการริบตาม มาตรา 33(1) และ (2) ในส่วนที่เป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้กระทำผิดหรือได้มาจากการกระทำผิด ซึ่งเป็นโทษอุปกรณ์ของโทษที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำผิดนั้น ส่วนที่ริบทรัพย์สินซึ่งมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำผิดก็แสดงอยู่ว่าอาจมีการกระทำผิด แต่มิได้ใช้ทรัพย์สินนั้นกระทำผิด หรือยังไม่มีมีการกระทำอันเป็นความคิดก็ได้ เช่น การกระทำเป็นแต่ขั้นเตรียมยังไม่ถึงขั้นพยายามหรือความผิดสำเร็จยังไม่มีโทษที่ลงแก่การกระทำที่เป็นความผิดนั้นก็ได้ ลักษณะเช่นนี้เป็นการป้องกันไว้ก่อน อันเป็นลักษณะของวิธีการเพื่อความปลอดภัยมากกว่าเป็นโทษ แต่กฎหมายบัญญัติรวมเป็นโทษประการหนึ่งในมาตรา 18 จะบังคับริบทรัพย์สินในฐานะเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยก็อาจเป็นการรุนแรงเกินไป จึงรวมบัญญัติเป็นโทษสถานหนึ่งเสียเลย ...”

พิจารณาลักษณะของการริบทรัพย์สินแล้วจะเห็นว่า มีลักษณะเป็นทั้งโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย ลักษณะที่เป็นโทษก็คือทำให้เจ้าของต้องเสียทรัพย์สินที่ถูกริบไป ส่วนที่เป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย ก็คือเมื่อริบทรัพย์สินไปแล้วทรัพย์สินนั้นก็ไม้อาจถูกนำมาใช้กระทำผิดได้อีกเป็นการป้องกันการกระทำผิดอันจะเกิดขึ้นในภายหน้า เนื่องมาจากทรัพย์สิน¹⁹

นอกจากนี้การริบทรัพย์สินยังมีลักษณะที่ตายตัวศาลไม่อาจลดโทษหรือลดมาตราส่วนของโทษได้²⁰ อันต่างจากโทษอาญาอื่นๆ อีกด้วยและการริบทรัพย์สิน (Forfeiture) ยังต่างจากการยึด

¹⁸ จิติ ดิงศภัทย์ ก (2531). *บันทึกท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1707/2531, คำพิพากษาศาลฎีกา เนติบัณฑิตยสภา ปี พ.ศ. 2531*. หน้า 1262-1263.

¹⁹ อุตทิศ แสนโกศิก. (2525). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. หน้า 257. และพิพัฒน์ จักรางกูร. (2510, มีนาคม). “ริบทรัพย์สินเป็นโทษหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย.” *ตุลพาท*, 10 (11). หน้า 28.

²⁰ หุศต แสงอุทัย. (2525). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. หน้า 34.

ทรัพย์ (Seizure) กล่าวคือ²¹ การยึดทรัพย์เกิดขึ้นเมื่อรัฐบาลเข้ายึดถือเอาสินทรัพย์นั้น (Seizure occurs when the government take possession of an asset) ส่วนการริบทรัพย์สินเกิดขึ้นเมื่อเจ้าของทรัพย์ถูกตัดสินโดยคำสั่งของศาลทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินของคนได้อีก (Forfeiture occurs when the owner is divested of his interest in the property)

2.3 การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

2.3.1 การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา

การริบทรัพย์สินมีมาแต่สมัย โบราณคงจะเห็นได้จากบทบัญญัติของกฎหมายต่างๆของ ไทย เช่น²²

กฎหมายอาญาหลวงให้ลงโทษเป็นมหันต์ ปดุม มัชฌม อวะสาน โทษ ถ้าเป็นการริบทรัพย์สินก็ให้เป็นการริบราชบาทว์ กวาดเก็บสมบัติของผู้นั้นจนหมดสิ้นเมื่อประดาตัว ทำลายวงศ์ตระกูลให้สูญพันธุ์

กฎหมายลักษณะโจรมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน ไว้ในมาตรา 54 ซึ่งบัญญัติว่า “โจรคบพวกเพื่อนไปปล้นบ้านเรือนทับทิมที่ไคยาและสกคสมภักค์ชองย่องเบา มาเข้าบ้านเจ้าเรือนตายเก็บเอาทรัพย์สิ่งของไป ให้เร่งเอาทรัพย์สิ่งของให้แก่เจ้าของทรัพย์ตามตราสิน แล้วให้ริบราชบาทว์เอาทรัพย์สิ่งของโจรและพวกโจรเป็นหลวง เอาบุตรภรรยาเป็นน้ำร้อน ... ฯลฯ” และมาตรา 55 บัญญัติว่า “โจรปล้นสะคมฟันแทงเจ้าทรัพย์บาดเจ็บและเก็บเอาทรัพย์สิ่งของไปให้เร่งเอาทรัพย์สินจงด่วนแล้วให้ริบราชบาทว์โจรและพวกโจรให้สิ้นเชิง เอาบุตรภรรยาเป็นคนน้ำร้อน ... ฯลฯ”

กฎหมายลักษณะอาญาหลวง มาตรา 1 บัญญัติว่า “ผู้ใดใจโลภนักมักทำใจใฝ่สูงเกินศักดิ์กระทำให้มันพันล้าเหลือบันดาศักดิ์อันท่านให้แก่คน และมีเจ้าพระราชนิมพระเจ้าอยู่หัว แลด้วยคำก็ควรเจรจาเข้าในระวางราชศัพท์ แลสิ่งของมิควรเอาประดับเอามาประดับตน ท่านว่าผู้นั้นองอาจท่านให้ลงโทษ 8 สถาน สถานหนึ่งให้ฟันคอริบเรือน สถานหนึ่งให้เอามะพร้าวหัวมัดปาก สถานหนึ่งให้ริบราชบาทว์แล้วเอาคนลงหญ้าข้าง ฯลฯ”

กฎหมายลักษณะขบถศึก มาตรา 1 บัญญัติว่า “อนึ่งผู้ใดเอาใจแผ่เพื่อเข้าศึกศัตรูนัดแนะให้ยกเข้ามาเบียดเบียนพระนครขอบขันธเสมาธานีน้อยใหญ่ อนึ่งผู้ใดเอากิจการบ้านเมืองแลกำลัง

²¹ Jon E.Gordon, “Note Prosecutors Who Seize Too Much and The Theories They Love: Money Laundering, Facilitation, and Forfeiture,” 44:4 Duke Law J. 744-745 (1995), footnote 9.

²² พิพัฒน์ จักรางกูร. (2502). *การริบทรัพย์สิน*. หน้า 9-11.

เมืองแจ้งให้ข้าศึกฟังถ้าผู้ใดกระทำการดังกล่าว โทษผู้นั้น เป็นอุกฤษณ์โทษ 3 สถานๆ หนึ่งให้
 ริบราชบาทว์ฆ่าเสียให้สิ้นทั้งโคตร สถานหนึ่งให้ริบราชบาทว์ฆ่าเสียเจ็ดชั่วโคตร สถานหนึ่งให้
 ริบราชบาทว์แล้วให้ฆ่าเสียโคตรนั้นอย่าให้เสียงสืบไปเลย ฯลฯ

ตามกฎหมายที่ยกมากล่าวนี้คำว่า “ริบราชบาทว์” หรือ “ริบราชบาท” ก็คือให้ริบจน
 สิ้นเชิง ทรัพย์สินสมบัติข้าพาส บริวารของผู้นั้นต้องถูกริบจนหมดสิ้น อันเป็นการลงโทษอาญาเกี่ยวกับ
 ทรัพย์สินสมบัติของผู้กระทำความผิดอย่างรุนแรง ดังนั้นการจะลงโทษริบราชบาทว์จะต้องนำความขึ้น
 กราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตก่อนเสมอ ดังปรากฏในพระธรรมนูญศาลหัวเมือง ร.ศ. 114
 มาตรา 19 ว่า “ศาลพิพากษาซึ่งมีโทษถึงประหารชีวิตอย่างหนึ่ง ถึงริบสมบัติอย่างหนึ่ง เมื่อศาลได้
 อ่านให้คู่ความฟังแล้วต้องบอกคำสั่งคำพิพากษาเข้ามายังเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมให้นำขึ้นกราบ
 บังคมทูลฯ ก่อนต่อเมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้วจึงจะกระทำตามคำพิพากษาได้
 แต่คำพิพากษานอกจากนั้นเมื่อศาลได้พิพากษาแล้วแต่และคู่ความมิได้อุทธรณ์ตามกฎหมายก็ดี
 ให้ผู้พิพากษาบอกผู้ว่าราชการเมืองและกรรมการ ให้บังคับตามคำพิพากษาได้ทุกประการ”

นอกจากนี้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญามีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน
 ร.ศ. 115 มาตรา 29 บัญญัติว่า “คำตัดสินอันใดอันหนึ่งซึ่งถึงที่สุดแล้ว และเป็นคำตัดสินมีโทษ
 ประหารชีวิต ริบทรัพย์สินหรือจำคุกตลอดชีวิต ต้องเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมนำคำตัดสินนั้น
 ทูลเกล้าฯ ถวายพร้อมกัน เมื่อทราบกระแสพระบรมราชโองการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือให้
 งดเว้นเสียแต่อย่างใด จึงให้กระทำตามพระบรมราชโองการนั้นทุกประการ”

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าแนวความคิดในการลงโทษริบทรัพย์สินในสมัยก่อน
 สามารถกระทำได้อย่างกว้างขวาง และกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจความเป็นอยู่ของผู้ถูกริบ
 ทรัพย์สินเป็นอย่างมากถึงกับสิ้นเนื้อประดาตัวครอบครัวต้องตกกระกำลำบาก นอกจากนั้นยังเป็น
 สาเหตุล่อใจให้ผู้มีอำนาจในรัฐที่ต้องการเงินทอง ทรัพย์สิน แกล้งใช้อำนาจในทางมิชอบจับกุม
 บุคคลที่มั่งมีมาพิจารณาลงโทษริบทรัพย์สินของเขา โดยไม่เป็นธรรมได้ง่าย ดังนั้นต่อมากฎหมาย
 เรื่องริบราชบาทว์ (la confiscation generale) จึงถูกยกเลิกไปและเปลี่ยนแนวความคิดมาเป็นการริบ
 ทรัพย์สินเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด²³ (la confiscation speciale) แนวความคิดในการ
 ริบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนี้ สำหรับในกฎหมายไทยมีปรากฏครั้งแรกอยู่ใน
 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 27²⁴ โดยให้รับสิ่งของที่บุคคลได้ใช้หรือมีไว้โดยเจตนาจะ

²³ จิตติ ดิงศภัทย์ ข (2529). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. หน้า 1033.

²⁴ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 (พ.ศ. 2451) มาตรา 27 บัญญัติว่า

“ในการริบนั้นนอกจากคดีที่กล่าวไว้โดยเฉพาะในภาคที่ 2 แห่งกฎหมายนี้ ท่านให้ศาลมีอำนาจที่จะ
 สั่งริบทรัพย์สินของที่ว่าไว้ในมาตรานี้ ได้อีกโสดหนึ่ง คือ:-

ใช้สำหรับกระทำความผิด หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เว้นแต่เป็นของบุคคลอื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2499 ได้มีการนำเอาหลักการดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33-34 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กรณี²⁵ คือ

1. ทรัพย์สินที่ศาลต้องริบเสมอ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32
2. ทรัพย์สินที่จะต้องริบเว้นแต่จะเป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 34
3. ทรัพย์สินที่อยู่ในดุลพินิจของศาลว่าจะริบหรือไม่ก็ได้เว้นแต่จะเป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33

2.3.1.1 ทรัพย์สินที่ศาลต้องริบเสมอ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32²⁶

การริบทรัพย์สินประเภทนี้ดูจากตัวทรัพย์สินเองเป็นสำคัญ ปัญหาว่าใครเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นและผลของคดีเป็นอย่างไรไม่ได้ต้องพิจารณา กล่าวคือแม้จะปรากฏจากการพิจารณาของศาลว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้อื่น ไม่ใช่ของจำเลยก็ดี หรือว่าในคดีนั้นในที่สุดศาลพิพากษาว่า จำเลยไม่มีความผิดตามฟ้องและให้ยกฟ้องก็ดี แต่ถ้าเข้าลักษณะที่ว่าเป็นทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ศาลก็ต้องพิพากษาให้ริบทรัพย์สินนั้น จะสังเกตเห็นได้ว่า มาตรา 32 บังคับให้ศาลริบทรัพย์สินประเภทนี้ไม่ใช่ปล่อยให้อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาว่าสมควรให้ริบหรือไม่

ทรัพย์สินที่ศาลจะต้องริบเสมอ ตามมาตรา 32 มี 2 กรณี คือ

- (1) ทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใดทำเป็นความผิด ได้แก่ทรัพย์สินเช่น ใดก็ต้องดูจากบทบัญญัติของกฎหมายอาญาต่างๆ ไปว่ามีบทบัญญัติห้ามมิให้บุคคลทำทรัพย์สินเช่นใดขึ้นบ้างเมื่อกฎหมายห้ามมิให้บุคคลทำทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้น หากมีผู้ทำทรัพย์สินเช่นนั้นขึ้นมาเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ทรัพย์สินนั้นก็จะเป็น “ทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใดทำเป็นความผิด” ตามความหมายในที่นี้ ตัวอย่างเช่น มาตรา 240 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำปลอมขึ้นซึ่งเงินตราไม่ว่าจะปลอมขึ้นเพื่อให้เป็นเหรียญ

(1) สิ่งของที่บุคคลใช้หรือมีไว้โดยเจตนาจะใช้สำหรับกระทำความผิด ท่านว่าเป็นของควรริบอย่างหนึ่ง เว้นแต่ถ้าสิ่งของที่ว่ามาในข้อนี้เป็นของๆ ผู้อื่นที่เขามิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำผิดหรือเจตนาที่จะกระทำผิดนั้น ท่านว่ามีควรริบ

(2) ทรัพย์สินที่บุคคลได้มาโดยการกระทำความผิด ท่านว่าเป็นของควรริบอีกอย่างหนึ่ง เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นมีเจ้าของควรได้คืนตามกฎหมาย ท่านว่าจึงมิควรให้ริบ.”

²⁵ อุททิศ แสน โกศิก. เล่มเดิม. หน้า 258.

²⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิดให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ตกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่.”

กระษాปน ฌนบัตร์ หรือสิ่งอื่นใดซึ่งรัฐบาลออกใช้ หรือให้อำนาจให้ออกใช้ หรือทำปลอมขึ้นซึ่ง พันธบัตรรัฐบาล หรือใบสำคัญสำหรับคอกเบี้ยพันธบัตรนั้นๆ ผู้ที่กระทำความคิดฐานปลอม เงินตราต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาท ถึงสี่หมื่นบาท” ดังนั้น เงินตราปลอมก็เป็นทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใดทำเป็นความผิดและ ศาลต้องริบตามตรา 32 นี้ หรือ เช่น มาตรา 250 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำปลอมขึ้นซึ่งดวงตราแผ่นดิน รอยตราแผ่นดิน หรือพระปรมาภิไธย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่หนึ่ง หมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท” ดังนั้นดวงตราแผ่นดินที่มีผู้ทำปลอมขึ้นก็เป็นทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ ว่าผู้ใดทำเป็นความผิดตามมาตรา 32

(2) ทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใดมีไว้เป็นความผิด การที่จะคว่ำทรัพย์สินอย่างใดบ้าง เป็นทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใดมีไว้เป็นความผิด ก็เช่นเดียวกับเรื่องทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติ ไว้ว่าผู้ใดทำเป็นความผิดดังกล่าวข้างต้น คือต้องคว่ำมีบทบัญญัติกฎหมายอาญาใดห้ามมิให้บุคคลมี ทรัพย์สินเช่นใดไว้บ้างเมื่อมีกฎหมายห้ามมิให้บุคคลมีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดไว้ ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สิน นั้นก็เป็นทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใด มีไว้เป็นความผิดตามมาตรา 32 ตัวอย่างเช่น เฮโรอิน หรือปืนที่ไม่ได้จดทะเบียนอาวุธปืนจากพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นต้น ซึ่งมีกฎหมายระบุไว้ว่าผู้ใดมีไว้ ในครอบครองเป็นความผิด

2.3.1.2 ทรัพย์สินที่ศาลต้องริบวันแต่จะเป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 34²⁷

ทรัพย์สินประเภทนี้ กฎหมายบัญญัติบังคับให้ศาลริบเช่นเดียวกับทรัพย์สินตามมาตรา 32 ข้างต้นเหมือนกัน แต่ต่างกันที่ว่าสำหรับทรัพย์สินตามมาตรา 32 นั้น ได้กล่าวมาแล้วว่าจะต้องริบเสมอ ไม่ว่าทรัพย์สินจะเป็นของใครก็ตามและศาลจะลงโทษจำเลยหรือไม่ก็ตามแต่ สำหรับทรัพย์สินตามมาตรา 34 นี้แม้จะมีบทบังคับให้ศาลริบก็ตาม แต่ก็ยังมีข้อยกเว้นไว้ไม่ให้ริบในเมื่อ (1) ทรัพย์สินนั้นเป็นของ ผู้อื่น ไม่ใช่เป็นของผู้กระทำความผิด และ (2) เจ้าของไม่ได้รับรู้เห็นด้วยในการกระทำความผิด

ทรัพย์สินที่ศาลจะต้องริบตามมาตรา 34 นี้มีลักษณะเหมือนกันอยู่ที่ว่าล้วนเป็นทรัพย์สินที่ ได้มีการให้แก่กัน แต่ว่าแตกต่างกันในลักษณะของการให้อาจแยกได้เป็น 2 อย่าง คือ

²⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 34 บัญญัติว่า

“บรรดาทรัพย์สิน

(1) ซึ่งได้ให้ตามความในมาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 167 มาตรา 201 มาตรา 202 หรือ

(2) ซึ่งได้ให้เพื่อจงใจบุคคลให้กระทำความผิดหรือเพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิด ให้รับเสียทั้งสิ้น เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นของคืนซึ่งมิได้รู้เห็นเป็น ใจด้วยในการกระทำความผิด.”

(1) ทรัพย์สินที่ระบุไว้ในมาตรา 34(1) ได้แก่ทรัพย์สินที่ได้ให้ในความผิดเกี่ยวกับการปกครอง และความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 143, 144, 149 และ 150 เป็น ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง มาตรา 167, 201 และ 202 เป็นความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม)

(2) ทรัพย์สินที่ระบุไว้ในมาตรา 34(2) ได้แก่ทรัพย์สินที่ได้ให้เพื่อจูงใจหรือเป็นรางวัลในการ กระทำความผิด

มาตรา 34 ใช้คำว่า “ได้ให้” ดังนั้นจะริบได้ต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้ให้กันแล้ว เพียงแต่ สัญญาว่าจะให้หรือขอให้ซึ่งอาจเป็นความผิดแล้วและได้กำหนดตัวทรัพย์สินแน่นอนแล้วด้วย ก็ยังริบ ตามมาตรา 34 ไม่ได้เพราะยังไม่ “ได้ให้”

2.3.1.3 ทรัพย์สินที่อยู่ในดุลพินิจของศาลว่าจะริบหรือไม่ก็ได้เว้นแต่จะเป็นของบุคคล อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดตามมาตรา 33²⁸

กรณีตามมาตรา 33 กฎหมายไม่บังคับให้ศาลต้องริบทรัพย์สินนั้นเสมอไป แต่ให้เป็น ดุลพินิจของศาลและทรัพย์สินที่จะริบตามมาตรานี้จะต้องเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งแยกพิจารณา ได้ 3 กรณี คือ

(1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด ตามปกติทรัพย์สินประเภทนี้โดย สภาพแล้วจะเป็นทรัพย์สินที่บุคคลมิได้โดยชอบด้วยกฎหมายหากแต่เจ้าของนำเอาทรัพย์สินไปใช้ โดยผิดกฎหมาย คือ ใช้ในการกระทำความผิด เช่น ขวาน มีด ปกติแล้วเป็นทรัพย์สินที่ใช้ประโยชน์ สำหรับครัวเรือน ถ้าเจ้าของทรัพย์สินนำทรัพย์สินเช่นนี้ไปทำร้ายร่างกายบุคคลอื่นอันเป็นความผิดต่อ กฎหมายอาญาแล้ว ทรัพย์สินเช่นนั้นก็จะเป็นทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด ทรัพย์สินใด ที่จะถือว่าเป็นทรัพย์สินที่บุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดอันเป็นทรัพย์สินที่ควรริบตามมาตรา 33(1) แห่งประมวลกฎหมายอาญา ควรที่จะเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการกระทำความผิดโดยตรง หากไม่มี ทรัพย์สินเช่นนั้นจะกระทำความผิดไม่สำเร็จ แม้เป็นอุปกรณ์หรือช่วยเหลือในการกระทำความผิดสำเร็จหรือ สะดวกขึ้นก็ตาม ถ้าทรัพย์สินนั้นไม่ได้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด โดยตรงก็ไม่ควรถือว่าเป็น ทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความผิด

²⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 บัญญัติว่า

“ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมี อำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ

(2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยการกระทำความผิด

เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด.”

ทรัพย์สินที่บุคคลได้ใช้ตามมาตรา 33(1) นี้ต้องเป็นการใช้กระทำความผิดสิ่งใดที่จะเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา จะต้องเกิดขึ้นจากการกระทำซึ่งรวมถึงการงดเว้นการที่จะต้องกระทำเพื่อป้องกันผลอันจะเกิดขึ้นด้วย โดยหลักหมายความว่าถึงทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำผิดตั้งแต่ขั้นพยายามไปจนถึงขั้นความผิดสำเร็จ²⁹ แต่ถ้าหากเป็นสิ่งที่ใช้ก่อนลงมือในขั้นพยายามและภายหลังจากการกระทำความผิดสำเร็จแล้ว แม้จะเป็นยานพาหนะที่ใช้ขนส่งทรัพย์สินที่ลักมาด้วย ก็ไม่ใช่สิ่งที่ใช้ร่วมในการกระทำความผิด³⁰

(2) ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ทรัพย์สินตามข้อนี้มีลักษณะแตกต่างกับทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดตามที่กล่าวมาแล้วในข้อ (1) เพราะแม้จะยังมิได้ใช้กระทำความผิดก็รับได้ แต่ต้องได้ความว่าโดยสภาพของทรัพย์สินนั้นเป็นสิ่งที่ใช้เพื่อการกระทำผิดไม่ได้ หมายความว่าถึงทรัพย์สินที่มีไว้เพียงเพื่อใช้ในธุรกิจปกติธรรมดา และคงจะต้องดูจากเจตนาของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญด้วย

ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดนี้ มีหลักเช่นเดียวกับทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด คือจะต้องเป็นทรัพย์สินที่มีไว้สำหรับใช้ในการกระทำความผิดโดยตรง และจะต้องมีเจตนาที่จะกระทำความผิดพร้อมกับมีทรัพย์สินไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดโดยเจตนาด้วย เช่น ยาพิษที่มีไว้เพื่อฆ่าคนที่โกรธแค้นเมื่อได้นำเอายาพิษไปฆ่าคน หรือฆ่าบุคคลใดก็ตาม ถือว่ามีเจตนาที่ได้กระทำและได้ใช้ยาพิษนั้นกระทำความผิดตามเจตนาด้วย ยาพิษจึงเป็นสิ่งที่มิใช่เพื่อใช้ในการกระทำความผิด จึงรับได้ตามมาตรา 33(1) นี้

(3) ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด ทรัพย์สินตามข้อนี้มีความชัดเจนอยู่ในตัว คือ เป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เช่น ทรัพย์สินที่ลักมา น้อ โกง ได้มาอย่างไรก็ดี จะต้องเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติว่าการได้ทรัพย์สินนั้นมาเป็นความผิด ถ้าไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติว่าทรัพย์สินเช่นนั้นเป็นความผิดก็ไม่อยู่ในข่ายที่จะรับได้ตามข้อนี้

ความประสงค์อันสำคัญของกฎหมายข้อนี้ ก็เพราะไม่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เช่น เงินที่ได้จากการขายเฮโรอีน³¹ ทั้งนี้เป็นการมุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ให้ได้รับประโยชน์ใดๆ (Fruit of Crime) ที่ได้มาจากการกระทำความผิดของตน แต่ถ้าเป็นเงินที่ได้มาจากการขายทรัพย์สินลักมาจะไม่ใช่ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเพราะเงินนั้นไม่ได้ลักเอามาโดยตรง

²⁹ จิตติ ดิงศรัทธี ข เล่มเดิม. หน้า 1082.

³⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 781/2486, 231/2500, 738/2515.

³¹ คำพิพากษาฎีกา ที่ 2679/2521.

การริบทรัพย์สินทั้ง 3 กรณีดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 นี้เป็นการริบ โดยให้อำนาจศาลที่จะใช้ดุลพินิจจะริบหรือไม่ก็ได้ ไม่เป็นการริบทรัพย์โดยเด็ดขาดดังเช่น มาตรา 32, 34 ดังนั้นการที่ศาลอาจใช้ดุลพินิจว่าสมควรจะริบทรัพย์นั้นหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับเหตุแต่ละคดีว่า การกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำในลักษณะร้ายแรงหรือไม่มีเจตนาหรือไม่ หรือมีลักษณะเป็นผู้ร้าย ในสันดานประทำผิดแล้วกระทำผิดอีก กรณีดังกล่าวเหล่านั้นสมควรที่จะริบหรือไม่ ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับชนิดทรัพย์สิน พฤติการณ์แห่งการกระทำผิดและลักษณะของบุคคลตามสมควรเป็นเรื่องๆ ไป

การริบทรัพย์สินตามมาตรา 33 นี้ มีหลักสำคัญว่าจะริบทรัพย์สินที่เป็นของบุคคลอื่นซึ่ง มิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิดนั้นหาได้ไม่ เพราะการริบทรัพย์สินเป็นโทษอย่างหนึ่งดังกล่าว มาแล้วจะลงโทษได้ก็แต่เฉพาะผู้กระทำผิดเท่านั้น หลักในกรณีนี้จะต้องนำไปใช้กับพระราชบัญญัติ อื่นหรือกฎหมายพิเศษเฉพาะอื่นๆ ด้วย กล่าวคือ ถ้าไม่มีบทบังคับของกฎหมายไว้เป็นกรณีพิเศษ นอกเหนือไปจากบทบัญญัติมาตรา 33 นี้แล้ว จะริบทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่ไม่รู้เห็นเป็นใจในการ กระทำผิดหาได้ไม่เพราะเป็นการขัดกับหลักรัฐธรรมนูญ และหลักกฎหมายอาญา มาตรา 2

การรู้เห็นเป็นใจ แม้จะไม่ถึงเป็นการกระทำความผิดหรือมีส่วนในการกระทำความผิด ด้วยจนถึงขนาดเป็นผู้สนับสนุนก็ตาม หากถือได้ว่ายินยอมให้มีการกระทำความผิดด้วยทรัพย์สิน ของตน ก็ไม่มีสิทธิที่จะอ้างเรียกร้องกรรมสิทธิ์ของตนคืน ฉะนั้นการรู้เห็นเป็นใจจึงไม่ถึงกับต้องมีการกระทำ คือ ร่วม หรือให้ความสะดวกในฐานะผู้สนับสนุนการกระทำความผิดแต่ต้องได้ “รู้เห็น” คือรู้แล้วว่ามีผู้ใช้ทรัพย์สินของตนในการกระทำความผิด และ“เป็นใจ” คือยินยอมหรือละเว้นไม่ ขัดขวางโดยสมัครใจปล่อยให้ผู้อื่นใช้ทรัพย์สินของตนกระทำความผิด ไม่ใช่เพราะความจำใจ ไม่สามารถขัดขวางได้ หรือเพื่อจับกุมในภายหลังในลักษณะที่ไม่ใช่ความยินยอมให้กระทำความผิด³² เช่น เจ้าของเรือประมงให้เช่าเรือไปจับปลา ผิดพระราชบัญญัติการประมง โดยเจ้าของรู้แล้วไม่ห้าม หรือเลิกสัญญาเช่าจึงขอคืนไม่ได้³³ หรือผู้ถือประทานบัตรซึ่งเป็นเจ้าของแร่ได้ให้ผู้จัดการเหมือง เป็นตัวแทนในกิจการทำเหมือง ผู้จัดการให้จำเลยขวนแร่โดยผิดกฎหมาย ศาลให้ริบเรือที่ใช้ขวนแร่ ผู้ถือประทานบัตรมาร้องขอคืน โดยอ้างว่าตนไม่รู้เห็นไม่ได้³⁴ และคำว่า “มิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยใน การกระทำความผิด” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ศาลฎีกาวางหลักว่าต้องมีความผิด เกิดขึ้น ศาลจึงจะมีอำนาจสั่งริบทรัพย์สินนั้นได้³⁵

³² จิตติ คิงศกัทธิย์ ข เล่มเดิม. หน้า 1090.

³³ คำพิพากษาฎีกาที่ 1865/2521.

³⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 2561/2521.

³⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 1707/2531 (ประชุมใหญ่) และที่ 4018/2535 วินิจฉัยว่า

การริบทรัพย์สินกรณีตามมาตรา 33 แตกต่างกับมาตรา 32 ตรงที่ว่า การริบทรัพย์สินตามมาตรา 33 จะริบของบุคคลอื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดด้วยมิได้ แต่มาตรา 32 ไม่คำนึงว่าจะมีผู้กระทำความผิดและถูกศาลพิพากษาลงโทษด้วยหรือไม่ก็ริบได้ทั้งสิ้น ซึ่งหลักอันนี้นำไปใช้กับกฎหมายอื่นด้วย ฉะนั้นแม้กฎหมายบางฉบับจะบัญญัติให้ริบทรัพย์สิน โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าเป็นของผู้กระทำความผิดหรือไม่ เช่นนี้ ถ้าไม่ใช้ทรัพย์สินตามมาตรา 32 แล้ว ก็จะริบทรัพย์สินของผู้อื่นที่มิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยไม่ได้ เพราะเป็นการขัดต่อหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญที่ว่า “บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญาเว้นแต่จะได้กระทำความผิด” (คำพิพากษาฎีกาที่ 222/2494) และ โดยที่การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ถือว่าเป็นโทษทางอาญา ดังนั้นจึงต้องเป็นไปตามหลักในมาตรา 2 ที่ว่า “บุคคลจักต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดนั้นบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” หรือตามหลักของกฎหมายอาญาที่ว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมาย” (*nullum crimen nulla poena sine lege*)

หลักการริบทรัพย์สินที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ถือได้ว่าเป็นหลักพื้นฐานทั่วไปในเรื่องการริบทรัพย์สินและอาจเอาไปใช้ในการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอื่นได้ด้วย เว้นแต่กฎหมายเฉพาะนั้นๆ จะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 17 และ โดยเฉพาะมาตรา 33 ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติว่า “ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้วให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ อีกด้วย ...”

การริบทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะนี้ จะมีความหมายเพียงใดและจะบัญญัติเงื่อนไขการริบทรัพย์สินให้แตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ในหลักแห่งกฎหมายอาญาได้หรือไม่ การพิจารณาปัญหาเหล่านี้จะอาศัยหลักที่ว่า “กฎหมายเฉพาะยกเว้นหลักกฎหมายทั่วไป”

“ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ศาลมีอำนาจสั่งริบทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด คำว่า “มิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด” บ่งชี้ว่าต้องมีความผิดเกิดขึ้นศาลจึงจะมีอำนาจสั่งริบทรัพย์สินได้ นอกจากนี้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18(5) การริบทรัพย์สินเป็นโทษอย่างหนึ่งสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิด จึงเห็นได้ว่าศาลจะสั่งริบทรัพย์สินที่จำเลยมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดได้ก็ต่อเมื่อมีการกระทำความผิดนั้นและโจทก์ต้องฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยในความผิดนั้นด้วย ในคดีนี้ไม่ปรากฏว่ามีความผิดฐานเสพกัญชาเกิดขึ้นและโจทก์มิได้ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานเสพกัญชา โจทก์จะขอให้ศาลสั่งริบป้องกันกัญชา และมีคำสั่งสำหรับห้ามกัญชาที่จำเลยมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดฐานเสพกัญชาหาได้ไม่ มิฉะนั้น โจทก์ย่อมฟ้องจำเลยทั้งจำนวนเพื่อขอให้ริบทรัพย์สินเพียงประการเดียว โดยไม่ขอให้ลงโทษจำเลยก็ย่อมกระทำได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ...”

หรือ “กฎหมายที่บัญญัติในภายหลังยกเว้นบทกฎหมายที่มีมาแต่ก่อน” เพียงเท่านั้นมิได้หากต้องพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นๆ ในรายละเอียดประกอบกับหลักกฎหมายอาญาชั้นมูลฐานควบคู่กันไปด้วย³⁶ กฎหมายพิเศษอื่นๆ ของไทยที่มีบทบัญญัติให้ริบทรัพย์สินนั้นมีอยู่หลายเรื่องด้วยกันซึ่งโดยทั่วไปแล้วก็นำหลักในประมวลกฎหมายอาญาที่กล่าวมานี้ไปใช้ด้วย

โดยสรุปกล่าวได้ว่า การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นการบังคับให้ต้องส่งทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งตกมาเป็นของแผ่นดิน และทรัพย์สินที่ส่งให้ส่งมานั้นต้องเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งไม่ใช่เป็นการบังคับให้ต้องส่งทรัพย์สินทั้งหมดดังเช่นตามกฎหมายในสมัยโบราณที่เรียกว่า “ริบราชบาตร์” สำหรับความแตกต่างระหว่าง มาตรา 32, 33 และ 34 ของประมวลกฎหมายอาญา มีความหนักเบาแตกต่างกันไปดังนี้³⁷

การริบทรัพย์สินตามมาตรา 32 เป็นเรื่องของทรัพย์สินที่มีลักษณะต้องห้ามกฎหมายโดยตัวของมันเอง หรือเป็นทรัพย์สินอันตราয়ต่อความเป็นอยู่ของชุมชน กระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนเป็นอย่างมาก กฎหมายจึงบัญญัติบังคับให้ต้องริบตกเป็นของแผ่นดิน ไม่ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจอันเป็นการบังคับ โดยเด็ดขาดไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นของผู้ใดจะมีผู้ได้รับโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้เพราะกฎหมายไม่ต้องการปล่อยให้ทรัพย์สินเช่นนั้นซึ่งเป็นของร้ายตกไปอยู่ในความครอบครองของประชาชน

ส่วนการริบทรัพย์สินตามมาตรา 34 มีลักษณะความร้ายแรงที่ลดน้อยลงไปจากทรัพย์สินตามมาตรา 32 โดยทรัพย์สินตามมาตรา 34 นี้ ตามสภาพของมันเองไม่มีอันตราয়ต่อชุมชนหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน แต่จะเป็นอันตราয়ขึ้นก็เพราะการใช้ทรัพย์สินเช่นนั้นไปในทางที่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมายตามที่ระบุไว้ กฎหมายจึงบัญญัติบังคับให้ต้องริบตกเป็นของแผ่นดิน ไม่ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจอันเป็นการบังคับ โดยเด็ดขาดเช่นเดียวกับมาตรา 32 แต่โดยที่ทรัพย์สินตามมาตรา 34 นี้ สภาพของทรัพย์สินนั้นไม่เป็นทรัพย์สินอันตราয়ในตัวของมันเอง กฎหมายจึงไม่บังคับให้ริบเสียทุกกรณี โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้กระทำความผิด หรือเป็นของผู้ใดตามมาตรา 32 กล่าวคือ กรณีตามมาตรา 34 ถ้าเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่มีได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดก็ไม่อาจริบได้ หรือเมื่อส่งริบไปแล้วก็ต้องคืนเจ้าของเขาไปตามมาตรา 36

สำหรับการริบทรัพย์สินตามมาตรา 33 เป็นเรื่องของการใช้ทรัพย์สินนั้นหรือการได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ถึงแม้ว่าลักษณะการใช้หรือการได้มาจะเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย หรือมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของชุมชน แต่ก็มีลักษณะที่เบาบางกว่ากรณีตามมาตรา 34 และทรัพย์สินนั้นก็ไม่มีอันตราয়ต่อชุมชนโดยตรง กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้ศาล

³⁶ กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. เล่มเดิม. หน้า 71.

³⁷ พิพัฒน์ จักรางกูร. (2514). “ริบทรัพย์สินที่ทำหรือมิไว้เป็นความผิด.” *บทบัญญัติ*, 28 (2). หน้า 377-379.

มีอำนาจใช้ดุลพินิจจะริบทรัพย์สินเช่นว่านั้นหรือไม่ก็ได้ ตามควรแก่กรณีแต่ละเรื่องไป โดยจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ใช้เพื่อให้ได้รับผลในการกระทำผิดโดยตรง³⁸

มีข้อน่าสังเกตว่าการริบทรัพย์สินตามมาตรา 34(1) และ(2) นี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เรียกเอาหรือให้กันในการทุจริตต่อหน้าที่ราชการหรือให้เพื่อจงใจให้บุคคลกระทำความผิด จึงน่าจะถือได้ว่าทรัพย์สินเหล่านี้มีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิดตามความหมายในมาตรา 33 เช่นกัน หากไม่มีบทบัญญัติในมาตรา 34 ศาลก็ริบได้ตามมาตรา 33 แต่เหตุที่บัญญัติมาตรา 34 ไว้ก็เพื่อบังคับให้ศาลต้องริบเสียทั้งสิ้นไม่เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจอย่างกรณีตามมาตรา 33 เพราะถือว่าตัวทรัพย์สินเหล่านี้มีความผิดอย่างร้ายแรงอยู่ในตัว ยิ่งกว่าทรัพย์สินตามมาตรา 33 และอาจจะมีเหตุผลในการป้องกันผลประโยชน์สาธารณะการทุจริตต่อหน้าที่ราชการเป็นสิ่งสำคัญด้วย

2.3.2 การริบทรัพย์สินพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

เนื่องจากอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้ค้ายาเสพติดดำเนินการในรูปขององค์กรอาชญากรรมซึ่งยากแก่การจับกุม และทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดไม่อาจถูกริบได้ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้การแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นไปอย่างรวดเร็วทั้งภายในรัฐและระหว่างรัฐ ดังนั้นนานาประเทศจึงหาทางร่วมมือกันแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น โดยเห็นได้จากอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติด ค.ศ. 1961³⁹ ซึ่งเป็นการรวมหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1912 ถึงขณะนั้นมารวมอยู่ในอนุสัญญาเดียวกันในปี ค.ศ. 1961 และมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ให้ดีขึ้นในปี 1972 รวมทั้งครอบคลุมถึงวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทซึ่งเริ่มแพร่หลายเข้าไปในการควบคุมด้วยในปี ค.ศ. 1971 (Single Convention on Narcotic Drug 1961, Amending 1972 and Convention on Psychotropic Substance, 1971) และได้มีการปรับปรุงให้ทันสมัยจนถึงครั้งสุดท้ายใน ค.ศ. 1988 ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988⁴⁰ (U.N. Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988) ซึ่งได้ขยายลักษณะการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้การป้องกันปราบปรามยาเสพติดครอบคลุมการกระทำผิดได้ทุกขั้นตอน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดและอนุสัญญา ค.ศ. 1988 นี้ ต่อมามีผลทำให้ประเทศไทยประกาศใช้บังคับ

³⁸ ดูเป็นต้นว่า คำพิพากษาฎีกาที่ 1598/2521, 2679/2521.

³⁹ ธรรมนูญว่าพันธุ. (2538). การควบคุมป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายระหว่างประเทศ. หน้า 39.

⁴⁰ ต่อไปในรายงานเล่มนี้จะเรียกว่า อนุสัญญา ค.ศ. 1988.

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวถึงแนวความคิดในการริบทรัพย์สินตามอนุสัญญา ค.ศ. 1988 และแนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดของไทย ดังนี้ คือ

การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

ทรัพย์สินที่ริบตามพระราชบัญญัตินี้จะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด⁴¹ เพื่อนำไปใช้ต่อต้านและปราบปรามยาเสพติดต่อไปแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

(1) ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา 27 ทรัพย์สินประเภทนี้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดไว้ ทรัพย์สินดังกล่าวนี้ได้แก่ เงิน หรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและให้หมายรวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อหรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้งและไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม⁴²

ทั้งนี้ในการตรวจสอบทรัพย์สิน คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจะเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือเจ้าของทรัพย์สินได้แสดงพยานหลักฐานว่า ทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือ ได้รับโอนมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ หากไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินก็จะมีการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี ซึ่งต้องไม่ช้ากว่า 1 ปี นับแต่วันยึดหรืออายัดหรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในคดีที่มีการฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาล⁴³

ในการริบทรัพย์สินประเภทนี้ เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อต่อศาลและพิจารณาเห็นว่าทรัพย์สินที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีคำสั่งยึด หรืออายัดเป็น

⁴¹ การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, มาตรา 31.

⁴² การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, มาตรา 3.

⁴³ การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, มาตรา 22 วรรคแรก.

ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พนักงานอัยการก็จะยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น โดยจะยื่นไปพร้อมกับคำฟ้องหรือจะยื่นก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้⁴⁴

(2) การริบทรัพย์สินที่เป็นของกลางในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตาม พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามฯ มาตรา 30 ทรัพย์สินที่ริบประเภทนี้ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ทรัพย์สินที่ริบตามมาตรานี้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เช่นเดียวกับกับ มาตรา 27 ซึ่งแตกต่างจากการริบตามประมวลกฎหมายอาญา และตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่ให้ตกเป็นของแผ่นดิน ในส่วนหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการริบทรัพย์สินตามมาตรา 30 แห่ง พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามฯ นี้

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินในสมัยโบราณมีความมุ่งหมายทั้งให้เป็นการลงโทษ ป้องกันการกระทำความผิด แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้ การริบทรัพย์สินจึงกระทำได้เฉพาะเป็นของผู้กระทำความผิดและในกรณีที่เป็นทรัพย์สินที่ใช้กระทำความผิดแล้วทรัพย์สินนั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่ใช้กระทำความผิดโดยตรง

แต่ในปัจจุบันมีความเห็นกันว่า ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ผู้กระทำความผิดนำเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด ไปซื้อที่ดิน บ้าน หรือทรัพย์สินอื่น เมื่อถูกจับกุมผู้กระทำความผิดก็จะยอมรับโทษจำคุกไปตามคำพิพากษาของศาล แต่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดไม่อาจถูกริบเพราะได้เปลี่ยนสภาพไปหมดแล้ว จึงได้มีการพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวในระดับระหว่างประเทศผ่านทางองค์การสหประชาชาติ โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ผลักดันให้ประเทศภาคีสมาชิกองค์การสหประชาชาติซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย เพื่อให้নাเอามาตรการการริบทรัพย์สินมาใช้บังคับในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 (U.N. Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substance 1988) ซึ่งต่อมาได้มีผลทำให้ประเทศไทยประกาศใช้ พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามฯ นำเอาหลักการริบทรัพย์สินในอนุสัญญาดังกล่าวมาใช้บังคับกับคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อต้องการริบทรัพย์สินที่

⁴⁴ การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, มาตรา 27 วรรคแรก.

เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด⁴⁵ ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ ให้ได้รับผลในกรกระทำความผิดหรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด⁴⁶ จึงเห็นได้ว่าแนวความคิด ในการริบทรัพย์สินตาม พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้มีที่มา (Source of Law) จากอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 โดยมีวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์เพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลประโยชน์จากเงินหรือทรัพย์สินที่ ได้จากการค้ายาเสพติด และตัดแรงจูงใจมิให้ผู้กระทำความผิดกล้าเสี่ยงที่จะกระทำความผิดด้วย เพราะ ทรัพย์สินที่ได้มาไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเปลี่ยนสภาพไปเช่นใดก็จะต้องถูกริบจนหมดสิ้นนั่นเอง

2.3.3 ความเป็นมา ความหมาย และลักษณะของการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปราม การฟอกเงิน

2.3.3.1 ความเป็นมาและความหมายและลักษณะของการฟอกเงิน⁴⁷

การฟอกเงินเริ่มมีในโลกมาตั้งแต่ยุคโคโลนียัลใดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่นอนแต่ สันนิษฐานว่าการฟอกเงินน่าจะเริ่มต้นมีในประเทศจีนตั้งแต่เมื่อราว 2000 ปีก่อนคริสตกาลพ่อค้าจีน ซึ่งมีฐานะมั่งคั่งร่ำรวยในยุคนั้นจะใช้วิธีการซุกซ่อนทรัพย์สินเงินทอง โดยการนำเอาไปลงทุนทำ ธุรกิจในด้านเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ต้องชำระภาษีให้กับทางการ ต่อมาการฟอกเงินได้เป็นเครื่องมือ ของพวกผิดกฎหมายอย่างอื่นนอกเหนือจากการหลบเลี่ยงภาษีด้วย เช่น ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1920 ในเมืองใหญ่ของสหรัฐอเมริกาหลายแห่ง เช่น ชิคาโก และแคลิฟอร์เนีย มีพวกพ่อค้าและนักธุรกิจ ซึ่งหน้าฉากทำธุรกิจการค้าถูกกฎหมาย แต่หลังจากเป็นธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น การพนันและลักลอบ ค้าของหนีภาษี ซึ่งบุคคลเหล่านั้นมักจะเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นหรือในแวดวงธุรกิจ ซึ่งเรียกว่า “มาเฟีย”

ในช่วงเวลานั้น บุคคลซึ่งมีชื่อเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในฐานะมาเฟียใหญ่ของสหรัฐ ได้แก่ อัล คาโปน (Al Capone) ซึ่งในที่สุดก็ถูกศาลตัดสินจำคุกในความผิดฐานเลี่ยงภาษีใน ค.ศ. 1931 และคดีโค้งคังอีกคดีซึ่งเป็นที่รู้จักทั่วโลกและเชื่อว่าพัวพันกับการฟอกเงินด้วย คือคดี วอเตอร์เกต (Watergate) ซึ่งเกิดในสหรัฐ เมื่อ ค.ศ. 1973

⁴⁵ การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, มาตรา 3, 27.

⁴⁶ การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 253, มาตรา 30.

⁴⁷ วีระพงษ์ บุญญาภาส. (2547). *กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน*. หน้า 32-33.

มีข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับที่มาของคำว่า “ฟอกเงิน” หรือ Money Laundering คือ สันนิษฐานว่า การฟอกเงินเป็นคำเรียกที่มาจากพวกมาเฟีย ซึ่งเบื้องหลังทำธุรกิจผิดกฎหมาย แต่ภายนอกทำธุรกิจที่ชำระเงินสด ซึ่งนิยมคือ ธุรกิจรับจ้างซักเสื้อผ้า หรือ Laundry ข้อสันนิษฐานนี้ก็น่าจะพอมีเค้าอยู่เหมือนกัน เพราะถ้าดูจากสังคมอเมริกาในยุคนั้นซึ่งเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ธุรกิจการค้า การเงิน และการลงทุนในเขตเมืองสำคัญจึงคึกคัก ทำให้ผู้คนเร่งรีบจนไม่มีเวลาซักเสื้อผ้าเอง

ในปัจจุบันเมื่อเศรษฐกิจประเทศต่างๆ มีความเกี่ยวพันกันมากขึ้น ทั้งโดยการติดต่อค้าขาย และโดยข้อตกลงระหว่างประเทศในรูปแบบต่างๆ ทำให้การฟอกเงินของพวกทุจริตชนสามารถกระทำได้กว้างขวางและมีอิทธิพลมากขึ้น แม้ว่าหลังจากจะค้ายาเสพติด ค้าหญิงโสเภณี ค้าของหนีภาษี การพนันเถื่อน รวมไปถึงจนถึงการข่มขืนและทรัพย์สินของบริษัทและคอร์รัปชันในราชการ แต่ธุรกิจหน้าฉากจะเป็นธุรกิจที่มีหน้าตา ทรงอิทธิพลในสังคมและการเมือง ซึ่งมักจะมีโยงใยเอื้อประโยชน์ร่วมกับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองอยู่ด้วย

ในประเทศพัฒนาแล้ว ธุรกิจที่พวกมิจฉาชีพเหล่านี้นิยมกระทำเพื่อปกปิดพฤติกรรมเบื้องหลัง ได้แก่ สำนักงานบัญชี สำนักงานกฎหมาย ธุรกิจธนาคาร ธุรกิจภาพยนตร์ ธุรกิจก่อสร้าง และการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น โยงใยและเครือข่ายของนักฟอกเงินได้ขยายแผ่ครอบคลุมไปทั่วโลก ซึ่งก็มีทั้งร่วมมือและขัดแย้งกัน ในระหว่างพวกมิจฉาชีพด้วยกันแต่โดยทั่วไปแล้วนักฟอกเงินระดับโลกจากประเทศที่พัฒนาแล้วจะพยายามเข้าไปประสานผลประโยชน์กับนักฟอกเงินท้องถิ่นในประเทศกำลังพัฒนาในลักษณะต่างตอบแทน โดยหลังจากจะร่วมเครือข่ายธุรกิจผิดกฎหมายกัน ขณะที่หน้าฉากก็ทำธุรกิจถูกกฎหมายระหว่างกัน เป็นการฟอกเงินไปด้วยในตัวหรือมิฉะนั้นก็พยายามจะเข้าไปมีบทบาทควบคุมกลไกการทำงานของภาครัฐเสียเอง เช่น ครั้งหนึ่งเคยมีข่าวลือว่า นักฟอกเงินรายใหญ่รายหนึ่งในสหรัฐได้วางแผนที่จะซื้อตัวบุคคลซึ่งควบคุมกลไกธนาคารกลางของรัฐ

ประเทศไทยได้มีการพัฒนาในด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารซึ่งมีผลดีทำให้เกิดความสะดวกสบาย แต่การพัฒนาดังกล่าวก็ก่อให้เกิดผลเสียเช่นกัน ถ้ามีการนำไปใช้ในทางที่จะเกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชญากรรม ความเจริญและเทคโนโลยีเหล่านี้ทำให้รูปแบบอาชญากรรมมีความซับซ้อนยุ่งยากในการตรวจสอบ ทำให้อาชญากรรมธรรมดาพัฒนาไปสู่อาชญากรรมข้ามชาติ มีการดำเนินงานร่วมกันเป็นรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม มีการรวมตัวกัน มีการแบ่งงานแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ มีเครือข่ายเพื่อการติดต่อประสานงานกันในหลายๆ ประเทศ เพื่อก่ออาชญากรรมที่เกี่ยวกับสิ่งผิดกฎหมาย เมื่อได้เงินมา เงินเหล่านี้จะถูกนำไปผ่านกระบวนการเปลี่ยนสภาพในหลายๆลักษณะ เพื่ออำพรางที่มาของเงินได้นั้นๆ ในรูปแบบต่างๆ และดำเนินการจัดการย้อนกลับไป

เป็นเงินทุน เพื่อประกอบอาชญากรรมขึ้นมาอีกเป็นวงจรอุบาทว์ของการประกอบอาชญากรรมที่ยากต่อการดำเนินการทางกฎหมาย

ดังนั้นการนำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไปแปรสภาพ เปลี่ยนรูป เปลี่ยนแปลงให้เป็นทรัพย์สินใหม่ เป็นการกระทำทรัพย์สินที่สกปรกให้กลายเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบ หรือเป็นทรัพย์สินที่สะอาด ซึ่งเรียกระบวนการนี้ว่า “การฟอกเงิน”

คำว่า “การฟอกเงิน” (Money Laundering) เป็นถ้อยคำที่รู้จักกันมากกว่า 60 ปีแล้วในเหล่าบรรดาองค์กรอาชญากรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ที่คิดค้นแนวความคิดของการฟอกเงินดังกล่าวนี้ ได้แก่ นายเมเยอร์ แลนสกี (Mayer Lansky) โดยมียุทธวิธีเกี่ยวกับการนำเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือมักที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “เงินสกปรก” (Dirty Money) มาผ่านกระบวนการทางธุรกรรมประเภทต่างๆ ให้กลายมาเป็นเงินที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือที่เรียกกันว่า “เงินสะอาด” (Clean Money) ซึ่งเป็นวิธีการของ “การฟอกเงิน”⁴⁸

ดังนั้นการฟอกเงิน คือ การเปลี่ยน แปรสภาพเงิน หรือทรัพย์สิน ที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือโดยมิชอบด้วยกฎหมายให้เสมือนหนึ่งว่า เป็นเงินที่ได้มาโดยชอบ หรืออาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การฟอกเงินเป็นกระบวนการซึ่งกระทำโดยบุคคลต่อทรัพย์สิน เพื่อปกปิดแหล่งที่มาของรายได้ที่ผิดกฎหมาย และทำให้รายได้นั้นมีที่มาโดยชอบด้วยกฎหมาย และยังหมายความรวมถึงการเปลี่ยนเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่สุจริตให้กลายเป็นเงินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยมีวิธีการและการดำเนินการอยู่หลายวิธีซึ่งสามารถจัดลำดับวิธีการฟอกเงินซึ่งผู้กระทำการอาจกระทำรวมกันหลายวิธีหรือวิธีเดียวก็ได้ตามเอกสารประกอบการบรรยายของ Philip Fong, Assistant Director Commercial Affairs Department Singapore ในการอบรม ASEAN Senior Police Officers Course 13th November 1993 อธิบายว่าในบรรดาวิธีฟอกเงินทั้งหมดนั้นสามารถจัดเป็นระดับขั้น (Stage) ของการฟอกเงินได้เป็น 3 ระดับ โดยแต่ละขั้นตอนจะมีความยากลำบากในการตรวจสอบเป็นลำดับกันไป ดังนี้

1. Placement แปลว่า ระดับขั้นเอาไปวางไว้กับที่หมายถึง การเก็บเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดกฎหมายไว้อย่างปกปิดในที่ซ่อนเร้นและปลอดภัยที่สุดจะเก็บไว้เองโดยจะเก็บไว้ที่ใดก็ได้ เงินยังเป็นเงิน เป็นระดับขั้นต้น เป็นวิธีการดั้งเดิมที่เล่ากันว่าในสมัยโบราณจะมีวิธีเก็บซ่อนเงินด้วยการเอาเงินห่อผ้าใส่ไหฝังดินไว้ในที่เชื่อแน่ว่าจะไม่มีใครรู้เห็น และจะไม่มีใครไปขุดหามาได้ ครั้นเมื่อเป็นยุคสมัยใหม่และปัจจุบันนี้นอกจากจะเก็บไว้กับตัวที่บ้านแล้ว ก็จะใช้วิธีการนำไปไว้กับธนาคารหรือสถาบันการเงินและจะยังใช้ชื่อที่อยู่จริงหรือจะใช้ชื่อย่อ ชื่อที่ตั้งลอยๆ ชื่อคนอื่น ถ้าทำได้

⁴⁸ แหล่งเดิม. หน้า 33.

2. Layering แปลว่า ระดับชั้นแปรเปลี่ยนเป็นชั้น โดยจะใช้เงินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดไปซื้อทรัพย์สิน หรือจัดทำสิ่งของที่มีค่า มีราคาแพงมีมูลค่ามากๆ เช่น เพชรนิลจินดา หรือ ทองคำแท่ง ทองรูปพรรณ ซีอีโอรถยนต์ ซีอีโอหุ้นหรือหลักทรัพย์ ซื้อหรือสร้างอาคารบ้านเรือน ที่ดิน เรือสวอนไร่นาไว้ ทรัพย์สินที่จะต้องจดทะเบียนการถือกรรมสิทธิ์อาจใช้ชื่อที่อยู่คนอื่นที่ไว้ใจได้ หรืออาจทำเป็นขายให้คนอื่นที่ไว้ใจได้ หรือทำเป็น โอนยกเป็นมรดกให้คนอื่น อาจเป็นบุตรหลาน ไปแล้วด้วยก็ได้ หรืออาจนำเงิน ไปฝากไว้กับคนอื่นที่ไว้ใจได้ อาจเป็นบิดามารดา ญาติพี่น้อง บาง ประเทศอาจอนุญาตให้ผู้ฝากเงินกับธนาคารหรือสถาบันการเงิน โดยใช้ชื่อผู้ฝากเป็นชื่อย่อ หรือรหัส ได้ ชื่อที่ดิน ชื่ออาคารบ้านเรือนไว้ในต่างประเทศ

3. Integration แปลว่า ระดับชั้นการคละเคล้าผสมผสาน โดยการนำเงินที่ได้จากการ กระทำ ความผิด หรือที่ได้มาโดยไม่ชอบก่อนใหญ่ไปผสมกับเงินส่วนน้อยที่ได้จากรายได้ส่วนอื่น ไปลงทุนประกอบการที่ถูกต้องหลายๆ กิจการ จดทะเบียนจัดตั้งเป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ประกอบการทางเศรษฐกิจขึ้นหลายบริษัท เป็นนายหน้ารับจ้างอง รับซื้อขายฝากที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ ให้เงินกู้ได้ดอกเบี้ย รับเหมาก่อสร้าง ซื้อขายหุ้น หรือลงทุนข้ามชาติข้ามประเทศ โดยโอนเข้าหรือโอนออกนอกประเทศ⁴⁹

ส่วนความหมายของการฟอกเงินนี้ มิได้จำกัดแต่เฉพาะการกระทำแก่เงิน ซึ่งได้มาจากการกระทำ ความผิดเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการดำเนินการใดๆแก่ทรัพย์สินต่างๆ อันได้มาจากการ กระทำ ความผิดด้วยเช่นกัน ดังนั้น โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงคำว่า “ฟอกเงิน” ย่อมเป็นที่เข้าใจว่ามีใช้ จำกัดเฉพาะการฟอก “เงิน” เท่านั้นแต่รวมถึงการฟอก “ทรัพย์สิน” ด้วยโดยมักเรียกรวมๆว่า “ฟอกเงิน” จึงอาจกล่าวได้ว่า “การฟอกเงิน” หมายถึง การกระทำใดๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้เงิน หรือทรัพย์สินใดๆ ซึ่งมีที่มาจาก การกระทำ ความผิดต่างๆ เปลี่ยนสภาพเป็นเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งบุคคล ทั่วไปหลงเชื่อว่าเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ด้วยเหตุนี้ วัตถุประสงค์ของการ เปลี่ยนสภาพเงินหรือทรัพย์สินอันไม่ชอบด้วยกฎหมายให้เป็นเงินที่ชอบด้วยกฎหมาย จึงมีอยู่สาม ประการ ได้แก่

ประการแรก การปกปิดเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาอัน ไม่ชอบดังกล่าวนั้น ไม่ให้บุคคลอื่น ทราบว่าเป็นเงินได้ของผู้กระทำความผิด

ประการที่สอง หลบเลี่ยงการสืบสวนสอบสวนการกระทำ ความผิดใดๆของผู้ซึ่ง เป็น เจ้าของเงินที่นำมาฟอก จากบรรดาเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเป็นการปกปิดแหล่งที่มาของเงินนี้

ประการที่สาม การเพิ่มพูนผลประโยชน์ หรือผลกำไรจากการฟอกเงินดังกล่าวเพื่อใช้ สนับสนุนในการกระทำ ความผิด หรือเพื่อขยายขอบเขตเครือข่ายของการกระทำ ความผิดต่อไป

⁴⁹ วาทีน คำทรงศรี. (2535). *การฟอกเงิน*. หน้า 83-85.

อันเป็นการสร้างฐานอำนาจทางอาชญากรรมให้แข็งแกร่งจนยากแก่การปราบปรามจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและทำให้สามารถเพิ่มรายได้ให้มากขึ้นจากการประกอบอาชญากรรมนั้น⁵⁰

ปัญหาของการฟอกเงินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม ที่เป็นประเทศปัญหาของประเทศต่างๆ ทั่วโลกกำลังประสบอยู่ รวมทั้งประเทศไทยด้วยนั้น ก็คือ อาชญากรรมทางยาเสพติด แต่ในอดีตรัฐบาลของหลายประเทศทุกๆ รัฐบาล ต่างมีนโยบายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแต่ไม่ได้มีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องของการดำเนินการกับการกระทำที่เป็นการฟอกเงิน ซึ่งทำให้ในปัจจุบันอาชญากรรมหลายประเภทได้ใช้การฟอกเงิน กระทำกับเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดสร้างความมั่นคงให้กับตนเองและกลุ่มองค์กรอาชญากรรมของตน ซึ่งหลายประเทศมีความเห็นร่วมกันว่าการฟอกเงินเป็นปัญหาระดับโลก และควรมีการกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญาในกฎหมายภายในประเทศตน ดังนั้นองค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดให้มีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 (Vienna Convention) ขึ้นหรืออีกนัยหนึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “อนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ. 1988” โดยอนุสัญญาฯ ฉบับนี้ได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายไว้หลายประการเพื่อให้ประเทศที่เป็นสมาชิกลงไปเป็นแนวทางในการแก้ไข หรือบัญญัติกฎหมายภายในให้มีความสอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ได้กำหนดให้การกระทำต่อทรัพย์สินในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ เป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายภายในของประเทศภาคีกล่าวคือ

1. การกระทำต่อทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เพื่อปกปิดแหล่งที่มาหรือเพื่อช่วยเหลือผู้กระทำความผิดมิให้ถูกดำเนินคดี (ข้อ 3 วรรค 1 (ข) (1))
2. การปกปิดหรืออำพรางสถานะ หรือแหล่งที่มาเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (ข้อ 3 วรรค 1 (ข) (2))
3. การครอบครองหรือใช้ทรัพย์สินนั้น โดยรู้ในขณะได้มาว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด (ข้อ 3 วรรค 1 (ค) (1))

จากหลักการที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 แต่ละประเทศจึงได้นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดกฎหมายอาญาภายในของแต่ละประเทศ เพื่อดำเนินการกับผู้กระทำต่อทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

⁵⁰ ไชยยศ เหมะรัชตะ. (ม.ป.ป.). *รวมบทความและสารานุกรมเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน*. กองนิติการ สำนักงาน.

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ. 1988 โดยที่ประเทศไทยได้มีกฎหมายรองรับมาตรการต่างๆตามที่อนุสัญญาฯ ได้กำหนดไว้เป็นหลักเกณฑ์ให้แก่ประเทศที่ประสงค์จะเข้าเป็นภาคีสมาชิกแล้วและได้นำแนวทางดังกล่าวมากำหนดเป็นความผิดทางอาญาโดยได้มีการตรากฎหมายออกมาบังคับใช้ คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2543 เห็นชอบและอนุมัติให้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเวียนนาแล้วซึ่งจะเป็นผลดีต่อชื่อเสียงของประเทศ และสามารถให้ความร่วมมือกับนานาชาติในการปราบปรามยาเสพติดได้อย่างเต็มที่

2.3.3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินตามความผิดฐานฟอกเงิน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายที่สำคัญในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ 2 ประการ คือ⁵¹

1. มาตรการริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture Measure) ซึ่งเป็นการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดมูลฐานหรือฐานฟอกเงิน โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 85 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประกอบกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 32, 33 หรือมาตรา 34 เพราะเป็นทรัพย์สินที่มีไว้ ใ้ได้ใช้ หรือมีไว้เป็นความผิด โดยขึ้นอยู่กับคำพิพากษาของศาล

2. มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture Measure) เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใด อันเป็นมาตรการทางแพ่งที่ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน โดยเฉพาะ ตามความในหมวด 6 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นการนำมาตรการทางแพ่งมาใช้บังคับกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยไม่มีการดำเนินการกับตัวบุคคล เมื่อนำมาตรการทางอาญาหรือกฎหมายอื่นๆ มาบังคับใช้แล้วไม่เป็นผล เช่น การกำหนดมาตรการทางอาญาตามมาตรา 29, 32 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งมาตรการทางอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวนี้ไม่สามารถที่จะริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าวได้ แต่มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 สามารถเปลี่ยนวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นๆต่อไปได้อีกเพราะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่า

⁵¹ วีระพงษ์ บุญโยภาส. เสริมเติม. หน้า 98 -99.

ดังนั้นมาตรการของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นการดำเนินการ คัดวงจรทางเศรษฐกิจของอาชญากรรม โดยมุ่งเน้นเพื่อมิให้มีการนำรายได้ที่ไม่ถูกต้องตาม กฎหมายมาใช้ดำเนินธุรกิจ หรือสร้างเครือข่าย สร้างอำนาจ บารมีตลอดจนใช้ตำแหน่งหน้าที่ดำเนิน กิจกรรมที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสไม่ให้ กระทำความคิดอีก (Incapacitation)⁵² ทฤษฎีนี้เห็นว่าการลงโทษควรมีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้ ผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษมีโอกาสกระทำความผิดซ้ำขึ้นมาอีก จะเห็นได้ว่าการลงโทษตามทฤษฎีนี้ คล้ายกับทฤษฎีข่มขู่ และทฤษฎีปรับปรุงแก้ไขในข้อที่ว่า มุ่งหมายจะไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดซ้ำ อีก แต่ต่างกันที่ว่า ตามทฤษฎีข่มขู่มุ่งให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัว ไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก ตามทฤษฎีปรับปรุงแก้ไขมุ่งอบรมให้ไม่คิดกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก โดยสมัครใจและปรับปรุงแก้ไข ให้ตัวเขาสามารถงดเว้นการกระทำความผิดได้ แต่ตามทฤษฎีตัดโอกาสนี้มุ่งป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำขึ้นอีกโดยทำให้เขาหมดโอกาสที่จะกระทำความผิดได้ ซึ่งก็ยังมีอยู่หลายวิธีด้วยกันเช่น

1. การประหารชีวิต วิธีนี้เป็นวิธีที่ตัดไม่ให้มีโอกาสกระทำความผิดได้อย่างมี ประสิทธิภาพที่สุดเพราะเมื่อถูกประหารชีวิตไปแล้ว ย่อมไม่มีโอกาสกลับมากระทำความผิดอีกได้ เป็นธรรมดา มีผู้ประมาณว่าตลอดรัชสมัยของพระเจ้าเฮนรี่ที่ 8 ของประเทศอังกฤษมีการประหาร ชีวิตผู้กระทำความผิดเสียประมาณเจ็ดหมื่นคน ซึ่งบุคคลเหล่านั้นก็ไม่มีโอกาสกระทำความผิดได้อีก แต่ก็ ยังมีปัญหาสำหรับผู้กระทำความผิดที่ไม่ได้ถูกประหารว่า จะจัดการอย่างไรกับบุคคลเหล่านี้จึงจะทำให้ เขาหมดโอกาสที่จะกระทำความผิดอีก

2. การควบคุมตัว ซึ่งในที่นี้หมายถึงการจำคุก เป็นที่ยอมรับกันว่าการควบคุมตัวที่ใช้กัน มากที่สุดคือการจำคุกผู้กระทำความผิดไว้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง หรือตลอดชีวิต ซึ่งในระหว่างที่ต้องจำคุก ก็จะถูกตัดไม่ให้มีโอกาสออกมาก่อกระทำความผิดในสังคมได้อีกหนึ่งเพื่อให้ได้ผลตามทฤษฎีนี้อย่าง จริงจังก็ควรจะมีการใช้อำนาจที่จะควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ได้จนกว่าจะพิจารณาเห็นว่าไม่ เป็นภัยต่อสังคมอีกต่อไปแล้ว จึงจะปล่อยตัวออกมา เพื่อการนี้ได้มีกฎหมายของประเทศต่างๆที่ บัญญัติให้ศาลสามารถเพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดหลายครั้งไม่เจ็ดหลายได้ ทั้งนี้คือผู้กระทำความ ผิดขึ้นเป็นครั้งที่สอง ที่สามและต่อไป โดยอาจจะต้องถูกเพิ่มโทษให้หนักขึ้นเป็นลำดับซึ่งประเทศ ไทยเองก็มีวิธีการเช่นนี้ด้วยนอกจากนี้บางประเทศยังมีกฎหมายให้อำนาจศาลสั่งจำคุกผู้กระทำความ ผิดชนิดที่เห็นว่าไม่มีทางแก้ไขให้คืนดีได้ ไว้จนตลอดชีวิตด้วย ซึ่งจะมีผลเป็นการป้องกันสังคมจาก ผู้นั้นตลอดไป

ในบรรดากฎหมายซึ่งถูกบังคับใช้โดยหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นกฎหมายที่แตกต่างไปจากกฎหมายอื่นเพราะเป็น

⁵² แหล่งเดิม. หน้า 7 - 8.

กฎหมายที่มีโทษทางอาญา และมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินทางแพ่งอยู่ในกฎหมายฉบับเดียวกัน นอกจากนั้นความรับผิดทางอาญาก็มีความแตกต่างจากกฎหมายที่มีโทษทางอาญาอื่นๆ เช่น การขยายหลักเกณฑ์การสนับสนุนให้กว้างออกไป และกำหนดให้รับผิดเช่นเดียวกับตัวการ (มาตรา 7) ผู้ที่พยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงินต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ (มาตรา 8) สมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงินต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น (มาตรา 9) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีมาตรการยึดทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture) มาเสริมโทษรับทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture) และยังสามารถนำเอาหลักการผลึกภาระการพิสูจน์ให้จำเลย (Reverse Burden of Proof) มาใช้ในกระบวนการดำเนินคดีอีกด้วย ดังนั้นมาตรการยึดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด นั้นหมายความรวมถึงทรัพย์สินที่มีมาโดยถูกต้องตามกฎหมาย แต่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ทั้งนี้รวมถึงรายได้และดอกผลจากทรัพย์สินนั้นด้วย

2.3.3.3 ความหมายของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ความหมายของทรัพย์สิน⁵³

“ทรัพย์สิน” หมายความรวมทั้งทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 138)

“ทรัพย์สิน” หมายความว่า วัตถุมีรูปร่าง (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 137)

เมื่อพิจารณามาตรา 137 ประกอบกับมาตรา 138 แล้วคำว่า “ทรัพย์สิน” นอกจากจะหมายถึง วัตถุมีรูปร่างแล้วยังต้องเป็นวัตถุมีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาได้และถือเอาได้ ส่วนคำว่า “ทรัพย์สิน” นั้น หมายถึง วัตถุมีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาได้และถือเอาได้ประการหนึ่งและยังหมายถึงวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาได้และถือเอาได้อีกประการหนึ่งด้วย

วัตถุมีรูปร่าง หมายถึง สิ่งที่สามารถเห็นได้ด้วยตา สามารถจับต้องสัมผัสได้ เช่น เครื่องคิดเลข โทรศัพท์ พัดลม หนังสือ แก้ว ปากกา

วัตถุไม่มีรูปร่าง หมายถึง สิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตา ไม่สามารถจับต้องสัมผัส เช่น แก๊ส กำลังแรงแห่งธรรมชาติ และยังสามารถแก่สิทธิต่างๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 139 มาตรา 140 ด้วย แต่สิทธิต่างๆ ที่จะเป็ทรัพย์สินนั้น จะต้องเป็นสิทธิที่กฎหมายรับรองแล้ว เช่น กรรมสิทธิ์ (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1308 - มาตรา 1366) สิทธิครอบครอง (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1367 - มาตรา 1386) การจำยอม (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1387) สิทธิอาศัย (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1402) สิทธิเหนือพื้นดิน (ตามประมวลกฎหมายแพ่ง

⁵³ สีนทาท ประชวรรัตน. (2544). คำอธิบายกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศที่ออกตามความใน พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542. หน้า 18-22.

และพาณิชย์มาตรา 1410-มาตรา 1416) สิทธิเก็บกิน (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1417) ภาระคิดค้นในอสังหาริมทรัพย์ (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1429-มาตรา 1434) จำนำ (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 747) จำนอง (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 702) ลิขสิทธิ์ (ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537) สิทธิในเครื่องหมายการค้า (ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534)

คำว่าทรัพย์สินตามความหมายนี้จึงหมายความรวมถึง อสังหาริมทรัพย์ และ สังหาริมทรัพย์

อสังหาริมทรัพย์

“อสังหาริมทรัพย์” หมายความว่า ที่ดินและทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินที่มีลักษณะเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินหรือทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดิน หรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้นด้วย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 139)

1. ที่ดิน คือพื้นดินทั่วไป ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 1 ได้ให้ความหมายของที่ดินไว้ว่า ที่ดินหมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไป และให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย

2. ทรัพย์สินติดกับที่ดิน ได้แก่

2.1 ทรัพย์สินที่เกิดหรือติดกับที่ดินโดยธรรมชาติ เช่น ไม้ยืนต้น

2.2 ทรัพย์สินที่ติดกับที่ดินโดยมีผู้นำมาติด เช่น สิ่งก่อสร้าง สะพาน เป็นต้น

2.3 ทรัพย์สินซึ่งประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน คือทรัพย์สินที่เป็นส่วนรวม หรือ ควบ ประกอบเป็นพื้นดิน เช่น แม่น้ำ ลำคลอง แร่ธาตุ ทรายน้ำ ซึ่งมิได้อยู่ตามธรรมชาติ

2.4 สิทธิอันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน แบ่งได้เป็น 2 ประเภท

ประเภทที่หนึ่งคือ สิทธิที่เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยตรง ได้แก่ สิทธิครอบครอง และสิทธิใช้สอยและได้ซึ่งดอกผล สิทธิที่จะจำหน่ายหรือโอน สิทธิที่จะติดตามเอาคืนจากผู้ไม่มี สิทธิจะยึดถือไว้ ภาระจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน ภาระคิดค้นในอสังหาริมทรัพย์และสิทธิจำนองถือว่าเป็นสิทธิที่เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยตรง สิทธิต่างๆ เหล่านี้จึงเป็นอสังหาริมทรัพย์

ประเภทที่สองคือ สิทธิที่เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดินทางอ้อม คือสิทธิซึ่งมิได้เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดินโดยตรง แต่เป็นสิทธิที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นซึ่งติดอยู่กับที่ดินอีกทอดหนึ่ง เช่น บ้านที่ปลูกบนที่ดินเป็นอสังหาริมทรัพย์ หากเจ้าของบ้านนำบ้านนั้นไปจำนอง สิทธิจำนองบ้านก็ถือว่าเป็นสิทธิที่เกี่ยวกับที่ดินด้วย จึงเป็นอสังหาริมทรัพย์

สังหาริมทรัพย์

“สังหาริมทรัพย์” หมายความว่า ทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ และหมายความรวมถึงสิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นด้วย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 140)

สังหาริมทรัพย์จึงได้แก่ ทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ หมายถึงทรัพย์สินที่เคลื่อนย้ายไปได้โดยไม่เสียรูปทรง หรือรูปลักษณะของตัวทรัพย์สินนั้น เช่น สุนัข ลิง กวาง รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เรือ (เรือมีหลายประเภทด้วยกันเช่น เรือกำปั่น เรือกำปั่นไฟ หรือเรือกลไฟ เรือกำปั่นยนต์ หรือเรือยนต์ เรือกำปั่นใบ หรือเรือใบ เรือกล เรือกลไฟเล็ก เรือเดินทะเล หรือเรือทะเล เรือเล็ก เรือโป๊ะหรือเรือโป๊ะจ้าย เรือเป็ดทะเล เรือสำเภา เรือบรรทุกสินค้า เรือลำเลียง เรือลำเลียงทหาร เรือโดยสาร เรือสินค้า เรือประมง เรือสำราญและกีฬา เรือใบสายเดี่ยว และเรือสำเภา เป็นต้น) การเคลื่อนที่ได้นี้ อาจเกิดจากแรงแห่งตัวทรัพย์สินนั่นเอง เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ หรืออาจจะเกิดจากแรงภายนอกช่วยทำให้เคลื่อนที่ได้เช่น ปากกา วิทยุ โทรทัศน์ ตรงข้ามกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ไม่ได้

สิทธิทั้งหลายอันเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ สิทธิใดๆ ที่เกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ ย่อมเป็นสังหาริมทรัพย์ทั้งสิ้น เช่น กรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในสังหาริมทรัพย์ บุริมสิทธิพิเศษชนิดที่เป็นบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 259 จำนำสิทธิในหุ้นส่วน สิทธิยึดหน่วง ลิขสิทธิ์ และสิทธิในเครื่องหมายการค้า

ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ดอกผลของทรัพย์สิน ได้แก่ ดอกผลธรรมดาและดอกผลนิติินัย

ดอกผลธรรมดา หมายความว่า สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของทรัพย์สินซึ่งได้มาจากตัวทรัพย์สิน โดยการมีหรือใช้ทรัพย์สินนั้นตามปกตินิยมและสามารถถือเอาได้เมื่อขาดจากทรัพย์สินนั้น

ดอกผลนิติินัย หมายความว่า ทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้มาเป็นครั้งคราวแก่เจ้าของระยะเวลาที่กำหนดไว้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 148)

ดอกผลธรรมดา คือบรรดาสิ่งทั้งปวงซึ่งได้มาเพราะใช้ของนั้นอันเกิดขึ้นโดยธรรมชาติของมันเป็นทรัพย์สินที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติจากแม่ทรัพย์สินเพราะเหตุที่ได้ใช้แม่ทรัพย์สินเมื่อเกิดแล้วถือเป็นทรัพย์สินที่เพิ่มพูน งอกเงยต่างหากจากแม่ทรัพย์สินนั้น เช่น ผลไม้ น้ำนม ขน และลูกของสัตว์ โดยแม่ทรัพย์สินที่ผลิตนั้นยังคงสภาพลักษณะเป็นแม่ทรัพย์สินอยู่อย่างเดิม ไม่ผิดแผกแตกต่างไปอย่างใด เช่น เมื่อแม่โคให้นมหรือออกลูกมา แม่โคก็ยังมีสภาพเป็นแม่โค ผลไม้ หล่นจากต้น ต้นไม้ยังคงมีสภาพคงเดิม ตัดขนสัตว์ออกจากสัตว์ ค่อมขนสัตว์จะขึ้นมาใหม่ตามธรรมชาติ สัตว์นั้นยังคงสภาพเป็นแม่ทรัพย์สินอยู่ตามเดิม ดอกผลธรรมดา เช่น เห็ดหรือแร่ธาตุที่ผู้ทรงสิทธิเก็บกินมีสิทธิได้รับประโยชน์เป็นดอกผลของที่ดิน หรือใบจากใบตอง เป็นดอกผลของต้นจากต้นกล้วย

ทรัพย์ที่เป็นดอกผลธรรมดาที่เกิดขึ้นจากแม่ทรัพย์เพราะเหตุที่ได้ใช้แม่ทรัพย์ แต่เมื่อขาดผลจากแม่ทรัพย์แล้วจะต้องไม่ทำให้แม่ทรัพย์เสียหายหรือเสียลักษณะเดิมไป

ทรัพย์ที่งอกเงยขึ้นโดยธรรมชาติจากแม่ทรัพย์เพราะเหตุที่ใช้แม่ทรัพย์นั้นก็เป็นดอกผลธรรมดาได้ เช่น แร่ธาตุ ที่ผู้ทรงสิทธิเก็บกินได้รับประโยชน์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1417 - มาตรา 1428) ย่อมเป็นดอกผลตามธรรมดาของที่ดิน

ทรัพย์ใดมิได้เกิดจากธรรมชาติจากแม่ทรัพย์เอง หากมนุษย์ทำให้เกิดก็หาใช่ดอกผลธรรมดาไม่ เช่น ต้นข้าวในนาเกิดจากแรงงานของมนุษย์มิได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติจากนามิใช่ดอกผลธรรมดา ข้าวเปลือกก็ไม่ใช่ดอกผลของนาเช่นกัน

ทรัพย์ที่เป็นดอกผลธรรมดานั้นจะถือเอาเป็นดอกผลได้ต่อเมื่อขาด ตก ออกจากแม่ทรัพย์แล้ว ถ้ายังไม่ขาด ตก จากแม่ทรัพย์ เช่น ผลไม้ยังอยู่กับต้น ลูกสัตว์ยังอยู่ในท้อง ขนสัตว์ยังไม่ได้ตัด ยังไม่ถือเป็นดอกผลธรรมดา

ดอกผลนิตินัย เป็นดอกผลที่ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติอย่างเช่นดอกผลธรรมดา แต่เป็นดอกผลที่เกิดขึ้นจากที่ผู้อื่นใช้แม่ทรัพย์นั้นและซึ่งมีกฎหมายรับรองให้เป็นดอกผล เช่น ดอกเบี้ย ค่าไร ค่าเช่า ค่าปันผล หรือลาภอื่นๆ ที่ได้เป็นครั้งคราวแก่เจ้าทรัพย์จากผู้อื่นเพื่อที่ได้ใช้ทรัพย์นั้น ดอกผลเหล่านั้นย่อมคำนวณและถือเอาได้ตามรายวัน ดอกผลนิตินัยนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีผู้อื่นใช้แม่ทรัพย์นั้นแล้วมอบค่าตอบแทนเป็นทรัพย์ให้แก่เจ้าของทรัพย์เป็นครั้งคราวเพื่อตอบแทนในการที่ได้ใช้แม่ทรัพย์นั้น ดอกผลนิตินัยมิได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติแต่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย

ดอกผลนิตินัย มีสาระสำคัญดังนี้

1. ต้องเป็นทรัพย์ เช่น ใ้ดอกเบี้ยยจากผู้กู้เงิน ใ้ค่าเช่านาเป็นข้าวเปลือกใ้ค่าเช่าสวนเป็นผลไม้ คังนั้น ดอกเบี้ย ข้าวเปลือก ผลไม้ เป็นดอกผลนิตินัยจะเห็นว่าทรัพย์นี้ไม่จำเป็นต้องเป็นเงินทองอาจเป็นทรัพย์อื่นได้ เช่นข้าวเปลือก ผลไม้ก็ใ้ ผลประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่ใช่ทรัพย์จึงไม่ใช่ดอกผลนิตินัย เช่น ประโยชน์ที่ได้จากการไ้นั่งรถฟรี การไ้นั่งรถฟรีไม่ใช่ดอกผล เพราะเป็นเพียงประโยชน์ไม่ใช่ทรัพย์

2. ต้องเป็นทรัพย์ที่ตกใ้แก่เจ้าของทรัพย์นั่นเอง เช่นนำเงินออกใ้กู้นำรถออกใ้เช่าแล้วใ้ดอกเบี้ย หรือค่าเช่ามา ดอกเบี้ย หรือค่าเช่านั้นย่อมตกใ้แก่เจ้าของทรัพย์ เมื่อทรัพย์ซึ่งเป็นดอกผลนิตินัยตกใ้แก่เจ้าของทรัพย์แล้ว ถึงแม้จะใ้บุคคลอื่นรับดอกผลนั้นแทน หรือใ้ผู้ใ้ทรัพย์มอบใ้แก่ผู้อื่นก็ยังถือว่าเป็นดอกผลอยู่ ถ้าไม่ใช่ทรัพย์ที่ตกใ้แก่เจ้าของก็ไม่ใช่ดอกผล เช่น ผู้กู้เงินใ้เงินแก่ยหน้าที่ช่วยพาไปกู้เงิน เงินที่ใ้มานั้นก็ไม่ใช่ดอกผล

3. ทรัพย์สินที่ตกได้แก่เจ้าของทรัพย์สินนี้จะต้องเป็นการตอบแทนจากผู้อื่นในการที่ผู้อื่นได้ใช้แม่ทรัพย์สิน เช่น นำรถยนต์ออกให้เช่า ค่าเช่าเป็นผลประโยชน์ที่ผู้เช่าให้แก่เจ้าของรถเนื่องจากผู้เช่าได้ใช้สอยรถนั้น

4. ทรัพย์สินที่ได้แก่เจ้าของทรัพย์สินนั้นจะต้องได้เป็นครั้งเป็นคราวจากการใช้แม่ทรัพย์สิน เช่น ดอกเบี้ยต้องคิดเป็นเดือน เป็นวัน ค่าเช่าต้องคิดเป็นระยะเวลาเป็นวัน เป็นเดือน เป็นปี แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินที่ได้คราวเดียวแก่เจ้าของทรัพย์สิน เช่น นำกระบือไปปรับจ้างไถนาได้ค่าจ้างมา ค่าจ้างไถนาไม่ใช่ดอกผลนิคินัย

คำว่า “กำไร” ซึ่งถือเป็นดอกผลนิคินัยนั้น หมายถึงกำไรที่เกิดจากการที่ผู้อื่นใช้ทรัพย์สินและได้เป็นครั้งคราว เช่น กำไรที่บริษัทจำกัดแบ่งปันส่วนให้แก่ผู้ถือหุ้น ไม่ใช่กำไรที่เกิดจากการซื้อถูกขายแพง

กำไรปันผล คือเงินที่บริษัทลงมติจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นตามส่วนจำนวนหุ้นจากกำไรของบริษัท (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1200-1205) ลากที่ได้เป็นครั้งเป็นคราวนั้น เช่น นำสุนัขตัวผู้ไปให้เขาไว้สำหรับผสมพันธุ์เป็นประจำแล้วเขามอบลูกสุนัขให้เป็นครั้งคราว ลูกสุนัขที่ได้มาถือเป็นลาภครั้งคราว จึงเป็นดอกผลนิคินัย

ผู้มีดอกผลในดอกผล เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิคิดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336)

ส่วนทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ได้ให้ความหมายของ คำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” ไว้ดังนี้ “ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” หมายความว่า

1. เงินหรือทรัพย์สิน ที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือจากการสนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน

2. เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการ จำหน่าย จ่าย โอน ด้วยประการใดๆ ซึ่ง เงิน หรือ ทรัพย์สินตาม (1) หรือ

3. ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือ เปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

ดังนั้นจึงสามารถแยกทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้กล่าวคือ

1. เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน เช่น เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดประเภทต่างๆ เช่น เฮโรอีน มอร์ฟีน ผีน แอมเฟตามีน เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือ ปกปิดข้อความจริงซึ่งควรจะบอกให้แจ้งและโดยการหลอกลวงคังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำโดยทุจริต ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการที่เป็นเจ้าพนักงาน มีหน้าที่ซื้อ ทำ จัดการ หรือ รักษาทรัพย์สิน เบียดบังทรัพย์สินนั้นเป็นของตนหรือของผู้อื่น โดยทุจริต เป็นต้น

ทั้งนี้ เงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้น จะต้องเป็นความผิดใน 8 มูลฐานความผิดตามที่กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกำหนดไว้เท่านั้น ถ้าเป็นการกระทำความผิดอื่นๆ นอกเหนือไปจาก 8 มูลฐานความผิดนี้แล้วย่อมไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามความหมายนี้หรือ

2. เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการสนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นการกระทำความผิดมูลฐาน หมายความว่า เป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการที่ได้เข้าไปสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำความผิด เช่น เข้าไปช่วยเหลือ หรือสนับสนุนในการค้ายาเสพติด หรือในการทุจริตของผู้บริหารสถาบันการเงิน และผลจากการเข้าไปสนับสนุนหรือช่วยเหลือนั้นทำให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินนั้น การสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำความผิด อาจเป็นกรณีที่ให้ความสะดวก ในการที่ผู้อื่นกระทำความผิด ก่อนกระทำความผิด หรือขณะกระทำความผิดก็ได้

3. เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใดๆ ซึ่งเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นการกระทำความผิดมูลฐาน

เมื่อได้กระทำความผิดทางอาญาอันเป็นความผิดมูลฐานหรือได้สนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำความผิดใดๆ ใน 8 มูลฐานความผิดและต่อมาได้นำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปซื้อ สั่งหาริมทรัพย์ หรืออสังหาริมทรัพย์อื่นๆ หรือนำทรัพย์สินที่ได้มาไปขาย หรือโอนเงินหรือทรัพย์สินไปยังบุคคลอื่นๆ เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนต่อๆ มาเช่นนี้ก็ยิ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

ทั้งนี้ไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำความผิด หรือดอกผลของเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำความผิด จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือ เปลี่ยนแปลงสภาพไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใดหรือปรากฏ

หลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด ทรัพย์สินนั้นก็ยังคงถือว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทั้งสิ้น

4. ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือจากการสนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำความผิดมูลฐาน

เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือจากการสนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำความผิด เมื่อผู้กระทำความผิดนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดหรือได้จากการสนับสนุน หรือช่วยเหลือในการกระทำความผิดไปออกหาประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด เช่น นำไปฝากธนาคาร มีดอกผลเกิดขึ้น ดอกผลนั้นก็ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดด้วย

โดยสรุปแล้วดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3(3) จึงได้แก่ดอกผลธรรมดา และดอกผลนิตินัย

ดังนั้นการนำเงินที่ได้รวมถึงดอกผลจากการกระทำความผิดมาฟอกนั้น ต้องดำเนินการจัดสรรเงินโดยใช้วิธีการฟอกเงินในหลายๆ รูปแบบ เพื่อมิให้เป็นที่ยึดและถูกตรวจสอบได้ จึงมีการนำเงินที่ได้มาจากการฟอกมารวมกัน หรือนำมารวมกับเงินที่สะอาด หรือผ่านกระบวนการทางธุรกิจและนำไปใช้ประกอบอาชญากรรมในรูปแบบอื่นๆต่อไป ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ สภาพแวดล้อม และความรู้ความสามารถ เทคนิคของผู้ประกอบการ ตลอดจนการใช้ตำแหน่งหน้าที่อันเป็นช่องทางในการดำเนินงาน ทำให้การฟอกเงินนั้นมีความซับซ้อนยากแก่การตรวจพบและติดตามของเจ้าหน้าที่ของราชการฟอกเงินจึงมีรูปแบบและวิธีการหลากหลาย เช่น

2.3.3.4 รูปแบบของการฟอกเงิน⁵⁴

(1) การนำเงินสดติดตัวออกนอกประเทศ

เป็นการนำเงินสดที่ได้มาโดยไม่สุจริตพกติดตัวไป ซึ่งเป็นลักษณะการฟอกเงินที่นิยมกันมากในสมัยก่อน แต่เนื่องจากปัจจุบันเงินสดที่ได้มาจากการกระทำความผิดมีจำนวนมาก การขนส่งหรือการพกเงินสดไปเป็นจำนวนมากๆ อาจเกิดพิรุณและถูกเพ่งเล็งได้ง่ายประกอบกับประเทศต่างๆเริ่มมีมาตรการกำกับควบคุมการทำธุรกรรมด้วยเงินสด จึงทำให้การฟอกเงินในลักษณะนี้มีน้อยลง อย่างไรก็ตามการนำเงินสดติดตัวผ่านเข้าออกประเทศก็ยังคงเป็นวิธีการที่ใช้กันอยู่จนถึงปัจจุบัน

⁵⁴ หน้า 18-22.

(2) การส่งเงินสดหรือการโอนเงินออกนอกประเทศ

เป็นการนำเงินสดที่ฝากไว้กับธนาคารหรือสถาบันการเงินในประเทศเหล่านั้นเพื่อให้เงินที่ผิดกฎหมายไหลเวียนอยู่ในระบบทางการเงินของประเทศดังกล่าวและโอนกลับมายังอาชญากรซึ่งเงินสดที่ได้มาจากการกระทำความผิดเหล่านั้น จะถูกแปรสภาพเป็นเงินที่สุจริตทันที วิธีการในลักษณะดังกล่าวนี้มักจะใช้กันมากในประเทศที่ไม่มีการควบคุมระบบธนาคารหรือสถาบันการเงินที่เข้มงวด

(3) การฝากเงินกับสถาบันการเงิน

การฟอกเงินลักษณะนี้จะนิยมทำกันมากในประเทศที่ไม่มีระบบการควบคุมหรือตรวจสอบการทำธุรกรรมเงินสด และการฝากหรือถอนเงินสามารถใช้นามแฝงหรือชื่อปลอมเพื่อไม่ให้สามารถสืบหาเจ้าของบัญชีได้ ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบเนื่องจากสามารถทำให้มีเงินสดจำนวนมากหลังไหลเข้าสู่ประเทศแต่ในขณะเดียวกันก็เป็นจุดอ่อนที่อันตรายอย่างมากเนื่องจากทำให้สะดวกในการใช้สถาบันการเงินเป็นแหล่งฟอกเงิน

(4) การจัดตั้งบริษัทหรือกิจการขึ้นบังหน้า

เป็นการจัดตั้งบริษัทหรือกิจการขึ้นเพื่อทำธุรกิจ โดยมีการประกอบกิจการที่ถูกกฎหมายเพื่อใช้บังหน้าในการฟอกเงิน แต่ตามความเป็นจริงแล้วมีการนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดกฎหมายเข้าไปลงทุนในกิจการดังกล่าว แล้วนำผลกำไรหรือคิดค่าบริการกับบริษัทหรือกิจการดังกล่าวออกมาใช้ จึงทำให้ดูเหมือนว่าเป็นการได้เงินมาโดยสุจริต การฟอกเงินจึงเกิดขึ้น โดยผ่านทางการค้าเนื้องานของบริษัท หรือกิจการนั้นๆ อาทิเช่น การซื้อกิจการในต่างประเทศ แล้วให้กิจการตนเองในประเทศสั่งซื้อสินค้าจากกิจการในต่างประเทศ ดังกล่าวโดยใช้ “ใบส่งสินค้า (Invoice)” เพื่อแสดงว่าได้มีการซื้อสินค้าเข้ามาจากต่างประเทศ ทั้งที่ไม่ได้ส่งมอบสินค้าหรือมีการแจ้งมูลค่าของสินค้าที่สั่งซื้อในราคาที่สูงกว่าความเป็นจริง เพื่อให้เงินสกปรกนั้นถูกฟอกด้วยการ โอนเงินกันระหว่างกิจการทั้งสองแห่ง

นอกจากรูปแบบและวิธีการดังกล่าวแล้วยังมีการฟอกเงินลักษณะอื่นๆอีก เช่น

(1) การซื้อกิจการที่มีผลขาดทุน แต่เป็นกิจการที่มีรายรับเป็นเงินสดทำให้ธุรกิจดังกล่าวค่อยๆฟื้นตัวขึ้นมาโดยอาศัยดอกผลจากการประกอบธุรกิจดังกล่าว

(2) การนำเงินสดไปซื้อตราสารการเงินที่เปลี่ยนมือได้ซึ่งอาจจะไม่มีการควบคุมจากสถาบันการเงิน

(3) การซื้อสังหาริมทรัพย์ อาทิเช่น การซื้อที่ดิน อาคาร

(4) การซื้อทรัพย์สินที่มีค่า อาทิเช่น การซื้ออัญมณี การซื้อศิลปวัตถุ การซื้อวัตถุโบราณ พระเครื่อง เป็นต้น

(5) การซื้อ-ขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์

(6) การแลกเปลี่ยนเงินตรา

(7) การลงทุนประกอบธุรกิจขนาดเล็กที่สามารถทำให้มูลค่าเพิ่มขึ้นมาได้ อาทิ ธุรกิจ
 แกลเลอรีขายภาพ ธุรกิจร้านอาหาร

2.3.3.5 แหล่งที่มาของการฟอกเงิน

(1) เงินจากการค้ายาเสพติด

แหล่งเงินจากการค้ายาเสพติดเป็นแหล่งใหญ่ที่สุด ถือเป็นเงินที่สกปรกที่สุดและมีจำนวนเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ซึ่งเป็นปัญหาที่ทั่วโลกกำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นการฟอกเงินที่ได้จากอาชญากรรมเหล่านี้ ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญของการกระทำที่สมควรกำหนดให้เป็นความผิดอาญา คือ⁵⁵

(2) การเปลี่ยนสภาพ (Conversion) หรือการโอน (Transfer) ทรัพย์สิน โดยรู้ว่าทรัพย์สินนั้นได้มาจากการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำพรางหรือซ่อนเร้นที่มาที่ไม่ชอบของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเช่นว่านั้น หรือความผิดอื่นที่ทำได้เพื่อหลบหนีโทษ

(3) การปกปิด (Concealment) หรือซ่อนเร้น (Disguise) ลักษณะที่แท้จริงที่มาสถานที่ การจำหน่าย การโอน หรือสิทธิที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(4) การได้มา (Acquisition) การครอบครอง (Possession) หรือการใช้ (Use) ทรัพย์สิน โดยรู้ในขณะที่ได้มาว่าทรัพย์สินนั้นได้มาจากการทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(5) การสมคบกัน การช่วยเหลือ สนับสนุน และการให้เครื่องมืออุปกรณ์ในการทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและการฟอกเงิน

ในการกระทำดังที่กล่าวมามีประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งคือ ภาวะพิสูจน์ว่าผู้กระทำรู้หรือมีเจตนาในการกระทำหรือไม่ อาจนำพฤติการณ์หรือสภาพแวดล้อมมาพิจารณาได้ (May be Inferred form Objective Factual Circumstances)

(6) เงินจากการทุจริตในวงราชการ

การทุจริตในวงราชการเป็นที่มาของผลประโยชน์ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติซึ่งอาจจะมีผลประโยชน์ที่มีใช้ตัวเงินและที่เป็นเงินหรือทรัพย์สิน จึงอาจมีเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่สุจริตไหลเวียนเข้ามามากมาย เพราะฉะนั้นเงินและผลประโยชน์ที่ได้มาทางการทุจริตในวงราชการ โดยการกระทำที่ไม่สุจริตจึงเป็นแหล่งที่สำคัญสำหรับการฟอกเงิน

⁵⁵ สุภาพร รัตมณีวิทยารธรรม. (2545). พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ศึกษากรณีมาตรการในการดำเนินการเกี่ยวกับเงินสด. หน้า 4.

นอกจากนี้ เงินสินบนบางอย่างก็เป็นเงินได้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเช่นกันคนส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการให้หรือการรับสินบน เนื่องจากเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องในความรู้สึกของคนทั่วไป ถึงแม้ว่าการรับสินบนนั้นๆ จะถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม เช่น รายได้จากสินบนนำจับหรือสินน้ำใจที่ได้รับจากการทำอะไรให้แล้วมีค่าตอบแทน ดังนั้นจึงมีการนำเงินสินบนมาฟอกเช่นเดียวกัน

(7) เงินจากการทุจริตในภาคเอกชน

การทุจริตในกิจการธุรกิจก็เป็นสิ่งหนึ่งที่มักจะ ไม่ค่อยมีการกล่าวถึงนัก เช่น การสั่งซื้อสินค้าหรือการจ้างบริการในราคาที่สูงเกินกว่าความเป็นจริง การชักยอกน้อ โกงเงินหรือทรัพย์สินในกิจการธุรกิจของพนักงาน หรือผู้บริหารกิจการนั้นๆ ทำให้องค์กรธุรกิจนั้นต้องประสบกับภาวะขาดทุน แต่ในทางตรงกันข้ามกับสร้างความร่ำรวยให้กับผู้บริหารการฟอกเงินจึงทำให้เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาดูเหมือนว่าเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย

(8) เงินที่ได้จากการฉ้อโกงประชาชน

บุคคลหรือนิติบุคคลบางรายมีวิธหาเงินโดยไม่ชอบหลายวิธี เช่น การเล่นแชร์ลูกโซ่หรือวิธีการหลอกลวงประชาชนให้มาร่วมลงทุนเพื่อหวังกำไรที่เป็น ไปไม่ได้หรือเก็งกำไรจากการเล่นหุ้นของสถาบันการเงินทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เงินจากการเรียกค่าคุ้มครอง

การเรียกค่าคุ้มครอง โดยผิดกฎหมายจากผู้ประกอบธุรกิจ หรือประชาชน ทำให้ได้มาซึ่งรายได้เป็นจำนวนมากจนทำให้มีผู้เลียนแบบและนำไปใช้ข่มขู่คนทั่วไป ทำให้เกิดความหวาดระแวงและเป็นที่สะเทือนขวัญประชาชน จึงต้องนำเงินที่ได้มาฟอกแล้วนำไปใช้เสมือนว่าเป็นเงินที่ได้มาโดยถูกต้องกฎหมาย

(9) เงินจากวงการพนัน

วงการพนันต่างๆ ทั้งที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย มีเงินเดินสะพัดมากมายแหล่งนี้จึงเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดเงินเป็นจำนวนมาก ที่ได้จากวงการพนันเป็นเงินที่ต้องนำไปฟอกเช่นเดียวกัน แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเงินจากแหล่งนี้ผิดกฎหมายทั้งหมดเพียงแต่ไม่ต้องการเปิดเผยว่ามีจำนวนเท่าใดและได้มาจากที่ใด

(10) เงินจากกิจการธุรกิจ

ในต่างประเทศธุรกิจใหญ่ๆ ที่มีรายได้เป็นจำนวนมาก เช่น ธุรกิจน้ำมัน ธุรกิจเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติเป็นธุรกิจที่ถูกกฎหมายแต่ไปตั้งอยู่ในประเทศที่ไม่มีความมั่นคงทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ เช่น ประเทศแถบลาตินอเมริกาหรือประเทศที่ด้อยพัฒนาในอาฟริกาบางประเทศ จึงมีการนำเงินที่ได้จากประเทศเหล่านี้ ไปไว้ยังแหล่งอื่นเพื่อปิดบังที่มาและจำนวนเงิน

นอกจากนี้ธุรกิจบางประเภทก่อให้เกิดรายได้เป็นจำนวนมากๆ ในระยะเวลาสั้นๆ เช่น ธุรกิจสถานบริการ สถานบันเทิงธุรกิจ ธุรกิจนายหน้าค้าที่ดิน จำเป็นต้องนำเงินที่ได้มาจากการประกอบธุรกิจดังกล่าวมาฟอก เพื่อหลีกเลี่ยงการเสียภาษีสรรพากรเงินได้จากกิจการธุรกิจนำเข้าส่งออกที่มีการลักลอบหนีภาษีศุลกากร เช่น มีการสำแดงเท็จ การแจ้งราคาสินค้าที่นำเข้าหรือส่งออกไม่ตรงตามความจริงเพื่อหลีกเลี่ยงไม่เสียอากร หรือเสียให้น้อยลงก็จะต้องนำเงินดังกล่าวมาฟอกให้ถูกกฎหมาย เพื่อให้รอดพ้นจากการถูกตรวจสอบจากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง

(11) เงินจากการค้าทางเพศ สิ่งลามก อนาจาร

เป็นเงินที่ได้จากการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับเพศ เช่น การประกอบกิจการสถานการค้าประเวณี การลักลอบนำหญิงหรือชายไปให้บริการทางเพศ ในอดีตที่ผ่านมาระลอกหลวงหญิงไทยไปค้าบริการทางเพศในต่างประเทศ ได้สร้างรายได้ให้กับกลุ่มอาชญากรเป็นจำนวนมากรวมทั้งการค้าสิ่งลามกอนาจาร ภาพ หรือสิ่งลามกอนาจาร ก็สร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการฟอกเงินที่ได้มาจากธุรกิจนี้

(12) เงินจากการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ชอบด้วย

กฎหมาย

เป็นเงินที่ได้มาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น เงินที่ได้มาจากการตัดไม้ทำลายป่า การทำเหมืองหิน เป็นต้น

(13) อื่นๆ

เงินที่ได้มาจากแหล่งที่ถูกกฎหมายหรือ ผิดกฎหมายอื่นนอกจากที่กล่าวมาแล้วซึ่งยังมีอีกมากมาย

2.4 แนวคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายไทย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5337/2549

พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2524 มาตรา 30 แม้ว่ารายนต์กระบะมีไซ้ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด เพราะเมทแอมเฟตามีนของกลางซุกซ่อนอยู่ในปาละเมะมิได้ซุกซ่อนในรายนต์กระบะ แต่การที่ผู้คัดค้านใช้รายนต์กระบะขับไปพบดาบตำรวจ ส. เพื่อเจรจาซื้อขายเมทแอมเฟตามีนกัน รายนต์กระบะดังกล่าวจึงเป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดจึงให้บริบรายนต์กระบะดังกล่าว

คำพิพากษานี้พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องขอให้ริบทรัพย์สินตาม พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาตรา 30(1) ศาลจึงให้บริบเพราะถือว่ายานพาหนะ

เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำผิด ซึ่งต่างจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2548/2549 ที่พนักงานอัยการฟ้องตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษฯ และมีคำขอให้ริบตามมาตรา 102(2) และประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33 ซึ่งศาลฎีกาพิพากษาว่า คดีที่โจทก์ฟ้องอ้างว่าจำเลยทั้งสองร่วมกันมียาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายนั้น จำเลยทั้งสองชุกซ่อนเมทแอมเฟตามีนจำนวน 4,000 เม็ด ไว้ได้เบาะที่นั่งในรถยนต์ของกลางและเก็บเมทแอมเฟตามีนจำนวน 296,000 เม็ดกับเฮโรอีนจำนวน 10 แท่ง ของกลางในกระเป๋าทึบที่กระโปรงหลังรถยนต์ของกลางเท่านั้น จำเลยทั้งสองหาได้คัดแปลงสภาพรถยนต์ของกลางทั้งสองคันเพื่อจะชุกซ่อนยาเสพติดให้โทษแต่อย่างใดไม่ รถยนต์ของกลางทั้งสองคันจึงมิใช่ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ โดยตรงอันจะพึงริบตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษฯ มาตรา 102 และ ป.อ. มาตรา 33

ข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวรับฟังได้ว่า เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมนาง ว. พร้อมเมทแอมเฟตามีนจำนวน 600 เม็ด นาง ว. ยอมรับว่าได้มาจากจำเลยที่ 1 เจ้าพนักงานตำรวจจึงให้นาง ว. ติดต่อขอซื้อเมทแอมเฟตามีนจำนวน 4,000 เม็ด จากจำเลยที่ 1 ทางโทรศัพท์ จำเลยที่ 1 ตกลงจะขายและนัดหมายให้ นาง ว. ไปรอรับเมทแอมเฟตามีนที่บริเวณลานจอดรถยนต์ท้ายหลังจำเลยที่ 1 ขับรถหมายเลขทะเบียน วข 1794 กรุงเทพมหานคร เข้ามาที่ลานจอดรถ โดยมีจำเลยที่ 2 นั่งมาภายในรถดังกล่าว เจ้าพนักงานตำรวจกับพวกจึงแสดงตนเข้าตรวจค้นและจับกุมพบเมทแอมเฟตามีนจำนวน 5,000 เม็ด ชุกซ่อนอยู่ได้เบาะที่จำเลยที่ 2 นั่ง จากนั้นจำเลยทั้งสองได้นำเจ้าพนักงานตำรวจไปตรวจค้นที่บ้านที่เกิดเหตุตามที่จำเลยที่ 1 รับว่ายังมีเมทแอมเฟตามีนที่เหลือชุกซ่อนอยู่อีก ซึ่งผลการตรวจค้นที่กระโปรงท้ายรถยนต์หมายเลขทะเบียน กอ 5218 กรุงเทพมหานคร พบเมทแอมเฟตามีนจำนวน 296,000 เม็ด และเฮโรอีนจำนวน 10 แท่ง ของกลาง

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวหากพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องตามมาตรา 30 ไปพร้อมกับคำฟ้องด้วยแล้วศาลจะสั่งริบเพราะถือเป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำผิด นอกจากนั้นตามระเบียบการสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงาน พ.ศ. 2547 ข้อ 124(3) (การยื่นคำร้องขอริบทรัพย์สินตามมาตรา 30 แห่ง พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534) ได้ระบุว่าหากมีบรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ... หรือทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด... ให้พนักงานยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้สั่งริบทรัพย์สินของกลาง โดยทำเป็นคำร้องแยกต่างหากจากคำฟ้องด้วย

ก่อนหน้าคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2548/2549 มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่มีข้อเท็จจริงใกล้เคียงกันที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องจำเลยตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดฯ และมีคำขอให้ริบทรัพย์สินตาม ป.อ. มาตรา 33, 102 แต่ผลของคำพิพากษาต่างกัน คือ

คำพิพากษาฎีกาที่ 4411/2545 จำเลยนำเมทแอมเฟตามีนที่จำเลยมีไว้เพื่อจำหน่ายไปเก็บไว้ที่บ้านมารดา เมื่อสายลับประสงค์จะซื้อจำเลยก็ใช้รถจักรยานยนต์เป็นยานพาหนะไปเอาเมทแอมเฟตามีนที่บ้านมารดาจำหน่ายให้แก่สายลับ ถือได้ว่าจำเลยใช้รถจักรยานยนต์เป็นยานพาหนะในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการจำหน่ายยาเสพติดให้โทษโดยตรง รถจักรยานยนต์ของกลางจึงเป็นยานพาหนะที่พึงต้องริบตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102

คำพิพากษาฎีกาที่ 4104/2540 ขณะที่จำเลยถูกจับจำเลยขับรถจักรยานยนต์ของกลางพร้อมทั้งกัญชาและถุงพลาสติกเล็กไว้ในยามออกไปเพื่อจำหน่ายกัญชา ดังนั้นรถจักรยานยนต์ของกลางจึงเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการกระทำความผิด ศาลจึงมีอำนาจริบรถจักรยานยนต์ของกลางได้

จึงเห็นได้ว่าหากฟ้องตามพระราชบัญญัติยาเสพติดฯ และมีคำขอให้ริบตามมาตรา 102 คำพิพากษาฎีกา 2548/2549 ได้กลับแนววินิจฉัยเดิมของคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4411/2545, 4104/2540 แล้ว เพราะฉะนั้นในคดียาเสพติดหากมียานพาหนะที่ยึดมาได้ต้องดำเนินการยื่นคำร้องขอริบทรัพย์ตามระเบียบพนักงานอัยการสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาข้อ 124 โดยเคร่งครัด⁵⁶

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9725/2551

จำเลยประกอบการค้า โดยมีแถบบันทึกภาพลามกแสดงการร่วมประเวณีระหว่างชายหญิงเพื่อความประสงค์แห่งการค้าและโดยการค้าจำหน่ายทำให้แพร่หลายด้วยการขายหรือให้เช่า แถบบันทึกภาพดังกล่าว เจ้าพนักงานจับจำเลยได้พร้อมยึดรถยนต์ที่ใช้บรรทุกแถบบันทึกภาพลามกเพื่อจำหน่าย และโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ใช้ติดต่อจำหน่ายแถบบันทึกภาพลามกอันเป็นทรัพย์ที่ใช้ในการกระทำความผิดเป็นของกลาง เมื่อจำเลยให้การรับสารภาพ ข้อเท็จจริงจึงต้องรับฟังตามฟ้องว่ารถยนต์และโทรศัพท์เคลื่อนที่ของกลางเป็นทรัพย์ที่ใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งศาลมีอำนาจริบได้ตาม ป.อ. มาตรา 33(1) โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องบรรยายให้ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยได้ใช้รถยนต์และโทรศัพท์เคลื่อนที่ของกลางในการกระทำความผิดอย่างไร หรือใช้เพื่อจำหน่ายแถบบันทึกภาพลามกแก่ใคร อย่างไรก็ตามการที่จะริบรถยนต์ของกลางตาม ป.อ. มาตรา 33(1) หรือไม่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล เมื่อจำเลยกระทำความผิดฐานทำให้แพร่หลายซึ่งแถบบันทึกภาพลามกเพื่อความประสงค์แห่งการค้าและโดยการค้า แม้จำเลยไม่มีหรือไม่ใช่รถยนต์ของกลางในการกระทำความผิด จำเลยก็สามารถกระทำความผิดนี้สำเร็จได้ ประกอบกับจำเลยให้รถยนต์ของกลางบรรทุกแถบบันทึกภาพลามกเพียง 570 แผ่นเพื่อจำหน่ายศาลฎีกาจึงเห็นว่าไม่ควรริบรถยนต์ของกลาง

⁵⁶ โชคชัย ทิฎกัจจธรรม อัยการผู้เชี่ยวชาญ, จาก <http://www.stat.go.th>

2.5 ผลกระทบของการใช้ พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2524 และ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล

2.5.1 พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2524

เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องและทรัพย์สินที่คณะกรรมการมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดตามมาตรา 22 เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น โดยจะยื่นคำร้องไปพร้อมกับคำฟ้องหรือในเวลาใดๆ ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ แต่ถ้ามีเหตุผลอันสมควรแสดงได้ว่าไม่สามารถยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา จะยื่นคำร้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาได้ เว้นแต่มีคำพิพากษาดังที่สุดให้ยกฟ้อง

ในกรณีที่พบว่ามียาเสพติดที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มขึ้นอีกให้ยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้นภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา เว้นแต่มีคำพิพากษาดังที่สุดให้ยกฟ้อง

ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อหรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้งและไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม

เมื่อบุคคลใดตกเป็นผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดฐานผลิตนำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย ช่วยเหลือสนับสนุนหรือสมคบ เลขานุการ ปปส. ในฐานะกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจะพิจารณาข้อเท็จจริงว่ามีเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินของผู้ต้องหาเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ โดยพิจารณาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ แล้วจะนำเข้าวาระการประชุมคณะกรรมการประจำคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินพิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเพื่อพิจารณาสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้หาหานั้นและมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการแทน แต่ในทางปฏิบัติส่วนมาก เลขานุการ ปปส. จะมีคำสั่งให้ตรวจสอบทรัพย์สินและมอบหมายพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการแทน โดยอาศัยเหตุที่มีความจำเป็นเร่งด่วนไม่อาจเชิญประชุมคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้ทัน หากไม่รีบดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน อาจทำให้มีการเปลี่ยนแปลง โยกย้าย หรือทำลายพยานหลักฐานได้ ตามความในมาตรา 19 วรรคสอง และ 21 แล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทราบในวาระแรกที่มีการประชุมก็ได้

คณะกรรมการเจ้าหน้าที่จะใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลและพยานหลักฐานประมาณ 3-6 เดือนต่อคดี จากนั้นจะทำรายงานสรุปผลการดำเนินการผ่านคณะกรรมการประจำคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินแต่ต้องมีเวลาเหลือพอให้พนักงานอัยการพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาคดีอาญา แต่ถ้าหากพนักงานอัยการไม่สามารถยื่นคำร้องได้ทันก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาคดีอาญาโดยมีเหตุอันสมควรแสดงต่อศาลได้ว่าไม่สามารถยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาจะยื่นคำร้องภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาได้

กระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินไปจนถึงการริบทรัพย์สินนี้ มีลักษณะเฉพาะพิเศษแตกต่างจากการริบทรัพย์สินตามกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายอาญาที่ใช้อยู่ทั่วไป โดยสรุปดังนี้

ก. เป็นกระบวนการสอบสวนโดยคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน มีพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ปฏิบัติการในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการทั้งหลายอื่น เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ถูกตรวจสอบ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจในการสอบสวนต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดให้เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน

ข. คดีตรวจสอบทรัพย์สินเป็นคดีอุปกรณของคดีอาญา กล่าวคือหากพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาด ไม่ฟ้องคดี หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งเป็นความผิดประชนแล้ว จะทำให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำ ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง

ค. วิธีพิจารณาคดีเพื่อริบทรัพย์สินในชั้นศาลกำหนดให้ศาลใช้วิธีไต่สวน ดังนั้นพนักงานอัยการซึ่งเป็นผู้ร้อง มีภาระเพียงนำเสนอให้ฟังได้ว่าคดีมีมูลว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือนำสืบให้เข้าข้อสันนิษฐานตามมาตรา 29 วรรคสอง จากนั้นเป็นภาระของฝ่ายจำเลยคือเจ้าของทรัพย์สินเหล่านั้นจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าทรัพย์สินนั้นไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือคนเป็นผู้รับ โอนหรือได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริต และมีค่าตอบแทนหรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หากพิสูจน์ไม่ได้ ศาลก็จะสั่งริบทรัพย์สินนั้น

ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินคดีได้ภายใน 2 ปี นับแต่วันที่ความผิดเกิดเพราะไม้อาจจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือถ้าไม้อาจดำเนินคดีต่อไปได้เพราะผู้ต้องหาหรือจำเลยตายเสียก่อน ทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิขอคืนทรัพย์สินนั้นได้ภายใน 2 ปี นับแต่วันที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยตายโดยพิสูจน์ว่าทรัพย์สิน

นั้นไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทนหรือได้มาตามสมควร ในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณ ถ้าสามารถพิสูจน์ได้กฎหมายให้คืนทรัพย์สินนั้นแก่ทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น ถ้าไม่มีทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยมาขอคืนทรัพย์สิน หรือมีแต่ทายาทพิสูจน์ไม่ได้ ทรัพย์สินนั้นก็ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด⁵⁷

2.5.2 พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ปกติหลักกฎหมายจะให้ศาลเป็นผู้บังคับใช้อำนาจนี้ แต่ก็มีข้อยกเว้นกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้บุคคลหรือองค์กรเป็นผู้มีอำนาจ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ มาตรา 48 ให้อำนาจคณะกรรมการธุรกรรมและเลขาธิการมีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 90 วัน เมื่อมีคำสั่งแล้วกฎหมายให้ผู้เสียหายคือ ผู้ทำธุรกรรมหรือผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำร้องแสดงหลักฐานเพื่อให้คณะกรรมการธุรกรรมและเลขาธิการเพิกถอน หากคำสั่งของคณะกรรมการและเลขาธิการก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนได้เสีย บุคคลดังกล่าวจะอุทธรณ์ต่อศาลในทันทีโดยไม่ต้องรอ 90 วันได้หรือไม่ ซึ่งเห็นว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ เป็นกฎหมายพิเศษต้องการที่จะบังคับต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดโดยมีผลทันทีเพื่อประโยชน์ในการปราบปราม การจะขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายฟอกเงินก่อน อย่างไรก็ตามคำสั่งคณะกรรมการฯ และเลขาธิการไม่ควรที่จะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยไม่มีทางเยียวยาแก้ไข พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ มาตรา 56 บัญญัติให้การดำเนินการตามมาตรา 48 ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการแล้วไม่ได้ผลผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะอุทธรณ์คำสั่งของ คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการต่อศาลแพ่งได้

เนื่องจากข้อมูลการทำธุรกรรมขององค์กรเอกชนและหรือประชาชนเป็นเอกสิทธิ เฉพาะตนเป็นข้อมูลส่วนตัวของบุคคลนั้นๆที่ผู้อื่นมีอาจล่วงละเมิดได้ อำนาจของของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในการเข้าถึงข้อมูลจึงอาจเป็นปัญหาการเรียกให้สถาบันการเงินส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานใดๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือประกอบการพิจารณาเป็นการเรียกหรือขอข้อมูลเอาจากสถาบันการเงินเป็นข้อมูลซึ่งอยู่ในความครอบครองของสถาบันการเงิน ซึ่งตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกำหนดให้สถาบันการเงิน

⁵⁷ บุญศรี มิวังศ์อุโฆษ. (2549). *หลักการใช้อำนาจขององค์กรที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตาม รัฐธรรมนูญ*. หน้า 30-35.

มีหน้าที่ต้องส่งข้อมูลให้กับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วย จึงถือได้ว่าแม้จะเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่สถาบันการเงินจะต้องเก็บไว้เป็นความลับ หวงแหนไว้ให้เป็นข้อมูลส่วนตัวของบุคคลนั้นๆ แต่สถาบันการเงินก็ไม่อาจปิดบังไว้เป็นข้อมูลส่วนตัวอีกต่อไปเนื่องจากข้อมูลธุรกรรมที่ทำกับสถาบันการเงิน เป็นทรัพย์สินเป็นสิทธิ เป็นอำนาจที่อยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันการเงินที่มีการทำธุรกรรมนั้น ดังนั้นเมื่อสถาบันการเงินซึ่งเป็นผู้ครอบครองข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าและหรือธุรกรรมของลูกค้า สถาบันการเงินจึงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 13 มาตรา 14 มาตรา 16 มาตรา 17 มาตรา 19 มาตรา 38 มาตรา 40 และมาตรา 46

ดังนั้นสถาบันการเงินจึงมีหน้าที่และอำนาจในการส่งข้อมูลธุรกรรมตามที่กฎหมายกำหนดให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นปกติ หรือตามที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินร้องขอตามมาตรา 40 อนุมาตรา (3) ได้กำหนดให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีหน้าที่รับรายงานการทำธุรกรรมที่ส่งให้ตามหมวด 2 คือการรับรายงานการทำธุรกรรมจากสถาบันการเงิน สำนักงานที่ดิน ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการหรือให้คำแนะนำในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุนหรือเคลื่อนย้ายเงินทุน ตามมาตรา 13 มาตรา 14 มาตรา 15 และมาตรา 16 ตลอดจนรับรายงานธุรกรรมอื่นตามหลักเกณฑ์ที่กฎกระทรวงกำหนดไว้ตามมาตรา 48 วรรคสามและแจ้งการตอบรับรายงาน และตามมาตรา 40 (3) (4) กำหนดให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีอำนาจหน้าที่ในการเก็บรวบรวม ติดตาม ตรวจสอบ ศึกษา และวิเคราะห์รายงานและข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการทำธุรกรรมเก็บรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน

การดำเนินการตรวจสอบรายงานหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมตามมาตรา 40 และการเรียกเพิ่มตามมาตรา 38 ซึ่งตามแนวทางในการปฏิบัติงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในการตรวจสอบการทำธุรกรรมนั้น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะต้องใช้ความระมัดระวังและปฏิเสธไม่รับดำเนินการในเรื่องที่ไม่เข้าข่ายความผิดมูลฐานอย่างไรก็ดีมีข้อพิจารณาว่า ในบางกรณีแม้จะไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานโดยตรง แต่หากธุรกรรมนั้น มีเหตุอันควรสงสัยหรือมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานก็ยังคงมีความจำเป็นต้องทำการตรวจสอบการทำธุรกรรม ซึ่งพบว่าเป็นการทำธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยหรือเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เป็นธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถจะขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการส่งข้อมูลหรือตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 40

แนวคิดหรือวิธีการปราบปรามอาชญากรรมเดิมที่มุ่งหมายการปราบปรามต่อผู้กระทำ ความผิด โดยการจับกุมผู้กระทำ ความผิดแล้วลงโทษประหารชีวิต จำคุกหรือตัดให้ออกจากสังคม รวมทั้งยึดทรัพย์ที่ได้มาจากการกระทำความผิดคืนกลับมาให้ผู้เสียหายหรือให้ตกเป็นของแผ่นดิน ใช้ไม่ได้กับอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นองค์กรและอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เครือข่ายกว้างขวาง ซับซ้อนข้ามชาติ ผู้กระทำความผิดมีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร เมื่อถ้าจัดออกไปจะมี ผู้กระทำความผิดมาแทนที่ตลอดเวลาไม่มีวันจบสิ้น องค์กรอาชญากรรมอยู่ได้เนื่องจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด การปราบผู้กระทำความผิดจึงไม่มีทางที่จะหยุดยั้งการประกอบ อาชญากรรมได้ แนวความคิดใหม่คือต้องปราบที่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นระบบคล้าย เลือดหล่อเลี้ยงองค์กร ร่างกายขาดเลือดมนุษย์มีชีวิตไม่ได้ฉันใด องค์กรอาชญากรรมเช่นเดียวกัน เมื่อขาดทรัพย์สินที่จะเลี้ยงองค์กรต้องล้มลงไปเช่นเดียวกันฉันนั้น แนวความคิดเรื่องการจัดการและ วางมาตรการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจึงเป็นทางสำคัญที่จะสกัดกั้นการ ประกอบอาชญากรรมในลักษณะองค์กรอาชญากรรมและอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ⁵⁸

การริบทรัพย์เป็นโทษอย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18(5) การริบทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญามีข้อจำกัดและเงื่อนไขผูกพันคดีอาญาที่เกิดขึ้น กล่าวคือจะต้องมีการ กระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นก่อนและมีตัวผู้กระทำความผิด จากนั้นจะต้องมีการฟ้องคดีอาญาที่ กล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิดต่อศาลและขอให้ริบทรัพย์ที่ใช้หรือ ได้มาจากการกระทำความผิด นั้นด้วย การดำเนินการเรื่องริบทรัพย์จึงมีขึ้นเงื่อนไขและวิธีการยุ่งยากและมีข้อจำกัดตามที่กฎหมาย กำหนด นอกจากนี้ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหากมีการเปลี่ยนมือจากผู้กระทำ ความผิดไปเป็นของผู้อื่น เช่น มอบเงินที่ได้มาจากการขายยาเสพติดให้ผู้อื่นไปซื้อรถยนต์เงินที่ได้มา จากการกระทำความผิดได้เปลี่ยนสภาพไปแล้วจะขอให้ริบรถยนต์คันดังกล่าวไม่ได้ ต่อมาแม้จะมี การประกาศใช้พระราชบัญญัติมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ขยายขอบเขตการริบทรัพย์ให้ครอบคลุมไปถึงเงินหรือทรัพย์สินที่เปลี่ยนสภาพไปจากเดิมไม่ว่าจะ เปลี่ยนแปลงไปกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอน ไปเป็นของผู้ใดก็ตามศาลสั่งริบและให้ทรัพย์สินและเงินตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดได้ ภายใต้เงื่อนไขว่าศาลต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุด การริบทรัพย์ตามพระราชบัญญัติ มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจึงยังผูกติดอยู่กับคดีอาญาและมี เงื่อนไขและข้อจำกัดเฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้นไม่ครอบคลุมถึงความผิดอื่น⁵⁹

⁵⁸ พินิจ สุเสารัจ. (ม.ป.ป.). การขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินในการกระทำความผิดตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (รายงานการวิจัย) ว.ป.อ. หน้า 3-8.

⁵⁹ จรัส คิชฐาภิรัช. (2549). คู่มือสิทธิมนุษยชน (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 6-9.

หลักการในเรื่องการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ในหมวด 6 การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตั้งแต่มาตรา 48 ถึงมาตรา 59 เป็นแนวคิดในเรื่องการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Asset Forfeiture) ซึ่งสืบเนื่องจากความยากลำบากอุปสรรคและขัดข้องในมาตรการริบทรัพย์สินในคดีอาญาซึ่งมีเงื่อนไขข้อจำกัดมากมาย แนวคิดในเรื่องการริบทรัพย์สินทางแพ่งในกฎหมายฟอกเงินทำให้รัฐสามารถดำเนินคดีต่อทรัพย์สินโดยไม่จำเป็นต้องมีบุคคลหรือตัวผู้กระทำความผิด การดำเนินการดังกล่าวใช้วิธีการทางแพ่งทำให้มาตรการริบทรัพย์สินของเหล่ามิชฌาชีพมีประสิทธิภาพและรวดเร็วสามารถต่อสู้กับอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นองค์กรเครือข่ายที่โยงใยซับซ้อนได้ผลระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามเนื่องจากระบบและแนวความคิดดังกล่าวเป็นแนวความคิดจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law และเป็นแนวคิดและวิธีการปฏิบัติใหม่ในประเทศไทยทั้งบทบัญญัติของกฎหมายฟอกเงินในส่วนเรื่องการริบทรัพย์สินซึ่งกำหนดไว้ในหมวด 6 ยังไม่ค่อยชัดเจนและยังบัญญัติให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยที่ลักษณะและวิธีปฏิบัติและเจตนารมณ์ของการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาความแพ่งแตกต่างจากเจตนารมณ์ของกฎหมายฟอกเงินซึ่งต้องการความรวดเร็ว ฉับไว การดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงินใหม่ของประเทศไทยจึงมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มาก

2.6 ประเภทของสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

เมื่อมีแนวความคิดว่าการกระทำอันเข้าลักษณะการฟอกเงินจะเกิดอันตรายและส่งผลกระทบต่อกลายเป็นปัญหาสำคัญทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ดังนั้นรัฐจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อให้อำนาจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับการฟอกเงินและมีความจำเป็นที่จะต้องให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำการอันเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนในบางเรื่องซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

2.6.1 เสรีภาพในเคหสถาน

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2550 มาตรา 33 ให้ความคุ้มครองเรื่องเสรีภาพในเคหสถานไว้⁶⁰ ซึ่งยังคงหลักการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และเป็นหลักการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 เป็นครั้งแรกโดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตภายในเคหสถานของตนได้อย่างปกติสุข บุคคลใดที่ไม่สามารถเข้าไปในเคหสถานของบุคคลอื่นได้หากไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งการค้นตามกฎหมายนั้นจะต้องกระทำโดยผ่านความเห็นชอบจากศาลว่าควรกระทำหรือไม่ หากศาลเห็นสมควรก็จะออกคำสั่งในรูปแบบของหมายค้น หรือหากเป็นการค้นโดยปราศจากหมายค้นแล้ว จะเป็นการค้นโดยชอบด้วยกฎหมายก็โดยอาศัยเหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น เช่น กรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นเร่งด่วน⁶¹ เช่นกฎหมายหลายฉบับที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ให้อำนาจการค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายศาล เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 และอีกหลายฉบับรวมถึงพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38(3)⁶² อีกด้วยเป็นการให้อำนาจแก่คณะกรรมการธุรกรรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือในการเข้าไปในเคหสถานได้ ทั้งนี้โดยอาศัยเหตุอันควรสงสัยว่า สถานที่นั้นจะมีการชุกซ่อน หรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินไว้เพื่อนำเอาทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานเหล่านั้นมาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

ทั้งนี้บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการระบุให้อำนาจในการค้นโดยไม่มีหมายจากศาลได้ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเน้นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวจะถูกขโมย ชุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิมในกรณีนี้นอกจากจะไม่ผ่านการกลั่นกรองจากศาลแล้ว ยังสามารถเข้าตรวจค้นได้ทั้งกลางวันและกลางคืนอีกด้วยจึงเป็นการใช้อำนาจที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง

⁶⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 33 บัญญัติว่า

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข

การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้น เคหสถานหรือในที่รโหฐาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่ กฎหมายบัญญัติ.

⁶¹ บัญชีการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ 22 เมษายน 2540. หน้า 10-11.

⁶² พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 38 (3)

กรณีไม่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ เคยเป็นปัญหาถกเถียงกันว่า กฎหมายเปิดช่องให้ขอหมายศาลเพื่อทำการตรวจค้นได้หรือไม่ ฝ่ายหนึ่งอ้างว่าเมื่อสามารถค้น โดยไม่มีหมายได้ การขอหมายเพื่อทำการค้นย่อมสามารถกระทำได้เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากขึ้น แต่บางฝ่ายก็ให้ความเห็นว่าเนื่องจากไม่มีบทบัญญัติใดกล่าวถึงการใช้อำนาจ คณะกรรมการตุรกรรม เลขานุการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสามารถร้องขอให้ศาลออกหมายค้นได้จึงไม่มีอำนาจ ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงมักเกิดปัญหาเมื่อมีการร้องให้ศาลออกหมายค้น โดยศาลให้เหตุผลว่าพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าตรวจค้น ได้อยู่แล้ว ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ไม่จำเป็นต้องมาศาลออกหมายให้อีกหรือให้เหตุผลว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ได้เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(16)⁶³ จึงไม่น่าจะขอให้ศาลออกหมายค้นได้หรือให้เหตุผลว่าตามคำสั่งมอบหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่มิได้รวมถึงการค้นหรือขอให้ออกหมายค้น พนักงานเจ้าหน้าที่จึงไม่มีอำนาจร้องขอหมายค้นได้⁶⁴ แต่ในปัจจุบันพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้ทำการแก้ไขเพิ่มเติมให้เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมีอำนาจในการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินได้ จึงถือได้ว่าเลขานุการและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามคำนิยามของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(16) ได้ส่งผลให้ปัญหาในเรื่องอำนาจการร้องขอหมายค้นของพนักงานเจ้าหน้าที่หมดไป ดังนั้นกรณีที่ไม่มีเหตุจำเป็นรีบด่วนจึงต้องขอหมายค้นจากศาลก่อนทุกครั้ง

กรณีการค้น โดยมีเหตุตามกฎหมายเฉพาะที่ให้อำนาจพิเศษในการเข้าตรวจค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายนั้นจะต้องพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้⁶⁵

⁶³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 “ในประมวลกฎหมายนี้.....

(16) “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” หมายความว่ารวมถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพศติ เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่นๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิด ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม...”

⁶⁴ รายงานกระบวนพิจารณา คดีหมายเลขคำที่ ก. 370/2549 ของศาลจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2549.

⁶⁵ ไพโรจน์ พลเพชร. (2547). *สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์* (รายงานการวิจัย). หน้า 123-124.

1) การให้อำนาจลักษณะนี้ ควรมีเท่าที่จำเป็น โดยต้องยึดรัฐธรรมนูญเป็นหลักอย่างเคร่งครัดและต้องมีระบบตรวจสอบการใช้อำนาจอย่างรัดกุมพอที่จะสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพในการทำงานของเจ้าพนักงานกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่นต้องอาศัยสถานการณ์เป็นเหตุจำเป็นเร่งด่วนฉุกเฉินเป็นหลัก แต่กลายเป็นว่ามักเอาข้อยกเว้นเป็นค้ำตั้งในการบัญญัติกฎหมายพิเศษเพื่อให้อำนาจเสมอ ซึ่งที่จริงหลักการต้องมาก่อนข้อยกเว้นเสมอ

2) แม้กฎหมายจะให้อำนาจก็ควรให้อำนาจเท่าที่จำเป็น กฎหมายพิเศษมีวัตถุประสงค์เฉพาะในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมหรือการกระทำผิดในรูปแบบต่างๆที่มีความซับซ้อนขึ้นทุกที จึงต้องบัญญัติให้อำนาจพิเศษเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดและหากให้อำนาจตามกฎหมายเกณฑ์ปกติในเงื่อนไขพิเศษแล้วอาจก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงได้ ดังนั้นในกรณีที่ขอมหาศาลได้ทันต้องขอมหาศาลทุกกรณี ยกเว้นกรณีที่เป็นจริงๆเท่านั้น

3) การตรวจสอบภายหลังการใช้อำนาจแล้วจำเป็นต้องใช้องค์การอิสระภายนอกตรวจสอบ เช่นการให้ศาลตรวจสอบซ้ำอีกครั้ง เพื่อยืนยันว่าเหตุในการตรวจค้นตามที่เจ้าพนักงานได้ใช้อำนาจไปนั้นเป็นเหตุจำเป็นตามที่กล่าวอ้างหรือไม่ และหากศาลเห็นเป็นอันก็ให้คืนพยานหลักฐานสิ่งของให้ผู้นั้นไป แต่หากศาลเห็นด้วยก็ชอบแล้วที่เจ้าพนักงานจะได้ดำเนินการต่อไป เป็นที่น่าเสียดายว่าไม่มีกฎหมายที่ให้อำนาจพิเศษฉบับใดเลยที่กำหนดให้ศาลต้องกลับมาตรวจสอบซ้ำอีกครั้ง หลังจากที่ใช้อำนาจไปแล้ว

แต่อย่างไรก็ตามความจำเป็นที่ต้องกำหนดมาตรการดังกล่าว ก็เพื่อให้รัฐใช้อำนาจป้องกันและปราบปรามปัญหาของประเทศได้โดยเด็ดขาดและมีประสิทธิภาพ เพราะพยานหลักฐานอาจถูกเคลื่อนย้ายและทำลายได้ง่าย การให้เจ้าพนักงานต้องขอมหาศาลก่อนอาจเป็นอุปสรรคต่อการจัดการปัญหาดังกล่าว การให้อำนาจค้นโดยไม่ต้องมีหมายจึงเป็นกรณีพิเศษสำหรับความผิดบางประเภทที่มีความจำเป็นเร่งด่วน⁶⁶ และเจ้าพนักงานผู้ใช้อำนาจต้องผ่านการกลั่นกรองเป็นพิเศษด้วยเช่นกัน ดังนั้นอำนาจค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้นจึงยังมีความจำเป็นอยู่เพียงแต่ต้องใช้ในสถานการณ์ที่เหมาะสมเท่านั้น

อำนาจการตรวจค้นของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้นเป็นบทบัญญัติพิเศษแตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่บัญญัติห้ามมิให้เจ้าพนักงานเข้าไปในเคหสถานโดยไม่มีหมายค้น⁶⁷ การจะออกหมายค้นได้ต้องกระทำโดย

⁶⁶ สุกฤกษ์ สุกรเสพย์. (2545). การค้นในที่ไร้อำนาจของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. หน้า 111.

⁶⁷ วิชัย ตันติกุลานันท์. (2543). คำอธิบายกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. หน้า 141.

ศาลเท่านั้น ทั้งนี้ตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 57 วรรคหนึ่ง⁶⁸ เพื่อเป็นหลักประกันต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยทางศาลว่าการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะกระทำการใดอันมีลักษณะที่เป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นอย่างน้อยต้องได้รับการกลั่นกรองและพิจารณาจากตุลาการซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจตุลาการอันเป็นหนึ่งในอำนาจอธิปไตยที่ใช้ในการปกครองประเทศ ทำหน้าที่ในการพิทักษ์รักษาความยุติธรรมแก่ประชาชนในสังคม ดังนั้นมาตรการที่กำหนดในมาตรา 38(3) ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงถือได้ว่าเป็นมาตรการที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในสถานของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติและรับรองไว้

ในต่างประเทศมีกฎหมายและหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในหลายประเทศให้อำนาจในการตรวจค้นเพื่อหาพยานหลักฐานและทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เช่น Proceeds of Crime Act 1987 ของประเทศออสเตรเลีย ที่บัญญัติให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถขอหมายค้นจากศาลได้ หรือให้ขอหมายค้นจากศาลโดยทางโทรศัพท์ได้ในกรณีมีเหตุเร่งด่วน หากเจ้าหน้าที่ตำรวจเชื่อว่า ผู้ใดมีทรัพย์สินซึ่งได้มาจากการกระทำความผิด (Tainted Property) ไว้ในครอบครองรวมทั้งหน่วยงาน AUSTRAC ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบและจัดทำผลการวิเคราะห์ข้อมูลการโอนเงินสดของผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับเงินสด เป็นหน่วยงานบริการให้ความช่วยเหลือสำหรับหน่วยงานปราบปรามต่างๆ ในประเทศออสเตรเลีย ซึ่งทำหน้าที่สืบสอบสวนองค์กรอาชญากรรม และมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบอำนาจในการเข้าถึงสถานที่ที่ระบุชี้ไว้ตามรายงาน เป็นอำนาจที่ได้รับความเห็นชอบหรือ การตรวจสอบจากศาลซึ่งออกให้โดยผู้พิพากษาเอง (Magistrate) อำนาจดังกล่าวประกอบไปด้วยอำนาจในการค้นหาสถานที่ตามบันทึกการปฏิบัติตามกฎ และหนังสือรวบรวมงานคดีภายใต้พระราชบัญญัติและระเบียบแบบแผนที่ใช้เพื่อการจัดเตรียมหนังสือดังกล่าว อีกทั้งยังมีอำนาจในการคุ้มครองวัตถุที่พบในอาคารสถานที่นั้นๆ เป็นเวลา 24 ชั่วโมงตามสภาวะการณ์อีกด้วย⁶⁹ หรือในประเทศนิวซีแลนด์มี Proceeds of Crime Act 1991 กฎหมายฉบับนี้ให้ออกหมายค้นและยึดทรัพย์สินที่ไม่บริสุทธิ์ได้และให้ออกคำสั่งในลักษณะต่างๆ เช่น คำสั่งให้งดเว้นการกระทำเกี่ยวกับทรัพย์สินสำหรับบุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาหรือถูกฟ้องคดี

⁶⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 57 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า

“ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในมาตรา 78 มาตรา 179 มาตรา 80 มาตรา 92 และมาตรา 94 แห่งประมวลกฎหมายนี้ จะจับ ชัง จำคุก หรือค้นในที่รโหฐานหาตัวคนหรือสิ่งของต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลสำหรับกรณีนั้น.”

⁶⁹ สิงหวล พลสิงห์. (2551). อำนาจในการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. หน้า 121.

ความคิดร้ายแรง คำสั่งให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานและคำสั่งเรียกให้มาให้อัยการเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของบุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาหรือต้องสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือในประเทศอังกฤษมี Proceeds of Crime Act 2002 ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนเพื่อค้นหาว่าผู้ต้องหาได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดหรือไม่ ทรัพย์สินดังกล่าวอยู่ที่ใดและทรัพย์สินดังกล่าวถูกแปลงสภาพเป็นอะไรบ้างโดยใช้หมายค้นและยึด (Search and Seize Warrants) เป็นเครื่องมือในการใช้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าพนักงานศุลกากรสำหรับกรณีทรัพย์สินหรือคดีพอกเงินที่จะขออนุมัติจากศาลเพื่อเข้าค้นและยึดพยานหลักฐาน หรือกรณีการคืนทรัพย์สินทางแพ่งซึ่งเจ้าหน้าที่ Serious Organised Crime Agency (SOCA) มีอำนาจร้องขออนุมัติจากศาลเพื่อเข้าไป ค้นหา และยึดพยานหลักฐานตามที่ระบุไว้ในคำร้องขอซึ่งน่าจะมีความสำคัญต่อการสืบสวนสอบสวน การออกหมายนี้จะนำมาใช้เฉพาะในกรณีที่ไม่ได้ออกหมายเรียก เช่น ไม่ทราบแหล่งที่อยู่หรือไม่สามารถติดต่อกับผู้ครอบครองพยานหลักฐานได้เพราะอยู่นอกเขตอาชญากรรม แต่หมายดังกล่าวไม่ได้ให้อำนาจหยุด จับ หรือค้นบุคคลแต่ประการใด⁷⁰ อย่างไรก็ตามกรณียึดเงิน (Cash Seizure) เป็นกระบวนการเพื่อค้นหาและยึดเงินอันเป็นทรัพย์สินที่อาจเรียกคืนให้แก่แผ่นดินหรือทรัพย์สินที่ตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิดในพยานหลักฐานหรือตัวบุคคล หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเงินนั้นอยู่ในพยานหลักฐานหรือบุคคลดังกล่าว โดยมีจำนวนไม่น้อยกว่า 5,000 ปอนด์ เจ้าหน้าที่ก็สามารถขออนุมัติจากศาลเพื่อทำการตรวจค้นพยานหลักฐานหรือตัวบุคคลนั้นได้ แต่หากอยู่ในสถานการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนไม่อาจขออนุมัติจากศาลก่อนหน้านั้นได้ ก็สามารถทำการตรวจค้นไปก่อนแต่ก็มีบทบัญญัติคุ้มครองเอกชนเพื่อไม่ให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจพร่ำเพรื่อ กล่าวคือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ศุลกากรและตำรวจใช้อำนาจตรวจค้นโดยไม่ได้รับอนุมัติจากศาล หากปรากฏว่าไม่พบเงินที่อาจเรียกคืนให้แก่แผ่นดิน หรือต่อมายึดเงินไว้ได้ไม่ถึง 48 ชั่วโมงแล้วต้องคืนกลับสู่บุคคลที่ถูกยึด ผู้ใช้อำนาจค้นจะต้องทำรายงานเป็นหนังสือเพื่ออธิบายถึงเหตุผลที่ใช้อำนาจค้นและสถานการณ์ฉุกเฉิน⁷¹ นอกจากนี้ยังมี Code of Practice ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อควบคุมการใช้อำนาจสอบสวนมิให้เข้าไปในทางที่มีขอบหรือล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร หากฝ่าฝืนแม้จะมีได้เป็นความผิดทางแพ่งหรือทางอาญาโดยตรง แต่ก็ใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีแพ่งและอาญาในความผิดฐานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้ ในทางตรงกันข้ามเพื่อประสิทธิภาพในการสอบสวนก็มีการกำหนดโทษอาญาไว้สำหรับผู้กระทำความผิดในการขัดขวางการสืบสวนสอบสวน (Prejudicing an Investigation) เช่นเมื่อรู้หรือสงสัยว่ามีการสอบสวนเกิดขึ้นแล้วยังคงปกปิดซ่อน

⁷⁰ แสง บุญเฉลิมวิภาส และคณะ. (2551). การศึกษาพันธุกรรมและความพร้อมของประเทศไทยในการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (รายงานการวิจัย). หน้า 161.

⁷¹ แหล่งเดิม. หน้า 166.

เร้น ทำลาย เอกสารหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องเป็นต้น โดยมีโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 5 ปีหรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ⁷²

2.6.2 เสรีภาพในการสื่อสาร

หลักประกันเสรีภาพในการสื่อสารของบุคคลนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 36⁷³ เป็นหนึ่งในหลักของหลักประกันสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล ซึ่งมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 เป็นครั้งแรกเพื่อให้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 มาตรา 12 โดยมีหลักการตรวจ การกัก หรือการกระทำด้วยวิธีการใดๆ เพื่อเปิดเผยหรือเพื่อให้ล่วงรู้ข้อมูลหรือข้อความในสิ่งที่บุคคลติดต่อกัน รวมถึงการดักฟัง บันทึกเสียงสนทนาจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐหรือรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเท่านั้น⁷⁴ ซึ่งการฟอกเงินเป็นการกระทำความผิดที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในสังคม จึงได้บัญญัติให้การเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสาร รวมถึงข้อมูลทางคอมพิวเตอร์และข้อมูลทางบัญชีเป็นมาตรการที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขานุการมอบหมายเป็นหนังสือโดยยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่งเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้ ทั้งนี้ตามที่ปรากฏในมาตรา 46⁷⁵ โดยเป็นกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบัญชีของลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ถูกใช้ หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน มิใช่แต่เพียงเหตุอันควรสงสัยเท่านั้น⁷⁶ ถ้าศาลเห็นว่าเหตุอันควรเชื่อว่าจะเป็นจริง ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการโดยใช้เครื่องมืออุปกรณ์ใดๆตามที่เห็นสมควร อนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการ

⁷² แหล่งเดิม. หน้า 160.

⁷³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 36 บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน โยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้ง การกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน.”

⁷⁴ คณะกรรมาธิการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ. (2550). เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. หน้า 28-29.

⁷⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 46

⁷⁶ สิหนาท ประยูรรัตน์. เล่มเดิม. หน้า 146.

สื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ก็ได้แต่จะอนุญาตได้คราวละไม่เกิน 90 วัน แต่หากศาลเห็นว่าเหตุ นั้นเป็นเพียงแค่น่าสงสัยว่าจะเป็นจริงเท่านั้นก็จะยกคำร้อง

มาตรการในการใช้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมอบหมายดังกล่าวในการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลการสื่อสารหรือ ข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้น ย่อมเป็นการกระทำต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เนื่องจากบุคคลย่อมมี เสรีภาพที่จะสื่อสารถึงกันได้โดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย มาตรการในการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการ สื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ เช่น การดักฟังทางโทรศัพท์ถือว่าเป็นมาตรการที่มีลักษณะเป็นการ ตรวจ การกัก การเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน หรือการกระทำด้วยประการอื่นใดอันทำให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารของบุคคล⁷⁷ โดยถือเป็นสิทธิเสรีภาพอย่างหนึ่งที่รัฐธรรมนูญ บัญญัติรับรองไว้ มาตรการดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

การสืบสวนสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาชญากรรมทาง เศรษฐกิจ หรือค้ายาเสพติด โดยเฉพาะการกระทำความผิดองค์กรอาชญากรรมนั้นส่วนใหญ่แล้ว พยานหลักฐานจะมีความลับซับซ้อนและมักอยู่กับผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือบุคคลภายนอกซึ่ง ไม่อยากจะให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เท่าใดนัก เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องใช้เทคนิคและวิธีการสืบสวน สมัยใหม่ เช่นการดักฟังทางโทรศัพท์ เพราะการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้น ผู้กระทำความผิด ได้อาศัยประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ประกอบอาชญากรรมและที่สำคัญ มักจะร่วมกันกระทำความผิดที่มีความลับซับซ้อนยากแก่การที่เจ้าพนักงานของรัฐจะแสวงหา พยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดหากใช้วิธีการสืบสวนตามแบบปกติ แต่หากใช้เทคนิคหรือวิธีการ สืบสวนสอบสวนสมัยใหม่อาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพบางอย่างต่อบุคคลได้⁷⁸

อำนาจในการดักฟังโทรศัพท์นั้นประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมาย The Omnibus Crime Control and Safe Streets Act ค.ศ. 1968 ให้อำนาจเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายทั้ง ในระดับมลรัฐและรัฐบาลกลางในการดักฟังทางโทรศัพท์และการลอบฟังโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ในการสืบสวนคดีบางประเภทที่ระบุไว้ ทั้งนี้จะต้องได้รับอนุญาตจากศาลกฎหมายฉบับนี้มี วัตถุประสงค์ในการลดอาชญากรรมโดยมีบทบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการบังคับ ใช้กฎหมาย ใช้วิธีการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ภายใต้ควบคุมของศาลและการควบคุม โดยวิธีพิจารณาที่รอบคอบเพื่อที่จะรวบรวมพยานหลักฐานในการต่อสู้กับอาชญากรรมที่รุนแรง เช่นการประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะขององค์กรอาชญากรรมซึ่งก่อปัญหาให้แก่สังคมอย่าง

⁷⁷ สหัฐ สิงหวิริยะ. (2545). ความรู้เรื่องกฎหมายป้องกันการฟอกเงิน. หน้า 63.

⁷⁸ นิรมัย พิศแข. (2549). ปัญหาการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน. หน้า 111.

มาก กฎหมายฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและการให้รัฐสามารถใช้วิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จำเป็นเพื่อการบังคับใช้กฎหมายที่ได้ผล⁷⁹

2.6.3 เสรีภาพในการประกอบอาชีพ

เสรีภาพในการประกอบอาชีพนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 43⁸⁰ ซึ่งมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 เป็นครั้งแรก โดยมีเจตนารมณ์คือบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรืออาชีพ รวมทั้งเสรีภาพในการแข่งขันทางธุรกิจอย่างเป็นธรรม รัฐจะจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรืออาชีพไม่ได้ เว้นแต่เพื่อรักษาความมั่นคงและเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะที่บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้เท่านั้น⁸¹

คณะกรรมการตุกรกรรมเป็นคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญในการพิจารณาตรวจสอบตุกรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน อำนาจประการหนึ่งที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้คณะกรรมการตุกรกรรมมีอำนาจสั่งการอันมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน คืออำนาจในการยับยั้งตุกรกรรมตามมาตรา 35 ให้คณะกรรมการตุกรกรรม หรือเลขาธิการมีอำนาจยับยั้งการทำตุกรกรรมไม่เกิน 3 วันทำการ⁸² หรือกรณีมาตรา 36 หากมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าตุกรกรรมใดเกี่ยวข้องกับหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน คณะกรรมการตุกรกรรมมีอำนาจสั่งยับยั้งการทำตุกรกรรมนั้นไว้ชั่วคราวภายในเวลาไม่เกิน 10 วันทำการ⁸³

เมื่อคณะกรรมการตุกรกรรมหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้วแต่กรณีสั่งยับยั้งการทำตุกรกรรมตามมาตรา 35 หรือมาตรา 36 แล้ว คณะกรรมการ

⁷⁹ กิตติมา ประคุณดี. (2533). *การคัดฟังกทางโทรศัพท์โดยเจ้าพนักงาน*. หน้า 38-39

⁸⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 43 บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข โภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชนหรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน.”

⁸¹ คณะกรรมาธิการวิสามัญฉบับที่กเจตนาธรรม จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม สภาร่างรัฐธรรมนูญ. เล่มเดิม. หน้า 34.

⁸² พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 35.

⁸³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 36.

ธุรกรรมต้องรายงานการตั้งยับยั้งการธุรกรรมนั้น ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เนื่องจากเป็นการใช้อำนาจในระดับปฏิบัติการมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าของทรัพย์สิน ผู้รับประโยชน์ เป็นต้น⁸⁴ ซึ่งการที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้อำนาจคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการแล้วแต่กรณีมีอำนาจตั้งยับยั้งการทำธุรกรรมได้ ย่อมเป็นการกระทบกระเทือนต่อเสรีภาพของประชาชนในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ โดยทางที่ชอบด้วยกฎหมายอย่างรุนแรง เพราะปกติแล้วประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวกับการลงทุน การค้าขาย นักธุรกิจ ย่อมต้องทำธุรกรรมทั้งที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงิน ธุรกรรมที่เกี่ยวกับที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ต่อสำนักงานที่ดินหรือทำธุรกรรมอื่นๆ เป็นปกติประจำวันอยู่แล้ว การถูกยับยั้งการทำธุรกรรมเป็นเวลา 3 วันหรือ 10 วันทำการแล้วแต่กรณี ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคล โดยเฉพาะผู้ประกอบการดังกล่าว ดังนั้นมาตรการยับยั้งการทำธุรกรรมตามมาตรา 35 หรือมาตรา 36 ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงถือเป็นมาตรการหนึ่งที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน⁸⁵ ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยต้องรายงานต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยต้องรายงานต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเมื่อมีการใช้อำนาจออกคำสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมด้วย⁸⁶

2.6.4 สิทธิในทรัพย์สิน

สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 41⁸⁷ ซึ่งมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 เป็นครั้งแรก ซึ่งสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 มาตรา 17 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อประกันความมั่นคงในการถือครองทรัพย์สิน บุคคลที่ได้ทรัพย์สินมาโดยชอบ ย่อมได้รับความคุ้มครองความเป็นเจ้าของเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง รวมทั้งสิทธิ

⁸⁴ สีหนาท ประยูรรัตน์. เล่มเดิม. หน้า 139.

⁸⁵ นิรมัย พิศแซ. เล่มเดิม. หน้า 118.

⁸⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 37.

⁸⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 41 บัญญัติว่า

“สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ.”

ใดๆในการใช้สอยหรือจำหน่ายจ่ายโอน อย่างไรก็ตามสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าวอาจถูกจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น เช่น การอายัด การยึดหรือการริบทรัพย์สินจะกระทำได้อีกแต่โดยกฎหมายให้อำนาจเป็นต้น⁸⁸ ซึ่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้อำนาจแก่คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการแล้วแต่กรณีสามารถออกคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานมูลฐานซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าอาจมีการโอนจำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินนั้นได้ชั่วคราวแต่ไม่เกิน 90 วัน⁸⁹ โดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะเสนอเรื่องต่อคณะกรรมการธุรกรรมภายใน 7 วันนับแต่วันที่ได้พบเหตุเช่นนั้น⁹⁰ ทั้งนี้ทรัพย์สินที่สามารถยึดหรืออายัดได้ต้องเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือจากการสนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน ความผิดฐานฟอกเงินและให้รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือสนับสนุนการกระทำความผิดมูลฐานเกี่ยวกับการก่อนการร้ายมาตรา 3(8) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใดๆซึ่งเงินหรือทรัพย์สินข้างต้น รวมถึงดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินนั้นๆ แต่อย่างไรก็ตามผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินนั้นสามารถแสดงหลักฐานต่อคณะกรรมการธุรกรรมเพื่อคัดค้านว่าทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดต่อไปได้

เมื่อมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินแล้วพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายต้องดำเนินการตามคำสั่งแล้วรายงานพร้อมประเมินราคาทรัพย์สินนั้น โดยเร็ว⁹¹ โดยทรัพย์สินดังกล่าวสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะเป็นผู้เก็บรักษา⁹² แต่ถ้าทรัพย์สินที่ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษา หรือจะเป็นภาระกับทางราชการมากกว่านำไปใช้ประโยชน์ เลขาธิการอาจสั่งให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินนั้นไปดูแลและใช้ประโยชน์โดยมีประกันหรือหลักประกัน หรือให้นำทรัพย์สินนั้นขายทอดตลาด หรือเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ⁹³ และหากศาลมีคำสั่งให้

⁸⁸ คณะกรรมาธิการวิสามัญบันทึกลงมติเจตนาารมณั์ จดหมายเหตุ และตรวจแรงงานการประชุม สภาาร่างรัฐธรรมนูญ. เล่มเดิม. หน้า 34.

⁸⁹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 48.

⁹⁰ กฎกระทรวงฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542.

⁹¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 56 ในภาคผนวก ก.

⁹² ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินว่าด้วยการเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด พ.ศ. 2543.

⁹³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 57 ประกอบกับระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินว่าด้วยการให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินไปดูแลและใช้

ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่พิพาททั้งหมดหรือบางส่วนไว้ก่อนพิพากษา⁹⁴ ตามคำขอของพนักงานอัยการ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะต้องดูแลทรัพย์สินนั้นจนกว่าจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น

การใช้อำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของบุคคลไว้ชั่วคราวนั้น นอกจากเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินของบุคคลแล้วยังปรากฏว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กลับกำหนดให้ผู้ทำธุรกรรมซึ่งถูกสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินนั้นเป็นผู้มีหน้าที่หาหลักฐานมาแสดงว่าเงินหรือทรัพย์สินในการทำธุรกรรมนั้นมีใช้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อให้คณะกรรมการธุรกรรมมีคำสั่งเพิกถอนการยึดหรือการอายัดทรัพย์สินนั้น⁹⁵ เท่ากับเป็นการผลักภาระพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดให้กับเจ้าของทรัพย์สิน ซึ่งต้องเป็นฝ่ายแสวงหาพยานหลักฐานมาแสดงต่อคณะกรรมการธุรกรรมเอง ทั้งๆที่เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้มีส่วนได้เสียอยู่ในฐานะเช่นเดียวกับผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด จึงถือได้ว่ามาตรการในการออกคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวของคณะกรรมการธุรกรรม หรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้วแต่กรณี เป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในทางทรัพย์สินและสร้างความเดือดร้อนในการพิสูจน์ความเป็นเจ้าของหรือการเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินอีกด้วย⁹⁶

ประโยชน์ การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดและการนำทรัพย์สินไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการ พ.ศ. 2543.

⁹⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 55.

⁹⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 48 วรรคสี่.

⁹⁶ นิรมัย พิศแซ. เล่มเดิม. หน้า 125.

2.6.5 เสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

เสรีภาพในชีวิตและร่างกายนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 32⁹⁷ ซึ่งมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 เป็นครั้งแรก สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1889 มาตรา 5 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายดังต่อไปนี้⁹⁸

1) กรณีกระทบถึงชีวิต บุคคลจะถูกทรมาน ทารุณกรรม หรือลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย⁹⁹ หรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำไม่ได้ บุคคลจะไม่ถูกละเมิดโดยบุคคลอื่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2) กรณีกระทบสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย โดยการจับ คุมขังตัวบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

3) การคุมครอง แก้อาการ เยียวยากรณีบุคคลถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพไม่ว่าเป็นผู้เสียหายเองหรือบุคคลอื่น การรับรองการใช้สิทธิทางศาลเพื่อระงับหรือเพิกถอนดำเนินคดีอาญากับบุคคลโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

บทบัญญัติว่าด้วยการจับนั้นเคยมีมาแต่เดิมในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความ มีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 แต่ต่อมา ได้ถูกยกเลิกเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติ

⁹⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, มาตรา 32 บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อสั่งให้ระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นนั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้.”

⁹⁸ คณะกรรมาธิการวิสามัญฉบับที่กเจตนาธรรมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจแรงงานการประชุม สภาว่ารัฐธรรมนูญ. เล่มเดิม. หน้า 24.

⁹⁹ “การลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายทารุณ” หมายความว่ารวมถึงการบังคับสูญหายโดยการกระทำหรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ สอดคล้องกับอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลถูกบังคับสูญหาย.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 ดังนั้นการที่รัฐธรรมนูญนำมาบัญญัติไว้อีกครั้งหนึ่งจึงไม่ถือว่าเป็นเรื่องใหม่แต่อย่างใด แต่เป็นการนำเอาหลักสากลในเรื่องนี้ที่เคยใช้อยู่แล้วกลับมาใช้ใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับการยกร่างรัฐธรรมนูญเพื่อปฏิรูปการเมืองและพัฒนาขึ้นตามลำดับโดยก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเพื่อปฏิรูปการเมือง¹⁰⁰ และพัฒนาขึ้นตามลำดับโดยก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และมีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 นั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้การจับกระทำโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและตำรวจ ซึ่งเป็นองค์กรในฝ่ายบริหาร โดยไม่มีการตรวจสอบจากภายนอก¹⁰¹ การจับจึงกระทำได้อย่างที่โดยหลักสากลแล้วไม่อนุญาตให้เจ้าพนักงานผู้จับเป็นผู้ออกหมายเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน¹⁰²

ดังนั้นจึงได้บัญญัติหลักการเกี่ยวกับการจับขึ้นใหม่ ดังนี้

- 1) การจับต้องกระทำโดยศาล กล่าวคือต้องมีหมายอาญาที่ออกโดยศาล ยกเว้นกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนในความผิดซึ่งหน้าหรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่ต้องจับโดยไม่มีหมาย
- 2) เมื่อจับแล้วสามารถควบคุมตัวได้เพียง 48 ชั่วโมง หลังจากนั้นต้องนำไปศาลเพื่อให้ศาลตรวจสอบว่ามีเหตุจะต้องขังผู้ต้องหาไว้ต่อไปหรือไม่
- 3) ศาลมีบทบาทในการตรวจสอบเหตุการณ์จับ โดยพิจารณาจากหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติหรือผู้นั้นน่าจะได้มีการกระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่นด้วย¹⁰³

¹⁰⁰ ไพโรจน์ พลเพชร. เล่มเดิม. หน้า 102-104.

¹⁰¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 วรรคท้าย บัญญัติว่า
“เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่จับด้วยตนเองไม่ต้องมีหมาย แต่ต้องเป็นในกรณีที่อาจออกหมายจับได้ หรือจับได้ตามประมวลกฎหมายนี้.”

¹⁰² บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาการร่างรัฐธรรมนูญ 22 เมษายน 2540. หน้า 10-11.

¹⁰³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 บัญญัติว่า
“เหตุที่จะออกหมายจับได้มีดังต่อไปนี้
(1) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือ
(2) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่า จะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

4) เมื่อมีการจับกุมต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบโดยไม่ชักช้าและผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ ถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งคนไว้วางใจทราบถึงการจับกุม¹⁰⁴

เมื่อมีการแก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2540 และได้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องการให้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดอาชญาฐานฟอกเงินแก่เลขาธิการ รองเลขาธิการและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการ¹⁰⁵ จึงเป็นการใช้อำนาจไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลอื่นตามรัฐธรรมนูญ แต่อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญก็เปิดโอกาสให้บัญญัติกฎหมายเพื่อลดรอนสิทธิเสรีภาพดังกล่าวได้ หากปรากฏว่ามีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้นแม้จะเป็นการใช้อำนาจในทางที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลแต่ก็มีได้เป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

จากที่กล่าวมานั้นเป็นมาตรการต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยมาตรการทั้งหลายเหล่านี้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้มอบอำนาจให้แก่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน คณะกรรมการธุรกรรม เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมทั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งเป็นเรื่อง

ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี.”

¹⁰⁴ ในการจับนั้น เจ้าพนักงาน หรือ ราษฎร ซึ่งทำการจับ ต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่า เขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการ ของพนักงานสอบสวน แห่งท้องที่ที่ถูกจับ พร้อมด้วยผู้จับ เว้นแต่ สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบได้ ในขณะนั้นให้นำไปที่ทำการ ของพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบดังกล่าวแต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป

ในกรณีที่ เจ้าพนักงาน เป็นผู้จับ ต้องแจ้งข้อกล่าวหา ให้ผู้ถูกจับทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่า ผู้ถูกจับ มีสิทธิที่จะไม่ให้การ หรือให้การ ก็ได้ และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐาน ในการพิจารณาคดีได้ และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบ และปรึกษาทนายความ หรือ ผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ ถ้าผู้ถูกจับ ประสงค์จะแจ้งให้ญาติ หรือ ผู้ซึ่งคนไว้วางใจทราบถึงการจับกุม ที่สามารถดำเนินการได้ โดยสะดวก และไม่เป็นการขัดขวางการจับ หรือ การควบคุมผู้ถูกจับ หรือ ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ก็ให้เจ้าพนักงาน อนุญาตให้ผู้ถูกจับ ดำเนินการ ได้ ตามสมควรแก่กรณี ในการนี้ ให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้น บันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย.

¹⁰⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 38/1.

เกี่ยวกับสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการสื่อสาร สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพและสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลทั้งสิ้น แต่อย่างไรก็ตามศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยไว้ว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 48 ถึง มาตรา 59 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 29 มาตรา 32 มาตรา 48 และมาตรา 235¹⁰⁶ ซึ่งในปัจจุบันยังคงหลักการเดิมไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน จึงกล่าวได้ว่ากฎหมายที่ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเช่นเดียวกัน

2.7 ความหมาย แนวความคิด และพัฒนาการของโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่า

2.7.1 ความหมายของการริบทรัพย์สินตามมูลค่า

รูปแบบของการลงโทษริบทรัพย์สินอาจจำแนกได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา การริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value-based Confiscation) เป็นวิธีการลงโทษริบทรัพย์สินรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่ามีประสิทธิภาพในเชิงการบังคับใช้กฎหมายและการป้องกันตามกฎหมาย¹⁰⁷

1) ความหมายของโทษริบทรัพย์สิน

Black's Law Dictionary ให้คำจำกัดความ “การริบทรัพย์สิน (Confiscation)” ว่า 1. การบังคับเอาทรัพย์สินให้ตกเป็นของรัฐ 2. การบังคับเอาทรัพย์สินโดยรัฐหรือผู้กระทำความการแทนรัฐ¹⁰⁸ นอกจากนี้ยังให้คำจำกัดความถึง การริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture) ว่า กระบวนการของรัฐที่บังคับต่อบุคคลในการบังคับเอาทรัพย์สิน เพื่อเป็นการลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดอาญา¹⁰⁹

อนุสัญญาว่าด้วยการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 (Convention Against the Illicit Traffic in Drugs and Psychotropic Substance 1988) หรืออนุสัญญากรุงเวียนนา (Vienna Convention) ให้นิยามการริบทรัพย์สิน (Confiscation) ว่าการพินาศทรัพย์สินเป็นการถาวร โดยคำสั่งศาลหรือผู้มีอำนาจ¹¹⁰

¹⁰⁶ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40-41/2546.

¹⁰⁷ Guy Stessens. (2002). *Money Laundering A New International Law Enforcement Model*. p. 32.

¹⁰⁸ Bryan A. Garner. (2004). *Black's Law Dictionary*. p. 319.

¹⁰⁹ Ibid. p. 677.

¹¹⁰ United Nations Convention against Illicit Drugs Traffic 1988

Article 1 Definition

อนุสัญญาของสหภาพยุโรปว่าด้วยการฟอกเงิน การตรวจยึดและการริบสิ่งที่ได้มาจากการกระทำความผิด (Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of Proceed of Crime) ให้นิยามการริบทรัพย์สิน (Confiscation) ว่าโทษหรือมาตรการซึ่งเป็นคำสั่งศาลจากการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญา โดยผลสุดท้ายเป็นการพรากเอาทรัพย์สินนั้นมา¹¹¹

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตให้ความหมายของการริบทรัพย์สินว่า ริบทรัพย์สิน (กฏ) น. โทษทางอาญาสถานหนึ่งซึ่งศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่ริบตกเป็นของแผ่นดิน¹¹²

ในส่วนของประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เคยให้ความหมายของการริบทรัพย์สินว่า หมายถึง การที่รัฐไปพรากเอาทรัพย์สินมาจากบุคคลใด โดยไม่มีค่าตอบแทนให้ เนื่องจากการที่บุคคลนั้นได้กระทำความผิดขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งหมายถึงการบังคับเอาไปซึ่งทรัพย์สินเฉพาะอย่างอันมีความเกี่ยวพันอยู่กับการกระทำความผิด¹¹³

2) ความหมายของทรัพย์สิน

Black's Law Dictionary ให้ความหมายของทรัพย์สินไว้ว่า หมายถึง 1. สิทธิในการครอบครอง ใช้ ได้รับประโยชน์ในวัตถุ สิทธิในความเป็นเจ้าของ 2. สิ่งภายนอกที่แสดงถึงการครอบครอง การใช้ และการได้ประโยชน์¹¹⁴

อนุสัญญาต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988¹¹⁵ และอนุสัญญาของสหภาพยุโรปว่าด้วยการฟอกเงิน การตรวจ การยึด และการริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด¹¹⁶ ให้ความหมาย ทรัพย์สิน (Property) ไว้ว่าสินทรัพย์

(1) "confiscation", which includes forfeiture where applicable, means the permanent deprivation of property by order of a court or other competent authority.

¹¹¹ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และคณะ. (2548). อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม. หน้า 437-438.

¹¹² ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. หน้า 957.

¹¹³ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2521). การริบทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด (อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายประสิทธิ์ ศรีนทุ ณ วัดศรีทศเทพ วันพฤหัสบดีที่ 15 มิถุนายน 2521. หน้า 62.

¹¹⁴ Bryan A. Garner. Supra note 2. p. 1252.

¹¹⁵ United Nations Convention against Illicit Drugs Traffic 1988

Article 1 Definition

(q) "Property" means assets of every kind, whether corporeal or incorporeal, movable or immovable, tangible or in tangible, and legal documents or instruments evidencing title to, or interest in, such assets.

¹¹⁶ The Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of Proceeds of Crime 1990

DRU

ชนิดต่างๆ ไม่ว่าจะรูปร่างหรือไม่มีรูปร่าง สंहारิมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ และเอกสารทางกฎหมายหรือตราสารแสดงสิทธิเหนือสินทรัพย์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตให้ความหมายของทรัพย์สินว่า ทรัพย์สิน (กฎ) น. วัตถุที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ เช่น บ้าน ที่ดิน เป็นวัตถุที่มีรูปร่าง สิทธิบัตร สิทธิบัตร เป็นวัตถุไม่มีรูปร่าง¹¹⁷ ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติความหมายของ “ทรัพย์สิน” ว่าได้แก่ วัตถุที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่างที่อาจมีราคาและอาจถือเอาได้¹¹⁸ ทั้งนี้คำว่า “ราคา” ในคำแปลภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Value” หมายถึง คุณค่าของวัตถุในตัวเอง¹¹⁹ การถือเอาตามความหมายในมาตรา 99 (มาตรา 138 ในปัจจุบัน) นั้น ไม่ได้หมายถึงการหยิบจับถือเอาด้วยกำมือ ในคำแปลภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Appropriated” หมายถึงการถือสิทธิ¹²⁰ เพราะกรรมสิทธิ์เป็นแต่ทรัพย์สินอย่างหนึ่งเท่านั้น ถึงแม้จะประกอบด้วยอำนาจที่กฎหมายให้ไว้มากที่สุด ก็ยังมีทรัพย์สินอื่นที่ไม่ใช่กรรมสิทธิ์ แต่เป็นสิทธิที่บุคคลอาจทรงไว้ถือเอาซึ่งทรัพย์สินได้ เช่น การที่เอกชนครอบครองที่ดินมือเปล่าไม่มีโฉนดยังไม่ได้กรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติการออกโฉนดที่ดิน ร.ศ. 127 มาตรา 35 แม้กระนั้นก็ยังนับได้ว่าเป็นการถือสิทธิอย่างหนึ่ง¹²¹

3) ความหมายของมูลค่า (Value)

Black's Law Dictionary ให้คำจำกัดความ “มูลค่า (Value)” ว่า ค่าที่เป็นเงินหรือราคาของสิ่งบางอย่าง เช่น ราคาของสินค้า บริการ หรือ เงินที่ต้องใช้แลกเปลี่ยนกับสิ่งของบางอย่าง¹²²

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตให้ความหมายของมูลค่าว่า มูลค่า น. ค่าของสิ่งของราคาของสิ่งของ เช่น ถ้วยชดู่ปัจจัยมีมูลค่า 30 บาท¹²³

Chapter I USE OF TERMS,

Article 1 Use of Terms

b. “property” includes property of any description, whether corporeal or incorporeal, movable or immovable, and legal documents or instruments evidencing title to or interest in such property.

¹¹⁷ ราชบัณฑิตยสถาน. เล่มเดิม. หน้า 503.

¹¹⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 138.

¹¹⁹ เสนีย์ ปราโมช. (2551). *อธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์*. หน้า 15.

¹²⁰ แหล่งเดิม. หน้า 19.

¹²¹ แหล่งเดิม.

¹²² Bryan A. Gamer. Op.cit. p. 1586.

¹²³ ราชบัณฑิตยสถาน. เล่มเดิม. หน้า 871.

4) ความหมายของโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่า

การริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value-based Confiscation) หมายถึง การลงโทษด้วยการให้ผู้กระทำความผิดชำระเงินจำนวนหนึ่งที่มีมูลค่าเท่ากับมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมจากการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินที่ได้มาแทนทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด โดยผลของการริบทรัพย์สินตามมูลค่านี้นำให้รัฐสามารถใช้สิทธิเรียกร้องเป็นตัวเงินจากผู้ถูกพิพากษาลงโทษริบทรัพย์สิน¹²⁴

2.7.2 แนวความคิดการลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่า

แนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินมีมาตั้งแต่ 451 ปีก่อนคริสตกาล และยังมีการใช้ในช่วงยุคกรีกโบราณ ในปัจจุบัน ได้มีการนำแนวความคิดเรื่องริบทรัพย์สินมาใช้เพื่อต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรมและการค้ายาเสพติด ซึ่งบางประเทศบัญญัติเรื่องการริบทรัพย์สินไว้เฉพาะในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ในบางประเทศบัญญัติหลักการริบทรัพย์สินไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเพื่อที่จะสามารถใช้มาตรการริบทรัพย์สิน ได้กับโทษอาญาทั่วไป¹²⁵

การริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดมีแนวความคิดที่พัฒนามาจากพื้นฐานที่ว่า การลงโทษจำคุกหรือโทษปรับไม่อาจยับยั้งการกระทำความผิดได้ เพราะหากพิจารณาในเชิงเศรษฐศาสตร์แล้ว คำนวณหรือรายจ่ายในการประกอบธุรกิจที่จะถูกหักกลับไปโดยรายได้เปรียบได้กับการสูญเสียเสรีภาพเนื่องจากการถูกลงโทษจำคุกที่เป็นต้นทุนของการกระทำความผิด เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ทางการเงินจำนวนมากหักจากพันธโทษ เมื่อรายได้ที่คาดว่าจะได้รับเหมาะสมกับต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ผู้มีเหตุผลในทางเศรษฐศาสตร์ก็จะตัดสินใจกระทำความผิดและการยับยั้งข่มขู่โดยโทษทางอาญาคั้งเดิมก็จะไม่เป็นผล¹²⁶ ดังนั้น อาชญากรรมซึ่งมุ่งประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญนั้น หากถูกตัดประโยชน์ที่อาจได้รับออกไปแล้ว คนก็จะไม่ยอมประกอบอาชญากรรมเช่นนั้นอีก¹²⁷ โดยเป้าหมายของการลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดเป็นไปตามหลัก restitution ad integrum ในกฎหมายที่หมายความว่า อาชญากรต้องถูกทำให้

¹²⁴ Council of Europe. Explanatory Report of Convention of Laundering, Search, Seizure and Confiscation, Retrieved May 12, 2013, from <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/141.htm>

¹²⁵ Roger Bowles, Michael Faure & Nuno Garoupa. (2005). "Forfeiture of Illegal Gain: An Economic Perspective." *Oxford Journal of Legal Studies*. (Vol. 25, No 2). Retrieved May 12, 2013 from JSTOR database. pp. 278-279.

¹²⁶ Mary Michelle Gallant. (2005). *Money Laundering and the Proceeds of Crime: Economic Crime and Civil Remedies*. p. 3.

¹²⁷ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์ ก (กันยายน, 2536) "โทษอาญาทางเศรษฐกิจ." *วารสารนิติศาสตร์*, 3 (23).

กลับคืนสู่สถานะที่ควรจะเป็นหากไม่มีการก่ออาชญากรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทั่วไปว่า “อาชญากรรมไม่ควรได้รับผลตอบแทน”¹²⁸

เมื่อมีการกระทำความผิดขึ้น ต้องมีการกำจัดผลตอบแทนที่ได้จากการกระทำความผิดนั้น ตามสุภาษิตที่ว่า “การกระทำความผิดอาญาไม่ควรได้รับผลตอบแทน (Crime shouldn't pay) ทั้งนี้ เพราะอาชญากรจำนวนมาก (ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน) ไม่อาจถูกยับยั้งด้วยโทษทางอาญา ไม่ว่าด้วยเหตุผลที่ว่าโอกาสถูกจับกุมเป็นได้น้อย บทลงโทษเบาเกินไปหรือผลตอบแทนที่จะได้รับจากการกระทำความผิดมีจำนวนมากเมื่อเทียบกับการลงโทษ และถ้าอาชญากรรู้ก่อนจะมีการลงมือกระทำความผิดว่า หากเขาถูกจับได้ไม่ว่าเขาจะถูกลงโทษด้วยวิธีการลงโทษแบบใดๆ เขาต้องถูกทำลายผลตอบแทนที่ได้มาจากการกระทำความผิดแล้ว ย่อมส่งผลอย่างมากต่ออาชญากรในการที่จะตัดสินใจว่าจะกระทำความผิดหรือไม่ ดังนั้น การริบประโยชน์ที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Illegal gain) สามารถช่วยถ่วงดุลจุดอ่อนของโอกาสในการถูกจับกุมเป็นไปได้น้อยและบทลงโทษที่เบาเกินไป การริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดจึงเหมาะสมต่อการข่มขู่มิให้มีการกระทำความผิด แม้ว่าการบังคับใช้มาตรการดังกล่าวจะไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อข่มขู่ได้ 100% แต่การริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดมีผลเป็นการยับยั้งได้อย่างเด่นชัด¹²⁹

หลักการที่ว่าบุคคลไม่ควรได้รับผลกำไรจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะ เป็นกฎหมายทั่วไปหรือเฉพาะแต่กฎหมายอาญา (People should not profit from unlawful activity in general or from crime in particular) เป็นผลสืบเนื่องมาจากหน้าที่ของกฎหมายที่ว่าหากกฎหมายมีขึ้นเพื่อส่งผลต่อพฤติกรรมของประชาชนแล้ว กฎหมายต้องสื่อสารอย่างชัดเจน การที่กฎหมายพยายามที่จะป้องกันไม่ให้บุคคลกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ในอีกทางหนึ่งหากกฎหมายปล่อยให้บุคคลได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้น กฎหมายดังกล่าวย่อมถือได้ว่าไม่ได้เป็นการสื่อสารอย่างชัดเจน

จึงกล่าวสรุปได้ว่า แนวความคิดของการริบทรัพย์สินตามมูลค่านั้น เป็นผลมาจากการพยายามที่จะทำให้อาชญากรกลับคืนสู่สถานะเดิมก่อนที่เขาจะได้กระทำความผิด เพราะการที่คนคิดที่จะกระทำความผิดหรือไม่นั้น เขาจะต้องคำนึงถึงผลเสียจากการที่ลงมือกระทำความผิด เมื่อพิจารณาแล้ว เห็นว่าการกระทำผิดจะเกิดผลดีมากกว่าก็จะตัดสินใจกระทำความผิด แต่หากพิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำผิดจะเกิดผลเสียมากกว่าจะได้รับผลดีก็จะไม่กระทำความผิด¹³⁰

¹²⁸ Roger Bowles. Op.cit. p. 280.

¹²⁹ Ibid. pp. 283-284.

¹³⁰ ณรงค์ ใจหาญ. (2543). กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย. หน้า 29.

2.7.3 หลักของการลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่า

การลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value-based Confiscation) มีวิวัฒนาการมาจากความต้องการที่จะทำให้อาชญากรกลับคืนสู่สถานะทางเศรษฐกิจเดิมก่อนที่จะได้กระทำความผิด และด้วยลักษณะของวิธีการริบทรัพย์สินตามมูลค่านี้นี้ สามารถช่วยลดข้อบกพร่องของการลงโทษริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สิน (Property-based Confiscation) ได้ กล่าวคือ

การลงโทษริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สิน (Property-based Confiscation) มีข้อจำกัดเรื่อง ความไม่แน่นอนของความสำเร็จในการบังคับโทษ กล่าวคือหากทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด (ทรัพย์สินสกปรก) ได้ถูกใช้สิ้นเปลืองไปแล้ว หรือที่ไม่สามารถระบุตัวทรัพย์สินที่กระทำความผิดได้ ณ เวลาศาลมีคำพิพากษา ทรัพย์สินนั้นจะหลุดพ้นจากการถูกบังคับโทษ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการที่จะทำลายประโยชน์จากการกระทำความผิด¹³¹

นอกจากนี้วิธีการลงโทษริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สิน (Property-based Confiscation) ยังอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอกผู้สุจริต เนื่องจากการลงโทษริบแบบเจาะจงทรัพย์สินจะไม่คำนึงถึงสิทธิต่างๆ ที่มีเหนือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดต้องถูกริบ ในประเทศที่ใช้การริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สิน เช่น สหรัฐอเมริกา เมื่อศาลพิพากษาว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ศาลจะพิพากษาให้ริบทรัพย์สินนั้นทันทีโดยไม่คำนึงว่าแท้จริงแล้วทรัพย์สินดังกล่าวเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยหรือไม่ และบุคคลภายนอกมีหน้าที่ต้องมาแสดงสิทธิของตนต่อศาลเพื่อขอรับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สิน¹³²

ในการลงโทษริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สินนั้น กรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดจะโอนไปยังรัฐทันทีที่คำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินถึงที่สุด¹³³

แต่การลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value-based Confiscation) นั้น ผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถที่จะพินิจประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการกระทำความผิดบนพื้นฐานความคิดว่าการพินิจความได้เปรียบทางเศรษฐกิจที่ผู้กระทำความผิดได้มาจากการกระทำความผิดของตนนั้นเป็นสิ่งจำเป็น¹³⁴ โดยการลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่านี้นี้ให้อำนาจแก่ศาลในการพิพากษาลงโทษ

¹³¹ Guy Stessens. Op.cit. p. 33.

¹³² Ibid.

¹³³ Ibid. p. 32.

¹³⁴ Council of Europe. Commentary on the Articles of the Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of Proceeds of Crime 1990. Retrieved May 13, 2013, from <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/141.htm>

ผู้กระทำความผิดที่ได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการกระทำความผิด ด้วยบทลงโทษที่สามารถทำลายสถานะทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นจากการกระทำความผิด ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดจำต้องชำระเงินจำนวนหนึ่งให้แก่รัฐ ตามมูลค่าที่ประเมินได้ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินที่ได้มาแทนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมชำระเงินตามคำพิพากษาดังกล่าว รัฐมีสิทธิในการยึดทรัพย์สินใดๆ ของผู้กระทำความผิดเท่ากับจำนวนเงินที่ผู้กระทำความผิดพึงต้องชำระ¹³⁵

2.7.4 แนวทางในการนำโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาบังคับใช้กับมาตรา 33 (2) และมาตรา 34 (1) (2)

การนำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาปรับใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการที่จะเพิ่มผลสำเร็จของวัตถุประสงค์การลงโทษตามมาตรา 33 (2) และมาตรา 34 (1) (2) ได้ ดังจะเห็นได้จากร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ. .... ซึ่งได้มีการเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว โดยมีการเพิ่มหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value-base Confiscation) ไว้ในร่างมาตรา 34/1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลเองหรือปรากฏตามคำขอของโจทก์ว่า ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเป็นสิ่งที่โดยสภาพไม่สามารถส่งมอบได้ สูญหาย หรือไม่สามารถติดตามเอาคืนได้ ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือได้มีการนำสิ่งนั้นไปรวมกับทรัพย์สินอื่น หรือได้มีการจำหน่าย จ่าย โอนสิ่งนั้นให้แก่ผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดไปแล้ว โดยไม่ได้ทรัพย์สินอื่นใดมาแทน หรือมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาแทนต่ำกว่าราคาท้องตลาดของสิ่งนั้นในวันที่มีการจำหน่าย จ่าย โอนสิ่งนั้น ศาลอาจกำหนดมูลค่าของสิ่งของที่ริบโดยคำนึงถึงราคาท้องตลาดของสิ่งนั้นในวันที่ศาลมีคำพิพากษาและสั่งให้ผู้ที่ศาลสั่งให้ส่งสิ่งของที่ริบชำระเงินตามมูลค่าดังกล่าวภายในเวลาที่ศาลกำหนด¹³⁶ เพื่อนำไปบังคับใช้กับทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือเพื่อการกระทำความผิดโดยร่างมาตรา 34/1 บัญญัติว่า

“มาตรา 34/1 เมื่อความปรากฏแก่ศาลเอง หรือปรากฏตามคำขอของโจทก์ว่า สิ่งที่ศาลสั่งริบตามมาตรา 33 (2) (3) หรือ (4) หรือมาตรา 34 เป็นสิ่งที่โดยสภาพไม่สามารถส่งมอบได้ สูญหาย หรือไม่สามารถติดตามเอาคืนได้ ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือได้มีการนำสิ่งนั้นไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่น หรือได้มีการจำหน่าย จ่าย โอนสิ่งนั้นให้แก่ผู้อื่น ซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการ

¹³⁵ Fleur Keyser-Ringnalda. (1992). “European Integration with Regard to Confiscation of Proceed of Crime.” *European Law Review*. pp. 499-515. Retrieved May 12, 2013, From Westlaw database.

¹³⁶ เรื่องเสร็จที่ 722/2551. บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ. .... หน้า 6.

กระทำความผิดไปแล้ว โดยไม่ได้ทรัพย์สินอื่นใดมาแทน หรือมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาแทนต่ำกว่าราคาท้องตลาดของสิ่งนั้นในวันที่มีการจำหน่าย จ่าย โอนสิ่งนั้น ศาลอาจกำหนดมูลค่าของสิ่งนั้น โดยคำนึงถึงราคาท้องตลาดของสิ่งนั้นในวันที่ศาลมีคำพิพากษา และสั่งให้ผู้ศาลสั่งให้ส่งสิ่งที่ริบชำระเงินตามมูลค่าดังกล่าวภายในเวลาที่ศาลกำหนด

การกำหนดมูลค่าของที่ศาลสั่งริบตามวรรคหนึ่ง ในกรณีที่มีการนำไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่น หรือการกำหนดมูลค่าของสิ่งนั้นในกรณีมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาแทนต่ำกว่าราคาท้องตลาดของสิ่งนั้นในวันที่มีการจำหน่าย จ่าย โอนสิ่งนั้น ให้ศาลกำหนดโดยคำนึงถึงสัดส่วนของทรัพย์สินที่มีการรวมเข้าด้วยกันนั้น หรือมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาแทนสิ่งนั้นแล้วแต่กรณี

ในการสั่งให้ผู้ศาลสั่งให้ส่งสิ่งที่ริบชำระเงินตามวรรคสอง ศาลจะกำหนดให้ผู้ชำระเงินทั้งหมดในคราวเดียว หรือจะให้ผ่านชำระก็ได้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่กรณี

ผู้ที่ศาลสั่งให้ส่งสิ่งที่ริบซึ่งไม่ชำระเงินหรือชำระไม่ครบถ้วนตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ต้องเสียดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดตามอัตราที่กฎหมายกำหนด

บทที่ 3

มาตรการของรัฐในการริบทรัพย์สินในต่างประเทศ

ในส่วนของการริบทรัพย์สินจากผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนอกจากจะศึกษาตามบทบัญญัติที่มีอยู่ในประเทศซึ่งมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยวินิจฉัยตามบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว จำเป็นจะต้องศึกษารูปแบบหรือแนวความคิด ของการริบทรัพย์สินในคดีอาญาทั่วไปและคดียาเสพติดในต่างประเทศด้วย เพื่อศึกษาแนวความเป็นไปได้ในการแก้ไขบทบัญญัติที่มีอยู่ในประเทศไทยให้มีความทันสมัยและถูกต้องตามหลักสากล ซึ่งได้ศึกษาและพิจารณาอยู่ 2 ประเทศ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศส

3.1 การริบทรัพย์สินในประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายริบทรัพย์สินเป็นที่หวาดกลัวกันมากและในอดีตมีการนำมาใช้โดยมิชอบ เช่น การริบทรัพย์สินทุกอย่างของผู้กระทำผิดให้ตกเป็นของรัฐที่เรียกว่าริบราชบาต¹ เมื่อสหรัฐอเมริกาได้เอกราชจึงออกกฎหมายในปี ค.ศ. 1790 ห้ามการลงโทษริบราชบาต² แต่อีกไม่กี่เดือนต่อมาในปี ค.ศ. 1970 นั้นเองก็ได้มีการกำหนดให้มีการริบทรัพย์สินไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการเดินเรือและสินค้าที่ขนส่งโดยผิดกฎหมาย³ ด้วยการพัฒนาที่สับสนในช่วงนี้คดีริบทรัพย์สินจึงมีการวางหลักให้เป็นกระบวนการที่กระทำต่อทรัพย์สิน (In Rem Action) กฎหมายริบทรัพย์สินจึงเรียกกันว่า “การริบทรัพย์สินทางแพ่ง”³ (Civil Forfeiture) ซึ่งมุ่งกระทำต่อทรัพย์สิน⁴ (In Rem) ส่วนการริบทรัพย์สินที่ถือว่าเป็นโทษทางอาญานั้นปรากฏในปี ค.ศ. 1970 ในกฎหมายป้องกันการกระทำมิฉลาชีพ (Racketeer Influenced and Corrupt Organization Statue หรือ RICO) และกฎหมายยาเสพติดว่าด้วยธุรกิจอาชญากรรมต่อเนื่อง (Continuing Criminal Enterprise หรือ CCE) ซึ่งรัฐสภาของสหรัฐได้ริเริ่มนำมาใช้เพื่อ

¹ จิตติ คิงส์กัทย์. (2529). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. หน้า 1033.

² Note, A Proposal to Reform Criminal Forfeiture Under Rico an CCE, 97 Harv.L.Rev.1929, 1932-1933 (1984).

³ James R. Maxeiner, Constitutionalizing Forfeiture Law – the German Example, 27 Am. J. Comp. L. 637, 659 (1979).

⁴ Gary M. Meveal, The Unemployed Criminal Alternative in The Civil War of Drug Forfeiture, 30 Am. Crim. L. Rev. 35, 39 (1992).

แก้ปัญหาองค์การอาชญากรรม โดยกำหนดโทษริบทรัพย์ผู้กระทำผิดไว้รุนแรง และเป็นเงื่อนไขสืบเนื่องมาจากการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น โดยตรง เพราะเห็นว่าอาชญากรรมที่กระทำลง โดยมุ่งหมายหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญนั้น ต้องนำโทษริบทรัพย์สินที่รุนแรงมาใช้เพื่อยับยั้งการกระทำผิดโดยตรง คำว่า “การริบทรัพย์สินทางอาญา” (Criminal Forfeiture) จึงเริ่มมีการนำมาใช้เรียกโทษตามกฎหมายดังกล่าว⁵ แต่การริบทรัพย์ที่เรียกว่า Civil Forfeiture ตามกฎหมายต่างๆ ก็ยังคงมีอยู่โดยใช้ในการริบทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายหรือทรัพย์สินของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด⁶

หลักการริบทรัพย์ในประเทศสหรัฐอเมริกามีรากฐานมาตั้งแต่ยุคล่าอาณานิคม โดยกฎหมายให้อำนาจรัฐบาลในการยึดเรือและสินค้าบนเรือที่ฝ่าฝืนกฎหมายศุลกากรและกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าในกรณีที่เจ้าของเรือที่ถูกริบนั้นจะไม่ได้รู้เห็นกับการกระทำความผิดก็ตาม หลักการดังกล่าวแสดงให้เห็นชัดว่ารัฐบาลมุ่งเน้นวัตถุที่เป็นเรือที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมากกว่าที่จะมุ่งเน้นลูกเรือหรือกัปตันเรือ ต่อมาหลักการดังกล่าวจึงนำมาซึ่งกระบวนการในการริบทรัพย์ทางแพ่ง (Civil Forfeiture)

ในปี ค.ศ. 1969 สภาองเกรสได้นำหลักการหลักการริบทรัพย์ดั้งเดิมนี้อมาใช้เป็นเครื่องมือต่อสู้กับองค์การอาชญากรรมและปราบปรามขบวนการค้ายาเสพติด โดยสภาองเกรสมิความมุ่งประสงค์ที่จะใช้กฎหมายดังกล่าวเพื่อเป็นเครื่องมือในการตัดทอนอำนาจทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ กำไรและทรัพย์สินที่ใช้ในขบวนการอาชญากรรมดังกล่าว ต่อมาช่วงประมาณปี ค.ศ. 1970 สภาองเกรสได้ผ่านกฎหมาย 3 ฉบับซึ่งเน้นให้เห็นถึงการออกกฎหมายของสหพันธรัฐในการริบทรัพย์ทางอาญาและการริบทรัพย์ทางแพ่ง กล่าวคือ กฎหมาย RICO, CCE และ BSA โดยกฎหมาย RICO มุ่งเน้นการปราบปรามและริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรม กฎหมาย CCE มุ่งเน้นการริบทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด ในขณะที่ BSA มุ่งเน้นการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินทรัพย์สินที่เข้าข่ายที่จะถูกริบได้ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มีดังนี้

1. ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด (Property Related to Drug Crimes)
2. ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน (Property Related to Money Laundering Crimes)
3. ทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ตามกฎหมายอื่น

⁵ Note, A Proposal to Reform Criminal Forfeiture Under Rico and CCE, 97 Harv. L. Rev. 1929 (1984).

⁶ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์ ก เล่มเดิม หน้า 85.

ทรัพย์สินที่ใช้ในการอำนวยความสะดวกในการกระทำความผิดบางอย่างก็อาจเข้าข่ายที่จะถูกริบได้ อย่างไรก็ตามจะต้องปรากฏหลักฐานว่าทรัพย์สินนั้นจะต้อง “เกี่ยวข้อง” หรือ “มีส่วนร่วม” ในอาชญากรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายสหพันธรัฐ ยกตัวอย่างการที่รัฐบาลจะริบเรือของผู้ค้ายาเสพติดได้นั้นรัฐจะต้องพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าเรือลำดังกล่าวถูกใช้ในการกระทำความผิดครั้งใดหรือถูกมุ่งประสงค์ที่จะใช้ในการกระทำความผิดครั้งใดหรือทำให้การสืบสวนขยาย ผลไปยังการกระทำความผิดได้

4. ในปี ค.ศ. 1970 ที่สภาครองเกรสได้ผ่านกฎหมาย “Racketeer Influenced and Corrupt Organization Act” หรือเรียกกันว่า “RICO” ถือเป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ให้อำนาจสหพันธรัฐในการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในคดีอาญาได้ กฎหมาย RICO ให้อำนาจสหพันธรัฐที่จะยึดทรัพย์สินโดยเฉพาะเงินได้อันเนื่องมาจากกิจกรรมขององค์กรอาชญากรรม (“Pattern of Racketeering Activity”) ซึ่งสภาครองเกรสมุ่งหวังที่จะให้กฎหมาย RICO เป็นเครื่องมือทางกฎหมายสำคัญที่จะทำลายอำนาจการเงินทางเศรษฐกิจ (Economic Power) ขององค์กรอาชญากรรมและมีเป้าหมายที่สำคัญในการบั่นทอนแรงจูงใจในทรัพย์สินอันเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด โดยใช้มาตรการการริบทรัพย์สินเป็นเครื่องมือทางกฎหมาย

ในปี ค.ศ. 1984 สภาครองเกรสได้ผ่านกฎหมายอีกฉบับที่มีชื่อว่า “Continuing Criminal Enterprise Act” หรือ CCE โดยมุ่งหวังให้เป็นเครื่องมือในการทำสงครามกับขบวนการอาชญากรรมค้ายาเสพติดเป็นสำคัญ และต่อมาในปี 1986 สภาครองเกรสได้พิจารณาแก้ไขกฎหมายที่มีชื่อว่า “Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act” หรือ CDAPCA โดยมีบทบัญญัติเพิ่มเติมให้รัฐมีอำนาจยึดและริบผลกำไรที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด รวมไปถึงเครื่องมือที่ถูกใช้ในกระบวนการค้ายาเสพติดด้วย หลังจากนั้นกฎหมาย CDAPCA ก็ได้ถูกใช้เป็นเครื่องมืออย่างมีประสิทธิภาพในการปราบปรามขบวนการค้ายาเสพติดทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ โดยบทแก้ไขในกฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติให้อำนาจอัยการแห่งสหพันธรัฐ (Federal Prosecutors) ในการดำเนินคดีเพียงคดีเดียวอันเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่สำคัญในการขอให้มีการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด ภายใต้กฎหมาย RICO เมื่อรัฐบาลจะเริ่มกระบวนการริบทรัพย์สินอันเกี่ยวเนื่องกับคดีอาชญากรรมนั้น มีข้อสังเกตที่สำคัญสองประการที่ต้องพึงพิจารณา กล่าวคือ ต้องมีการกระทำความผิดตามที่กฎหมาย RICO กำหนดไว้โดยเฉพาะนั้นก่อน ดังนั้นหากรัฐไม่สามารถดำเนินการกับผู้กระทำความผิดได้ รัฐก็ไม่อาจที่จะยึดหรือริบทรัพย์สินและกำไรอันเกี่ยวเนื่องกับยาเสพติดนั้นได้ ดังที่ระบุไว้ในรายงานประจำปีของกระทรวงยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา (Attorney General's 1991 Annual Report) ว่าเนื่องจากการริบทรัพย์สินทางอาญานั้นถูกกำหนดให้เป็น

โทษทางอาญา ดังนั้นจึงตั้งอยู่บนเงื่อนไขว่ารัฐบาลจะต้องจะดำเนินคดีกับจำเลยให้ได้ก่อน จึงจะสามารถใช้มาตรการการลงโทษเช่นนี้ได้ ถ้ากล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าหลักการเรื่อง การริบทรัพย์ ตามกฎหมาย RICO นี้ไม่อาจจะนำมาใช้ปฏิบัติได้หากรัฐยังไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ แม้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีหลักฐานพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินที่ขอให้ริบเกี่ยวเนื่องกับการกระทำ ความผิดก็ตาม

ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการนำหลักทรัพย์มาใช้โดยการออกกฎหมายใหม่มารับรอนั้นอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติได้ ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายนั้นเองอาจไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างประสิทธิภาพในทางปฏิบัติการริบทรัพย์ทางแพ่ง (Civil Forfeiture Proceedings) ในสหรัฐอเมริกา

การริบทรัพย์ทางแพ่งคือกระบวนการทางกฎหมายมุ่งที่ระงับต่อตัวทรัพย์สิน มิใช่ต่อบุคคล ที่เป็นอาชญากรรม โดยทฤษฎีแล้วถือว่าตัวทรัพย์สินเองที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย เพราะสนับสนุน ให้เกิดอาชญากรรมขึ้น การริบทรัพย์ทางแพ่งนี้กำหนดให้รัฐเป็นผู้มีภาระการพิสูจน์ “เหตุอันควร สงสัย” (Probable Cause) ว่าทรัพย์สินนั้นฝ่าฝืนกฎหมายสหพันธรัฐ จากนั้นภาระการพิสูจน์ก็จะตกเป็น ของผู้อ้างขอคืนทรัพย์ที่ถูกริบ (Claimant) โดยจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวไม่เข้าข่ายที่จะ ถูกริบตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามการริบทรัพย์ทางแพ่งนี้แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การริบทรัพย์ชั้นศาล (Judicial Civil Forfeiture Actions) การริบทรัพย์ชั้นศาลนี้จะใช้ ระยะเวลาอันยาวนานและมีขั้นตอนยุ่งยากกว่าการริบทรัพย์ของฝ่ายบริหาร โดยมีขั้นตอนโดยสรุปดังนี้

เริ่มด้วยการยึดทรัพย์ก่อนการสอบสวน (Pre-seizure) และการยึดทรัพย์โดยการออก หมายยึดทรัพย์ (Seizure Warrant US District Court Magistrate หรือ US Marshals Service และ ต่อมาจะมีการเก็บรักษาและประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดไว้โดย US Marshals Service รัฐมีหน้าที่ต้อง ประกาศการยึดทรัพย์ดังกล่าวกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นเป็นเวลา 3 อาทิตย์ต่อเนื่องกัน ใน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพื่อแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลมีความมุ่งหมายในการยึดและริบทรัพย์ดังกล่าว หากมีผู้มีส่วนได้เสียก็สามารถยื่นคำร้องขอคัดค้านตามกระบวนการที่กำหนดไว้ได้ หากมีผู้คัดค้าน ยื่นคำร้องเพื่อขอคืนทรัพย์ (Expedited Release) อัยการสหพันธรัฐจะมีหน้าที่ที่จะต้องตอบกลับผู้ คัดค้านดังกล่าวภายใน 20 วัน ตั้งแต่วันได้รับคำร้อง

2. การริบทรัพย์ของฝ่ายบริหาร (Civil Forfeiture Administrative Proceedings)

ระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเปิดช่องให้หน่วยงานฝ่ายบริหารของรัฐบาล กลางมีอำนาจยึดทรัพย์ที่ฝ่าฝืนกฎหมายของสหพันธรัฐ โดยวิธีการริบทรัพย์ของฝ่ายบริหาร อย่างไรก็ตามทรัพย์สินที่จะถูกริบตามวิธีนี้ได้ต้องมีมูลค่าไม่เกิน 500,000 เหรียญ แต่หากเป็นทรัพย์สินประเภท

ยานพาหนะที่ใช้ในการเคลื่อนย้ายสิ่งผิดกฎหมายและตัวเงินหรือตราสารทางการเงินอาจถูกยึดได้ โดยไม่คำนึงถึงมูลค่าของทรัพย์สินนั้น

หลังจากที่หน่วยงานของสหพันธรัฐยึดทรัพย์สินดังกล่าวแล้ว หน่วยงานนั้นจะต้องแจ้งความประสงค์ในการริบทรัพย์สิน (Notice of Intent to Forfeit) ไปยังบุคคลหรือหน่วยงานทั้งหมดที่อาจมีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง (Potential Claimants) ในทรัพย์สินที่ถูกยึดให้ทราบเพื่อโต้แย้งกรรมสิทธิ์ภายในระยะเวลาที่กำหนด เมื่อผู้ใดต้องการจะโต้แย้งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกยึด บุคคลนั้นจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่เรียกว่า “In Forma Pauperis Petition” ซึ่งเมื่อมีการยื่นคำร้องโต้แย้งกรรมสิทธิ์ดังกล่าวต่อศาลหน่วยงานของสหพันธรัฐนั้นจะต้องยื่นเรื่องไปยังอัยการของสหพันธรัฐ (US Attorney) เพื่อต่อสู้คดีในกระบวนการริบทรัพย์สินในชั้นศาล

กระบวนการริบทรัพย์สินของฝ่ายบริหารนี้ใช้ระยะเวลาประมาณ 3 ถึง 5 เดือน จึงจะเสร็จสิ้น โดยมีกระบวนการตามลำดับดังนี้

1. กระบวนการก่อนยึดทรัพย์สิน (Pre-seizure Investigation) โดยจะต้องพิจารณาเรื่องเหตุอันควรสงสัยก่อนจะเข้ายึดทรัพย์สินและการประเมินราคาและการตรวจสอบความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกยึด (Appraisal and Title Investigation)
2. การเข้ายึดโดยมีและไม่มีหมายของหน่วยงานรัฐ หรือการออกหมายของหน่วยงานรัฐเพื่อยึดทรัพย์สิน
3. การเข้ายึดทรัพย์สิน และประเมินราคาในทรัพย์สินที่ถูกยึด
4. การแจ้งการยึดทรัพย์สินแก่บุคคลที่อาจเกี่ยวข้อง (Notice of seizure to all potential claimants) ภายในกำหนด 3 สัปดาห์ติดต่อกันในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นเจตจำนงของรัฐบาลในการริบทรัพย์สินเพื่อให้บุคคลดังกล่าวแสดงว่าจะโต้แย้งกรรมสิทธิ์และยื่นคำร้องขอให้ปล่อยหรือคืนทรัพย์สิน (Expedited Release)
5. เมื่อมีผู้โต้แย้งกรรมสิทธิ์โดยยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สิน (Expedited Release) ผู้อำนวยการของหน่วยงานของสหพันธรัฐจะต้องตอบผลดังกล่าวกลับภายใน 20 วันนับแต่วันได้รับคำร้อง
6. การประกาศแจ้งการริบทรัพย์สิน (Decree of Forfeiture) ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดโต้แย้งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกยึดภายในกำหนด 20 วันนับแต่วันที่มีประกาศหนังสือพิมพ์วันสุดท้าย ผู้อำนวยการของหน่วยงานสหพันธรัฐมีอำนาจออกประกาศแจ้งการริบทรัพย์สินได้
7. การร้องขอให้ยกเลิการริบทรัพย์สิน (Remission or Mitigation) ในกรณีที่มีการร้องขอให้มีการยกเลิกการริบทรัพย์สิน เมื่อผู้อำนวยการหน่วยงานตรวจสอบหลักฐานแล้วเห็นว่าผู้ร้องขอนั้นไม่รู้เห็นกับการกระทำผิดที่มีอำนาจคืนทรัพย์สินดังกล่าวได้ (Granting Partial Relief)

8. การจัดการกับทรัพย์สินที่ถูกริบ (Disposition) โดยใช้วิธีการ โอนเงินจากบัญชีของหน่วยงานดังกล่าวไปยังกองทุนทรัพย์สินหรือโดยการใช้ทรัพย์สินที่มีใช้เงินสดในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่หรือโดยขายทรัพย์สินดังกล่าว ฯลฯ กระบวนการริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture Proceeding) ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในขณะที่การริบทรัพย์สินทางแพ่งมุ่งเน้นตัวทรัพย์สินเป็นประธานของความผิด (Property In Rem) การริบทรัพย์สินทางอาญามุ่งเน้นถึงตัวบุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา โดยทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นถูกนำมาใช้หรือถูกตั้งใจให้นำไปใช้หรืออำนวยความสะดวกในการกระทำความผิดของผู้ต้องหา

ข้อแตกต่างที่สำคัญของการริบทรัพย์สินทางแพ่งและทางอาญาตามกฎหมายของประเทศอเมริกามีดังนี้

1. การริบทรัพย์สินในทางแพ่งไม่ขึ้นกับผลของการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหา ดังนั้นไม่ว่าผลการที่รัฐดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาจะเป็นอย่างไร การริบทรัพย์สินในทางแพ่งยังคงดำเนินกระบวนการไปได้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ในทางตรงกันข้ามการริบทรัพย์สินทางอาญาถือเป็นโทษอย่างหนึ่งทางอาญา ดังนั้นผลของคดีอาญาจะมีความสำคัญที่จะกำหนดว่ารัฐจะริบทรัพย์สินของผู้ต้องหาได้หรือไม่ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายโทษย่อมระงับไปตามกฎหมายการริบทรัพย์สินจึงไม่สามารถทำได้โดยปริยาย

2. มาตรฐานในการพิสูจน์การริบทรัพย์สินคดีอาญาจะมีภาระการพิสูจน์ที่สูงกว่าคดีแพ่ง โดยโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ปราศจากข้อสงสัย (Beyond Reasonable Doubt)

3. ห้ามมิให้นำสืบพยานบอกเล่าในการต่อสู้ในคดีริบทรัพย์สินทางอาญา

4. กฎหมายที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินทางอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่จะอนุญาตให้มีการสับเปลี่ยนหรือแทนที่ทรัพย์สินที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้กระทำความผิดได้ในกรณีที่มีการปะปนกันของทรัพย์สินที่มีชอบด้วยกฎหมายกับทรัพย์สินที่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือสามารถยึดทรัพย์สินตามมูลค่าได้กระบวนการริบทรัพย์สินทางอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่ภายใต้การบังคับใช้ของกฎหมาย Speedy Trial Act ซึ่งบังคับให้ต้องมีการพิจารณาคดีภายใน 70 วัน นับแต่วันที่จำเลยปรากฏตัว โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนก่อนการแจ้งข้อกล่าวหาในชั้นสอบสวนซึ่งรวมไปถึงการพิจารณาเหตุอันควรสงสัยการประเมินราคาทรัพย์สินและตรวจสอบเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน

2. ขั้นตอนการออกหมายเพื่อใช้ในการสงวนรักษาทรัพย์สินบางประเภทก่อนจะมีการแจ้งข้อกล่าวหา

3. การแจ้งข้อกล่าวหาในความผิดต่อสหพันธรัฐ โดยคณะลูกขุนใหญ่ (Federal Grand Jury) ต่อผู้ต้องหา รวมถึงทรัพย์สินที่เข้าข่ายจะถูกริบ

4. ขั้นตอนการออกหมายเพื่อใช้ในการสงวนรักษาทรัพย์สินบางประเภทหลังที่มีการแจ้งข้อกล่าวหา

5. ขั้นตอนที่ยื่นคำร้องขอให้ศาลยกข้อกล่าวหาที่สหพันธรัฐมีต่อจำเลย

6. ขั้นตอนการพิจารณาชั้นศาลและมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สิน

7. ออกคำสั่งเบื้องต้นให้ริบทรัพย์สินโดยศาล ซึ่งมีผลโดยตรงให้เจ้าหน้าที่ US Marshall มีอำนาจเข้ายึดทรัพย์สินดังกล่าว

8. ขั้นตอนการเข้ายึดทรัพย์สินในเบื้องต้น เก็บรักษาหรือประเมินราคาทรัพย์สินที่ริบ

9. ขั้นตอนเจ้าหน้าที่ US Marshal แจ้งคำสั่งเบื้องต้นในการริบทรัพย์สินไปยังผู้เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและเปิดเผยต่อสาธารณะซึ่งใช้ระยะเวลา 30 วัน ยกเว้นกรณีที่มีการอ้างได้แย้งกรรมสิทธิ์

10. ขั้นตอนการพิจารณาคำร้องของผู้ได้แย้งกรรมสิทธิ์โดยผู้พิพากษา

11. ออกคำสั่งถึงที่สุดให้ริบทรัพย์สินในกรณีที่ศาลยกคำร้องของผู้ได้แย้ง กรรมสิทธิ์ คำสั่งดังกล่าวมีรวมไปถึงการจำหน่ายหรือขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ถูกริบ

12. การขอให้ศาลยกเลิกการริบทรัพย์สิน หากมีการยื่นคำร้องของผู้ได้แย้งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกยึด สำนักงานอัยการสูงสุดมีอำนาจในการปล่อยทรัพย์สินให้กับเจ้าของทรัพย์สินที่ไม่รู้เห็นกับการกระทำผิดได้

13. การจัดการหรือจำหน่ายทรัพย์สินโดยวิธีการ โอนเงินสดจากหน่วยงานของสหพันธรัฐ ไปยังกองทุนการริบทรัพย์สิน หรือ โดยการนำทรัพย์สินที่มีเงินสดมาใช้ในราชการหรือขายทรัพย์สินดังกล่าวไป ฯลฯ หลักการผลการบังคับริบทรัพย์สินย้อนหลัง (Relation Back Doctrine) ในประเทศสหรัฐอเมริกา

หลัก Relation Back Doctrine ถือว่าการริบทรัพย์สินมีผลย้อนหลัง ไปยังเวลาที่ทรัพย์สินที่ถูกริบนั้น ถูกใช้โดยผิดกฎหมายหรือย้อนหลัง ไปถึงเวลาที่มีการกระทำให้เกิดการริบทรัพย์สินได้ หลักดังกล่าวนี้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อป้องกันกรณีที่อาชญากรเคลื่อนย้ายหรือซ่อนทรัพย์สินเพื่อมิให้ถูกยึด โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยผลของหลัก Relation Back Doctrine นี้ กรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินที่ถูกริบจะตกเป็นของรัฐบาลตั้งแต่วันที่ที่มีการกระทำให้เกิดการริบทรัพย์สินนั้นและส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่อาจซ่อนหรือซ่อนทรัพย์สินดังกล่าวให้พ้นจากการริบทรัพย์สินได้ ข้อยกเว้นประการเดียวจากหลักนี้คือกรณีที่เจ้าของกรรมสิทธิ์อ้างในกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินว่าไม่รู้เห็นหรือเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดการริบทรัพย์สินนั้นที่เรียกว่า “Innocent Owner”

Innocent Owner โดยหลักแล้วจะต้องเป็นบุคคลที่ไม่รู้เห็นหรือไม่ได้ยินยอมกับการกระทำความผิดและรวมไปถึงจะต้องไม่สามารถที่จะรู้ถึงการกระทำความผิดนั้นได้ ทั้งนี้ Innocent Owner จะต้องพิสูจน์ความเป็นเจ้าของผู้บริสุทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกริบในชั้นศาลโดยมาตรฐานการนำสืบประเภท Preponderance of The Evidence ซึ่งเป็นมาตรฐานการนำสืบที่ต่ำกว่า Beyond Reasonable Doubt แต่สูงกว่า Probable Cause

จากความสับสนในการเริ่มนำโทษริบทรัพย์สินมาใช้กับคดีอาญาซึ่งมีกระบวนการต่างๆ ตามวิธีพิจารณาไม่ครบถ้วนและเห็นกันว่าขอบเขตที่นำมาใช้ยังไม่เหมาะสม จึงมีการปรับปรุงอย่างใหญ่ในปี ค.ศ. 1984 เรียกว่า Comprehensive Forfeiture Act of 1984 หรือ CFA โดยแก้ไขกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหลายฉบับและขยายขอบเขตของการริบให้กว้างขวางขึ้น ในปัจจุบันกฎหมายริบทรัพย์สินของสหรัฐอเมริกาแยกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1.1 การริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture)

การริบทรัพย์สินทางแพ่งของสหรัฐอเมริกามีรากฐานมาจากกฎหมายคอมมอนลอว์ที่ว่าตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นเองเป็นทรัพย์สินที่ผิดและต้องริบให้แก่พระเจ้าทรัพย์สินที่จะริบได้นั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้กระทำความผิดหรือของผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากถือกันว่าทรัพย์สินนั้นเองเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายจึงมลทินมาตั้งแต่มีการกระทำความผิด การริบทรัพย์สินนั้นจึงมีผลให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของรัฐบาลตั้งแต่กระทำความผิด การโอนต่อๆ มาไม่มีผล ผู้รับโอนจะอ้างว่าตนได้รับมาโดยสุจริตไม่ได้หลักการดังกล่าวเกิดขึ้นในสมัยกลาง เรียกว่า The Common Law Doctrine of “Deodand” ซึ่งกำหนดให้ริบทรัพย์สินที่เป็นสาเหตุแห่งความตายของบุคคลอื่นและหลักการนี้เป็นพื้นฐานของหลักกฎหมายที่ให้ริบเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย⁷ การริบทรัพย์สินทางแพ่งของสหรัฐอเมริกามีบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องและมีกฎหมายบางฉบับที่นำหลักเกณฑ์การริบทรัพย์สินทางแพ่งไปใช้ด้วย ซึ่งจะได้กล่าวถึงดังนี้

3.1.1.1 บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินทางแพ่ง

การริบทรัพย์สินทางแพ่งมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง คือ 21 U.S.C. มาตรา 881 ใน Controlled Substance Act of 1970 (“the Act”) [กฎหมายว่าด้วยสารที่ถูกลงโทษ ค.ศ. 1970] ซึ่งพระราชบัญญัตินี้เป็นตัวเสริมการลงโทษทางอาญา⁸ โดยกฎหมายนี้อนุญาตให้ยึด (Seizure) อยุ่ (Custody) ควบคุม (Disposition) ที่สามารถยึดได้ 11 ประเภทที่เกี่ยวข้องกับสารที่ถูกลงโทษ บทบัญญัติในมาตรา 881 กำหนดประเภทของทรัพย์สินที่สามารถริบได้โดยจัดประเภทจาก

⁷ Gary M. Meveal. Op.cit. p.35.

⁸ Ibid. p.39.

ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องมือหรือเป็นประโยชน์ในการทำอาชญากรรม ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มุ่งประสงค์จะควบคุม ยา วัสดุ เครื่องมือ หรือสิ่งบรรจุกู้ที่ใช้ทำ หีบห่อ หรือทำการแจกจ่ายยา⁹ (สารที่ถูกควบคุม) และการแบ่งชั้นของทรัพย์สินที่สามารถยึดได้ที่สำคัญที่สุดคือ “เงินที่ถูกแลกเปลี่ยน” (หรือมีเจตนาจะแลกเปลี่ยน) ในการค้ายาเสพติดและอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินส่วนบุคคลที่ใช้ประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนยาเสพติด หรือก่อให้เกิดกระบวนการค้ายาเสพติดซึ่งทรัพย์สินดังกล่าวนี้รวมทั้งรถยนต์ เครื่องบิน เรือ ที่ใช้ในการขนส่งที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือใช้ในลักษณะที่เป็นการละเมิดพระราชบัญญัตินี้ และรวมถึงเงินหรือทรัพย์สินมีค่าที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนยาเสพติดและทรัพย์สินที่ใช้ประกอบการกระทำละเมิด¹⁰ พระราชบัญญัตินี้ซึ่งรวมเรียกว่า Drug Property¹¹

ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (Drug Property) อาจถูกยึดได้ตามหมายที่ออกโดยกระบวนการศาล (May Be Confiscated Under a Judicial Seizure Warrant) หรือ โดยตัวแทนของสมาพันธ์ (By Federal Agents) ซึ่งในสหรัฐอเมริกาทั้งกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงการคลังมีอำนาจยึดทรัพย์สิน¹² ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 881 ทั้งนี้การยึดทรัพย์สินจะต้องมี Probable Cause¹³ ที่จะเชื่อได้ว่าทรัพย์สินนั้นอยู่ภายใต้การยึดได้ตามมาตรา 881(b) ซึ่งกำหนดให้ทรัพย์สินใดๆ ภายใต้การยึดทรัพย์สินทางแพ่งของสหรัฐอเมริกาภายใต้บทย่อย (Subchapter) นี้ อาจถูกยึดโดยอัยการสูงสุดมีคำสั่งให้ยึดตามกระบวนการที่ออกตามกฎหมายที่เสริมสำหรับการเรียกร้องทางพาณิชย์นาวีและทางทะเล (Supplemental Rule for Certain Admiralty and Maritime Claims) และกระทำโดยศาลชั้นต้น (District Court) ของสหรัฐอเมริกาที่มีอำนาจเหนือทรัพย์สินนั้น การยึดทรัพย์สินที่ปราศจากกระบวนการดังกล่าวจะกระทำมิได้เว้นแต่เมื่อ¹⁴

(1) การยึดเป็นเหตุการณ์ที่จะจับกุมหรือค้นหาภายใต้หมายค้น (Search Warrant) หรือการตรวจดูภายใต้ใบอนุญาตให้ตรวจค้นของฝ่ายปกครอง (Administrative Inspection Warrant)

⁹ มาตรา 881 (a) (1)-(3) และ (5).

¹⁰ มาตรา 881 (a) (4), (6) และ (7).

¹¹ Gary M. Meveal. Op.cit. p. 40.

¹² Ibid. p. 42.

¹³ Probable cause คือการมีหลักฐานที่จะรับรองบุคคลในการเชื่อถือข้อเท็จจริงอย่างมีเหตุผลซึ่งมีน้ำหนักมากกว่าการสงสัย แต่น้อยกว่าการมีประจักษ์พยานพิสูจน์ (Such evidence as would warrant a person of reasonable caution to believe the fact-more than mere suspicion of guilt but less than prima facie proof) อ้างถึงใน Gary M. Meveal. Op.cit. p. 37.

¹⁴ U.S.C. มาตรา 881 (b).

(2) ทรัพย์สินที่ถูกยึดนี้เคยมีคำพิพากษาของศาลที่ได้ตัดสินให้ริบเพื่อประโยชน์ต่อสหรัฐอเมริกาในคำสั่งห้ามทางอาญา (Criminal Injunction) หรือ กระบวนการริบทรัพย์สินภายใต้บทย่อย (Subchapter) นี้

(3) อัยการสูงสุดมีเหตุอันควร (Probable Cause) ที่เชื่อถือได้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม หรือ

(4) อัยการสูงสุดเห็นว่ามีความน่าเชื่อถือได้ว่าทรัพย์สินนั้นอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะยึดได้ตามบทย่อย (Subchapter) นี้

3.1.1.2 กฎหมายที่ใช้หลักเกณฑ์การริบทรัพย์สินทางแพ่ง

ในสหรัฐอเมริกามีกฎหมายที่ใช้หลักเกณฑ์การริบทรัพย์สินทางแพ่ง เช่น¹⁵

ก. กฎหมายศุลกากร (Tariff Act) กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายสำคัญที่ใช้หลักการริบทรัพย์สินทางแพ่งมาตั้งแต่เดิม ทรัพย์สินที่ริบได้ตามกฎหมายฉบับนี้ คือ สินค้าที่นำเข้าโดยผิดกฎหมาย (19 U.S.C. 1462) รวมทั้งบรรดาเรือ ยานพาหนะ สัตว์ เครื่องบิน และสิ่งของต่างๆ ซึ่งได้ใช้ในการช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก เพื่อให้ได้ข่าวสารหรือเพื่อการอื่นใด การนำเข้า นำมา ขนถ่าย จอด เคลื่อนย้าย ซ่อมแซม ทียบท่า หรือการขนส่งในช่วงต่อๆ มาเกี่ยวกับสินค้าใดๆ ที่กำลังนำเข้าหรือพยายามนำเข้า อันไม่ชอบด้วยกฎหมาย (19 U.S.C. 1595(a)) ทั้งนี้ไม่ว่าเป็นทรัพย์สินของผู้ใด

ตามกฎหมายศุลกากรเมื่อตรวจพบทรัพย์สินที่อาจริบได้แล้วก็จะมีการยึดไว้ (19 U.S.C. 1605) แล้วทำการประเมินราคาตามราคาท้องถิ่น (19 U.S.C. 1606) จากนั้นจะมีการแยกกระบวนการริบทรัพย์สินเป็น 2 กรณี คือ¹⁶

(1) การดำเนินการริบทรัพย์สินของฝ่ายบริหาร (Administrative Forfeiture Proceeding) วิธีการนี้ในอดีตเป็นเรื่องของการยึดทรัพย์สินที่มีมูลค่าไม่ถึง 500 ดอลลาร์สหรัฐ ให้ยึดได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทางศาล¹⁷ แต่ปัจจุบันการดำเนินการริบทรัพย์สินของฝ่ายบริหารเป็นเรื่องของการคัดค้านการยึดทรัพย์สิน โดยกำหนดให้ใช้กับยานพาหนะหรือทรัพย์สินส่วนตัวซึ่งมีมูลค่าไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สหรัฐ ถ้าไม่มีบุคคลใดมาคัดค้านการยึด กระบวนการนี้กำหนดให้แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรแก่บุคคลที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ถูกยึด¹⁸ และเพื่อให้แน่ใจว่าจะไม่มีการคัดค้านในภายหลังการยึดทรัพย์สิน จะต้องประกาศในหนังสือพิมพ์เพื่อให้ผู้ที่ไม่รู้ หรือให้ผู้ที่ยัง

¹⁵ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์ ก เล่มเดิม. หน้า 86.

¹⁶ แหล่งเดิม. หน้า 86-87.

¹⁷ Gary M. Meveall. Op.cit. pp. 42-43.

¹⁸ 19 U.S.C. 1607(a) (Supp.1992).

ไม่ได้รับหนังสือแจ้งการยึดทราบ ถ้าบุคคลใดต้องการคัดค้านการยึดทรัพย์สินบุคคลนั้นจะต้องยื่นเรื่อง ที่ศาลพร้อมกับยื่นตัวเงิน (Bond) เป็นประกันสำหรับค่าใช้จ่ายของรัฐบาลในการสอบสวนเรื่องนี้ให้ สำเร็จ (19 U.S.C. 1608) โดยเงินประกันอย่างน้อยจะต้องมีจำนวน 5,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือ ร้อยละ 10 ของจำนวนเงินที่จะถูกยึดแต่ต้องไม่น้อยกว่า 250 ดอลลาร์สหรัฐ¹⁹ หลังจากนั้นเรื่องก็จะ ถูกเสนอไปที่อัยการสหรัฐ (U.S. District Attorney) เพื่อทำการยึดทรัพย์โดยกระบวนการศาล (Judicial Forfeiture) (19 U.S.C. 1603, 1608, 1610 (Supp 1990))

ทรัพย์สินที่ใช้วิธีการนี้เดิมกำหนดมูลค่าไว้ต่ำ แต่ต่อมาเห็นว่าเป็นวิธีปกติที่ใช้ได้ผล โดย ไม่ยุ่งยาก เพราะผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดจะไม่กล้ามาขอคืนทรัพย์สิน จึงมีการแก้ไขในปี ค.ศ. 1984 ให้ใช้กับทรัพย์สินที่มีมูลค่าไม่เกิน 100,000 ดอลลาร์สหรัฐ²⁰ และต่อมาในปี ค.ศ. 1990 ให้ใช้ กับทรัพย์สินที่มีมูลค่าไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สหรัฐ²¹

(2) การดำเนินการริบทรัพย์สิน โดยกระบวนการทางศาล (Judicial Forfeiture Proceeding) วิธีนี้ใช้กับการริบทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในบังคับของการดำเนินการริบทรัพย์สินของฝ่าย บริหาร (Administration Forfeiture Proceeding) ดังกล่าวในข้อ (1) เพราะมูลค่าทรัพย์สินที่จะริบ เกิน 500,000 ดอลลาร์สหรัฐ และในกรณีมีผู้โต้แย้งการริบทรัพย์สินจะต้องส่งเรื่องให้อัยการฟ้องคดี ต่อศาลทุกกรณี (19 U.S.C. 1610) จากนั้นจึงจะขอดำเนินการขายหรือจัดการแก่ทรัพย์สินที่ยึดไว้ นั้นต่อไปได้

กระบวนการริบทรัพย์สินทางศาลก็เหมือนกับกระบวนการที่กระทำต่อทรัพย์สิน (In Rem Action) ภายใต้กฎเกณฑ์ทางพาณิชย์นาวีและกฎเกณฑ์ของสมพันธ์ในกระบวนการวิธีพิจารณาทาง แพ่ง²² (Admiralty Rule and Federal Rule of Civil Procedure) โดยวิธีการยึดจะมีหมายยึดทรัพย์สิน ของจำเลย (A warrant for arrest of the defendant property) ซึ่งออกโดยตรงจากศาล (U.S. Marshal) ให้อำนาจเจ้าพนักงานเข้าไปควบคุมทรัพย์สินนั้น²³ ถ้าการยึดจริงกระทำมิได้ หมายนั้นจะถูกปิดลง กับตัวทรัพย์สินนั้น หลังจากการยึดทรัพย์สินแล้วรัฐบาลจะต้องประกาศแจ้งการกระทำใดๆที่ยังไม่ มีข้อยุติแน่นอนให้แก่สาธารณชนทราบ²⁴ เพื่อให้ผู้มีสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินที่ถูกยึดเสนอข้อ

¹⁹ Gary M. Meveal. Op.cit. p. 43.

²⁰ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศาสตร์ ก เล่มเดิม. หน้า 86.

²¹ 19 U.S.C. 1607 (Supp. 1990), Gary M. Meveal. Op.cit. p. 43.

²² United States v. One Dairy Farm, 918 F. 2d 310, 311 (1st Cir 1990) (civil forfeiture action governed by Federal Rule of Civil Procedure and Supplemental Admiralty and Maritime Claims Rule).

²³ Admiralty Rule E (4) (b).

²⁴ Admiralty Rule C (4).

เรียกร้อยภายใน 10 วัน หลังจากกระบวนการยึดเริ่มขึ้นและได้ตอบต่อการเรียกร้อยภายใน 21 วัน ของวันที่ยื่นข้อเรียกร้อย²⁵ ถ้าไม่มีผู้เรียกร้อยรัฐบาลมีอำนาจที่จะเข้าไปจัดการการไม่ทำตาม คำพิพากษาของศาลที่ให้ริบทรัพย์ หรือแม้มีผู้เรียกร้อยปรากฏขึ้นแต่เหตุผลในการขอคืนทรัพย์สินที่ถูกยึดไม่เพียงพอ เช่น อ้างว่าเงินที่ถูกยึดไม่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด ศาลก็จะไม่คืนทรัพย์สินให้²⁶

อย่างไรก็ตามลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของการริบทรัพย์ทางแพ่งประการหนึ่งก็คือ รัฐบาลต้องรับภาระที่จะแสดงให้เห็น “เหตุอันควร” (Probable Cause) ที่จะยึดทรัพย์นั้นซึ่ง รวมถึงการริบทรัพย์สิน โดยกระบวนการทางศาลก็ตาม²⁷

ทรัพย์สินที่มีการริบและดำเนินการขายแล้วนั้น บุคคลที่สามผู้สุจริตอาจร้องขอเงินที่ขายคืนได้แต่ต้องยื่นคำขอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังภายใน 3 เดือน นับแต่มีการขายแต่ผู้นั้นจะต้องพิสูจน์ได้ว่าตนไม่รู้ถึงการยึดทรัพย์สินนั้นมาก่อนและที่ไม่รู้เพราะสภาพแวดล้อมทำให้ตนไม่อาจจะรู้ได้ และเหตุที่ทรัพย์สินนั้นต้องถูกริบตามกฎหมายมิได้เกิดจากการประมาทอย่างร้ายแรงหรือเจตนาฉ้อฉลของตน (19 U.S.C. 1613) และในคดีเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินหรือการร้องขอคืนทรัพย์สินนั้น เมื่อรัฐบาลนำสืบได้ว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้นจริงแล้ว ก็เป็นบทสันนิษฐานที่เพียงพอให้ริบได้แล้วและเป็นหน้าที่ของผู้ร้องที่จะนำสืบแก้ไข (19 U.S.C. 1615)

ข. กฎหมายยาเสพติด (Controlled Substance Act) เดิมการริบทรัพย์สินตามกฎหมายนี้ ใช้กับธุรกิจอาชญากรรมต่อเนื่อง (Continuing Criminal Enterprise-CCE) เท่านั้น ซึ่งจะต้องมีการกระทำเป็นลำดับอย่างน้อย 3 ครั้ง โดยบุคคลที่สมคบกันตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป²⁸ แต่ต่อมาได้มีการแก้ไขให้ยกเลิกเงื่อนไขนี้และใช้กับการกระทำความผิดตามกฎหมายยาเสพติดเป็นการทั่วไป การริบทรัพย์ทางแพ่งของกฎหมายนี้ใช้กับทรัพย์สินดังต่อไปนี้²⁹ (21 U.S.C. 881(a))

- (1) ยาเสพติดที่ผลิต ครอบครอง จำหน่าย แจกจ่าย หรือ ได้มาโดยผิดกฎหมาย
- (2) วัสดุดิบและอุปกรณ์ทุกชนิดที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการผลิตและการขนส่งยาเสพติด

²⁵ Admiralty Rule C (6).

²⁶ Fed. R. Cir. P.55(b). See United States v. \$55, 518.05 in United States Currency, 728 F. 2d 192, 196-197 (3d cir 1984) (claimant's answer merely asserting that money seized was not part of drug transaction insufficient to justify setting aside entry of default).

²⁷ See United States v. \$250,000, 808 F. 2d 895, 900 & n.17 (1st cir 1987).

²⁸ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์ ก เล่มเดิม. หน้า 87.

²⁹ แหล่งเดิม.

(3) ทรัพย์สินทุกชนิดที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้เป็นภาระของยาเสพติดและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

(4) ยานพาหนะทุกชนิดที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการขนส่ง การขาย การครอบครอง และการซ่อนเร้นยาเสพติดหรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เว้นแต่ 1) ยานพาหนะของผู้ขนส่งสาธารณะ (Common Carrier) ที่รับขนตามปกติ นอกจากผู้นั้นจะยินยอมหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือ 2) ยานพาหนะของผู้ที่ไม่มีส่วนในการกระทำความผิดและผู้กระทำความผิดได้รับการครอบครองทรัพย์สินนั้นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(5) เอกสารต่างๆ ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด

(6) เงินตรา เอกสารสิทธิ หรือสิ่งมีค่าอื่นใดที่จัดไว้ให้หรือตั้งใจจะให้แก่บุคคลใดๆ เพื่อแลกเปลี่ยนกับยาเสพติด โดยมีชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งเงินได้และดอกผลจากสิ่งดังกล่าว เว้นแต่ทรัพย์สินที่เจ้าของมิได้รู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำนั้นด้วย

(7) อสังหาริมทรัพย์ สิทธิ และผลประโยชน์ในที่ดิน อุปกรณ์และการทำประโยชน์ในที่ดินซึ่งได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เว้นแต่เจ้าของจะมิได้รู้เห็นและยินยอมในการกระทำนั้นด้วย

การยึดทรัพย์สินที่อาจริบได้จะต้องมีการร้องขอต่อศาล เว้นแต่เป็นการยึดในการจับหรือค้น ในกรณีที่ยึดการสูงสุดมีเหตุอันควรเชื่อว่าทรัพย์สินนั้นเข้าข่ายริบได้ตามกฎหมายจะยึดไว้ก่อนก็ได้ แต่ต้องร้องขอต่อศาลต่อไปโดยเร็ว (21 U.S.C. 881(b)) การนำทรัพย์สินที่ริบออกขายหรือการคืนทรัพย์สินที่มีการริบให้นำกฎหมายสุดท้ายมาใช้โดยอนุโลม (21 U.S.C. 881(d)) ทรัพย์สินที่ริบนั้นอาจใช้ในราชการก็ได้ หรือจะนำออกขายก็ได้หากไม่ใช่กรณีต้องห้ามตามกฎหมาย (21 U.S.C. 881(e)) และกฎหมายฉบับนี้ระบุว่าทรัพย์สินที่ต้องการริบนั้นถือว่าการริบนั้นถือว่าการริบนั้นถือว่าการกระทำอันเป็นเหตุให้ต้องถูกริบเกิดขึ้น (21 U.S.C. 881(h))

การดำเนินคดีริบทรัพย์สินทางแพ่งซึ่งต้องฟ้องศาลตามที่กฎหมายกำหนดไว้ อัยการอาจร้องขอให้ศาลรอการพิจารณาคดีไว้ได้ เมื่อมีการฟ้องคดีอาญาที่เกี่ยวข้องขึ้นแล้ว (21 U.S.C. 881(i)) ทั้งนี้เพื่อมิให้มีการพิพากษาในคดียึดทรัพย์สินทางแพ่งก่อนคดีอาญาเสร็จสิ้น เพราะอาจกลายเป็นการเปิดเผยเทคนิคในการดำเนินคดีของอัยการ และให้อำนาจฟ้องคดีแพ่งยังศาลที่พิจารณาคดีอาญาได้ด้วย (21 U.S.C. 881(i)) เพื่อเปิดโอกาสให้มีการรวมพิจารณาคดีเข้าด้วยกัน

3.1.1.3 การริบทรัพย์สินบุคคลที่สาม

แม้ว่าการริบทรัพย์สินทางแพ่งจะยึดถือหลักการดำเนินคดีแพ่งก็ตาม แต่เมื่อสภาพที่แท้จริงเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา การบังคับใช้กฎหมาย จึงมีปัญหาทางทฤษฎีอาญาสอดคล้องอยู่ด้วย ซึ่งศาลสูงสหรัฐก็เคยวินิจฉัยในปี ค.ศ. 1886 และ ค.ศ. 1965 วางหลักว่า หลักรัฐธรรมนูญ

ในทางอาญาเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ได้มาจากผู้กระทำผิดเอง (Compulsory self-incrimination) และหลักพยานหลักฐานที่ได้มาโดยการค้นและการยึดโดยมิชอบ (Unreasonable search and seizures) ต้องนำมาใช้ในคดีริบทรัพย์ทางแพ่งด้วย³⁰ สำหรับปัญหาของบุคคลที่สามซึ่งมิใช่ผู้กระทำผิดหรือเป็นผู้สนับสนุนหรือตัวการร่วมด้วยนั้น ในสหรัฐอเมริกาที่มีคดีในศาลวินิจฉัยกันหลายคดีว่า บุคคลที่สามจะต้องถูกริบทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาหรือได้หรือไม่ ตั้งแต่เดิมา ศาลวางหลักไว้แน่ชัดว่า ความสุจริตของบุคคลที่สามไม่เป็นข้อต่อสู้มิให้มีการริบทรัพย์สินของตน³¹ แต่ต่อมาในปี ค.ศ.1971 ศาลวินิจฉัยว่าการไม่รู้เห็นกับการกระทำความผิด (Privity with the crime) เป็นข้ออ้างไม่ให้ริบได้³² กรณีดังกล่าวมีผู้วิจารณ์ว่าที่ศาลตัดสินเช่นนั้น เพราะบทบัญญัติในกฎหมายศุลกากรในขณะนั้นซึ่งว่าด้วยอำนาจคืนทรัพย์สินที่ริบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (19 U.S.C. 1618) เริ่มกำหนดแนวทางในการคืนทรัพย์ไว้เช่นนั้น³³ หลังจากนั้นศาลสูงของสหรัฐในคดีต่อมาจึงวางหลักเกณฑ์แน่ชัดในคดี Calero-Toledo v. Pearson Yacht Leasing Co., 416 U.S. 663 (1974) ว่าความสุจริตของเจ้าทรัพย์ไม่เป็นข้ออ้างมิให้ริบ³⁴

คดี Calero Toledo v. Pearson Yacht Leasing Co. นี้ได้ถูกนำมาอ้างถึงตลอดมาเกี่ยวกับการริบทรัพย์บุคคลที่สาม ผู้เขียนจึงขอกล่าวถึงรายละเอียด ดังนี้

ข้อเท็จจริงคดีนี้ได้ความว่า บริษัท เพียร์สัน ยอร์ช ลิซซิ่ง มีกิจการให้เช่าเรือยอร์ชแก่ลูกค้าและในคดีนี้เรือยอร์ชลำหนึ่งของบริษัทที่ให้ลูกค้าเช่าไปได้ถูกเจ้าหน้าที่ตรวจพบกัญชาจำนวนเล็กน้อยในขณะที่ผู้เช่ากำลังนำเรือแล่นเดินทาง ข้อเท็จจริงดังกล่าวรับฟังเป็นยุติว่าเจ้าของเรือยอร์ชผู้ให้เช่าไม่รู้ว่าทรัพย์สินของตนถูกนำไปใช้โดยผิดกฎหมายและไม่มีส่วนร่วมกระทำผิดกับผู้เช่าด้วย ต่อมาเรือยอร์ชดังกล่าวถูกริบตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งกฎหมายดังกล่าวกำหนดให้ริบยานพาหนะที่ใช้หรือต้องการจะใช้ในการขนส่งหรือในกิจการอื่นใดเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด³⁵

³⁰ D.K. Cherry, Constitutional Law-State Forfeiture Held Violative of Due Process, 52 Tul. L. Rev. 871, 871-872 (1978).

³¹ U.S. v. One Ford Coupe Automobile, 272 U.S. 321 (1926).

³² U.S. v. U.S. Coin & Currency, 401 U.S. 715 (1971).

³³ D.K. Cherry, Op.cit., footnote 31, p. 873.

³⁴ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์ ก เล่มเดิม. หน้า 88.

³⁵ Pearson Yacht Leasing Co. v. Massa, 363 F. Supp 1337, 1340 (D.P.R. 1973), rev'd sub. nom, Calero-Toledo v. Yacht Leasing Co., 416 U.S. 663 (1974) และดู James R. Maxeiner, Constitutionalizing Forfeiture Law-The German Example, 27:4 Am. J. Comp. L. 635, 661 (1979).

ในคดีนี้ศาลชั้นต้น (District Court) พิพากษาไม่ริบเรื่ออร์ชโดยให้เหตุผลว่าการริบทรัพย์สินดังกล่าวโดยมิได้มีการฟ้องร้องและพิจารณาคดีเป็นการขัดกับกระบวนการทางกฎหมายอันชอบธรรม (Due process of law) เพราะเป็นการเอาไปซึ่งทรัพย์สินโดยไม่มีค่าตอบแทนที่สมควร³⁶ แต่ศาลสูงของสหรัฐ (The U.S. Supreme Court) พิพากษากลับคำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นให้ริบเรื่ออร์ชของบริษัทเพียร์สันฯ โดยให้เหตุผลว่า³⁷ 1) การริบเรื่ออร์ชดังกล่าวเป็นหลักประกันในการลงโทษ (To warrant a punitive sanction) 2) เพื่อให้เจ้าของทรัพย์สินต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ (To exercise greater care in transferring possession of their property) เหตุผลในข้อนี้ศาลสูงของสหรัฐได้บันทึกไว้ในการปฏิเสธไม่ชดใช้ค่าเสียหายแก่บริษัทเพียร์สันฯว่า “เป็นหน้าที่ที่เข้มงวดของเจ้าของทรัพย์สินที่จะต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้ทรัพย์สินของตนเข้าไปเกี่ยวข้องกับกา้นำไปใช้ที่ผิดกฎหมาย” ดังนั้นการที่บริษัทเพียร์สันฯ ทำหน้าที่บกพร่องจึงเป็นข้อสนับสนุนในการลงโทษริบทรัพย์สินของเขาเสียได้ 3) การริบทรัพย์สิน (เรื่ออร์ช) จะเป็นการป้องกันมิให้นำเรื่ออร์ชไปใช้ในการกระทำผิดอีก 4) เป็นการลงโทษให้เสียหายทางเศรษฐกิจเพื่อมิให้มีผลประโยชน์เกิดขึ้นจากการกระทำผิด และ 5) การริบทรัพย์สินเป็นวิธิต่างในการชดเชยค่าใช้จ่ายให้แก่รัฐบาลที่ต้องเสียไปเนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายอาญา

คดีดังกล่าวผู้พิพากษา White และผู้พิพากษา Powell เห็นว่าเนื่องจากผลประโยชน์สาธารณะที่สำคัญปรากฏในคดีนี้ การริบทรัพย์สินโดยไม่มีมีการพิจารณาก่อนที่จะริบทรัพย์สินนั้นจึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ แต่มีความเห็นแย้งโดยผู้พิพากษา Stewart และผู้พิพากษา Douglass เห็นว่าการริบทรัพย์สินในคดีนี้ขัดต่อกระบวนการตามกฎหมายอันชอบธรรม โดยผู้พิพากษา Douglass ได้ชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงว่า การริบทรัพย์สินโดยมิได้มีการพิจารณาคดีเสียก่อนดังในคดีนี้เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องกระทำ เพราะการยึดเรือได้มีขึ้นเป็นเวลานานถึงสองเดือน นับแต่การตรวจพบกัญชาบนเรือ นั้น ยิ่งกว่านั้นเจ้าของเรือยังระงับไว้ในสัญญาเช่าเรือด้วยว่าห้ามมิให้นำเรื่ออร์ชไปใช้ในกิจการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย คำพิพากษานี้จึงเป็นกรณีไม่จำเป็นและมีได้ก่อให้เกิดผลดังที่มุ่งจะให้มิและคำพิพากษาที่รุนแรงเช่นนี้ควรจะบรรเทาลงบ้างเพื่อความยุติธรรม³⁸

³⁶ กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. เล่มเดิม. หน้า 71.

³⁷ แหล่งเดิม. หน้า 72. และดู James R. Maxeiner, Op.cit., footnote 36, pp. 662-664.

³⁸ กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. เล่มเดิม. หน้า 72.

3.1.2 การริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture)

ได้กล่าวมาแล้วว่ากฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้เริ่มต้นนำเอาโทษริบทรัพย์สินทางอาญามาใช้กับผู้กระทำผิดเป็นครั้งแรกในกฎหมาย RICO และ CCE เมื่อปี ค.ศ. 1970 แต่การใช้ในยุคเริ่มต้นยังมีปัญหาบางประการเพราะเข้าใจในรายละเอียดไม่ตรงกัน และจำกัดขอบเขตการใช้โดยเฉพาะคดีที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมเท่านั้น จนกระทั่งปี ค.ศ. 1984 จึงได้มีการแก้ไขกฎหมาย RICO หรือ CCE ให้ใช้การริบทรัพย์สินทางอาญาแก่การกระทำความผิดร้ายแรง (Felony) หลายประเภท เช่น การกระทำความผิดหรือการข่มขู่ที่ร้ายแรงเกี่ยวกับการฆ่า การลักพาตัว การพนัน การวางเพลิง การลักทรัพย์ การให้สินบน การลามกอนาจาร การค้ายาเสพติด การฉ้อโกงในการขายหลักทรัพย์และความผิดเกี่ยวกับเงินตรา ฯลฯ เป็นต้น โดยไม่จำกัดเฉพาะการกระทำโดยองค์กรดังที่เป็นมา

3.1.2.1 ทรัพย์สินที่อาจถูกริบ

กฎหมายที่ให้อำนาจในการริบทรัพย์สินทางอาญา คือ 21 U.S.C. มาตรา 853 ซึ่งจะลงโทษบุคคลที่ถูกตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ภายใต้กฎหมายเสพติดของสหพันธ์ (The Federal Drug Law) ด้วยการริบทรัพย์สินที่มีค่าทั้งหมดที่ใช้ในการกระทำความผิดหรือที่ซื้อเข้ามาโดยกระบวนกรยาเสพติดโดยมาตรา 853(a) บัญญัติให้ริบทรัพย์สินของบุคคลที่ถูกตัดสินว่าละเมิดบทบัญญัติในความผิดอุกฉกรรจ์ซึ่งจะต้องถูกจำคุกมากกว่า 1 ปีและจะริบทรัพย์สินได้โดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายสหรัฐได้แก่

(1) ทรัพย์สินใดๆ ที่เกิดขึ้นหรือเงินที่ได้รับ (Proceeds) ซึ่งบุคคลได้มาไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมจากการกระทำความผิด

(2) ทรัพย์สินของผู้กระทำผิดที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดหรืออำนวยความสะดวกแก่การกระทำความผิด

(3) ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจยาเสพติด (มีการกระทำมากกว่า 3 กรณี ต่อเนื่องกัน โดยบุคคลตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป) กระบวนการอั้งยี่ (การหารายได้จากกระทำความผิดร้ายแรงตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป) โดยครอบคลุมถึงบรรดาผลประโยชน์และสิทธิไม่ว่ารูปแบบใดๆ ที่บุคคลนั้นมีอยู่หรือใช้กับกิจการนั้นจะต้องถูกริบทั้งหมด

ทรัพย์สินที่จะถูกริบในทางอาญาดำเนินมาตรา 853 นี้ รวมถึง (1) อสังหาริมทรัพย์สิ่งที่เป็นที่ดิน ติดอยู่และพบบนพื้นดินและ (2) ทรัพย์สินส่วนบุคคลที่จับต้องได้ หรือจับต้องไม่ได้รวมทั้งสิทธิ สิทธิพิเศษ ผลประโยชน์ สิทธิเรียกร้องและหลักประกันด้วย³⁹ และเพื่อหลีกเลี่ยงการนำ

³⁹ 21 U.S.C. มาตรา 853(b) Meaning of term "Property"

Property subject to criminal forfeiture under this section includes-

(1) Real property, including things growing on, affixed to, and found in land; and "

สืบพยานที่เหมือนกันสองครั้งกฎหมายอนุญาตให้อัยการมีสิทธิเลือกที่จะรวมการพิจารณาในคดีริบทรัพย์สินเข้ากับการฟ้องคดีอาญาได้⁴⁰

ทรัพย์สินที่จะริบทางอาญานี้ต้องเป็นทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเท่านั้น โดยกฎหมายกำหนดให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของรัฐตั้งแต่ขณะมีการกระทำความผิด ผลย้อนหลังนี้เรียกกันว่า Relation Back Doctrine โดยหลักนี้มีในกฎหมายควบคุมอาชญากรรม (Comprehensive Crime Control Act 1984) ซึ่งนำไปใช้บังคับกับเรื่องการริบทรัพย์สินคดีอาชญากรรมด้วย หลักนี้มีสาระสำคัญว่า⁴¹ “ให้พิจารณาย้อนหลังไปถึงสิทธิทั้งปวง กรรมสิทธิ์และผลประโยชน์ในทรัพย์สินที่จะริบตกเป็นของสหรัฐอเมริกา นั้น จะต้องอยู่ภายในเขตอำนาจของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในขณะที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น” ทำให้การโอนต่อๆ มาไม่มีผลทางกฎหมายซึ่งเป็นการขี้นหลักมาจากการริบทรัพย์สินทางแพ่ง⁴² ทั้งนี้เว้นแต่ผู้รับ โอนจะเป็นผู้สุจริตที่รับโอนโดยมีค่าตอบแทนและขณะที่รับโอนไม่มีเหตุที่จะเชื่อว่าทรัพย์สินนั้นอยู่ในบังคับแห่งการริบทรัพย์สิน (18 U.S.C. 1963(c) และ 21 U.S.C. 853 (c)) สำหรับกฎหมายอาชญากรรมนั้นมีบทสันนิษฐานไว้โดยเฉพาะว่าถ้าพิสูจน์ได้ว่าผู้กระทำความผิดได้ทรัพย์สินมาในขณะที่นั้นหรือภายในเวลาอันควรหลังจากนั้นและไม่ปรากฏว่ามีที่มาแห่งรายได้ทางอื่นอีกก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทรัพย์สินที่ได้มานั้นเป็นทรัพย์สินที่ริบได้⁴³ (21 U.S.C. 853 (d))

กระบวนการริบทรัพย์สินในทางอาญาเหมือนกันกับการดำเนินคดีอาญาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เว้นแต่คำฟ้องจะกำหนดไว้ด้วยว่าทรัพย์สินที่เกี่ยวกับยาเสพติด (Drug Property) นั้น ถูกใช้ในการกระทำความผิดหรือได้มาจากการกระทำความผิด การพิจารณาในคดีอาญาจะเน้นเฉพาะความผิดหรือบริบทของจำเลยว่ากระทำความผิดต่อกฎหมายยาเสพติดหรือไม่ และถ้ารัฐบาลพิสูจน์ได้ว่าจำเลยเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ผลประโยชน์ในทรัพย์สินของจำเลยก็จะถูกริบโดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำตัดสินของศาล⁴⁴

---

(2) Tangible and intangible personal property, including right, privileges, interests, claims, and securities.

⁴⁰ 21 U.S.C. มาตรา 853.

See United States Dep't of justice Handbook on the Comprehensive Crime Control Act of 1984 and Other Criminal Statutes Enacted By The 98th Congress 47 (Dec.1984) (staring that consolidation of criminal prosecution and forfeiture action avoids considering the same evidence twice).

⁴¹ เนาวรัตน์ น้อยผล. เล่มเดิม. หน้า 76.

⁴² ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์ ก เล่มเดิม. หน้า 90.

⁴³ เรื่องเดียวกัน

⁴⁴ 21 U.S.C. มาตรา 853(a). See United States v. Feldman, 853 F. 2d 648, 662 (9th Cir.1988).

3.1.2.2 การคุ้มครองทรัพย์สินที่อาจริบได้

ในการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายกำหนดวิธีการออกคำสั่งห้าม (Restraining Order) โดยศาลเพื่อมิให้ทรัพย์สินถูกขกย้าย ซึ่งมี 3 กรณี (18 U.S.C. 1963(e) และ 21 U.S.C. 853(e)) คือ⁴⁵

(1) คำสั่งชั่วคราว ก่อนฟ้องคดีหากเห็นว่าทรัพย์สินใดน่าเชื่อว่าเข้าข่ายริบได้และมีการมีหมายเรียกมาไต่สวนจะเสี่ยงต่อการขกย้าย อัยการอาจมีคำขอฝ่ายเดียวให้ศาลออกคำสั่งห้ามชั่วคราวได้แต่คำสั่งนี้จะมีระยะเวลาห้ามชั่วคราวไม่เกิน 10 วัน

(2) คำสั่งห้ามพิเศษ ก่อนฟ้องคดีอัยการอาจขอให้ศาลออกคำสั่งห้ามไว้ก่อน เพื่อให้มีทรัพย์สินที่จะริบ แต่ศาลจะมีหมายเรียกอีกฝ่ายหนึ่งมาไต่สวนว่ามีเหตุอันควรหรือไม่ คำสั่งห้ามกรณีนี้จะมีระยะเวลาไม่เกิน 90 วัน เว้นแต่ศาลจะต่อเวลาให้หรือมีการฟ้องคดีอาญาในเวลาต่อมา

(3) คำสั่งห้ามปกติ เมื่อมีการฟ้องคดีอาญาแล้วหากอัยการมีคำขอศาลก็จะออกคำสั่งห้ามชั่วคราวให้ซึ่งจะมีผลจนกว่าคดีจะสิ้นสุด

3.1.2.3 การคุ้มครองประโยชน์ของบุคคลที่สามในการริบทรัพย์สินทางอาญา

หลังจากมีคำพิพากษาและกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ริบตกเป็นของรัฐแล้วกระบวนการริบทรัพย์สินทางอาญาก็จะเป็นกึ่งกระบวนการทางแพ่ง⁴⁶ (Quasi Civil Phase) บุคคลที่สามที่รัฐรู้ว่าผลประโยชน์ในทรัพย์สินที่ริบนั้นจะถูกแจ้งให้ทราบเป็นการส่วนตัวและจะถูกเชิญให้เข้ามาพิสูจน์ว่าเขามีสิทธิเหนือกว่าประโยชน์ของรัฐบาล⁴⁷ ซึ่งกรณีนี้จะต้องมั่นใจได้ว่าได้ส่งคำบอกกล่าวไปถึงผู้มีสิทธิเรียกร้องอย่างมีประสิทธิภาพ⁴⁸ ผู้มีสิทธิเรียกร้องเหล่านี้จะต้องยื่นเรื่องต่อศาลเพื่อให้มีการพิจารณาถึงสิทธิของเขที่มีต่อทรัพย์สินที่ถูกริบ⁴⁹ ถ้าสิทธิของผู้เรียกร้องถูกพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้มีสิทธิดีกว่ารัฐบาล คำสั่งในเรื่องการริบทรัพย์สินก็จะถูกเปลี่ยนเป็นยอมรับถึงผลประโยชน์ของบุคคลที่สาม และคืนทรัพย์สินให้แก่เขา⁵⁰ การขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบจะมีการพิจารณาต่อไปภายหลังจากที่การดำเนินคดีอาญาเสร็จสิ้นแล้ว (18 U.S.C. 1963(m) 21 U.S.C. 853(n)) โดยมีวิธีการดังนี้⁵¹

⁴⁵ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์ ก เล่มเดิม. หน้า 90-91.

⁴⁶ 21 U.S.C. มาตรา 853(n). These statutory proceedings to hear third party claims to property forfeited in a criminal case have been held to be "civil" for purposes of calculating time allowed for appeals. United States v. Lavin, 942 F. 2d 177, 182 (3d Cir. 1991).

⁴⁷ 21 U.S.C. มาตรา 853 (n).

⁴⁸ 21 U.S.C. มาตรา 853 (n) (1).

⁴⁹ 21 U.S.C. มาตรา 853 (m).

⁵⁰ 21 U.S.C. มาตรา 853 (n) (6).

⁵¹ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์ ก เล่มเดิม. หน้า 91.

(1) เมื่อศาลออกคำสั่งริบแล้ว รัฐต้องพิมพ์ประกาศแจ้งความเผยแพร่การมีคำสั่งริบและการจะจำหน่ายทรัพย์สินพร้อมทั้งส่งแจ้งความไปยังผู้มีส่วนได้เสียที่รัฐได้ทราบ

(2) ผู้คัดค้านจะต้องร้องเข้ามาใน 30 วัน นับแต่วันที่เสร็จสิ้นการประกาศหรือวันที่ตนได้รับแจ้งความในคำร้องขอต่อศาลนั้นจะต้องอ้างอิงพยานหลักฐานด้วย

(3) ศาลจะได้สวนคำร้องขอคืนทรัพย์สินให้เสร็จภายใน 30 วัน ในการนี้ศาลจะรวมการพิจารณาคำขอต่างๆ เข้าด้วยกันก็ได้และให้พิจารณาสำนวนคดีอาญาที่ได้วินิจฉัยไปแล้วด้วย

(4) การพิจารณาจะยึดหลักน้ำหนักพยานหลักฐานที่มากกว่าเป็นสำคัญ (Preponderance of The Evidence) โดยศาลอาจสั่งคืนทรัพย์สินที่ริบไว้แล้วได้ในกรณี (ก) ขณะเกิดการกระทำความผิดทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ร้องขอมิใช่ของผู้กระทำผิด⁵² เพราะการริบทรัพย์สินบุคคลที่สามจะเป็นไปตามหลักการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture) หรือ (ข) ผู้ร้องขอเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตมีค่าตอบแทนและขณะที่ได้รับโอนไม่มีเหตุเชื่อว่าจะทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในข่ายที่ถูกริบ

(5) ถ้าศาลยกคำร้องขอของบุคคลที่สามที่ร้องขอทรัพย์สินคืนหรือไม่มีการยื่นคำร้องขอภายในกำหนดเวลา สิทธิในทรัพย์สินเป็นอันยุติการโต้แย้งอีกต่อไป

ทรัพย์สินที่ริบไว้นั้นไม่ตัดอำนาจของอธิบดีอัยการที่จะสั่งคืน ชดใช้ราคา หรือ ประณีประนอมยอมความ ทั้งนี้เพื่อป้องกันสิทธิของบุคคลที่สามผู้สุจริต

3.1.2.4 การพิจารณาเลือกใช้การริบทรัพย์สินทางแพ่งหรือทางอาญา

บทบัญญัติในกฎหมายของสหรัฐอเมริกาไม่ได้กำหนดให้รัฐบาลเลือกริบทรัพย์สินระหว่างทางแพ่งหรือทางอาญา⁵³ การริบทรัพย์สินทางแพ่งอาจดำเนินการในขณะเวลาเดียวกันกับที่มีการฟ้องร้องทางอาญาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในคำฟ้องคดีอาญาไม่จำเป็นต้องมีคำขอให้ริบทรัพย์สิน โดยเหตุผลที่สามารถเลือกใช้กระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่งหรือทางอาญาได้ เพราะ

- 1) กระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่งและทางอาญาเป็นกระบวนการที่ริบทรัพย์สินเหมือนกัน⁵⁴
- 2) กระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่งอาจเกิดขึ้นอย่างพร้อมกันกับการฟ้องคดีอาญา⁵⁵
- 3) การริบทรัพย์สิน

⁵² แหล่งเดิม.

⁵³ United States v. Dunn, 802 F. 2d 646 (2d cir.1986), cert. denied, 480 U.S. 931 (1987).

⁵⁴ See United States v. 2525 Leroy Lane, 910 F. 2d 343, 345 (6th cir.1990).

⁵⁵ United States v. Four Parcels of Real Property in Greene and Tuscaloosa Counties, 941 F2d 1428, 1431 & n.3 (11th Cir.1991).

ทางแพ่งอาจทำได้ภายหลังการฟ้องคดีอาญา⁵⁶ และ 4) การริบทรัพย์สินทางแพ่งสามารถทำได้โดยไม่ต้องมีการฟ้องคดีอาญา ดังนั้นจึงไม่มีการจำกัดอำนาจของอัยการในการเลือกที่ใช้การริบทรัพย์ทางแพ่ง⁵⁷

3.2 การริบทรัพย์สินในประเทศญี่ปุ่น

การฟอกเงินในประเทศญี่ปุ่นที่ผ่านมาไม่ปรากฏว่าเป็นปัญหาร้ายแรงแต่อย่างใดทั้งมีการควบคุมดูแลบัญชีนิรนามและบัญชีที่ไม่ใช่ชื่อจริงของลูกค้าเป็นอย่างดี เนื่องจากบัญชีเหล่านี้มักถูกใช้ในการหลบเลี่ยงภาษี อย่างไรก็ตามเนื่องจากมีความวิตกกังวลในชุมชนระหว่างประเทศเกี่ยวกับการฟอกเงินทำให้การฟอกเงินกลายเป็นประเด็นสำคัญขึ้นทันที โดยญี่ปุ่นเป็นหนึ่งในประเทศแรกสุดที่ให้สัตยาบันอนุสัญญาเวียนนา 1988

ญี่ปุ่นมีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินครั้งแรกในปี 1991 (The Law on Special Measures regarding the Law on the Control of Narcotics and Psychotropic Substances for the Purpose of Preventing Acts which Facilitate Illegal Activities related to Controlled Drugs under international Cooperation, Law No. 94) นอกจากนี้ยังมีการแก้ไขกฎหมาย The Law on the Control of Narcotics and Psychotropic Substances เพื่อให้สอดคล้องกัน และเพื่อให้สามารถให้สัตยาบันอนุสัญญาเวียนนา 1988 ได้

กฎหมายใหม่นี้ทำให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญา ซึ่งการฟอกเงินที่เป็นความผิดตามกฎหมายอาญาของญี่ปุ่นต้องเป็นการฟอกเงินที่เกี่ยวข้องกับความผิดในการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทเท่านั้น ไม่รวมถึงการกระทำความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร การก่อการร้ายหรือความผิดอาญาทั่วไปแต่อย่างใด

นอกจากนี้กฎหมายดังกล่าวยังบังคับให้สถาบันการเงินต้องรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัยด้วย ซึ่งต้องระบุข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของธุรกิจ ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรม ชื่อ ที่อยู่ของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเหตุผลในการที่สงสัย

สำนักงานกำกับดูแลธนาคารแห่งกระทรวงการคลังญี่ปุ่น (The Banking Bureau of the Ministry of Finance) ได้ออกหนังสือเวียน (Circulars) ให้ธนาคารบริษัทประกันภัยและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์เกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว ซึ่งมีผลบังคับใช้ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1990

⁵⁶ United States v. 288 Acres of Land and Dwelling Located on Whites Hill Road. 916 F. 2d 808, 809-810 (2nd Cir.1990)., United States v. United States Currency in the Amount of \$228,536.00 , 895 F. 2d 908, 911-913 (2d Cir.) (Federal forfeiture action following state criminal conviction).

⁵⁷ United States v. 16899 S.W. Greenbrier, 744 F. Supp. 1267, 1271 (D. Or. 1991).

โดยพื้นฐานแล้ว หนังสือเวียนเช่นนี้ในประเทศญี่ปุ่นถือเป็นการตีความอย่างเป็นทางการรวมทั้งเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามกฎหมาย แม้ทางทฤษฎีจะไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติการตีความกฎหมายนั้นๆ ก็จะเป็นไปตามหนังสือเวียนเหล่านี้ หน่วยงานที่ได้รับหนังสือเวียนจะปฏิบัติตามแนวทางของหนังสือเวียนโดยไม่มีข้อยกเว้น

โดยเนื้อหาสำคัญของหนังสือเวียนฉบับดังกล่าว ได้กล่าวถึงความหมายของการฟอกเงิน คือ

1. ผู้ได้รับประโยชน์จากการลักลอบค้ายาเสพติดหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ซึ่งเปิดบัญชีธนาคาร โอนเงินระหว่างบัญชีหรือซื้อตราสารการเงิน เพื่อปกปิดที่มาของเงินได้หรือเจ้าของที่แท้จริง และ

2. สถาบันการเงิน และ/หรือ พนักงานของสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำเช่นว่านี้ โดยรู้ว่าทรัพย์สินนั้นได้มาจากการค้าขายยาเสพติด⁵⁸

นอกจากนี้หนังสือเวียนดังกล่าวยังได้ระบุประเด็นสำคัญๆ ประการอื่น ได้แก่

1. ในการเปิดบัญชี ตู้เซฟ หรือการกระทำธุรกรรมเงินสดปริมาณมาก ต้องมีการตรวจสอบตัวตนของลูกค้าโดยใช้เอกสารทางราชการ สถาบันการเงินต้องหลีกเลี่ยงไม่เปิดบัญชีนิรนามหรือบัญชีที่ไม่ใช้ชื่อของลูกค้า

2. ควรรายงานเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ตัวตนของลูกค้าทุกรอบครึ่งปีต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. ควรให้ความใส่ใจเป็นพิเศษในกรณีที่คู่กรณีในธุรกรรมเป็นบริษัทแต่ในนาม (Paper Company) หรือบริษัทที่ไม่มีการดำเนินธุรกิจจริง ธุรกรรมที่ผิดปกติหรือธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับเงินสดซึ่งมีความน่าสงสัยว่ามีวัตถุประสงค์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

4. ข้อมูลเกี่ยวกับตัวตนของลูกค้าและรายละเอียดของบัญชีควรเก็บรักษาไว้อย่างน้อย 5 ปี

5. สมาคมการค้าควรประชุมหารือกันเพื่อหามาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการฟอกเงิน

6. สถาบันการเงินควรดำเนินการตามมาตรการเหล่านี้โดยให้มีระบบการกำกับให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ระบบการตรวจสอบ และโครงการฝึกอบรม

ทั้งนี้ ตามมาตรา 19 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของญี่ปุ่น (刑法) สิ่งที่สามารถจับได้ต้องเป็น “สิ่งของ” หรือ “วัตถุ” (物)^{๒๗} ดังต่อไปนี้

- (1) สิ่งของหรือวัตถุที่เป็นองค์ประกอบของการกระทำความผิด
- (2) สิ่งของหรือวัตถุที่ได้ใช้หรือเพื่อในการกระทำความผิด

⁵⁸ นิกธ เกรีกูล. (2548). การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทฤษฎี กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติ. หน้า 78-80.

- (3) ประโยชน์ (得) ที่เกิดขึ้นหรือได้มาจากการกระทำความคิด
- (4) สิ่งที่ได้มาแทนสิ่งของ วัตถุ หรือประโยชน์ดังกล่าวข้างต้น

ในกรณีที่ไม่สามารถริบประโยชน์ตาม (3) หรือสิ่งของตาม (4) ได้ มาตรา 19-230 บัญญัติว่าให้ริบเงินจำนวนเทียบเท่ามูลค่าของประโยชน์ตาม (3) หรือสิ่งของตาม (4) แทน คำนับทรัพย์สินที่จะริบได้จึงต้องสามารถคำนวณราคาเป็นเงินอันมีจำนวนเฉพาะเจาะจงได้⁵⁹

หน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางรับรายงานการกระทำธุรกรรมที่น่าสงสัยของญี่ปุ่นคือ Japan Financial Intelligence Office หรือที่เรียกกันว่า JAFIO ซึ่งเริ่มดำเนินงานในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา

---

⁵⁹ Retrieved May 13, 2013, from <http://www.abhisit.org/smf/index.php?topic=562.0>

บทที่ 4

วิเคราะห์กรณีการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในคดีอาชญากรรม

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงหลักการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) และมาตรา 34 (1) (2) และปัญหาในการริบทรัพย์สินดังกล่าวที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากหลักการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สินโดยไม่คำนึงถึงทรัพย์สินที่ถูกแปรสภาพไปว่าจะมีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายอาญาและแนวทางปฏิบัติอย่างไร

4.1 การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 บัญญัติว่าในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจสั่งริบทรัพย์สินตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้วให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ได้ด้วย

- (1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ
- (2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด

การริบทรัพย์สินเป็นโทษอย่างหนึ่งเพราะทำให้ผู้กระทำความผิดซึ่งมีทรัพย์สินนั้นๆ อยู่ต้องเสียของของตนไป ลักษณะของทรัพย์สินที่ศาลจะริบได้มี 3 ประเภท คือ ทรัพย์สินที่ต้องริบโดยเด็ดขาด ทรัพย์สินที่ต้องริบ เว้นแต่จะเป็นของบุคคลอื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยการกระทำความผิด ทรัพย์สินที่อยู่ในดุลพินิจศาลที่จะริบ

การริบทรัพย์สินที่อยู่บนแนวคิดที่มุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดโดยตรงมิให้ได้รับประโยชน์ใดๆ (Fruit of Crime) ไปจากการกระทำความผิดของตน¹ ในประมวลกฎหมายอาญาของไทยมีการบัญญัติรับรองหลักการดังกล่าวไว้ในมาตรา 33 (2) และมาตรา 34 (1) (2) กล่าวคือ

การริบทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิดตามมาตรา 33 (2) นั้นเป็นการริบทรัพย์สินที่อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะริบ เช่น เงินที่ได้มาจากการขายฉลากกินรวบ เงินที่ได้มาจากการรับจากการค้ายาเสพติดเป็นต้น ซึ่งศาลก็ต้องพิจารณาถึงปัจจัยหลายประการรวมทั้งความเสียหายต่อส่วนรวมอันเกิดจากการกระทำความผิดของจำเลยด้วย² โดยทรัพย์สินที่ศาลมีอำนาจสั่ง

¹ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์ ข (2531, กรกฎาคม). “โทษริบทรัพย์สิน.” *วารสารกฎหมาย*, 12 (1). หน้า 96.

² เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1*. หน้า 875.

ริบจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยกระทำความผิด ซึ่งหมายถึงว่าจะต้องมีการฟ้องจำเลยในความผิดดังกล่าวและได้มีการพิสูจน์ความผิดนั้นต่อศาลแล้วและศาลพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิด จึงจะริบทรัพย์สินนั้นได้³

การริบทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาเพื่อการกระทำความผิดตามมาตรา 34(1)(2) จะต้องเป็นทรัพย์สินที่ให้แล้ว ถ้าเป็นเพียงสัญญาว่าจะให้แต่ยังไม่ได้ให้กันจริงจึงไม่อยู่ในข่ายที่จะถูกริบตามมาตรา 34(1) แต่การให้นั้นอาจไม่จำเป็นต้องส่งมอบให้โดยตรง อาจเป็นการส่งมอบให้โดยปริยายก็ได้ เช่น เงินสินบนที่ให้แก่เจ้าพนักงาน เพื่อให้เจ้าพนักงานกระทำทุจริตต่อหน้าที่เป็นต้น การลงริบทรัพย์สินตามมาตรา 34(1) เป็นการลงโทษเพื่อตัดประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁴

ตามแนวแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของการริบทรัพย์สินที่ถูกแปรสภาพไปนั้นศาลฎีกาได้ตีความตลอดมาว่าถือว่าทรัพย์สินนั้นไม่เป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33

การกระทำความผิดที่อาจถูกลงโทษริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) และมาตรา 34(2) หมายถึงการกระทำที่เป็นความผิดอาญาทั่วไป มิได้หมายความเฉพาะแต่ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น ทั้งนี้เว้นแต่กรณีที่มีการกระทำความผิดใดที่มีกฎหมายบัญญัติให้ริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดเป็นการเฉพาะแล้ว การริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามก็ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะนั้น

บทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะที่กำหนดให้ริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด เช่น พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 บัญญัติให้ริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการแปลงสภาพทรัพย์สินได้โดยการนิยามคำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด”⁵ ให้ครอบคลุมถึงทรัพย์สินที่มีการแปรสภาพไม่ว่าจะกี่ครั้งก็ตามหรือจะด้วยวิธีการใดๆเป็นต้น

³ ฎีกา 121/2541. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2552, จาก <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>

⁴ ณรงค์ ใจหาญ. เล่มเดิม. หน้า 83.

⁵ คณิศ ณ นคร. (2551). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป*. หน้า 406.

⁶ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, มาตรา 3 และ มาตรา 29.

ในกรณีของการริบทรัพย์สินตามมาตรา 34(1) นั้นกฎหมายกำหนดลักษณะของการกระทำความคิดไว้โดยเฉพาะ⁷ ซึ่งความคิดในลักษณะดังกล่าวเป็นความคิดที่เกิดขึ้นภายหลังจากผู้กระทำความผิดตามมาตรา 33(2) ได้รับทรัพย์สินแล้ว ทรัพย์สินที่ได้มาจึงไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 33(2) ด้วยเหตุนี้ ผู้ร่างจึงบัญญัติมาตรา 34(1) เพื่อให้ศาลสามารถที่จะริบทรัพย์สินเหล่านั้นได้

ในการประชุมของคณะกรรมการกฤษฎีกา ปราบกฏตามรายงานการประชุมอนุกรรมการกฤษฎีกาครั้งที่ 644/276/2487 วันที่ 14 กันยายน 2487⁸ ได้มีการถกเถียงในประเด็นว่าการริบทรัพย์สินต้องมีตัวทรัพย์สินอยู่หรือไม่ ซึ่งที่ประชุมมีความเห็นว่า กรณีการริบทรัพย์สินที่เป็นเรื่องของวิธีการเพื่อความปลอดภัยหากไม่มีตัวทรัพย์สินอยู่แล้วก็ไม่สามารถพิพากษาให้ริบทรัพย์สินได้ แต่ในกรณีของการริบทรัพย์สินในส่วนที่เป็นโทษทางอาญาอันได้แก่ การริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามร่างมาตรา 29(2) (มาตรา 33(2) ในปัจจุบัน) และมาตรา 29ทวิ (มาตรา 34 ในปัจจุบัน) แนวคิดเป็นการตัดประ โยชน์เพิ่มพูน ดังนั้นหากไม่มีตัวทรัพย์สินอยู่แล้วก็ควรที่จะต้องมีการใช้ราคาเท่ากับมูลค่าของทรัพย์สิน

ต่อมาในการพิจารณาร่างประมวลกฎหมายอาญาตามรายงานการประชุมชั้นกรรมาธิการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 17/2496 วันที่ 29 มกราคม 2496⁹ ที่ประชุมได้มีการถกเถียงถึงความหมายของ “ทรัพย์สิน” ที่จะทำการริบตามประมวลกฎหมายอาญาไว้ในการพิจารณาร่างประมวลกฎหมายอาญามาตรา 32 โดยในครั้งที่ประชุมมีความเห็นว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “ทรัพย์สิน” หมายถึง วัตถุมีรูปร่าง แต่ในทางกฎหมายอาญาแล้ว “ทรัพย์สิน” หมายความว่า “ทรัพย์สิน” ซึ่งมีรวมถึงสิ่งที่มีบุคคลมีกรรมสิทธิ์และเพื่อให้ประมวลกฎหมายของไทยเป็นระเบียบเดียวกัน ที่ประชุมจึงมีมติให้ใช้คำว่า “ทรัพย์สิน” ในการลงโทษริบทรัพย์สิน

เห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของคณะผู้ร่างประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการลงโทษให้ริบทรัพย์สินนั้น มีความต้องการให้ศาลใช้ดุลพินิจลงโทษริบได้ทั้งเป็นวัตถุที่มีรูปร่างและสิทธิเรียกร้อง ดังนั้นทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือเพื่อการกระทำความผิดจึงควรตีความในลักษณะเช่นเดียวกับความหมายดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยให้หมายถึงวัตถุมี

⁷ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 167 มาตรา 201 และมาตรา 202.

⁸ โศค จารุจินดา ก (2504, ธันวาคม). “รายงานการประชุมร่างประมวลกฎหมายอาญา (และบันทึกประกอบ).” *คูลพาท*, 12 (8). หน้า 1381-1382.

⁹ โศค จารุจินดา ข (2505, มกราคม). “รายงานการประชุมร่างประมวลกฎหมายอาญา (และบันทึกประกอบ).” *คูลพาท*, 1 (9). หน้า 114-115.

รูปร่างและไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้¹⁰ และในกรณีของการริบทรัพย์สินตามมาตรา 33(2) และมาตรา 34(1)(2) นั้น คณะอนุกรรมการกฤษฎีกามีความประสงค์ที่จะไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์จากการกระทำหรือจะได้กระทำความผิดของตน โดยประสงค์ให้มีการใช้ราคาแทนในกรณีที่ไม่มีตัวทรัพย์สินตามมาตรา 33(2) และมาตรา 34(1)(2)

และเนื่องศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้ว่าความผิดตามประมวลกฎหมายอาญานั้น หากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้นได้มีการแปรสภาพไปเป็นอย่างอื่นแล้ว ก็ไม่สามารถไปยึดทรัพย์สินนั้นๆ หลังจากเปลี่ยนแปลงสภาพไปแล้วได้

ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ว่า การจะริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) หรือตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 27 นั้น ขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานและทรัพย์สินว่าหากดำเนินการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) แล้วโจทก์สามารถนำสืบได้หรือไม่ และทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่แปรสภาพไปหรือไม่ หากไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอหรือเป็นทรัพย์สินที่แปรสภาพไปแล้วก็ไม่อาจจะริบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) ได้ต้องใช้มาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

4.2 ผลกระทบของการใช้บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญา

เมื่อศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิด และศาลเห็นว่าควรกระทำความผิดนั้นเป็นผลโดยตรงให้จำเลยได้มาซึ่งทรัพย์สินตามมาตรา 33(2) หรือมีการให้ทรัพย์สินเพื่อการกระทำความผิดตามมาตรา 34(1)(2) และศาลพิพากษาให้ริบทรัพย์สินโดยการสั่งให้จำเลยส่งทรัพย์สินนั้นต่อศาล

กรณีผู้ที่ศาลสั่งให้ส่งทรัพย์สินที่ริบไม่ส่งภายในเวลาที่ศาลกำหนด ศาลมีอำนาจสั่งให้ยึดทรัพย์สินหรือให้ชำระราคาหรือสั่งยึดทรัพย์สินของผู้นั้นชดใช้ราคาจนเต็ม หรือในกรณีศาลเห็นว่าผู้นั้นจะส่งทรัพย์สินที่สั่งให้ส่งได้ แต่ไม่ส่งหรือชำระราคาทรัพย์สินนั้น ได้แต่ไม่ชำระ ศาลมีอำนาจกักขังผู้นั้นไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่ง¹¹

จากการตีความของศาลฎีกาตามแนวทางดังที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 4.2 นั้นจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันอยู่ในระหว่างการตีความของศาลในกรณีทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) ที่ว่าหากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดได้ถูกแปรสภาพไปแล้วก็ไม่สามารถยึดได้ แต่การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการ

¹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 138.

¹¹ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 37.

ปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นั้นให้หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่ถูกแปรสภาพไปด้วย

ประมวลกฎหมายอาญานั้นไม่ได้มีข้อจำกัดในเรื่องของการใช้ดุลพินิจในการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดว่าจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่เป็นทรัพย์สินเดิมเท่านั้น

4.3 ผลกระทบของบทบัญญัติในเรื่องการริบทรัพย์สินพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

เมื่อศาลพิพากษาให้ริบทรัพย์สินแล้ว ทรัพย์สินนั้นย่อมตกเป็นของแผ่นดินหรือหากศาลเห็นว่าทรัพย์สินนั้นควรถูกทำให้ใช้ไม่ได้หรือควรถูกทำลาย ศาลจะต้องมีคำพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสีย¹² ยกเว้นเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงมิได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิดและทรัพย์สินนั้นยังคงอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน ศาลต้องมีคำสั่งให้คืนทรัพย์สินแก่เจ้าของที่แท้จริง¹³

มีข้อสังเกตว่าการที่ศาลมีอำนาจสั่งให้ยึดทรัพย์สินหรือให้ชำระราคาหรือสั่งยึดทรัพย์สินอื่นของผู้นั้นชดใช้ราคาจนเต็ม หรือมีอำนาจกักขังผู้นั้นไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งเป็นเพียงนโยบายเพื่อบังคับให้ผู้กระทำความผิดส่งทรัพย์สินให้แก่ศาล เพราะทรัพย์สินที่ริบเป็นสิ่งสำคัญและผู้ร่างบทบัญญัตินี้ต้องการให้ได้ทรัพย์สินนั้นมา¹⁴

เมื่อพิจารณาลักษณะของการริบทรัพย์สินตามที่กล่าวมาในบทที่สองแล้วจะเห็นได้ว่ามีลักษณะเป็นทั้งโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย ลักษณะที่เป็นโทษก็คือทำให้เจ้าของต้องเสียทรัพย์สินที่ถูกริบไป ส่วนที่เป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย ก็คือเมื่อริบทรัพย์สินไปแล้วทรัพย์สินนั้นก็ไม้อาจถูกนำมาใช้กระทำความผิดได้อีก เป็นการป้องกันการกระทำความผิดอันจะเกิดขึ้นในภายหน้าเนื่องมาจากทรัพย์สินนั้น

และในปัจจุบันนี้ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาในหลายๆ ลักษณะที่มีความรุนแรงไม่น้อยไปกว่าความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่การตีความของศาลดังที่กล่าวมาแล้วย่อมส่งผลให้การกระทำความผิดในเรื่องอื่นๆ นั้นไม่ได้ถูกบังคับใช้ในเรื่องของการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้ผู้กระทำความผิดเกิดความคิดไม่กลัวกับ

¹² ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 35.

¹³ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 36.

¹⁴ โชค จารุจินดา ข เล่มเดิม. หน้า 119.

โทษริบทรัพย์สินโดยอาจคิดไปได้ว่า หากทรัพย์สินแปรสภาพไปแล้วก็ไม่ถูกริบจึงยอมกระทำความผิดยอมถูกจำคุก แล้วหลังจากพ้นโทษจำคุกมาแล้วก็ยอมจะได้รับการอำนวยความสะดวกสบายจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้นๆอีก โดยไม่ได้เกิดความกลัวหรือสำนึกได้ในการกระทำความผิดส่งผลให้มาตรการในการที่ศาลจะบังคับใช้โทษริบทรัพย์สินเป็นไปอย่างไรประสิทธิภาพ

ซึ่งหากมองอีกด้านหนึ่งของพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นั้นผู้เขียนก็ไม่เห็นความจำเป็นของบทบัญญัติที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา 22 ที่ว่าทรัพย์สินดังกล่าวนี้ได้แก่ เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและให้หมายรวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อ หรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้งและไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม

ซึ่งประเด็นนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่ามีความจำเป็นเพียงใดหรือไม่ที่จะต้องบัญญัติกฎหมายในลักษณะเช่นนี้ขึ้นมา ทั้งที่ศาลสามารถที่จะตีความเพื่อบังคับใช้บทบัญญัติในการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดแม้จะมีการแปรเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้งก็ตาม ได้อยู่แล้วเสมือนเป็นการบัญญัติกฎหมายที่มากเกินไปในลักษณะกฎหมายอาญาเพื่อ

4.4 ปัญหาในทางปฏิบัติของการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในคดียาเสพติด

เนื่องจากมาตรา 35 กำหนดให้ ทรัพย์สินที่ศาลพิพากษาให้ริบให้ตกเป็นของแผ่นดิน ดังนั้นทรัพย์สินที่จะถูกริบนั้น ต้องมีตัวอยู่ขณะที่ริบซึ่งอาจอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงานโดยยึดมาเป็นของกลางในคดีอาญาหรืออยู่ในความครอบครองของผู้อื่น ถ้าทรัพย์สินนั้นสูญหายหรือถูกทำลายไปก่อนที่จะริบ ศาลก็ไม่ริบเมื่อพิจารณาประกอบกับมาตรา 33(2) ที่กำหนดให้ศาลมีดุลพินิจในการลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดและมาตรา 34(1)(2) ที่กำหนดให้ศาลต้องริบทรัพย์สินที่ได้ให้เพื่อการกระทำความผิด จึงกล่าวได้ว่าการลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือได้ให้เพื่อการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญานี้ เป็นการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สิน (Property-based Confiscation) และศาลจะมีคำพิพากษาให้ลงโทษริบทรัพย์สินและเจ้าพนักงานจะบังคับโทษให้เป็นไปตามคำพิพากษาได้ต่อเมื่อทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือได้มาเพื่อการกระทำความผิดยังมีตัวทรัพย์สินนั้นอยู่

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น จำเลยจึงมักหลีกเลี่ยง การถูกลงโทษริบทรัพย์สินด้วยการจำหน่าย จ่าย โอน ทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือได้ให้เพื่อ การกระทำความผิดเพื่อให้ได้ทรัพย์สินอื่นมาแทนที่ทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือได้ให้เพื่อการกระทำ ความผิดก่อนที่ศาลมีคำพิพากษา ส่งผลให้เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือ ได้ให้เพื่อการกระทำความผิดแล้ว เจ้าพนักงานไม่สามารถที่จะริบทรัพย์สินที่ศาลมีคำพิพากษาให้ ริบซึ่งจำเลยได้โอนไปยังบุคคลภายนอกได้ เพราะทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินของจำเลยอีกต่อไป และเจ้าพนักงานก็ไม่สามารถที่จะบังคับเอาทรัพย์สินที่จำเลยได้มาแทนที่ทรัพย์สินที่ถูกพิพากษา ให้ริบได้เพราะทรัพย์สินที่ได้มาแทนที่นี้ไม่ใช่ทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือได้ให้เพื่อการกระทำ ความผิด

นอกจากนี้ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ได้มา โดยหรือ ได้ให้เพื่อการกระทำความผิดเป็น ทรัพย์สินที่สามารถถูกใช้สิ้นเปลืองไปได้และจำเลยได้ใช้ให้หมดเปลืองไปแล้วในกรณีที่ทรัพย์สิน นั้นถูกใช้หมดเปลืองไปแล้วก่อนศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลย ศาลก็ไม่อาจที่จะพิพากษาให้ ริบทรัพย์สินจำเลยได้ หรือกรณีที่ทรัพย์สินนั้นถูกใช้หมดเปลืองไปภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษา ลงโทษริบทรัพย์สินแล้ว เจ้าพนักงานก็ไม่อาจบังคับริบทรัพย์สินใดๆ ของจำเลยได้เพราะในกรณี ดังกล่าวไม่มีตัวทรัพย์สินที่ศาลจะพิพากษาให้ริบหรือที่เจ้าพนักงานจะทำการบังคับโทษ

แม้ว่ามาตรา 37(2) จะบัญญัติให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ที่ศาลสั่งให้ส่งทรัพย์สินที่ริบชำระ เงินหรือส่งยึดทรัพย์สินอื่นของผู้นั้นชดเชยราคาจนเต็ม เมื่อผู้นั้น ไม่ส่งทรัพย์สินที่ริบตามคำพิพากษา แต่หลักการดังกล่าวอยู่บนเงื่อนไขที่ศาลต้องมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินได้เสียก่อนและทรัพย์สิน ที่ถูกพิพากษาให้ริบต้องมีตัวทรัพย์สินอยู่ระหว่างการบังคับโทษตามคำพิพากษา ดังนั้นจำเลยจึง สามารถใช้ช่องว่างทางกฎหมายเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ตนถูกพิพากษาให้ริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือ ได้ให้เพื่อการกระทำความผิด หรือริบใช้ทรัพย์สินนั้นให้หมดเปลืองไปโดยเร็วเพื่อไม่ให้ เจ้าพนักงานสามารถใช้มาตรา 37(2) นี้มาใช้บังคับได้

ด้วยข้อจำกัดต่างๆ ข้างต้นจึงเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือได้ให้เพื่อการ กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอและจำเลยยังมี ช่องทางหลีกเลี่ยงเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดของตน โดยทั้งนี้จะเห็นได้ว่าเกิด จากการตีความของศาลฎีกาทั้งสิ้นโดยไม่มีเหตุผลที่สมเหตุสมผลแต่อย่างใด ไม่มีลักษณะของการ บังคับโทษริบทรัพย์สินที่มีประสิทธิภาพ

และแม้ว่าจะมีความพยายามแก้ปัญหาข้างต้นด้วยการขยายความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” ที่อาจทำการริบในกฎหมายเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 บัญญัติให้ริบทรัพย์สินที่ได้มาจากาการแปลงสภาพ

ทรัพย์สินได้ โดยการนิยามคำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิด”¹⁵ ให้ครอบคลุมถึงทรัพย์สินที่มีการเปลี่ยนสภาพไม่ว่าจะกี่ครั้งก็ตามหรือจะด้วยวิธีการใดๆ หรือการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยกำหนดให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ได้มาจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดที่เกี่ยวกับเพศและการค้าหญิงและเด็ก ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ความผิดฐานยักยอกทรัพย์สิน หรือการทำทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน ตลอดจนตลาดหลักทรัพย์ รวมถึงความผิดที่เกี่ยวกับเจ้าพนักงานของรัฐทุจริต หรือประพฤตินิยมชอบ ความผิดฐานกรรโชกหรือรีดเอาทรัพย์สินโดยอภัยหรือช่องโง่และความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีภาษีศุลกากร ถ้าผู้กระทำความผิดได้นำมาทำธุรกรรมถือว่าเป็นการกระทำความผิดฐานฟอกเงินและมีมาตรการติดตามหรือยึดโดยเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อดำเนินการขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งมาตรการเช่นนี้ทำให้สามารถตัดการแสวงหาประโยชน์หรือเอาไว้ซึ่งประโยชน์ที่อาชญากรพยายามหลีกเลี่ยงกฎหมายโดยการฟอกเงิน แต่อย่างไรก็ตามหลักการที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ยังไม่สามารถแก้ปัญหาที่มีได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากทรัพย์สินที่อาชญากรจับต้องมิจุดตั้งต้นจากทรัพย์สินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ส่งผลให้หากเจ้าพนักงานไม่สามารถติดตามทรัพย์สินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่สามารถระบุทรัพย์สินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ การบังคับโทษริบทรัพย์สินย่อมไม่อยู่ในเงื่อนไขที่จะสามารถทำได้

การลงโทษทางอาญาจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้อย่างจริงจังก็ต่อเมื่อการบังคับโทษสามารถทำได้จริงและรวดเร็ว ดังนั้นการที่การลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือได้ให้เพื่อการกระทำความผิด ยังคงไม่มีความแน่นอนในการทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์แล้ว วัตถุประสงค์ของการโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือได้ให้เพื่อการกระทำความผิดในส่วนของการป้องกันและข่มขู่ก็ย่อมไม่อาจประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.5 วิเคราะห์ปัญหาจากคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติด

การริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติดตามมาตรา 30 พรบ.มาตรการในการปราบปรามยาเสพติด

“มาตรา 30 บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด

¹⁵ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, มาตรา 3 และ มาตรา 29.

เกี่ยวกับยาเสพติดหรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม

ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น เพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งและเมื่อศาลสั่งรับคำร้องแล้วให้ศาลสั่งให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นสองวันติดต่อกัน เพื่อให้บุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ทั้งนี้ไม่ว่าคดีดังกล่าวจะปรากฏตัวบุคคลซึ่งอาจเชื่อได้ว่าเป็นเจ้าของหรือไม่ก็ตาม

ค่าใช้จ่ายในการประกาศให้จ่ายจากเงินของกองทุน

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดอ้างตัวเป็นเจ้าของก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือในกรณีที่ปรากฏเจ้าของ แต่เจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดและจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่เริ่มประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันตามวรรคสองและในกรณีนี้มีให้นำมาตรา 36 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ”

1. ลักษณะของทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้

ก. เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คือการกระทำความผิดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า เช่นการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย สมคบสนับสนุนช่วยเหลือหรือพยายามกระทำความผิด และยาเสพติดนั้นเป็นตัวยากำหนดไว้ในกฎกระทรวง (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้มีจำนวน 21 ชนิด เช่น เฮโรอีน ผิ่น กัญชา แอมเฟตามีน(ยาบ้า) โคเคน อีเฟรดิน และแอลเอสดี เป็นต้น

ข. เป็นทรัพย์สินที่เอื้ออำนวยในการกระทำความผิดเท่านั้นคือ

ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ เครื่องอัดไฮโดรลิก ซึ่งใช้ในการอัดเฮโรอีนหรือกัญชาเป็นก้อน เพื่อความสะดวกต่อการขนส่งไปจำหน่าย กะทะ กะละมังที่ใช้ในการเคี้ยวฝิ่นในการผลิตเฮโรอีน รถยนต์ที่ใช้ในการขนส่งลำเลียงยาเสพติด ช่างไม้แกะสลักซึ่งใช้บรรจุชุกซ่อนเฮโรอีน เพื่อนำส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 4104/2540 ขณะที่จำเลยถูกจับ จำเลยขับรถจักรยานยนต์ของกลางพร้อมทั้งกัญชาและถุงพลาสติกเล็กไว้ในย่ามออกไปเพื่อจำหน่ายกัญชา ดังนั้นรถจักรยานยนต์ของกลางจึงเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการกระทำความผิด ศาลมีอำนาจริบรถจักรยานยนต์ของกลางได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 4298/2544 โจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยใช้รถยนต์ขนส่งและชุกซ่อนยาเสพติดให้โทษ อันเป็นยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิดและมีคำขอให้ริบของกลางตาม

พรบ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32, 33 ซึ่งคำขอในลักษณะเช่นนี้ไม่มีกฎหมายกำหนดให้อัยการต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้นให้ส่งริบทรัพย์สินต่างจาก พรบ. มาตรการฯ มาตรา 30 ซึ่งกำหนดให้อัยการต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้นให้ส่งริบทรัพย์สิน ฉะนั้นเมื่อ โจทก์มิได้ขอให้ศาลริบของกลางตาม พรบ. มาตรการฯ จึงไม่จำต้องยื่นคำร้องต่อศาลและศาลมีอำนาจส่งริบของกลางได้ตามที่โจทก์ขอมาในคำขอท้ายฟ้อง

ทรัพย์สินที่ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง เป็นทรัพย์สินที่เป็นส่วนประกอบช่วยในการกระทำความผิดสำเร็จได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น แต่มิใช่ทรัพย์สินที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความผิดสำเร็จ คือ แม้ไม่มีทรัพย์สินที่เป็นอุปกรณ์นี้ การกระทำความผิดก็อาจสำเร็จได้แต่อาจไม่สะดวก ซึ่งได้แก่รถยนต์ ที่ใช้เป็นพาหนะในการติดต่อเพื่อซื้อขายยาเสพติดหรือควบคุมการลำเลียง โทรศัพท์มือถือซึ่งใช้ในการติดต่อเจรจาซื้อขายยาเสพติด

ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดได้แก่ ถุงพลาสติก สก๊อตเทป ที่เตรียมไว้ในการบรรจุหีบห่อยาเสพติด ไม้ซึ่งเตรียมไว้เพื่อต่อเป็นลังบรรจุหีบห่อยาเสพติด เป็นต้น

การดำเนินการต่อทรัพย์สินของกลางเหล่านี้ในชั้นจับกุมและสอบสวนเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยพนักงานอัยการจะอาศัยความตามมาตรา 30 พรบ. มาตรการฯ พิจารณายื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดียาเสพติดนั้น เพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินของกลางในคดีให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จากนั้นศาลจะสั่งให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่น 2 วัน ติดต่อกันเพื่อเป็นการแจ้งให้เจ้าของทรัพย์สินมาร้องขอทรัพย์สินคืน โดยต้องยื่นคำร้องเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้าเจ้าของทรัพย์สินพิสูจน์ไม่ได้หรือไม่มีผู้ใดร้องขอเข้ามาในคดี ก็ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้นได้หลังจากพ้นกำหนด 30 วัน นับแต่วันแรกของการประกาศในหนังสือพิมพ์ซึ่งในกรณีกฎหมายตัดสิทธิเจ้าของทรัพย์สิน โดยจะอ้างว่ามีได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิดและร้องขอคืนทรัพย์สินภายใน 1 ปี นับแต่วันที่มิได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 36 ไม่ได้

การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา 27

“มาตรา 27 เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องและทรัพย์สินที่คณะกรรมการมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดตามมาตรา 22 เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น โดยจะยื่นคำร้องไปพร้อมกับคำฟ้องหรือในเวลาใดๆ ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ แต่ถ้ามีเหตุผลอันสมควรแสดงได้ว่าไม่สามารถยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาจะยื่นคำร้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง

ในกรณีที่พบว่ามียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มขึ้นอีก ให้ยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบยุทธศาสตร์นั้นภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง”

ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึงเงินหรือยุทธศาสตร์ที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและให้รวมถึงเงินหรือยุทธศาสตร์ที่ได้มาโดยการใช้เงินหรือยุทธศาสตร์ดังกล่าวซื้อหรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือยุทธศาสตร์นั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้งและไม่ว่าเงินหรือยุทธศาสตร์นั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม

เมื่อบุคคลใดเป็นผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย ช่วยเหลือสนับสนุนหรือสมคบ เลขาธิการ ปปส. ในฐานะกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการตรวจสอบยุทธศาสตร์จะพิจารณาข้อเท็จจริงว่ามีเหตุอันควรสงสัยว่ายุทธศาสตร์ของผู้ต้องหาเป็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ โดยพิจารณาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ แล้วจะนำเข้าวาระการประชุมคณะกรรมการประจำคณะกรรมการตรวจสอบยุทธศาสตร์พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการตรวจสอบยุทธศาสตร์เพื่อพิจารณาสั่งให้มีการตรวจสอบยุทธศาสตร์ของผู้ต้องหานั้นและมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการแทน แต่ในทางปฏิบัติส่วนมาก เลขาธิการ ปปส. จะมีคำสั่งให้ตรวจสอบยุทธศาสตร์และมอบหมายพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการแทน โดยอาศัยเหตุที่มีความจำเป็นเร่งด่วนไม่อาจเชิญประชุมคณะกรรมการตรวจสอบยุทธศาสตร์ได้ทัน หากไม่รีบดำเนินการตรวจสอบยุทธศาสตร์อาจทำให้มีการเปลี่ยนแปลง โยกย้าย หรือทำลายพยานหลักฐานได้ ตามความในมาตรา 19 วรรคสอง และ 21 แล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบยุทธศาสตร์ทราบในวาระแรกที่มีการประชุมก็ได้

คณะพนักงานเจ้าหน้าที่จะใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลและพยานหลักฐานประมาณ 3-6 เดือนต่อคดี จากนั้นจะทำรายงานสรุปผลการดำเนินการผ่านคณะกรรมการประจำคณะกรรมการตรวจสอบยุทธศาสตร์ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการตรวจสอบยุทธศาสตร์แต่ต้องมีเวลาเหลือพอให้พนักงานอัยการพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาคืออาญา แต่ถ้าหากพนักงานอัยการไม่สามารถยื่นคำร้องได้ทันก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาคืออาญา โดยมีเหตุอันสมควรแสดงต่อศาลได้ว่าไม่สามารถยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา จะยื่นคำร้องภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้

กระบวนการตรวจสอบยุทธศาสตร์ ไปจนถึงการริบยุทธศาสตร์นี้ มีลักษณะเฉพาะพิเศษแตกต่างจากการริบยุทธศาสตร์ตามกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายอาญาที่ใช้อยู่ทั่วไปโดยสรุปดังนี้

ก. เป็นกระบวนการสอบสวนโดยคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน มีพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ปฏิบัติการในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการทั้งหลายอื่น เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ถูกตรวจสอบ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจในการสอบสวนต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดให้เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน

ข. คดีตรวจสอบทรัพย์สินเป็นคดีอุปกรณของคดีอาญา กล่าวคือหากพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเป็นความผิดประชานแล้วจะทำให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง

ค. วิธีพิจารณาคดีเพื่อริบทรัพย์สินในชั้นศาล กำหนดให้ศาลใช้วิธีไต่สวน ดังนั้นพนักงานอัยการซึ่งเป็นผู้ร้อง มีภาระเพียงนำสืบให้ฟังได้ว่าคดีมีมูลว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือนำสืบให้เข้าข้อสันนิษฐานตามมาตรา 29 วรรคสอง จากนั้นเป็นภาระของฝ่ายจำเลยคือเจ้าของทรัพย์สินเหล่านั้นจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าทรัพย์สินนั้นไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือตนเป็นผู้รับ โอนหรือได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทนหรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หากพิสูจน์ไม่ได้ ศาลก็จะสั่งริบทรัพย์สินนั้น

ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินคดีได้ภายใน 2 ปี นับแต่วันที่ความผิดเกิดเพราะไม้อาจจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือถ้าไม้อาจดำเนินคดีต่อไปได้เพราะผู้ต้องหาหรือจำเลยตายเสียก่อน ทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิขอคืนทรัพย์สินนั้นได้ภายใน 2 ปี นับแต่วันที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยตาย โดยพิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทนหรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ ถ้าสามารถพิสูจน์ได้กฎหมายให้คืนทรัพย์สินนั้นแก่ทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น ถ้าไม่มีทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยมาขอคืนทรัพย์สิน หรือมีแต่ทายาทพิสูจน์ไม่ได้ ทรัพย์สินนั้นก็ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ข้อแตกต่างระหว่างการริบทรัพย์สินตามมาตรา 27 (เกี่ยวเนื่อง) และ 30 (ของกลาง)

(1) ทรัพย์สินตามมาตรา 30 เป็นของกลางที่ตำรวจยึดมา

ส่วนทรัพย์สินตามมาตรา 27 เป็นทรัพย์สินที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินยึดหรืออายัดมาตามวิธีการพิเศษที่บัญญัติไว้ใน พรบ. มาตรการฯ

(2) ททรัพย์สินตามมาตรา 27 บุคคลซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของมีสิทธิยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินก่อนคดีถึงที่สุด

ส่วนทรัพย์สินตามมาตรา 30 นั้น บุคคลซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของมีสิทธิยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

(3) ททรัพย์สินตามมาตรา 27 พนักงานอัยการนำสืบเพียงว่า คดีมีมูลว่าทรัพย์สินที่ขอให้ศาลสั่งริบนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือนำสืบให้ปรากฏหลักฐานว่าจำเลยหรือผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สินเป็นผู้เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาก่อน ซึ่งกฎหมายสันนิษฐานไว้ว่า บรรดาเงินหรือทรัพย์สินที่ผู้นั้นมีอยู่หรือได้มาเกินฐานะหรือความสามารถในการประกอบอาชีพหรือกิจกรรมอย่างอื่น โดยสุจริตเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งนี้เพราะกฎหมายบัญญัติภาระหน้าที่ในการนำสืบตกแก่ฝ่ายจำเลย

ส่วนทรัพย์สินตามมาตรา 30 นั้น พนักงานอัยการ โจทก์มีหน้าที่นำสืบเหมือนคดีอาญา ทั่วไป โดยต้องนำสืบให้ได้ความตามคำร้อง แม้จะเป็นกรณีไม่มีผู้ใดอ้างว่าเป็นเจ้าของก็ตาม ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินของกลางโดยพนักงานอัยการ โจทก์ไม่นำสืบให้ได้ความตามคำร้องไม่ได้ เพราะการริบทรัพย์สินเป็นโทษทางอาญาคือจำเลย

(4) ททรัพย์สินตามมาตรา 30 นั้น แม้อคดียาเสพติดศาลจะพิพากษายกฟ้อง กฎหมายก็ให้ศาลสั่งริบเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาในคดียาเสพติดนั้นหรือไม่

ทรัพย์สินตามมาตรา 27 นั้นหากศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องคดียาเสพติด ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินตามคำร้องของพนักงานอัยการ ไม่ได้ เพราะ พรบ.มาตรการฯ บัญญัติให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นเป็นอันสิ้นสุดลง

การริบยาเสพติดให้โทษของกลาง เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะหรือวัตถุอื่นซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้โทษอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

“มาตรา 102 บรรดา ยาเสพติดให้โทษ ในประเภท 1 ประเภท 2 ประเภท 4 หรือประเภท 5 เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะ หรือวัตถุอื่นซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้ริบเสียทั้งสิ้น”

ของกลางที่เป็นยาเสพติดทุกชนิดเป็นทรัพย์สินที่ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102 บัญญัติให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ พนักงานอัยการ จึงต้องขอให้ศาลสั่งริบในคดียาเสพติด

คำพิพากษาฎีกาที่ 4142/2546 จำเลยทั้งสองร่วมกันนำรถยนต์ของกลางมีเมทแอมเฟตามีน 4,000 เม็ด ชุกซ่อนอยู่บนฝากระบะท้ายรถแล่นไปตามถนนสาธารณะ ฝากระบะท้ายรถที่นำเมทแอมเฟตามีนเข้าไปชุกซ่อนไว้นี้เป็นฝาปิดทางด้านในที่ทำเสริมขึ้นมาโดยเสริมที่ฝาท้ายส่วนเดียวเท่านั้น ซึ่งเป็นการจงใจทำขึ้นเพื่อใช้ในการกระทำความผิดโดยตรง เมื่อจำเลยทั้งสองนำรถยนต์ของกลางมาใช้ลำเลียงเมทแอมเฟตามีน จึงต้องถือว่ารถยนต์ของกลางเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความผิด ศาลมีอำนาจสั่งริบได้ตาม พรบ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102

คำพิพากษาฎีกาที่ 4064/2546 สายลับล่อซื้อเมทแอมเฟตามีนจากจำเลยทั้งสองในราคา 150 บาท โดยให้เงินไป 200 บาท ดังนั้นเงินจำนวน 50 บาท ที่จำเลยทั้งสองทอนให้แก่สายลับย่อมถือเป็นทรัพย์สินที่จำเลยทั้งสองได้ใช้ในการกระทำความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติดให้โทษจึงต้องริบและปัญหาเรื่องริบของกลางหรือไม่นี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้ตาม ป.วิอาญา มาตรา 195 วรรคสองประกอบ 225

คำพิพากษาฎีกาที่ 4298/2544 โจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยใช้รถยนต์ขนส่งและชุกซ่อนยาเสพติดให้โทษ อันเป็นยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิดและมีคำขอให้ริบของกลางตาม พรบ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32, 33 ซึ่งคำขอในลักษณะเช่นนี้ ไม่มีกฎหมายกำหนดให้อัยการต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้นให้สั่งริบทรัพย์สิน ต่างจาก พรบ. มาตรการฯ มาตรา 30 ซึ่งกำหนดให้อัยการต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้นให้สั่งริบทรัพย์สิน ฉะนั้นเมื่อโจทก์มิได้ขอให้ศาลริบของกลางตาม พรบ.มาตรการฯ จึงไม่จำต้องยื่นคำร้องต่อศาลและศาลมีอำนาจสั่งริบของกลางได้ตามที่โจทก์ขอมาในคำขอท้ายฟ้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ 1814/2543 (ประชุมใหญ่) ธนบัตร เหรียญ สร้อยคอทองคำและสร้อยข้อมือทองคำของกลางที่โจทก์ขอให้ริบ โจทก์กล่าวอ้างมาในคำฟ้องว่าเป็นทรัพย์สินที่จำเลยได้มาจากการจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนก่อนหน้านั้น มิใช่เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะหรือวัตถุอื่น ซึ่งได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ตาม พรบ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ม.102 และไม่ใช้ทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด ซึ่งหมายถึงเฉพาะความผิดที่กระทำในคดีนี้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32, 33(2) ศาลจึงไม่ริบ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2704/2539 จำเลยชุกซ่อนฝิ่นอันเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 ที่จำเลยมีไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตไว้ในทางครอบครองของรถจักรยานยนต์ ถือได้ว่ารถจักรยานยนต์เป็นยานพาหนะที่จำเลยได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษซึ่งต้องริบตาม พรบ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102

คำพิพากษาฎีกาที่ 1829/2538 ความผิดฐานมิเฮโรอินในครอบครองเป็นความผิดสำเร็จ เมื่อมีไว้ในครอบครอง การที่จำเลยซ่อนเฮโรอินที่มีไว้ในครอบครองไว้ได้พรมหลังที่นั้งคนขับรถยนต์ไม่ทำให้รถยนต์เป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดจึงไม่อาจริบรถยนต์ของกลางได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1703/2545 จำเลยเพียงแต่ซุกซ่อนกัญชาของกลางไว้ได้เบาะนั่งด้านคนขับในรถยนต์ของกลางเท่านั้น รถยนต์ของกลางจึงไม่ใช่ยานพาหนะหรือทรัพย์สินที่จำเลยได้ใช้ในการกระทำความผิดฐานมีกัญชาในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยตรง จึงไม่อาจริบได้ต้องคืนรถยนต์ของกลางแก่เจ้าของ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2749/2543 การที่จำเลยที่ 1 นำเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อขายที่ได้มาแล้วทั้งหมดเข้าไปซุกซ่อนไว้ที่ได้พวงมาลัยรถยนต์ของกลาง แล้วร่วมกับจำเลยที่ 2, 3 และ 4 นำรถยนต์ของกลางเคลื่อนที่ไปตามถนนหลวง ล้วนเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นในขณะที่การกระทำความผิดอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน ถือได้ว่ารถยนต์ของกลางที่นำมาใช้ลำเลียงเมทแอมเฟตามีนเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดตามที่ของจำเลยทั้งสิ้นโดยตรง โดยจำเลยที่ 1 เป็นผู้นำรถยนต์มาใช้ด้วยความรู้เห็นของจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ครอบครองใช้รถนั้นอยู่เองมิใช่เป็นสำเร็จตั้งแต่เมื่อเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองจึงต้องริบตาม ปอ. มาตรา 33(1)

การขอริบทรัพย์สินของกลาง ตามมาตรา 102 แห่ง พรบ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 กับ มาตรา 30 แห่ง พรบ. มาตรการฯ นั้น ถึงแม้ว่ากรณีทรัพย์สินบางอย่างจะสามารถใช้บทกฎหมายมาตราทั้งสองข้างต้นในการอ้างขอริบต่อศาลได้แต่ก็มีผลการปฏิบัติแตกต่างกันกล่าวคือ

กรณีตามมาตรา 30 นั้น บุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินต้องยื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง มิฉะนั้นศาลจะสั่งริบทรัพย์สินเมื่อพ้นกำหนด 30 วัน นับแต่วันเริ่มประกาศในหนังสือพิมพ์รายวัน และกฎหมายยังได้บัญญัติมิให้นำมาตรา 36 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้ กล่าวคือกรณีตามมาตรา 36 ดังกล่าว เป็นกรณีที่เจ้าของที่แท้จริงได้ขอคืนทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบไปแล้วตามมาตรา 33 หรือ 34 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งสามารถทำได้ภายใน 1 ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด

กรณีตามมาตรา 102 นั้น ก็เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 36 ที่กล่าวข้างต้น

จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเดิมที่ศาลใช้มาตรา 30 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ส่งผลให้การริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ตัวอย่างง่ายๆในเรื่องของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดถูกแปรสภาพไป ซึ่งต่อมาสฎีกาได้นำพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามยาเสพติดมาใช้ในการริบทรัพย์สินดังกล่าว

จะเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) หากทรัพย์สินดังกล่าวแปรสภาพไปแล้วก็ไม่ถือว่าทรัพย์สินดังกล่าวนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดแล้วได้มีการอุทธรณ์ของปัญหาการริบทรัพย์สินในคดีดังกล่าว กล่าวคือ

มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยมุ่งเน้นไปที่การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีข้อจำกัด คือการริบทรัพย์สินทางอาญาจะต้องมีการดำเนินคดีในคดีหลักก่อน ซึ่งจำเลยอาจให้สินบนเจ้าหน้าที่ หรือพยานบุคคลอื่นให้เบิกความขัดกันหรือเพื่อให้ศาลเกิดความสงสัย โดยจะได้รับผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 จึงต้องได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้น คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

อีกทั้งตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยก็มีการตีความยืนยันหลักการที่ว่า การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 และมาตรา 33 ไม่หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่ถูกแปรสภาพไปซึ่งต่อมาศาลฎีกาก็เปลี่ยนแนวไปโดยตีความการใช้ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งให้รวมถึงทรัพย์สินที่มีการแปรสภาพไปแล้วด้วย โดยศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ว่า การจะริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) หรือตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 27 นั้น ขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานและทรัพย์สินว่า หากดำเนินการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) แล้วโจทก์สามารถนำสืบได้หรือไม่ และทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่แปรสภาพไปหรือไม่ หากไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอหรือเป็นทรัพย์สินที่แปรสภาพไปแล้วก็ไม่อาจจะริบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) ได้ต้องใช้มาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

4.6 วิเคราะห์เปรียบเทียบการริบทรัพย์สินในไทยกับต่างประเทศ

หลักการริบทรัพย์สินในประเทศสหรัฐอเมริกา มีรากฐานมาตั้งแต่ยุคล่าอาณานิคม โดยกฎหมายให้อำนาจรัฐบาลในการยึดเรือและสินค้าบนเรือที่ฝ่าฝืนกฎหมายศุลกากรและกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าในกรณีที่เจ้าของเรือที่ถูกริบนั้นจะไม่ได้รู้เห็นกับการกระทำความผิดก็ตาม หลักการดังกล่าวแสดงให้เห็นชัดว่ารัฐบาลมุ่งเน้นวัตถุที่เป็นเรือที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

มากกว่าที่จะมุ่งเน้นลูกเรือหรือกับตันเรือ ต่อมาหลักการดังกล่าวจึงนำมาซึ่งกระบวนการในการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture)

ในปี ค.ศ. 1969 สภาองเกรสได้นำหลักการหลักการริบทรัพย์สินดั้งเดิมนี้มาใช้เป็นเครื่องมือต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรมและปราบปรามขบวนการค้ายาเสพติด โดยสภาองเกรสมิความมุ่งประสงค์ที่จะใช้กฎหมายดังกล่าวเพื่อเป็นเครื่องมือในการคัดถอนอำนาจทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ กำไรและทรัพย์สินที่ใช้ในขบวนการอาชญากรรมดังกล่าว ต่อมาช่วงประมาณปี ค.ศ. 1970 สภาองเกรสได้ผ่านกฎหมาย 3 ฉบับซึ่งเน้นให้เห็นถึงการออกกฎหมายของสหพันธรัฐในการริบทรัพย์สิน กล่าวคือกฎหมาย RICO, CCE และ BSA โดยกฎหมาย RICO มุ่งเน้นการปราบปรามและริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม กฎหมาย CCE มุ่งเน้นการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด ในขณะที่ BSA มุ่งเน้นการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน

ทรัพย์สินที่เข้าข่ายที่จะถูกริบได้ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มีดังนี้

1. ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด (Property Related to Drug Crimes)
2. ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน (Property Related to Money-Laundering

Crimes)

3. ทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ตามกฎหมายอื่น

ภายใต้กฎหมาย RICO เมื่อรัฐบาลจะเริ่มกระบวนการริบทรัพย์สินอันเกี่ยวเนื่องกับคดีอาชญากรรมนั้น มีข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่งคือ ต้องมีการกระทำความผิดตามที่กฎหมาย RICO กำหนดไว้โดยเจตานั้นก่อน ดังนั้นหากรัฐไม่สามารถดำเนินการกับผู้กระทำความผิดได้ รัฐก็ไม้อาจที่จะยึดหรือริบทรัพย์สินและกำไรอันเกี่ยวเนื่องกับยาเสพติดนั้นได้ ดังที่ระบุไว้ในรายงานประจำปีของกระทรวงยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา (Attorney General's 1991 Annual Report) ว่าเนื่องจากการริบทรัพย์สินทางอาญานั้นถูกกำหนดให้เป็นโทษทางอาญา ดังนั้นจึงตั้งอยู่บนเงื่อนไขว่ารัฐบาลจะต้องจะดำเนินคดีกับจำเลยให้ได้ก่อนจึงจะสามารถใช้มาตรการการลงโทษเช่นนี้ได้ เราอาจจะเรียกมาตรการการริบทรัพย์สินลักษณะนี้ได้ว่าเป็นมาตรการริบทรัพย์สินทางอาญา

สำหรับการริบทรัพย์สินทางแพ่งนั้น คือกระบวนการทางกฎหมายมุ่งที่กระทำต่อตัวทรัพย์สินมิใช่ต่อบุคคลที่เป็นอาชญากร โดยทฤษฎีแล้วถือว่าตัวทรัพย์สินเองที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย เพราะสนับสนุนให้เกิดอาชญากรรมขึ้น การริบทรัพย์สินทางแพ่งนี้กำหนดให้รัฐเป็นผู้มีภาระการพิสูจน์ "เหตุอันควรสงสัย" (Probable Cause) ว่าทรัพย์สินนั้นฝ่าฝืนกฎหมายสหพันธรัฐ จากนั้นภาระการพิสูจน์ก็จะตกเป็นของผู้อ้างขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบ (Claimant) โดยจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวไม่เข้าข่ายที่จะถูกริบตามกฎหมาย การริบทรัพย์สินทางแพ่งของประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การริบทรัพย์ชั้นศาล (Judicial Civil Forfeiture Actions)

2. การริบทรัพย์ของฝ่ายบริหาร (Civil Forfeiture Administrative Proceedings)

เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วพบว่าให้อำนาจศาลในการออกคำสั่งอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมการชดใช้โดยคำนึงความเสียหายเป็นฐาน จะมีกระบวนการออกคำสั่งชดใช้ค่าประกันความเสียหายและกำหนดบทบังคับให้คำสั่งชดใช้ความเสียหาย

ภายหลังมีการตัดสินลงโทษผู้กระทำผิด มีผลบังคับได้ ซึ่งมาตรการประการหนึ่งที่ประเทศไทยไม่นำมาตรการของสหรัฐอเมริกามาใช้คือ การที่ศาลสั่งให้จำเลยทุกรายชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือริบทรัพย์ โดยไม่คำนึงถึงสภาพของเศรษฐกิจของจำเลย เนื่องจากสภาพสังคมเศรษฐกิจของจำเลย ทำให้จำเลยส่วนใหญ่ไม่สามารถชดใช้ค่าเสียหายได้ อย่างไรก็ตามประเภทความผิดที่สหรัฐอเมริกาคำหนดไว้เป็นแนวทางแก่ศาล ได้แก่ อาชญากรรมร้ายแรง การกระทำความผิดต่อทรัพย์สิน รวมทั้งการฉ้อโกงหรือหลอกลวงอย่างใด ๆ การที่ผู้เสียหายได้รับความทรมานทุกข์ทรมานแก่กายหรือความสูญเสียทางการเงิน ฯลฯ ซึ่งศาลสหรัฐอเมริกาก็ได้พบข้อบกพร่องหลายประการจากการดำเนินงานดังกล่าว

เนื่องจากกฎหมายไทยเน้นคุณสมบัติของสิทธิทางแพ่งเพราะถือเป็นคดีแพ่ง การพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาก็ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หากการพิจารณาคดีแพ่งทำให้การพิจารณาคดีอาญาติดขัดเน้นซ้ำ ศาลก็มีอำนาจที่จะสั่งให้แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญา และพิจารณาต่างหากได้ และคำพิพากษาในส่วนทรัพย์สินหรือราคาให้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษาส่วนอาญา จึงทำให้ปรากฏอยู่เสมอว่าหากฟ้องคดีแพ่งต่างหากจากคดีอาญาและศาลฝ่ายแพ่งแล้ว ศาลจะรอคำพิพากษาคดีส่วนแพ่งไว้คอยคำพิพากษาส่วนอาญาก่อน แต่ก็ไม่จำเป็นเสมอไปที่ถ้าจำเลยแพ้คดีอาญาแล้วจะแพ้คดีแพ่งด้วย เนื่องจากคำพิพากษาส่วนแพ่งก็จะต้องเป็นไปตามความรับผิดชอบของบุคคลตามกฎหมายแพ่ง ส่วนการกำหนดค่าเสียหาย ศาลก็จะกำหนดให้ตามราคาที่แท้จริงกฎหมายกำหนดให้ศาลกำหนดให้โจทก์ตามความเสียหายแต่ต้องไม่เกินค่าขอโจทก์

การริบทรัพย์สินในประเทศสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ไม่ได้คำนึงถึงฐานะเศรษฐกิจสังคมและไม่มีมาตรการในการริบทรัพย์สินเป็นพิเศษ ทำให้มาตรการในการริบทรัพย์สินในประเทศเหล่านี้มีความแตกต่างจากประเทศไทย อย่างไรก็ตามนานาประเทศต่างมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการฟอกเงินและญี่ปุ่นเป็นหนึ่งในประเทศแรกที่สุดที่ให้สัตยาบันอนุสัญญาเวียนนา ค.ศ. 1988 ดังนั้นญี่ปุ่นจึงออกกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินครั้งแรกในปี ค.ศ. 1991 เพื่อให้สามารถให้สัตยาบันอนุสัญญาเวียนนา ค.ศ. 1988 โดยกฎหมายใหม่นี้ทำให้การฟอกเงินเป็น

ความผิดอาญา ซึ่งการฟอกเงินที่เป็นความผิดตามกฎหมายอาญาของญี่ปุ่นต้องเป็นการฟอกเงินที่เกี่ยวข้องกับความผิดในการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทเท่านั้น ไม่รวมถึงการกระทำความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร การก่อการร้าย หรือความผิดอาญาทั่วไปแต่อย่างใด ซึ่งมาตรการในการริบทรัพย์สินของญี่ปุ่นในส่วนที่เกี่ยวกับการฟอกเงินที่ประเทศไทยนำมาบัญญัติเป็นกฎหมายภายในเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ. 1988 เช่นเดียวกับญี่ปุ่น แต่ต่างกันตรงที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีความผิดมูลฐานรวม 11 มูลฐาน ซึ่งต่างจากญี่ปุ่นที่การฟอกเงินที่เป็นความผิดตามกฎหมายอาญาต้องเป็นการฟอกเงินที่เกี่ยวข้องกับความผิดในการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทเท่านั้น มีความแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับของประเทศไทย

จากการศึกษากฎหมายของกลุ่มประเทศ Common Law และ Civil Law ผู้เขียนพบว่ากฎหมายของทั้งสองกลุ่มประเทศถือว่าทรัพย์สินที่รับต้องตกเป็นของแผ่นดินและสิ่งที่สามารถริบได้ในฐานะที่เป็น “สิ่งที่ได้มาจากการกระทำความผิด” ตามกฎหมายของทั้งสองกลุ่มมีลักษณะร่วมกัน 4 ประการ คือ

1. สิ่งที่สามารถริบได้มีความหมายครอบคลุมทั้งสิ่งที่มีรูปร่างและสิ่งที่ไม่รูปร่าง
2. สิ่งที่สามารถริบได้ต้องเป็นสิ่งที่มีความราคาและสามารถคำนวณราคานั้นเป็นเงินจำนวนเฉพาะเจาะจงได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากรณีนี้ทั้งกลุ่มประเทศ Common Law และ Civil Law น่าจะได้รับอิทธิพลจากกฎหมายโรมันที่ถือว่าทรัพย์สินต้องเป็นสิ่งที่สามารถคำนวณมูลค่าเป็นเงินได้ (Capable of being evaluated in money terms)
3. ดอกผลและประโยชน์ต่างๆของสิ่งที่ได้มาจากการกระทำความผิดสามารถริบได้
4. บรรดาสิ่งที่ได้มาแทนสิ่งที่ได้มาจากการกระทำความผิด รวมทั้งดอกผลและประโยชน์ต่างๆที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่ได้มาแทนสิ่งที่ได้มาจากการกระทำความผิด สามารถริบได้

4.7 วิเคราะห์การริบทรัพย์สินตามมูลค่า

4.7.1 ข้อดีของการริบทรัพย์สินตามมูลค่า

การริบทรัพย์สินตามมูลค่านั้น เจ้าพนักงานสามารถบังคับโทษตามคำพิพากษาได้กับทรัพย์สินใดๆของจำเลยได้ ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ตาม ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถหลีกเลี่ยงการบังคับโทษตามคำพิพากษาด้วยการจำหน่าย จ่าย โอน ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดไปยังบุคคลภายนอกผู้มิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดก่อนมีคำพิพากษาได้

ด้วยเหตุผลข้างต้น แม้ว่าทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดจะไม่มีอยู่แล้วไม่ว่าก่อนหรือหลังศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลย ศาลก็ยังคงมีอำนาจในการพิพากษาให้ริบทรัพย์สินตามมูลค่าด้วยการกำหนดจำนวนเงินที่จำเลยต้องชำระต่อรัฐและให้กรณีที่จำเลยไม่ยอมชำระตามคำพิพากษาเจ้าพนักงานก็ยังคงสามารถที่จะบังคับโทษตามคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินได้จากทรัพย์สินใดๆ ของจำเลย

นอกจากนี้ เนื่องจากการริบทรัพย์สินตามมูลค่านี้ในกรณีที่จำเลยไม่ยอมชำระเงินตามมูลค่าที่ศาลกำหนด เจ้าพนักงานสามารถบังคับเอาทรัพย์สินใดๆ ของจำเลยตามสิทธิเรียกร้องที่มีขึ้น โดยผลของคำพิพากษาลงโทษริบทรัพย์สิน ทำให้พนักงานสามารถที่จะเลือกบังคับริบทรัพย์สินกับทรัพย์สินที่ปรากฏต่อเจ้าพนักงาน โดยแจ้งชัดว่าเป็นของจำเลยก่อนได้ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงในผลกระทบเนื่องจากการบังคับแก่ทรัพย์สินของบุคคลภายนอก

อีกทั้งการบังคับโทษตามคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินตามมูลค่านี้จะไม่กระทบกระเทือนต่อบุคคลภายนอกผู้ได้รับโอนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยสุจริต ภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินตามมูลค่าแล้ว เนื่องจากผลของคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินนั้นไม่มีผลให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นตกแก่รัฐ ดังนั้นผู้รับโอนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยสุจริตจึงมีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายเหนือทรัพย์สินดังกล่าว

ด้วยเหตุที่การริบทรัพย์สินตามมูลค่านี้ ศาลจะพิพากษาให้จำเลยชำระเงินจำนวนหนึ่งให้แก่รัฐ โดยศาลไม่ต้องพิจารณาว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดของจำเลย ดังนั้นพนักงานอัยการหรือโจทก์จึงมีภาระในการเสนอพยานหลักฐานต่อศาลว่าทรัพย์สินที่จำเลยได้มาโดยการกระทำความผิดมีมูลค่าเท่าใด ส่งผลให้การริบทรัพย์สินตามมูลค่านี้สามารถช่วยลดภาระของอัยการหรือโจทก์ในการติดตามและระบุทรัพย์สินของจำเลยที่ได้มาจากการกระทำความผิด อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มโอกาสในการที่ศาลจะพิพากษาลงโทษริบทรัพย์สิน

จะเห็นได้ว่า หากมีการนำมาตรการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาบังคับใช้นั้น สามารถที่จะเพิ่มโอกาสในการที่ศาลจะมีคำพิพากษาลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดและเพิ่มโอกาสความสำเร็จของเจ้าพนักงานในบังคับโทษริบทรัพย์สิน ซึ่งเป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการทำลายมูลค่าทางเศรษฐกิจที่จำเลยได้มาโดยการกระทำความผิดเช่นเดียวกันนั้นอีก เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดในการที่จะลงโทษเพื่อการป้องกัน (Prevention) และเพื่อการข่มขู่ (Deterrence)

4.7.2 ข้อเสียของการริบทรัพย์สินตามมูลค่า

เนื่องจากการลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่านี เป็นผลให้จำเลยที่ถูกพิพากษาลงโทษ มีหน้าที่ต้องชำระเงินจำนวนหนึ่งให้แก่รัฐและในกรณีที่จำเลยไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา รัฐย่อมมีอำนาจในการบังคับเอาทรัพย์สินใดๆ ของจำเลยได้ ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจำเลยจะได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือจำเลยต้องตกเป็นลูกหนี้ของรัฐ ซึ่งหากศาลลงโทษริบทรัพย์สินของจำเลย โดยไม่พิจารณาในมิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับจำเลยแล้ว แทนที่การลงโทษทางอาญาจะเป็นเครื่องมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม การลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่า อาจเป็นต้นเหตุแห่งปัญหาทางสังคมได้ โดยให้จำเลยและบุคคลซึ่งอยู่ในความอุปการะของจำเลย ต้องประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ

4.7.3 แนวทางในการนำโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาบังคับใช้ในประเทศไทย

การนำมาตราการลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาบังคับใช้กับการลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามมาตรา 33(2) และการลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้ให้เพื่อการกระทำความผิดตามมาตรา 34(1)(2) เนื่องจากข้อดีของการริบทรัพย์สินตามมูลค่าดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สามารถแก้ปัญหของการลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามมาตรา 33(2) และการลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้ให้เพื่อการกระทำความผิดตามมาตรา 34(1)(2) ซึ่งเป็นระบบการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สินได้ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพมาตรการลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือได้มาเพื่อการกระทำความผิดในประมวลกฎหมายอาญา

ความมุ่งหมายของการลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือได้ให้เพื่อการกระทำความผิด คือ การตัดประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ผู้กระทำความผิดได้มาโดยการกระทำความผิดของตน แต่เนื่องจากข้อจำกัดของประมวลกฎหมายอาญาที่บัญญัติให้ศาลมีอำนาจพิพากษาให้ริบได้เฉพาะทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดเท่านั้น แต่การกระทำความผิดในบางกรณีผู้กระทำความผิดไม่ได้ทรัพย์สินมาโดยตรงจากการกระทำความผิด แต่การกระทำความผิดนั้นเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์ในลักษณะทรัพย์สินและประโยชน์ดังกล่าวเป็นมูลเหตุจูงใจให้มีการลงมือกระทำความผิด ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยในปัจจุบันศาลไม่มีอำนาจพิพากษาให้ริบประโยชน์นั้นได้ ด้วยเหตุที่ประโยชน์ในทางทรัพย์สินไม่ใช่ทรัพย์สินอันมีลักษณะทางกายภาพที่สามารถริบได้ เป็นผลให้ความมุ่งหมายของการลงโทษริบทรัพย์สินที่ต้องการพรากประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ผู้กระทำความผิดได้มาจากการกระทำความผิดของตนจึงไม่อาจสัมฤทธิ์ผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางในการแก้ปัญหาข้างต้นสามารถทำได้สองวิธีคือ การปล่อยให้ศาลพิจารณาคดีความบัพัญญัติของกฎหมาย โดยที่ผู้บัญญัติกฎหมายจะบัญญัติถึงสิ่งที่กฎหมายประสงค์

ให้ทำการริบในลักษณะที่สามารถขยายความตามหลักนิติวิธีได้ จากการศึกษาพบว่ารูปแบบที่ใช้ทั่วไปคือ การใช้ภาษาเทคนิคหรือศัพท์นักกฎหมายโดยใช้ข้อความว่า “ทรัพย์สินหรือประโยชน์ในลักษณะทรัพย์สิน” ประการหนึ่งและอีกแนวทางได้แก่ การที่ผู้บัญญัติกฎหมายกำหนดนิยามศัพท์ของคำว่า “ทรัพย์สิน” ไว้ให้มีความหมายรวมถึงสิ่งต่างๆ ที่ผู้บัญญัติกฎหมายกำหนดนิยามศัพท์ของคำว่าทรัพย์สิน ผู้เขียนเห็นว่าสิ่งที่ต้องคำนึงคือ หลักพื้นฐานของการริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือเพื่อการกระทำความผิดคือ “บุคคลต้องไม่ได้รับผลตอบแทนจากการกระทำความผิด” ซึ่งผลตอบแทนนี้ย่อมหมายความรวมถึงมูลค่าของตัวทรัพย์สินที่มีผล “โดยตรง” ต่อการเปลี่ยนแปลงสถานะทางเศรษฐกิจของจำเลยภายหลังจากการได้กระทำความผิด ดังนั้นหากมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือเพื่อการกระทำความผิดมีการเปลี่ยนแปลงไปภายหลังจากที่จำเลยได้ทรัพย์สินนั้นมา สิ่งที่ถูกหมายควรพราจจากจำเลย คือ มูลค่าที่คงเหลืออยู่ที่ส่งผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจของจำเลยโดยตรง

การลงโทษริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยมาตรา 33(2) และมาตรา 34(1)(2) ไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” ไว้เป็นพิเศษแต่อย่างใด ผู้เขียนเห็นว่าควรแก้ไขข้อความในมาตรา 33(2) และ 34(1)(2) โดยให้ศาลสามารถมีคำพิพากษาให้ริบ “ทรัพย์สินหรือประโยชน์ในลักษณะทรัพย์สิน” ที่ได้มาโดยการกระทำความผิด เพื่อให้การลงโทษริบทรัพย์สินครอบคลุมสิ่งต่างๆ ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ผู้กระทำความผิดได้มาจากการกระทำความผิดไม่เฉพาะแต่ทรัพย์สินที่ต้องเป็นสิ่งมีราคาและถือเอาได้เท่านั้น เพราะการกระทำความผิดอาจทำให้ได้มาซึ่งสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจแต่ไม่อาจถือเอาได้ เช่น การที่เจ้าพนักงานใช้ตำแหน่งหน้าที่ข่มขู่ผู้ประกอบการเพื่อให้บริการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมิต้องเสียค่าบริการ เป็นต้น ซึ่งในกรณีเช่นนี้ผู้กระทำความผิดย่อมได้รับประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน กล่าวคือ การที่ไม่ต้องเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจของตนในการที่จะต้องชำระค่าบริการหรืออีกนัยหนึ่งคือ ประโยชน์ในลักษณะที่ผู้กระทำความผิดได้มานั้นจะเท่ากับมูลค่าของบริการที่ผู้กระทำความผิดไม่ต้องชำระ

นอกจากนี้ ไม่ควรบัญญัตินิยามของคำว่า “ทรัพย์สิน” เป็นการเฉพาะในประมวลกฎหมายอาญา ด้วยเหตุที่ประมวลกฎหมายอาญามีการใช้คำว่า “ทรัพย์สิน” ในลักษณะที่แตกต่างกันไปตามลักษณะความผิดแต่ละฐาน หากมีการนิยามความหมายของคำว่าทรัพย์สินได้โดยเฉพาะแล้ว อาจส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบของความผิดที่บัญญัติไว้แล้ว ดังนั้นแทนที่จะให้นิยามความหมายตามนิยามศัพท์ของคำว่า “ทรัพย์สิน” โดยควรขยายขอบเขตของการริบให้หมายความรวมถึง “ประโยชน์ลักษณะทรัพย์สิน” เพื่อที่จะได้ไม่กระทบต่อองค์ประกอบความผิดเดิม

ในส่วนของความผิดที่จะนำการลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่าไปบังคับใช้นั้น ควรมีการบัญญัติให้เป็นบทบัญญัติทั่วไป เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการลงโทษริบทรัพย์สินนี้ต้องการที่

จะป้องกันและข่มขู่ไม่ให้มีการกระทำความผิด ดังนั้นจึงควรที่จะมีการใช้บังคับเป็นการทั่วไปและควรให้เป็นดุลพินิจศาลในการที่จะมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินตามมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดหรือไม่เพื่อความเหมาะสมเป็นกรณีๆไป ตัวอย่างเช่น ในการกระทำความผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ทางทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง และผู้กระทำความผิดไม่ได้กระทำความผิดเพราะความเดือดร้อนอย่างแสนสาหัส ศาลควรมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินหรือประโยชน์ในลักษณะทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามมูลค่า แต่หากผู้กระทำความผิดกระทำต่อทรัพย์สินหรือประโยชน์ในลักษณะทรัพย์สินที่มีมูลค่าเล็กน้อย เพราะความเดือดร้อนแสนสาหัส เช่น คนเร่ร่อนขออาหารเพื่อรับประทาน การลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดก็ไม่ไม่น่าที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์การลงโทษ

เนื่องจากความมุ่งหมายของการลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือได้ให้เพื่อการกระทำความผิด คือ การทำลายประโยชน์ที่จำเลยได้มาโดยการกระทำความผิดของตน ดังนั้นแนวทางการกำหนดมูลค่าของทรัพย์สินที่จะริบหรือจำนวนเงินที่ศาลจะมีคำพิพากษาให้จำเลยชำระแก่รัฐนั้นควรมีมูลค่าเท่ากับราคาตลาด ณ เวลาที่ศาลคำพิพากษาลงโทษ เนื่องจากมูลค่าของทรัพย์สินย่อมมีการผันแปรไปตามภาวะเศรษฐกิจและปัจจัยต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน ด้วยเหตุนี้ราคาตลาด ณ เวลาที่ศาลมีคำพิพากษาจึงเป็นราคาที่เหมาะสมที่สุดในการสะท้อนมูลค่าของประโยชน์ที่จำเลยได้มาโดยการกระทำความผิด

การที่แนวทางการบังคับใช้การริบทรัพย์สินตามมูลค่ามีด้วยกันสองแนวทาง ได้แก่ การบังคับใช้การริบทรัพย์สินตามมูลค่าเป็นหลักและการบังคับใช้การริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สินร่วมกับการริบทรัพย์สินตามมูลค่า ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าการนำมาตราการลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาบังคับใช้ในประเทศไทยนั้นควรใช้การริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สินร่วมกับการริบทรัพย์สินตามมูลค่า เนื่องจากในการกระทำความผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้นผู้กระทำความผิดอาจมีความประสงค์เพื่อให้ได้ตัวทรัพย์สินยิ่งกว่ามูลค่าของทรัพย์สิน และในกรณีที่มูลค่าของทรัพย์สินมีลักษณะที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (เช่น วัตถุโบราณ หรือทองคำ เป็นต้น) การลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่าเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถทำลายประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำความผิดได้โดยสิ้นเชิง ตัวอย่างเช่น ในการกระทำความผิดของจำเลยเป็นผลทำให้จำเลยได้รับวัตถุโบราณ ซึ่งมีราคาตลาด ณ วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด 100,000 บาท และศาลพิพากษาลงโทษริบทรัพย์สินโดยให้จำเลยชำระเงิน 100,000 บาทให้แก่รัฐ โดยภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาจำเลยยังคงครอบครองวัตถุโบราณดังกล่าวต่อไป เห็นได้ชัดว่ามูลค่าของวัตถุโบราณจะเพิ่มขึ้นตามระยะเวลา ดังกล่าวนี้นี้ไม่สามารถที่จะทำลายประโยชน์ที่จำเลยได้มาโดยการกระทำความผิดโดย

สิ้นเชิง เพราะภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาแล้วประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำความผิดยังมีประโยชน์นอกเขตต่อจำเลย

แต่หากมีการใช้มาตรการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สินร่วมกับมาตรการริบทรัพย์สินตามมูลค่า โดยให้ศาลมีดุลพินิจในการเลือกใช้ตามความเหมาะสมแล้วแต่กรณี ส่งผลให้การริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยหรือได้ให้เพื่อการกระทำความผิดบรรลุจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการลงโทษริบทรัพย์สินนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่การกระทำความผิดเป็นผลให้จำเลยได้รับวัตถุโบราณดังกล่าวมาแล้ว หากศาลมีดุลพินิจเลือกได้ว่าจะพิพากษาให้ริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สินหรือริบทรัพย์สินตามมูลค่า ศาลก็สามารถที่จะลงโทษริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สินได้ ซึ่งในกรณีตามตัวอย่างย่อมเป็นผลให้การลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดบรรลุจุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ของการลงโทษริบทรัพย์สินนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุที่วิธีการริบทรัพย์สินที่ได้มา โดยการกระทำความผิดตามมูลค่าและการยึดทรัพย์สินในการบังคับคดีแพ่งก่อให้เกิดผลเหมือนกัน กล่าวคือ ส่งผลให้ผู้ถูกริบหรือยึดทรัพย์สินมีสถานะทางเศรษฐกิจลดลง ซึ่งความแตกต่างของการริบทรัพย์สินตามมูลค่าที่เป็นโทษทางอาญาและการยึดทรัพย์สินในมาตรการบังคับคดีแพ่ง ได้แก่ ความมุ่งหมายในผลที่ต่างกัน กล่าวคือ การลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่ามีความประสงค์ให้จำเลยไม่ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดอาญาของตน ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบประการหนึ่งในการที่จำเลยหรือผู้ที่คิดจะทำความผิดจะใช้พิจารณาในการตัดสินใจว่าจะลงมือกระทำความผิดหรือไม่ แต่การยึดทรัพย์สินในคดีแพ่งมีความประสงค์ให้ฝ่ายผู้เสียหายได้รับชำระหนี้ ซึ่งในกรณีของการกระทำความผิดอาญาที่ศาลพิพากษาให้จำเลยต้องรับผิดชอบ จำเลยอาจต้องมีหน้าที่สองประการคือ การชดเชยค่าเสียหายทางแพ่งแก่ผู้เสียหายประการหนึ่ง และการชำระมูลค่าทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดอีกประการหนึ่ง

อาศัยแนวความคิดในการที่รัฐมีหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งหากมีการกระทำความผิดรัฐย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่าตนมีความบกพร่องต่อหน้าที่ดังกล่าว หากมีการบังคับใช้มาตรการลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามมูลค่าผู้บัญญัติกฎหมายจึงต้องให้ความสำคัญต่อการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหาย (ในกรณีที่มีประชาชนเป็นผู้เสียหาย) เป็นลำดับแรก ดังนั้นการบัญญัติกฎหมายจึงควรกำหนดให้มีการนำมูลค่าของทรัพย์สินที่ริบได้มาชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย โดยไม่ต้องให้เป็นภาระแก่ผู้เสียหายในการฟ้องร้องคดีเอง แต่ถ้าผู้เสียหายมีการฟ้องเรียกร้องเพื่อเยียวยาความเสียหายทางแพ่งจากจำเลยเองแล้ว กฎหมายก็ไม่ควรที่จะให้มีการริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามมูลค่าอีกเพราะเมื่อมีการบังคับโทษเสร็จสิ้นแล้วจะมีผลทำให้จำเลยมีสถานะลดลงต่ำกว่า ณ เวลาก่อนมีการกระทำความผิดซึ่งไม่เป็นไปตาม

ความประสงค์ของการริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามมูลค่าที่ต้องการเพียงให้จำเลยกลับสู่ฐานะเดิมก่อนมีการกระทำความผิด

มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับในกฎหมายบางฉบับของไทย ซึ่งกำหนดโทษปรับเป็นจำนวนเงินเท่ากับจำนวนเท่าของราคาทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นที่จำเลยได้รับจากการกระทำความผิดที่กฎหมายกำหนดไว้ ได้แก่

พระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522

มาตรา 20 “...ปรับเป็นจำนวนเงินห้าเท่าของสินค้าที่ส่งออกหรือนำเข้า...”

พระราชบัญญัติการค้ำน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2543

มาตรา 35 “...ปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาทหรือมูลค่าของน้ำมันเชื้อเพลิงที่ทำการค้าหรือประโยชน์อื่นที่บุคคลนั้นได้รับ แล้วแต่ราคาใดจะสูงกว่ากัน หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 38 “...ปรับไม่เกินห้าแสนบาทหรือมูลค่าของน้ำมันเชื้อเพลิงที่ทำการค้าหรือประโยชน์อื่นที่บุคคลนั้นได้รับ แล้วแต่ราคาใดจะสูงกว่ากัน หรือทั้งจำทั้งปรับ”

พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติม 2542

มาตรา 268 “...ปรับเป็นเงินไม่เกินสองเท่าของราคาขายของหลักทรัพย์ทั้งหมดซึ่งผู้นั้นได้เสนอขาย แต่ทั้งนี้เงินค่าปรับต้องไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท ทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 276 “...ปรับเป็นเงินไม่เกินสองเท่าของราคาขายของหลักทรัพย์ทั้งหมดซึ่งผู้นั้นได้เสนอขาย แต่ทั้งนี้เงินค่าปรับต้องไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท ทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 277 “...ปรับเป็นเงินไม่เกินหนึ่งเท่าของราคาขายของหลักทรัพย์ทั้งหมดซึ่งผู้นั้นได้เสนอขาย แต่ทั้งนี้เงินค่าปรับต้องไม่น้อยกว่าสามแสนบาท ทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 278 “...ปรับเป็นเงินไม่เกินสองเท่าของราคาขายของหลักทรัพย์ทั้งหมดซึ่งผู้นั้นได้เสนอขาย แต่ทั้งนี้เงินค่าปรับต้องไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท”

มาตรา 313 “...ปรับเป็นเงินไม่เกินสองเท่าของราคาทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่บุคคลดังกล่าวได้กระทำการฝ่าฝืนในมาตรานั้นๆ แล้วแต่กรณี แต่ทั้งนี้เงินค่าปรับต้องไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท”

เห็นได้ว่าบัญญัติข้างต้นกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นโทษปรับซึ่งมีแนวความคิดของการลงโทษที่แตกต่างจากการริบทรัพย์สินตามมูลค่า กล่าวคือ แนวความคิดของการลงโทษปรับนั้นต้องการให้ผู้กระทำความผิดสูญเสียทรัพย์สินที่ตนมี โดยประสงค์ให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเจ็บทรมานและผลของโทษปรับนี้หากจำเลยเสียชีวิตก่อนที่จะมีการบังคับโทษเสร็จสิ้นลงหรือจำเลยยังชำระค่าปรับตามคำพิพากษาไม่เต็มจำนวน โทษปรับก็ต้องระงับไปตามมาตรา 38 แห่งประมวล

กฎหมายอาญา ทรัพย์สินของจำเลยก็ย่อมต้องตกทอดไปสู่ทายาท ส่งผลให้จำเลย (กองมรดกของจำเลยผู้ตาย) ยังไม่ถูกทำให้กลับสู่สถานเดิมก่อนมีการกระทำความผิด ซึ่งแตกต่างจากแนวความคิดของการลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่าที่ต้องการให้จำเลยกลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนที่จำเลยจะได้กระทำความผิด โดยการที่ศาลจะกำหนดให้จำเลยชำระเงินให้แก่รัฐตามมูลค่าที่จำเลยได้มาโดยหรือเพื่อการกระทำความผิด หน้าที่ของจำเลยย่อมมีขึ้นทันทีนับแต่ศาลได้มีคำพิพากษาและหากจำเลยเสียชีวิตในเวลาต่อมาจะไม่มีผลให้โทษริบทรัพย์สินตามมูลค่าระงับ เนื่องจากสิทธิเรียกร้องที่รัฐต่อจำเลยเกิดขึ้นโดยสมบูรณ์แล้ว ณ เวลาที่ศาลได้มี หน้าที่ต้องส่งเงินตามคำพิพากษาให้แก่รัฐย่อมตกเป็นของกองมรดกของจำเลย เห็นได้ว่าในกรณีนี้รัฐยังคงสามารถที่จะรักษาหลักการเดิมของการริบทรัพย์สินให้คงอยู่และเป็นผลบังคับได้ต่อไป ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการลงโทษปรับตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติต่างๆ ข้างต้นนั้นเป็นไม่อาจถือได้ว่าเป็นการริบทรัพย์สินตามมูลค่าแต่อย่างใด

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จะเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินที่ได้มา โดยการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) หากทรัพย์สินดังกล่าวแปรสภาพไปแล้วก็ไม่ถือว่าทรัพย์สินดังกล่าวนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดแล้ว ได้มีการอุดช่องว่างของปัญหาการริบทรัพย์สินในคดีดังกล่าว กล่าวคือ

มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยมุ่งเน้นไปที่การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีข้อจำกัด คือการริบทรัพย์สินทางอาญาจะต้องมีการดำเนินคดีในคดีหลักก่อน ซึ่งจำเลยอาจให้สินบนเจ้าหน้าที่ หรือพยานบุคคลอื่นให้เบิกความขัดกันหรือเพื่อให้ศาลเกิดความสงสัยโดยจะ ได้รับผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 จึงต้องมีได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้น คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

อีกทั้งตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยก็มีการตีความยืนยันหลักการที่ว่า การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 และ มาตรา 33 ไม่หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่ถูกแปรสภาพไป ซึ่งต่อมาศาลฎีกาก็เปลี่ยนแนวไปโดยตีความการใช้ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งให้รวมถึงทรัพย์สินที่มีการแปรสภาพไปแล้วด้วย โดย ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ว่า การจะริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) หรือตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 27 นั้นขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานและทรัพย์สินว่า หากดำเนินการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) แล้วโจทก์สามารถนำสืบได้หรือไม่และทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่แปรสภาพไปหรือไม่ หากไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอหรือเป็นทรัพย์สินที่แปรสภาพไปแล้วก็ไม่

อาจจะปฏิบัติตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) ได้ต้องใช้มาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด ทรัพย์สินตามข้อนี้มีความชัดเจนอยู่ในตัว คือ เป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เช่น ทรัพย์สินที่ลักมา น้อ โกง ได้มาอย่างไรก็จะต้องเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติว่าการ ได้ทรัพย์สินนั้นมาเป็นการผิด ถ้าไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติว่าทรัพย์สินเช่นนั้นเป็นความผิดก็ไม่อยู่ในข่ายที่จะริบได้ตามข้อนี้

ความประสงค์อันสำคัญของกฎหมายข้อนี้ก็เพราะ ไม่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เช่น เงินที่ได้จากการขายเฮโรอีน¹ ทั้งนี้เป็นการมุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ให้ได้รับประโยชน์ใดๆ (Fruit of Crime) ที่ได้มาจากการกระทำความผิดของตน แต่ถ้าเป็นเงินที่ได้มาจากการขายทรัพย์สินลักมาจะไม่ใช่ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเพราะเงินนั้นไม่ได้ลักเอามาโดยตรง

การริบทรัพย์สินทั้ง 3 กรณีดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33 นี้เป็นการริบโดยให้อำนาจศาลที่จะใช้ดุลพินิจจะริบหรือไม่ก็ได้ ไม่เป็นการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาดดังเช่นมาตรา 32, 34 ดังนั้นการที่ศาลอาจใช้ดุลพินิจว่าสมควรจะริบทรัพย์สินนั้นหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับเหตุแต่ละคดีว่าการกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำในลักษณะร้ายแรงหรือไม่ มีเจตนาหรือไม่ หรือมีลักษณะเป็นผู้ร้ายในสันดานประทำผิดแล้วกระทำความผิดอีก กรณีดังกล่าวเหล่านั้นสมควรที่จะริบหรือไม่ ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับชนิดทรัพย์สิน พฤติการณ์แห่งการกระทำความผิด และลักษณะของบุคคลตามสมควรเป็นเรื่องๆ ไป

การริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) ซึ่งศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาเป็นแนวทางบรรทัดฐานเดียวกันมาตลอดว่าหากทรัพย์สินดังกล่าวแปรสภาพไปแล้วก็ไม่ถือว่าทรัพย์สินดังกล่าวนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดแล้ว ซึ่งมีความแตกต่างจากการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 ซึ่งตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 นี้ได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าเหตุผลที่พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 บัญญัติไว้แตกต่างจากประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33 ในเรื่องหากทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้แปรสภาพไปโดยมีเหตุผลคือปัจจุบันมีความเห็นกันว่าในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นผู้กระทำความผิดนำเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดไปซื้อที่ดิน บ้านหรือทรัพย์สินอื่น เมื่อถูกจับกุมผู้กระทำความผิดก็จะยอมรับโทษ

¹ คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2679/2521.

จำคุกไปตามคำพิพากษาของศาล แต่ทรัพย์สินของผู้กระทำผิดไม่อาจถูกริบได้เนื่องจากได้เปลี่ยนสภาพไปหมดแล้วจึงได้มีการพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวในระดับระหว่างประเทศผ่านทางองค์การสหประชาชาติ โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ผลักดันให้ประเทศภาคีสมาชิกองค์การสหประชาชาติซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย เพื่อนำเอามาตรการในการริบทรัพย์สินมาใช้บังคับในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งต่อมาได้มีผลให้ประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยนำเอาหลักการการริบทรัพย์สินในอนุสัญญาฯ ดังกล่าวมาใช้บังคับกับคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อต้องการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายริบทรัพย์สินเป็นที่หวาดกลัวกันมากและในอดีตมีการนำมาใช้โดยมิชอบ เช่น การริบทรัพย์สินทุกอย่างของผู้กระทำผิดให้ตกเป็นของรัฐที่เรียกว่าริบราชบาต² เมื่อสหรัฐอเมริกาได้เอกราชจึงออกกฎหมายในปี ค.ศ. 1790 ห้ามการลงโทษริบราชบาต³ แต่อีกไม่กี่เดือนต่อมาในปี ค.ศ. 1970 นั้นเอง ก็ได้มีการกำหนดให้มีการริบทรัพย์สินไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการเดินเรือและสินค้าที่ขนส่งโดยผิดกฎหมาย⁴ ด้วยการพัฒนาที่สืบสนในช่วงนี้คือริบทรัพย์สินจึงมีการวางหลักให้เป็นกระบวนการที่กระทำต่อทรัพย์สิน (In Rem Action) กฎหมายริบทรัพย์สินจึงเรียกกันว่า “การริบทรัพย์สินทางแพ่ง”⁴ (Civil Forfeiture) ซึ่งมุ่งกระทำต่อทรัพย์สิน (In Rem) ส่วนการริบทรัพย์สินที่ถือว่าเป็นโทษทางอาญานั้นปรากฏในปี ค.ศ. 1970 ในกฎหมายป้องกันการกระทำมิฉาชีพ (Racketeer Influenced and Corrupt Organization Statue หรือ RICO) และกฎหมายยาเสพติดว่าด้วยธุรกิจอาชญากรรมต่อเนื่อง (Continuing Criminal Enterprise หรือ CCE) ซึ่งรัฐสภาของสหรัฐได้ริเริ่มนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาองค์กรอาชญากรรมโดยกำหนดโทษริบทรัพย์สินผู้กระทำผิดไว้รุนแรงและเป็นเงื่อนไขสืบเนื่องมาจากการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นโดยตรง เพราะเห็นว่าอาชญากรรมที่กระทำลงโดยมุ่งหมายหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญนั้น ต้องนำโทษริบทรัพย์สินที่รุนแรงมาใช้เพื่อยับยั้งการกระทำผิดโดยตรงคำว่า “การริบทรัพย์สินทางอาญา” (Criminal

² จิตติ ดิงศภักดิ์ ข เล่มเดิม. หน้า 1033.

³ Note, A Proposal to Reform Criminal Forfeiture Under Rico an CCE, 97 Harv.L.Rev.1929, 1932-1933 (1984).

⁴ James R. Maxeiner. Op.cit.

⁵ Gary M. Meveal. Op.cit.

Forfeiture) จึงเริ่มมีการนำมาใช้เรียกโทษตามกฎหมายดังกล่าว⁶ แต่การริบทรัพย์ที่เรียกว่า Civil Forfeiture ตามกฎหมายต่างๆก็ยังคงมีอยู่ โดยใช้ในการริบทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายหรือทรัพย์สินของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด⁷

จากความสับสนในการเริ่มนำโทษริบทรัพย์มาใช้กับคดีอาญา ซึ่งมีกระบวนการต่างๆ ตามวิธีพิจารณา ไม่ครบถ้วนและเห็นกันว่าขอบเขตที่นำมาใช้ยังไม่เหมาะสม จึงมีการปรับปรุงอย่างใหญ่ในปี ค.ศ. 1984 เรียกว่า Comprehensive Forfeiture Act of 1984 หรือ CFA โดยแก้ไขกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องหลายฉบับและขยายขอบเขตของการริบให้กว้างขวางขึ้น

จึงเห็นได้ว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินตาม พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์จากเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการค้ายาเสพติดและตัดแรงจูงใจมิให้ผู้กระทำความผิดกล้าเสี่ยงที่จะกระทำความผิดด้วยเพราะทรัพย์สินที่ได้มาไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเปลี่ยนสภาพไปเช่นใดก็จะต้องถูกริบจนหมดสิ้นนั่นเอง

การกระทำความผิดในรูปขององค์กรอาชญากรรมอันมีรากฐานมาจากการลักลอบค้ายาเสพติด รายได้ที่มาโดยผิดกฎหมายสามารถกลับมาสู่องค์กรอาชญากรรม รายได้เหล่านั้นสามารถทำให้ผู้ประกอบการอาชญากรรมนำไปใช้หมุนเวียนหรือนำรายได้ที่ได้มาโดยผิดกฎหมายเหล่านั้นไปประกอบอาชญากรรมอื่นๆ ที่ร้ายแรงต่อไปได้อีก การลักลอบค้ายาเสพติดมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม และมีรูปแบบการประกอบอาชญากรรมในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมิได้กระทำความผิดเฉพาะภายในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่มีเครือข่ายโยงใยอยู่ทั่วโลกรายได้หรือผลตอบแทนที่ได้รับจึงมีมูลค่ามากมายมหาศาล ผู้กระทำความผิดมักจะเปลี่ยนแปลงรายได้ที่ได้มาให้เป็นทรัพย์สินอย่างอื่นหรือผลประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นๆ เพื่อจะปกปิดแหล่งที่มาหรือนำเงินที่ได้จากค้ายาเสพติดไปฟอกให้กลายเป็นเงินที่สะอาดโดยวิธีการต่างๆ เช่น การขนเงินสดออกนอกประเทศ การตั้งธุรกิจที่ถูกกฎหมายขึ้นบังหน้า การนำเงินไปลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ รายได้ที่ผ่านการฟอกทำให้กลายเป็นเงินที่สะอาด และสามารถนำกลับมาสู่องค์กรอาชญากรรมต่อไปได้อีก ทั้งนี้เพราะมีหลายประเทศยังไม่ได้กำหนดให้ผู้กระทำการฟอกเงินมีความรับผิดชอบอาญาหรือยังไม่มีมาตรการในทางกฎหมายที่จะดำเนินการเอาผิดกับผู้กระทำการฟอกเงินได้ ผู้กระทำความผิดซึ่งมักอาศัยช่องโหว่ของกฎหมาย หลีกเลียงมิให้ถูกดำเนินการจับกุมและยังใน

⁶ Note, A Proposal to Reform Criminal Forfeiture Under Rico and CCE, 97 Harv. L. Rev. 1929 (1984).

⁷ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศักดิ์ ข เล่มเดิม. หน้า 85.

ปัจจุบันวิธีการในการประกอบอาชญากรรมมีความรุนแรงและมีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ มีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ทำให้การฟอกเงินมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วพบว่าให้อำนาจศาลในการออกคำสั่งอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมการชดเชยโดยคำนึงความเสียหายเป็นฐาน จะมีกระบวนการออกคำสั่งชดเชยค่าประกันความเสียหายและกำหนดบทบังคับให้คำสั่งชดเชยความเสียหาย

ภายหลังมีการตัดสินลงโทษผู้กระทำผิดมีผลบังคับได้ ซึ่งมาตรการประการหนึ่งที่ประเทศไทยไม่นำมาตรการของสหรัฐอเมริกามาใช้ คือ การที่ศาลสั่งให้จำเลยทุกรายชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือริบทรัพย์ โดยไม่คำนึงถึงสภาพของเศรษฐกิจของจำเลย เนื่องจากสภาพสังคมเศรษฐกิจของจำเลย ทำให้จำเลยส่วนใหญ่ไม่สามารถชดเชยค่าเสียหายได้ อย่างไรก็ตามประเภทความผิดที่สหรัฐอเมริกาคำหนดไว้เป็นแนวทางแก่ศาล ได้แก่ อาชญากรรมร้ายแรง การกระทำความผิดต่อทรัพย์สิน รวมทั้งการฉ้อโกงหรือหลอกลวงอย่างใดๆ การที่ผู้เสียหายได้รับความทุกข์ทรมานแก่กายหรือความสูญเสียทางการเงิน ฯลฯ ซึ่งศาลสหรัฐอเมริกาก็ได้พบข้อบกพร่องหลายประการจากการดำเนินงานดังกล่าว

5.2 ข้อเสนอแนะ

นอกจากโทษจำคุกและโทษปรับแล้ว การลงโทษทางริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดนั้นเป็นการลงโทษทางเศรษฐกิจแก่ผู้กระทำความผิด เนื่องจากทรัพย์สินดังกล่าวนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หากไม่มีมาตรการการริบทรัพย์กับผู้กระทำความผิดแล้ว ผู้กระทำความผิดอาจนำเงินดังกล่าวนี้มาใช้ในการกระทำความผิดต่อไปอีก ทำให้การกระทำผิดคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง บางครั้งผู้กระทำความผิดอาจไม่ได้กระทำความผิดโดยตัวเอง โดยตรงแต่อาจอยู่เบื้องหลังในลักษณะนายทุนจึงอาจไม่ถูกดำเนินคดี เนื่องจากขาดพยานหลักฐานที่จะยืนยันการกระทำความผิด ดังนั้นจึงต้องมีมาตรการการริบทรัพย์เข้ามาเสริมเพื่อให้การปราบปรามเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นการถอนรากถอนโคนอย่างสิ้นเชิงของขบวนการค้ายาเสพติดซึ่งมีวิธีการดังนี้

การริบทรัพย์ที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ให้ริบเสียทั้งสิ้น⁸ กล่าวคือทรัพย์สินต่างๆ ที่ผู้กระทำความผิดได้

⁸ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522, มาตรา 102.

ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พนักงานอัยการจะขอให้ศาลริบตามกฎหมายเมื่อศาลพิพากษาให้ริบแล้ว จะทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน⁹

การริบทรัพย์สิน บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายบัญญัติให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม¹⁰ พนักงานอัยการจะร้องขอให้ศาลริบ เมื่อศาลพิพากษาให้ริบแล้วทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด¹¹

เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการใช้เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไปซื้อ หรือกระทำให้อินหรือทรัพย์สินดังกล่าวเปลี่ยนสภาพไปจากเดิมและไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม¹² เช่นเงินที่ได้มาจากการจำหน่ายยาเสพติดให้โทษแล้วมีการนำไปซื้อเป็นทรัพย์สินอย่างอื่น อาทิเช่น ทองรูปพรรณ ที่ดิน บ้าน รถยนต์ หรือมีการซื้อแล้วโอนเป็นชื่อบุคคลอื่น หากคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทำการตรวจสอบแล้วมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดไว้แล้ว พนักงานอัยการจะร้องขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้นได้ เมื่อศาลสั่งริบแล้วทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด¹³

เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิด หรือจากการสนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานเกี่ยวกับยาเสพติด ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รวมทั้งเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใดๆซึ่งเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวหรือดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวแล้วด้วย¹⁴ เช่น เงิน ทองรูปพรรณ ที่ดิน บ้าน รถยนต์ หรือทรัพย์สินต่างๆ ที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ แม้จะมีการจำหน่ายทรัพย์สินที่ได้มาแล้วได้เงินมาหรือได้ทรัพย์สินอื่นมา หากเลขานุการ

⁹ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 35.

¹⁰ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2535, มาตรา 30.

¹¹ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2535, มาตรา 31.

¹² พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2535, มาตรา 3.

¹³ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2535, มาตรา 3, 27.

¹⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 3.

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตรวจสอบแล้วมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน แล้วส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณา พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สิน นั้นตกเป็นของแผ่นดิน¹⁵ เมื่อศาลได้สวนแล้วเชื่อว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน¹⁶

อนึ่ง ผู้ใด โอน รับ โอนหรือเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว ข้างต้น เพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิด มิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐานเกี่ยวกับ ยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการ ปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือกระทำความผิดด้วยประการใดๆ เพื่อปกปิดหรืออำพราง ลักษณะที่แท้จริงการ ได้มาแหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การ โอน การ ได้สิทธิใดๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการ กระทำความผิด กฎหมายบัญญัติว่าผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ถึง 10 ปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁷

ดังนั้นตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น มีมาตรการการลงโทษ ทั้งการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ และการลงโทษผู้กระทำความผิดทั้งจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำคุกและปรับด้วย

จะเห็นได้ว่ามาตรการในการลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นมีหลายอย่าง เป็นการลงโทษตัวผู้กระทำความผิดโดยตรง โดยมีโทษจำคุก นอกจากนั้นยังมีการลงโทษปรับเป็น ตัวเงินด้วย อีกทั้งมีมาตรการลงโทษทางทรัพย์สินโดยมีการขอริบทรัพย์สินในกรณีต่างๆหลายประการ ตามกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งปัจจุบันนี้มาตรการเหล่านี้ถูกนำมาบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด โดยหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบหลายหน่วยงาน ได้ประสานความร่วมมือกันในการ ตรวจสอบเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่ได้มาเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด ดังปรากฏเป็นข่าวอยู่เนืองๆทางหน้าหนังสือพิมพ์รายวันและโทรทัศน์ ว่ามีการยึด ทรัพย์สินจำนวนมากมายมหาศาลของขบวนการค้ายาเสพติดเพื่อดำเนินการริบเป็นของแผ่นดินหรือ ของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อันเป็นการบันทอนกำลังทางเศรษฐกิจของผู้กระทำ ความผิดไปในตัวเพื่อจะได้ไม่มีฐานทางเศรษฐกิจสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนผู้สุจริต โดยทั่วไป ทำให้บ้านเมืองเกิดความสงบสุข โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนอันเป็นอนาคตของชาติจะได้

¹⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 48, 49.

¹⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 51.

¹⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 5, 60.

ไม่ตกเป็นทาสของยาเสพติด อันเป็นการรักษาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยไว้เพื่อจะได้เป็นกำลังร่วมกันพัฒนาประเทศชาติต่อไป

โดยสรุปแล้ว ผู้จำหน่ายยาเสพติดให้โทษนอกจากจะถูกลงโทษจำคุกและลงโทษปรับด้วยแล้ว ทรัพย์สินต่างๆที่ใช้ในการกระทำความผิดก็ถูกริบเป็นของแผ่นดินหรือของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และแม้จะถูกจำคุกแล้ว ทรัพย์สินอื่นทั้งหลายที่ได้มาเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น รถยนต์ บ้าน ที่ดิน ทองรูปพรรณ ของใช้ต่างๆที่นำเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด ไปซื้อมา ไม่ว่าจะ เป็นของผู้กระทำความผิดเองหรือได้มีการแปรสภาพโอนไปให้บุคคลอื่นถือกรรมสิทธิ์แทน แม้จะมีการแปรสภาพไปหลายทอดก็ตาม ยังถูกตรวจสอบแล้วขอริบเป็นของแผ่นดิน ได้อีก ผลสุดท้ายแล้วผู้กระทำความผิดจะไม่เหลือสิ่งใดไว้เลยถือว่าเป็นการลงโทษที่เหมาะสมกับสภาพความผิดที่ผู้กระทำความผิด ได้กระทำความผิด เพราะส่งผลกระทบต่อสังคมไทยโดยส่วนรวมเป็นอันมาก

จะเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินที่ได้มา โดยการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) หากทรัพย์สินดังกล่าวแปรสภาพไปแล้วก็ไม่ถือว่าทรัพย์สินดังกล่าว นั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มา โดยการกระทำความผิดแล้ว ได้มีการอุดช่องว่างของปัญหาการริบทรัพย์สินในคดีดังกล่าว กล่าวคือ

มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยมุ่งเน้นไปที่การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีข้อจำกัด คือการริบทรัพย์สินทางอาญาจะต้องมีการดำเนินคดีในคดีหลักก่อน ซึ่งจำเลยอาจให้สินบนเจ้าหน้าที่ หรือพยานบุคคลอื่นให้เบิกความขัดกันหรือเพื่อให้ศาลเกิดความสงสัยโดยจะ ได้รับผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 จึงต้องมีได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้น คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

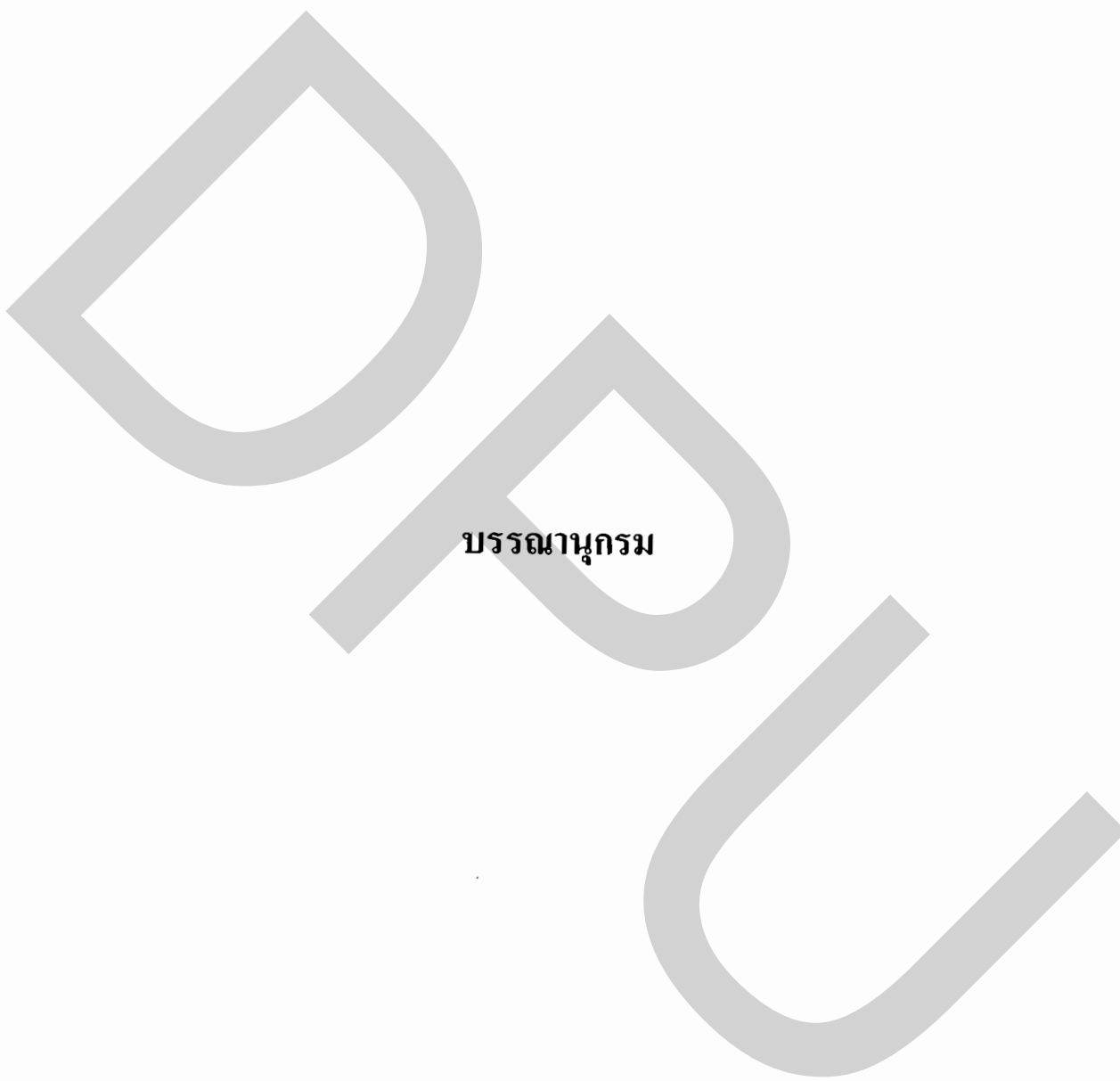
อีกทั้งตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยก็มีการตีความยืนยันหลักการที่ว่า การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 และ มาตรา 33 ไม่หมายความว่ารวมถึงทรัพย์สินที่ถูกแปรสภาพไป ซึ่งต่อมาศาลฎีกาก็เปลี่ยนแนวไปโดยตีความการใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งให้รวมถึงทรัพย์สินที่มีการแปรสภาพไปแล้วด้วย โดยศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ว่า การจะริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) หรือตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ

ยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 27 นั้น ขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานและทรัพย์สินว่า หากดำเนินการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) แล้วโจทก์สามารถนำสืบได้หรือไม่ และทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่แปรสภาพไปหรือไม่ หากไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอหรือเป็นทรัพย์สินที่แปรสภาพไปแล้วก็ไม่อาจจะริบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) ได้ต้องใช้มาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

เห็นได้ว่าประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33 ในเรื่องของการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาญาไม่ว่าในเรื่องใดก็ตาม ไม่มีบทบัญญัติห้ามการริบทรัพย์สินที่แปรสภาพไปและมีบทบัญญัติเพื่อที่จะคุ้มครองบุคคลภายนอกเพียงพออยู่แล้ว การที่นำหลักการริบทรัพย์สินที่แปรสภาพไปมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จึงเป็นการบัญญัติกฎหมายที่ฟุ่มเฟือยเกินไป

ดังนั้นจึงมีความเห็นว่า จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นการตีความตามหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งอยู่ในเงื่อนไขที่จะต้องตีความโดยเคร่งครัดอันเกิดจากหลักกฎหมายอาญาโดยแท้ ดังนั้นหากมีกฎหมายเฉพาะที่ชัดเจนก็จะช่วยอำนวยให้ศาลวินิจฉัยในเรื่องดังกล่าวได้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2534 ในส่วนที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และคณะ. (2548). *อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม*. กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา.
- กฤษณ พลวัน. (2537). *สิทธิมนุษยชนกับสหประชาชาติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กรมอัยการ.
- เกียรติขจร วจนสวัสดิ์. (2534). "ลักษณะของโทษริบทรัพย์สิน." *รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์จิติ ดิงสภักดิ์*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธินิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกียรติขจร วจนสวัสดิ์. (2551). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กณิต ฌ นคร. (2551). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพมหานคร.
- จิติ ดิงสภักดิ์. (2529). *กฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (ม.ป.ป.). *รวมบทความและสาระนั้น่ารู้เกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน*. กรุงเทพมหานคร: กองนิติการ สำนักงาน.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2543). *กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- นิกร เกรีกุล. (2548). *การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทฤษฎี กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: Translators-at-Law.com.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2521). *กฎหมายแพ่งหลักทั่วไป*. เอกสารประกอบคำบรรยายระดับปริญญาตรี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พินิจ สุเสาร์จ. (ม.ป.ป.). *การขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน* (รายงานการวิจัย) ว.ป.อ. กรุงเทพมหานคร.

- ไพโรจน์ พลเพชร. (2547). *โครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เรื่องสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์* (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์).
กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542* (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น
- วรพงษ์ วิสชุดพิชญ์. (2538). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ (ศึกษารูปแบบการจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ไว้อย่างเหมาะสม)* (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชัย ดันติกุลนันท์. (2543). *คำอธิบายกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน*.
กรุงเทพมหานคร: พิมพ์อักษร.
- สมพร พรหมหิตาธร. (2537). *คู่มือการขอคืนของกลาง* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร:นิติธรรม.
_____. (2537). *กฎหมายยาเสพติด*. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- สหัส สิงหวิริยะ. (2545). *ความรู้เรื่องกฎหมายป้องกันการฟอกเงิน*. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2521). *การริบทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด* (อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายประสิทธิ์ ศรีนทุ ณ วัดศรีทศเทพ วันพฤหัสบดีที่ 15 มิถุนายน 2521. กรุงเทพมหานคร: วัชรินทร์การพิมพ์.
- สีหนาท ประยูรรัตน์. (2544). *คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วินเนอร์เอเชียเทรค จำกัด.
- เสนีย์ ปราโมช. (2551). *อธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์*.
กรุงเทพมหานคร: พลสยามพริ้นติ้ง.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส และคณะ. (2551). *การศึกษาพันธกรณีและความพร้อมของประเทศไทยในการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003* (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพมหานคร: เคื่อนตุลา.
- อุททิศ แสนโกสิก. (2525). *กฎหมายอาญา ภาค1*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ.

บทความ

กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2521). “การริบทรัพย์สินประเภทที่ใช้ในการกระทำความผิด.” อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพ นายประสิทธิ์ ศรีนทุ. ณ วัดตรีทศเทพ วันพฤหัสบดีที่ 15 มิถุนายน 2521. กรุงเทพฯ: วัชรินทร์การพิมพ์. หน้า 171.

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. (2531, กรกฎาคม). “โทษริบทรัพย์” วารสารกฎหมาย, 12 (1).

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. (2536, กันยายน) “โทษอาญาทางเศรษฐกิจ.” *วารสารนิติศาสตร์*, 23 (3).

ประดิษฐ์ เอกมณี. (2521). *การริบทรัพย์สินในคดีอาญาเสพคดี* (รวมบทความเนื่องในโอกาสครบรอบ 84 ปี ศ.ดร.ประยูร กาญจนกุลสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา) “การริบทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด.” ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายประสิทธิ์ ศรีนทุ ณ วัดตรีทศเทพ วันพฤหัสบดีที่ 15 พฤษภาคม 2521. กรุงเทพมหานคร: วัชรินทร์การพิมพ์. หน้า 62-76.

พิพัฒน์ จักรางกูร. (2514). “ริบทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิด.” *บทบัญญัติ*, 28 (2).

พิพัฒน์ จักรางกูร. (2510, มีนาคม). “ริบทรัพย์สินเป็นโทษหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย.” *คสุพาท*, 11 (10).

วิทยานิพนธ์

กัมปนาท แสน โภชน์. (2552) *การริบทรัพย์สินตามมูลค่า* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กิตติมา ประคุณดี. (2533). *การดักฟังทางโทรศัพท์โดยเจ้าพนักงาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณรงค์ฤทธิ์ วาพันธุ์. (2538). *การควบคุมป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายระหว่างประเทศ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิรมัย พิศเช. (2549). *ปัญหาการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- เนาวรัตน์ น้อยพล. (2537). การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดย
มาตรการริบทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความ
ผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ).
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิพัฒน์ จักรางกูร. (2502). การริบทรัพย์สิน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพ็ญแข พรหมจินดา. (2527). สิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลกับอำนาจยึดและริบทรัพย์สินตาม
กฎหมายศุลกากร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วัฒนา ชำนาญ. (2540). การดำเนินคดีริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปราม
ยาเสพติด (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันชัย ศรีนวลนัค. (2532). การใช้มาตรการทางกฎหมายลงโทษริบทรัพย์สินในคดียาเสพติด
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภฤกษ์ สุกรเสพย์. (2545). การค้น ในที่ร โหฐานของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สิงหนล พลสิงห์. (2551). อำนาจในการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย
ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ).
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวภา สุขคตะ. (2538). การริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด: ศึกษาเฉพาะกรณี มาตรการ
บังคับใช้ต่อธนาคารหรือสถาบันการเงิน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ).
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกสารอื่นๆ

- คณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตการศึกษาระดับปริญญาโท และตรวจรายงานการประชุม
สภาข้าราชการกรมตำรวจ.
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40-41/254.
บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณากร่างรัฐธรรมนูญ 22 เมษายน พ.ศ. 2540.

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินว่าด้วยการเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สิน
ที่ถูกยึดหรืออายัด พ.ศ. 2543.

เรื่องเสรีจที่ 722/2551. บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไข
เพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ. ....

กฎหมาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542.

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

The Asset Seizure and Forfeiture Program. *Washington, D.C.: The Office of Counsel Asset Forfeiture Section.*

Bryan A. Garner. (2004). *Black's Law Dictionary* (8th ed.). St. Paul, Minn: Thomson/West.

Guy Stessens. (2022). *Money Laundering A New International Law Enforcement Model*. 3rd ed.

UK: Cambridge.

Mary Michelle Gallant. (2005). *Money Laundering and the Proceeds of Crime: Economic Crime and Civil Remedies*. Cheltenham Glos. UK: Edward Elgar.

U.S. Department of Justice. *International Forfeiture Federal Prosecutor's Manual*. Washington.

ELECTRONIC SOURCES

Council of Europe. Commentary on the Articles of the Convention on Laundering. Search. Seizure and Confiscation of Proceeds of Crime 1990. Retrieved May 13, 2013. from <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/141.htm>

Council of Europe. Explanatory Report of Convention of Laundering. Search. Seizure and Confiscation. Retrieved May 12, 2013. from <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/141.htm>

Fleur Keyser-Ringnalda. (1992). "European Integration with Regard to Confiscation of Proceed of Crime." *European Law Review*. pp. 499-515. Retrieved May 12, 2013, from *Westlaw database*

Roger Bowles. Michael Faure & Nuno Garoupa. (2005). "Forfeiture of Illegal Gain: An Economic Perspective." *Oxford Journal of Legal Studies*. (Vol. 25. No 2). Retrieved May 12, 2013, from *JSTOR database*. pp. 278-279

OTHERS

D.C. Criminal Division. 1991.

United Nations Convention against Illicit Drugs Traffic 1988.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล
ประวัติการศึกษา

นายสมฤทธิ์ สุวรรณโณ
ปีการศึกษา 2546 นิติศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
เนติบัณฑิต สมัย 61

ประวัติผู้เขียน